

H Y S B Y S I A D

I'R

YSGOLJON CYMRAEG.

BOD i'r Tlodion, o *Fuchedd ddiargyhoedd*, a ewyllyfio gael *Biblau Cymraeg* yn rhâd, ac o *Oedran* addas a *Bwriad* oneft i wneuthur Defnydd da o honunt, *ddyfod â Sertificât* oddi wrth *Weinidog* eu Plwyf, eu bod yn medru darllain *Cymraeg* yn *berffaith*, ac yn dyfod at eu *Gweinidog* i ddywedud eu *Catecism*, ac yn dyfgu'r *Eglurbâd* o hono; a'u bod yn *ymddwyn yn weddaidd*, ac yn *attek y Gweinidog yn barchus*, yng *Ngwasanaeth yr Eglwys*, gyd ag *Amen* yn barchus ar ddiwedd y Gweddïau; yn ôl Defod ddefosiynol yr holl brif Gristjonogion yn yr Eglwys gynt. Fe ddylai hefyd fod *Oedran* a *Chyflyrau* y Tlodion, ac *Enwau Lleoedd* eu Trigfannau, yn y Sertificât. Ar yr Ammodau hyn y rhoddir cynnifer ag ellir o *Fiblau* yn rhâd.

HYFFORDDIAD

G Y N N W Y S

I Wybodaeth jachusol o

EGWYDDORJON a DYLEDSWYDDAU

C R E F Y D D:

S E F,

HOLIADAU ac ATTEBION Ysgrythurol

Ynghylch yr ATHRAWJAETH a gynhwyfir

Yng Nghatecism yr Eglwys.

Angenrheidjol i'w dysgu gan HEN a JEUAINGC.

Gan WEINIDOG o EGLWYS LOEGR.

2 DIM. i. 13. Bydded gennyf ffurf yr ymadroddion jachus, y rhai a glywaiſt gennyf fi, yn y ffydd a'r cariad fydd yng NGHRIST JESU.

SALM lxxviii. 5. Canys Efe a sicrhodd dystiolaeth yn Jacob, ac a ofododd gyfraith yn Israhel; y rhai a orchymmynnodd Efe i'n tadau eu dylgu i'w plant.

Argraphwyd yn LLUNDAIN, gan JOAN OLFIK,
ym Martholomey Clôs, ger llaw Smithffid Gorllewinol,
yn y Flwyddyn MDCCXLIX.

1749

Egwyddor i'r Anllythyrennog i ddyfsgu darllain.

A B C Ch D Dd E F Ff G Ng H I L Ll M N O P Ph R
S T Th U W Y.

A a b c ch d dd e f ff g ng h i ll m n o p ph r f s
t th u w y.

A B C Ch D Dd E F Ff G Ng H I L Ll M N O P
Ph R S T Th U W Y.

A a b c ch d dd e f ff g ng h i ll m n o p ph r f s t
th u w y.

Y Llafarjaid, neu'r Bogeiljaid.

a e i o u w y.

Yr holl Lythyrennau eraill a elwir Cydfeiniaid.

ab eb ib ob ub wb yb	ba be bi bo bu bw by
ac ec ic oc uc wc yc	ca ce ci co cu cw cy
ach ech ich och uch wch ych	cha che chi cho chu chw chy
ad ed id od ud wd yd	da de di do du dw dy
add edd idd odd udd wdd ydd	dda dde ddi ddo ddu ddw ddy
af ef if of uf wf yf	fa fe fi fo fu fw fy
aff eff iff off uff wff yff	ffa ffe ffi ffo ffu ffw ffy
ag eg ig og ug wg yg	ga ge gi go gu gw gy
ang eng ing ong ung wng yng	ha he hi ho hu hw hy
al el il ol ul wl yl	ja je ji jo ju jw jy
all ell ill oll ull will yll	la le li lo lu lw ly
am em im om um wm ym	lla lle lli llo llu llw lly
an en in on un wn yn	ma me mi mo mu mw my
ap ep ip op up wp yp	na ne ni no nu nw ny
aph eph iph oph uph wph yph	pa pe pi po pu pw py
ar er ir or ur wr yr	pha phe phi pho phu phw phy
as es is os us ws ys	ra re ri ro ru rw ry
at et it ot ut wt yt	sa se si so su sw sy
ath eth ith oth uth wth yth	ta te ti to tu tw ty

Y

R H W Y M E D I G A E T H

A ofodir ar bawb ynghylch

C A T E C E I S I O,

Y N G

N G H A N O N A U Eglwyfig E G L W Y S L O E G R.

C A N. 59. Gweinidogjon i Gateceisio bob Sul.

HO L E D pob Person, Ficcer, neu Gurad, ar bob Sul, a Gŵyl, cyn Gosber, y rhai jeuaingc ac anwybodus o'i Blwyf, dros hanner awr, neu ychwaneg, yn y Deg Gorchymmyn, Pyngciau'r Ffydd, ac yng Ngweddi'r Arglwydd; a gwrandawed, byffordded, a dysged yn fanwl iddunt y Catecism a ofodwyd allan yn y Llyfr Gweddi Gyffredin. A phared pob Tâd, Mam, Meistr a Meistres, i'w Plant, eu Gwasanaethddynjon, a'u Prentisiaid, sy heb fedru eu Catecism, ddyfod i'r Eglwys ar yr amser pwyntiedig, i wrando'n ufudd, ac i'w trefnu gan y Gweinidog, hyd oni ddysgont eu Catecism. Ac, o's esgeulusa un Gweinidog ei Ddyled yn hyn, cerydder ef yn llym ar yr Achwyn cyntaf; a rhodder bysfrwydd cywir o hono i Esgob neu Ordinari'r Lle. O's efe, wedi ymostwng, a drosedda eilwaith o'i fodd yn hynny; gorfodoger ef: o's felly y drydedd waith; gan nad oes nemmawr o obaith y gwellhâ efe yn hynny, yna ysgymmuner ef; ac arhosed felly, hyd oni wellhao. Ac besyd, o's esgeulusa un o'r dywededig Dadau, Mamau, Meistri neu Feistresi, Plant, Gwasanaethddynjon, neu Brentisiaid, eu Dyledswyddau; megis, y naill fath, trwy beidio peri iddunt ddyfod, a'r llall, trwy ommedd dysgu, fel y dywedprwyd; gorfodoger bwynt gan eu Hordinariaid (tra na bônt Blant:) ac, o's parhâant felly dros fis; yna ysgymmuner bwynt.

Y Rubric ar ol y CATECISM.

BID i Gurad pob Plwyf yn ddiesgeulus ar y Suljau a'r Gwyliau, ar ôl yr ail Lith o'r Gosber, ddyfsgu ar ofteg yn yr Eglwys, a holi cynnifer o Blant ei Blwyf ag a ddanfoner atto, megis y tybio efe fod yn gymhesur, yn rhyw barth o'r Catecism hwn.

Abîd i bob Tâd, a Mam, a phob Perchen Tylwyth, beri i'w Plant, i'w Gwasanaethddynjon, ac i'w Prentisiaid (y rhai ni ddysgasant eu Catecism) ddyfod i'r Eglwys ar yr amser gosodedig, a gwrando yn ufudd, a bod wrth lywödraeth y Curad, hyd oni ddarffo iddunt ddyfsgu pob peth ag y fydd ymma wedi ei ofod i'w ddyfsgu ganddunt.

YN y Ffurf o urddo Gweinidogjon, pan yr urddir hwy yn Ddiaconjaid, y mae'r Esgob yn mynegu iddunt y pethau a berthyn i'w Swydd; fef, bod iddunt, ym mhlith Dyledjon eraill, ddyfsgu'r Bobl jeuaingc yn y Catecism: y maent hwy oll, yng ngŵydd Duw a'r Gynnulleidfa, yn addunedu i wneuthur hynny; gan ateb bob un o honunt, *Trwy Nerth Duw felly y gwnaf.*

Rhan o Ystyr y 79 G A N O N, am Ddyled Ysgolfeistrad.

DTSGED pawb o'r Ysgolfeistrad, yn Gymraeg, — y Catecism — a roddwyd allan gynt trwy gyffredin Awdurdod. A chyn synyched ag y bo un Bregeth ar Wyliau neu Ucherau, o fewn y Plwyf lle maent yn dyfsgu, hwy a ddygant eu Hysgolbeigion i'r Eglwys lle bo'r cyfryw Bregeth; ac yno a edrychant ar iddunt ymddwyn yn llonydd ac yn sobr, ac a'u kolant ar amser cysaddas, wedi eu dyfod yn ôl, beth a ddygasant gyd â hwy o'r cyfryw Bregethau. Ar ddyddiau ac amserau eraill hwy a'u byfforddiant hwy â'r cyfryw weisi o'r Tsgrythur Lân, ag a fo rwyddaf i'w tueddu i bob Duwjoldeb, &c.

H Y S B Y S I A D

MI attolygaf yn oftyngedig ar bawb, y fyddo'n Ewyllyf-wyr da i Lwyddiant a Chynnudd *Cresydd* yn y Byd, yn *Eglwys Duw*, ac yn eu Teiau eu hunain a'u Cymmydog-aeth, i ddarllain yn ystyriol y *Llythyr ynghylch y Ddyletswydd o Gateceisio*: ac yna y mae fy Ngobaith, y bydd i *Râs Duw* eich deffröi a'ch goleuo, i weled y Rhwymedigaeth fydd arnoch, i hyfforddu a chateceisio pawb a fyddo dan eich Golygiaeth; fel na fydd raid i mi ymma yngan dim ychwaneg am hynny, oddieithr yn unig hysbyfu i chwi yr ychydig bethau hyn yn fyr. Sef,

1. Darfod i mi fyrrhau llawer ar y *Catecism* hwn, a'i wneuthur mor gynnwys ag allais; heb adael allan lawer jawb o bethau, ag y fernaïs fod yn fuddiol ac yn angenrheidiol i bawb ag fydd yn anghyfarwydd mewn *Cresydd* i wybod. Ac, er fod yr Esboniad mwyaf, sef, *Drych Difynyddjaeth*, yn llawer helaethach, ac yn fwy llefol i'w ddarllain; etto y mae'r *Crynodeb* hwn yn helaeth ddigon i bobl jeuaingc a dynjon anwybodus, ac yn llawer hawfach ei ddyfsgu. Fechwanegir ymma ychydig bethau mewn ambell fan, neu o'r lleiaf fe newidir lle rhai Gwersfau, er mwyn eu gwneuthur yn eglurach i'r rhai gweinjon o ddyall.

2. Yn gymmaint na's gwelodd rhai Pobl jeuaingc obeithiol ddim o hono yn ormod o boen i ddyfsgu ar eu cof yr Esboniad mwyaf, yr wyf yn gobeithio y bydd yn fwy awyddus ganddunt i ddyfsgu'r *Crynodeb* hyn o hono, gan ei fod gymmaint yn fyrrach; ac ni fydd byth yn edifar ganddunt eu poen yn amser adfyd, nac yn amser henaint, nac yn eu dyddiau olaf, o's byddant farw'n jeuaingc: canys yna y profant, mai eu Hamfer puraf, a'u Hamfer gorau, a'r Amser hoffaf i feddwl am dano, oedd y Dyddiau ag oeddynt yn tryforu Addysg *Ddujodeb* yn eu cof, ac yn gweddio ar Duw am Fendith arno.

3. Y rhai a fyddo'n jeuaingc jawb, ac yn egwan eu cof, gofoder hwy y waith gyntaf, o's bernwch chwi hynny yn gymmwys, i ddyfsgu'n unig y Rhan gyntaf o'r Attebion yn y *Catecism* heb y 'Sgrythurau, neu Ystyr y Testynau ysgrythurol a fo'n profi'r Atteb, ag y welwch fod o wahan Brint; sef, o ddechreuad yr Attebion hyd y *Parffectiwn* gyntaf yn

yr Atteb, ag y nodir ag *Unbig*, fel hyn [.]; neu weithjau â Nôd y *Ddwybig*, fel hyn [:]. Ac fe ddylyd eu gwranddo yn fynych; fel nad anghosfiont, ac fel y byddo yn hawsach iddunt ddyfsgu'r Attebion yn gyfan, pan eu gosodir i fyned dros y *Catecism* yr ail waith.

4. Gan mai'r peth mwyaf dychrynadwy yn yr holl fyd yw, diystyru *Techedwrjaeth* a *Chyfammod* Duw; fe ddylai pawb a ewyllysio adnewyddu eu *Cyfammod*, a dyfod yn barchus i *Swpper yr Arglwydd*, fod yn hyddysg yn Athrawjaeth y *Catecism*, a'i ystyriaid yn dda; yn enwedig y Rhan olaf o hono, ynghylch y *Cyfammod Grâs*, a'r *Sacramentau*. Mae'n ddi-ammau, na ddylai neb ei weled yn ormod o boen i lafurio am Wybodaeth i gyffegru eu hunain yn bruddaidd i *Gyfammod* Duw, i gael eu bendithio ganddo â Llês annhraethol: canys yr Ordinhâad bennaf, fwyaf ardderchog a buddiol ag a ordeiniodd Duw i'w Bobl eriôed, yw *Swpper yr Arglwydd*. Ac, megis y mae'r Llês yn fawr i Gymmunwyr teilwng, mae dibrifad y rhai anwybodus, trwy naill ai eu hesgeulustiad o'r Ordinhâad sanctaidd hon, neu eu harferiad annheilwng o honi, yn dwyn arnunt euogrwydd a pherygl echrydus. Darllenwch, ac ystyriwch beth a ddywedir am y *Cyfammod*, a *Swpper yr Arglwydd*, yn y Rhan olaf o'r *Catecism* hwn.

5. Fe ddylai'r fawl a garant yr Arglwydd Jêsu, a phawb a ddymunant yn dda i'r Eneidjau truaidd a gwerthfawr a greodd Duw, ac y brynwyd trwy Waed CRIST eich Prynwr a'ch Priod, fod yn awyddus i ddirio ac annog cynnifer fwyaf ag alloch i ddyfsgu eu *Catecism*; a dodi y *Llythyr ynghylch Cateceisio* yn nwyllaw cynnifer ag alloch o Bennau Teuluoedd, a Rhieni, ac eraill; gan ofod ar waith gymmaint eithaf a feddoch o Ddoethineb a Zêl addfwyn, oftyngedig, i'w perfwadio i ddarllain a defnyddio'r Addysg o hono ynghylch hyfforddu eu Tylwyth. Cofiwch Arch a Dymuniad yr Ysbryd Glân, trwy enau'r Apostol: *Cydystyriwn bawb ei gilydd, i ymannog i gariad a gweithredoedd da.* Hebr. x. 24. Ystyriwch pa Gariad mwy, neu Gariad gymmaint, fydd bosibl i chwi ddangos i neb, a pha Weithred well, neu Weithred gystal, fy bosibl i chwi wneuthur, nâ bod i chwi, hyd eithaf eich gallu, ofod yn y blaen y Moddjon a drefnir i ddeffroi a dysgu, ac i gadw Eneidjau colledig; fel y byddont, trwy Râs Duw, yn Berlau yng Nghoron eich Gwobrau yn Nydd Taledigaeth.

6. O's rhynga fodd i'r Awdwr Bendigedig o bob Grâs a Llwyddiant fendithio Darlleniad y *Llythyr am Cateceisio* i Bennau Teuluoedd a Rhieni, i weled y Rhwymedigaeth a'r Dyled pennaf o bob dyledjon sy arnunt, i hyfforddu eu Plant a'u Teulu, fel y mae iddunt ateb o flaen Duw oblegid hynny; hwy wnaent yn dda, onid allant ddyfeisio gwell Trefn, i ddarllain eu hunain, neu ofod rhyw un o'r Tŷ i ddarllain, rhyw Ran sechan o'r *Catecism* dros hanner neu gwarter awr i bawb o'r Tylwyth, ar ddiwedd dydd y *Suljau*, a rhai nosweithjau eraill pan fyddo'n fwyaf cyfleus, nes myned drosto i gŷd; ac, ar ddiwedd pob Atteb, wedi ei ddarllain yn bwyllig, a chyn darllain yr Atteb nesaf, fe fydd yn fuddiol jaw'n i chwi orchymmyn i'r Tylwyth ailadrodd yr Ystyr o hono, naill ai yn yr un geiriau, neu yn eu geiriau eu hunain, fel y gallont yn fwyaf hawdd: canys felly y deuant i graffu'n ofalus ar y peth a ddarllenir, ac y cynhyddant mewn Gwybodaeth yn fuan; yn enwedig, o's, gyd â hyn, y rhoddwch Gwestiwn neu ddau i'r naill a'r llall o'ch Teulu, i ddysgu ar eu côf erbyn y tro nesaf. Chwi ellwch ddewis y Cwestiynau a fynnoch, ag y dybioch i fod yn fwyaf perthynafol i'ch Teulu: megis, am eu *Hammodau Bedydd*; am eu *Trueni trwy Bechod*; am eu *Prynedigaeth trwy GRIST*; am *Fsydd*, ac *Edifeirtech*; am *Weddi*, a *Sancteiddiad y Sabbath*, a *Swypper yr Arglwydd*; ac yn bennodol am *Dyledswyddau Plant* a *Gwasanaethwyr*, a'r cyffelyb; fel y barno'r Penteulu fod yn fwyaf buddiol iddunt. A Bendith Duw a fytho, ac yn ddiammau a fydd, ar y Teuluoedd hynny!

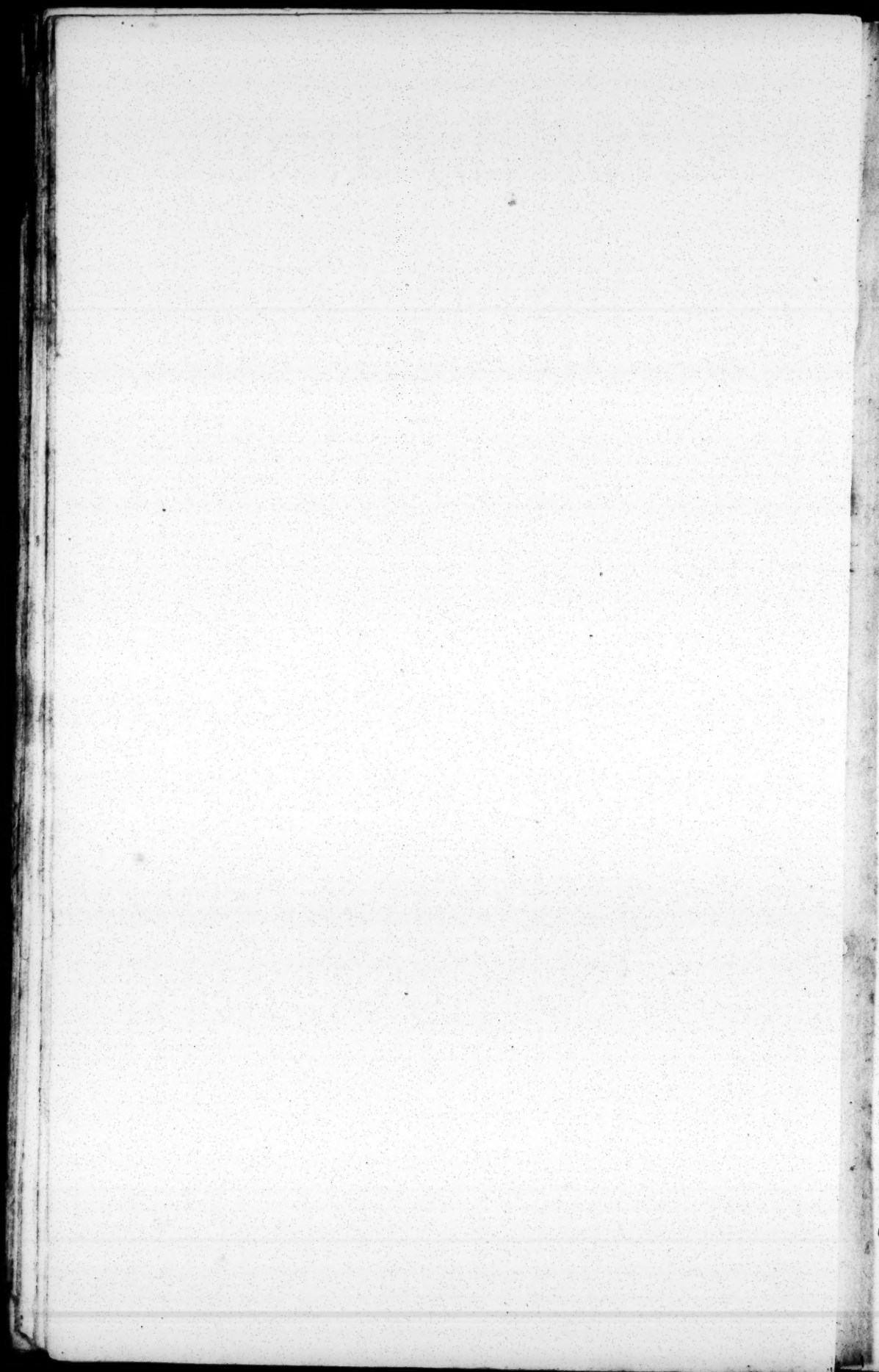
7. O's bydd wiw gan Weinidogjon i wneuthur yn gyffelyb i hyn, neu gymmeryd y Drefn a farnont yn fwyaf buddiol i gateceisio'r Plant a'r Bobl yn yr Eglwys, ni's gallafi lai nâ gobeithio y cânt weled y Lleshâad o hono, er Cyssur annhraethol iddunt. Pe gallent berfwadio ni er ddigonol i ddysgu, hwy allent ddodi thyw nifer gyd â'i gilydd i ddysgu ac i ddywedud, o flaen y Gynulleidfa, y Rhan gyntaf; fef, Esboniad yr *Ammodau Bedydd*: a rhai eraill hefyd gyd â'u gilydd i ddysgu ac i ddywedud yr ail Ran; fef, Esboniad y *Gredo*: ac felly rhai gyd â'u gilydd ym mhob Rhan o'r *Catecism*. Ac, wedi i bob parti ddysgu eu Rhannau eu hunain trwyddunt, hwy allant newid, a dysgu'r Rhannau ni ddysgafant o'r blaen. Fel hyn y cai Gweinidogjon gyfle i esbonio ac i ddirio'r bobl i dderbyn Gwybodaeth gyflawn o holl Gorpholaeth *Cresydd*
mewn

mewn ychydig amser: hwy gaent gyfle i geryddu, ac i ddangos y perygl o bob pechodau a fo'r boblyn euogo honunt; a chyfle i'w dysgu a'u perfwadio ynghylch pob Pwngc o'r *Fsydd*, a phob Dyledswydd a berthyn i *Gresydd*. Fe fydd yn fuddiol iawn, yn ddiammau, i'r Gweinidogjon, wrth holi'r *Catecism*, droi, ar gylch, tu ag at bob rhan o'r Gynnulleidfa, ac i geisio'n ferchogaidd gan y rhai a welo fod yn dda, i ddywedud, orau ag allont, yr Ystyr o bob Atteb; ar ôl i'r rhai fo'n cael eu Cateceisio ei ddywedud e'n gyntaf unwaith neu ddwy yn uchel ac yn bwyllig; gan ddeisyf arnunt, *Attolwg, dyweded rhai o honoch chiwi, Beth yw'r Atteb a ddywedwyd ddiweddaf? neu'r Ystyr o hono?* Gan sicrhau iddunt, o's bydd i neb laswenu neu chwerthin o'i plegid, y caiff y Cwestiwn nefaf ei ofyn i hwnnw; i edrych a fedr y gŵr gwawdus atteb yn well. Wrth brofi ychydig ar y Drefn hon, ni welais i neb yn digio, eithr yn ddiolchus am ddelio felly â hwynt, ar ôl llefaru wrthunt yn addswyn ynghylch hynny: ac fe bair hyn i'r holl Gynnulleidfa wrando'n ofalus, a chynhyddu mewn Gwybod-aeth yn ebrwydd, wrth holi'r *Catecism* yn gyhoeddus yn y Drefn hon. Ac fe ddichon y Gweinidog Parchedig, o's gwel efe fod yn dda, lefaru wrthunt mor blayn at mor helaeth ag y mynno, am Ystyr yr Attebion, a'r Cymhwysiad o honunt at eu Cydwybodau hwynt. O's gwelir y boblyn euog o ryw bechodau neillduol, neu'n esgeuluso rhyw Ddyledswyddau, nid oes ffordd debyccach i'w hargyhoeddu hwynt, na gosod rhai i ddysgu'r cyfryw Rannau o'r *Catecism* ag y fo'n fwyaf perthynafol i'r pethau hynny; fel y casto'r Gweinidog, wrth eu holi hwynt o flaen y Gynnulleidfa, gyfle i ddangos i'r cyfryw ddynjon eu perygl. Ac felly y dylai Rhieni a Phenau Teuluoedd ofod ar eu Plant a'u Tylwyth, i ddysgu'n benodol y cyfryw Rannau o'r *Catecism* ag y fo'n perthyn fwyaf i'r beiau fyddo ynddunt, a'r Dyledswyddau a ddylent gyflawnu: megis, Esboniad y Trydydd *Gorchymmy*n, ynghylch *Llwon ofer*, neu *gymmeryd Enw Duw yn ofer*; Esboniad y *Pedwerydd Gorchymmy*n, am *Sancteiddiad y Sabboth*; a Rhan o Esboniad y *Pummed Gorchymmy*n, am *Ddyledjon Plant a Gwasanaethddynjon*: ac felly y cewch, yn rhyw Rannau neu gilydd o'r *Catecism*, bethau perthynafol i bob achos arall. Ond, gan fod Pennau Teuluoedd a Rhieni mor ofgeulus am *Sechydwrjaeth* eu Tylwyth, er fod iddunt roi Cyfrif i Dduw am danunt; mor garedig a fyddai, i Weini-

dogjon

dogion eu Plwyfau fyned mor fynych ag allont i'w Teiau â Llyfrau *Catecism* yn eu poccedau ! Fe allai, trwy *Râs Duw*, y dygent *Fechydwrjaeth* i'r Tŷ gyd â hwynt, ac y llwyddent i berfwadio rhai o'r Teulu i ddysgu, ac y derbynient *Râs Duw*, a mwy o Wybodaeth angenrheidjol tu ag at eu *Fechydwrjaeth*, wrth eu Cateceisio, nag y gyrhaeddent yn un ffordd arall tra fyddent ar wyneb y ddacar. Mi agorais fy Meddwl yn hŷ jawn ac yn helaeth, yn ddiarfwyd o gabl nebrhyw Ddynjon duwjol : anoddefgarwch eraill i glywaid am eu Dyledjon, a bair iddunt gablu'n haerllug. *Megis finegr i'r dannedd, a mŵg i'r llygaid, yw'r diog i'r neb a'i gyrru.* Diar. x. 26. Ond mi weddiaf ar Dduw, ac a obeithiaf y bydd i Gariad CRIST gymmell *Bugeiliaid ffyddlon* y Praidd, i borthi'r Wyz a'r *Defaid* hefyd â Gwybodaeth ac â Dyall : fe ddysg eu Profiad iddunt y Ffordd orau ; hwy ddeuant yn fwy cyfarwydd a hyddysg yn y Gwaith hwn, ar ôl ei ddechrau : ychydig ymarfer a wnâ'r pwyllog a'r dyallus yn fwy medrus, a'r Gwaith yn rhwyddach, ac yn fwy esmwyth, ac yn fwyfwy hoff ganddunt. Byddent hwy a'u Gwaith (fel yn ddiau y cânt fod) dan *Nodded Duw a'i Fendith ! Amen.*

HYFFORDDIAD GYNNWYS

I Wybodaeth jachusol o

EGWYDDORJON a DYLED SWYDDAU

C R E F Y D D.

*Cwestiwn.***B**ETH yw dy Enw di?*Atteb. N. neu M.**Cwest. Pa ham y dylech ddysgu 'ch Catecism?**Att. 1. Er mwyn adnabod Duw a Christ. Canys hyn yw'r bywyd tragywyddol; iddunt dy adnabod di yr unig wîr Dduw, a'r hwn a ansonaist ti, Jesu Grist. Joan xvii. 3.**2. O blegid trwy esgeuluso hynny, y mae cynnifer yn parhâu dan Air Duw yn anwybodus. Megis yn dysgu bob amser, ac heb allu dysod un amser i wybodaeth y gwirionedd.—Canys lle dylech fod yn athrawôn o ran amser, y mae arnoch drachefn eisiau dysgu i chwî beth ydyw egwyddorjon dechreuad ymadroddion Duw. 2 Dim. iii. 7. Hebr. v. 12.**3. O blegid fod anwybodaeth yn fforffettu Trugaredd, ac yn ennyn Digllonedd Duw. Canys yr Arglwydd Jesu a ddaw â thân ffamillyd, i rod-di dial i'r sâwl nid adwaenant Dduw.—Y rhai a ddioddefant yn gosbedigaeth, ddinyst'r tragywyddol odli ger bron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gadernid ef. 2 Theff. i. 7—9. Esay xxvii. 11. v. 15, 24, 25. Hos. iv. 6.**4. Er mwyn dal yn ddianwadal Egwyddorjon jachus y Ffydd. Bydded gennyf ffurf yr ymadroddion jachus.—Fel na byddom mwyach yn blant, yn brwbwmm ac yn ein cylcharwain â phob arwel dysgeidjaeth. 2 Dim. i. 13. Eph. iv. 14.*

5. Heb i mi gael fy nghateceisio a'm holi, pa fodd y medraf holi fy hun, fel y mae Duw yn gorchymmyn? *Holwch eich hunain.—Ac eilchwaith; Holed dŷn ef ei hun; ac felly bwytaed o'r bara, ac yfed o'r cwppan.* 2 Cor. xiii. 5. 1 Cor. xi. 28. Gal. vi. 3, 4.

6. Mae Duw yn gorchymmyn i Athrawön a Phennauteuluoedd ein dysgu. *Crist a ddywedodd wrth Bedr, Portba fy ŵyn.—Ac am blant y dywedir wrth eu rhieni, Maethwch bwynt yn addysg ac atbrawjaeth yr Arglwydd.* Joan xxi. 15. Eph. vi. 4. Salm lxxviii. 5, 6. Diar. xxii. 6. Deut. xi. 18, 19.

7. Dymma fel y dysgai'r Duwjoljon eu tylwyth gynt. *Abraham oedd yn hyfforddu ei weision a phlant ei dŷ.—Dasydd a alwai blant atto, i ddysgu iddunt osn yr Arglwydd.—Ac ar ddull o gateceisio, sef trwy ofyn cwestiynau, y mae Crist yn fynych yn dysgu ei Ddisgybljon.* Gen. xiv. 14. xviii. 19. Salm xxxiv. 11. Math. xiii. 51. xvi. 15. xxii. 41, 42. Marc x. 3. Luc x. 26. xi. 46. Joan xvi. 31.

Cw. Pa beth yw Swm y Catecism hwn?

Att. Swm y Catecism yw, dysgu i mi garu Duw â'm holl gâlön, a'm Cymmydog fel fi fy hun. *Luc x. 27, 28.*

Cw. Pa lun y mae'r Catecism yn eich dysgu i garu Duw?

Att. 1. Trwy ofod o'm blean y Rhagorfreintjau mawrjon a ddylai fy annog i garu Duw. *Gan addo Crist yn Ben, a Duw yn Dâd, a theyrnas nesoedd yn etifeddiaeth i mi.*

2. Fe'm dysgir, yn y Catecism, i ymwrthod â'r pethau sy'n fy rhwystro i garu Duw: *Sef, gweithredoedd y diafol, a gwagedd y byd, a chwantau pechadurus y cnawd.* 1 Joan ii. 15. Math. vi. 24.

3. Fe'm dysgir, yn y Catecism, i gredu prif Byngciau'r Ffydd, ag sy'n fuddiol trwy Gariad yn unig. *Canys nid all enwaediad ddim, na dienwaediad; ond ffydd yn gweithio trwy gariad.—Mae'r cythreuljaid yn credu, ac yn crynu; eithr am nad ydynt yn caru Duw, nid allant fod yn gadwedig.* Gal. v. 6. *Jago ii. 19.*

4. Fe'm dysgir, yn y Catecism, pa fodd i ddangos fy Nghariad; sef, trwy gadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynion. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd, O cerwch fi, cedwch fy ngorchymmynion.* Joan xiv. 15, 21, 23. 1 Joan v. 3.

5. Fe'm

5. Fe'm dysgir, pa fodd i barhäu a chynhyddu mewn Carlad: Sef, trwy Weddi, ac arferiad parchus o'r Sacrament-
au.

Cw. Pa ham y dylech garu Duw?

Att. 1. Am fod Duw yn gorchymmyn hynny yn bennaf o bob peth. *Câr yr Arglwydd dy Dduw â'th holl gâlön, ac â'th holl enaid, ac â'th holl feddwl. Hwn yw'r cyntaf, a'r gorchymmyn mawr.* Math. xxii. 37, 38. Jos. xxiii. 11.

2. Am mai caru Duw yw Swm a Diben yr holl Orchymmynion. *Canys cyflawnder y gyfraith yw cariad.—Dîwedd y gorchymmyn yw cariad o gâlön bur.* Rhuf. xiii. 10. 1 Dim.

5.

3. Am fod Duw yn anfeidrol ei Gariad i ni. *Duw, cariad yw: a'r hwn sydd yn aros mewn cariad, sydd yn aros yn Nuw, a Duw ynddo yntef. Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni.* 1 Joan iv. 16, 19.

4. Am fod y cwbl oll a ddigwyddo i'r fawl a garant Dduw, yn llesol iddunt. *Ni a wyddom fod pob peth yn cydweithio er dajoni, i'r rhai sy'n caru Duw.* Rhuf. viii. 28.

5. Am mai'r cyfryw yn unig ag sy'n caru Duw, a adnabyddir ganddo ef fel ei Bobl ei hun; a phawb eraill a ddemnir. *Od oes neb yn caru Duw, hwnnw a adwaenir ganddo ef.—Yr hwn nid yw yn caru, nid adnabu Dduw.—Od oes neb nid yw yn caru yr Arglwydd Jesu Grist, bydded Anathema, Maranatha.* 1 Cor. viii. 3. 1 Joan iv. 8. 1 Cor. xvi. 22.

6. Am na's gall dim a feddom, na dim a wnelom, fod yn fuddiol i ni, na boddio Duw, heb Gariad. *Pe llefarwn â rhafodau dynjon ac angyljon, ac heb fod gennyf gariad, yr wyf fel esydd yn seinio, neu symbal yn tingcian. A phe byddai gennyf brophwydoljaeth, a gwybod o honof y dirgeljon oll, a phob gwybodaeth; a phe bai gennyf yr holl ffydd, fel y gallwn symmudo mynyddoedd, ac heb gennyf gariad; nid wyf fi ddim. A phe portawn y tlodion â'm holl ddâ, a phe rhoddwn fy nghorph i'm llosgi, ac heb gariad gennyf, nid yw ddim llesiad i mi.* 1 Cor. xiii. 1—3.

7. Am fod Dedwyddwch annhraethadwy ar fedr y rhai a garant Dduw. *Fel y mae yn 'sgrifennedig; Ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i gâlön dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef.* 1 Cor. ii. 9.

Cw. Ba lun yr ymddengys eich bod yn caru Duw?

Att. 1. Trwy fod hiraeth yn fy enaid am Fwynháad o Dduw uwchlaw pob peth. *Fel y brefa'r bydd am yr asonydd dyfroedd, felly'r hiraetha fy enaid am danat ti, O Dduw!—Pwy sydd gennyfi yn y nefoedd ond tydi? ac ni ewyllystais ar y ddaear neb gyd â rhydi.* Salm xlii. 1. lxxiii. 25.

2. Trwy fy Ufudd-dod parchus i Ewyllys gorchymmynedig Duw. *Hyn yw cariad Duw; bod i ni gadw ei orchymmynion: a'i orchymmynnion ef nid ydynt drymmion.* 1 Joan v. 3. Joan xiv. 2. 2 Joan 6.

3. Trwy fod gennyf Hoffder mawr yng Ngair Duw. *Mor gu gennyf dy gyfraith di! hi yw fy mysfyrdod beunydd. Mor felus yw dy eiriau i'm genau! melusach nâ mêl i'm safn.—Mwy dymunol ydynt nag aur, ie nag aur coeth lawer; melusach hefyd nâ'r mêl, ac nâ diseriad diljau mêl.* Salm cxix 97, 103. xix. 10.

4. Trwy gasâu o honof bob pechod, am ei fod yn wrthwyneb i Nâtur Duw. *Y rhai a gerwch yr Arglwydd, casewch ddrygioni.* Salm xcvi. 10.

5. Trwy fod ynnof Serch mawr i Addoliad Duw yn ei Eglwys. *Fy enaid a hiraetha ac a flysia am gynteddau'r Arglwydd. Canys gwell yw diwrnod yn dy gynteddau di, nâ mêl dewiswn gadw drws yn nhŷ fy Nuw, o flaen trigo ym mbebyl annuwjoleb.* Salm lxxxiv. 2, 10. xxvi. 8. xxvii. 4.

6. Trwy ymröi o honof i fyw i Dduw, a gwneuthur yn awyddus bob Dajoni ag allwyf er mwyn Duw. *Canys y mae cariad Crist yn fy nghymmell i fyw iddo ef, yr hwn a ffarw drosafi.—Yr hwn a roddes ei hun drosom, i'n prynhodd i wrth bob anwiredd, ac i'n puro iddo ei hun yn bob briodol, awyddus i weithredoedd da.* 2 Cor. v. 14, 15. Di. ii. 14. Rhuf. xiv. 7, 8.

Cw. Pa ham y dylech garu eich Cymmydogjon; sef, pob rhyw Ddên?

Att. 1. Am fod Duw yn erchi hynny, yn nefaf at ei garu ei hun. *Câr yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon. Hwn yw'r cyntaf, a'r gorchymmyn mawr. A'r ail sy gyffelyb iddo; Câr dy gymmydog fel ti dy hun.* Math. xxii. 37—39.

2. Am na's gallaf wir garu Duw, heb garu fy Nghymmydog hefyd. *O's dywed neb, Trwyf yn caru Duw, ac ef yn casâu ei frawd; celwyddog yw. Canys yr hwn nid yw yn caru ei frawd yr hwn a welodd, pa fodd y gall efe garu Duw yr hwn ni's gwelodd?* 1 Joaniv. 20.

3. Am mai Cariad brawdol i'w gilydd yw'r Nôd i adnabod Disgybljon Crist. *Wrth hyn y gwybydd pawb mai disgybljon i mi ydych, o's bydd gennych gariad i'w gilydd.* Joan xiii. 35.

4. Am mai Cariad brawdol yw cyflawnder ein holl Ddyled i'w gilydd. *Tr bwn sydd yn caru arall, a gyflawnodd y gyfraith.—Canys yr holl ddeddf a gyflawnir mewn un gair; sef yn bwn, Câr dy gymmydog fel ti dy hun.* Rhuf. xiii. 8. Gal. v. 14.

5. Am fod Cariad yn arwydd o'n hawl i Fywyd tragwyddol. *Nyni a wyddom ddarfod ein symmud o farwölaeth i fywyd, o blegid ein bod yn caru'r brodyr. Tr bwn nid yw yn caru ei frawd, y mae yn aros ym marwölaeth. Pob un ag sydd yn casâu ei frawd, lleiddiad dŷn yw: a chwi a wyddoch nad oes i un lleiddiad dŷn fywyd tragwyddol yn aros ynddo.* 1 Joan iii. 14, 15. iv. 7.

Cw. Pa lun yr ymddengys eich Cariad i'ch Cymmydogjon?

Att. 1. Trwy roddi Parch dyledus i bawb. *Perchwch bawb. Cerwch y brawdoljaeth.* 1 Pedr ii. 17.

2. Trwy fod yn ammyneddus, a chymmwynasgar, yn ddiddig, yn ddigynfigen, ac yn ddifeddwl drwg i'w gilydd. *T mae cariad yn hŷrymaros, yn gymmwynasgar; cariad nid yw yn cynfigennu; nid yw cariad yn ymffrostio, nid yw yn ymchwyllo, nid yw yn gwneuthur yn anweddaidd, nid yw yn ceisio yr eiddi ei hun, ni chythruddir, ni feddwl ddrwg.* 1 Cor. xiii. 4, 5.

3. Trwy gyd-deimlo â'i gilydd, a chynnal ei gilydd mewn adfyd; a gweddio dros ei gilydd. *Wylwch gyd â'r rhai sy'n wylo.—Dygwch feichjau ei gilydd; ac felly cyflawnwch gyfraith Crist.* Jago v. 16. Rhuf. xii. 15. Gal. vi. 2.

4. Trwy geisio Llesiant ei gilydd. *Nac edrychwch bob un ar yr eiddoch eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill beryl.* Phil. ii. 4.

5. Trwy wneuthur i eraill megis y dymunem i eraill wneuthur i ni. *Pa bethau bynnag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynjon i chwi, felly gwnewch chwithau iddunt hwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.* Math. vii. 12.

Cw. Ai yn yr un modd y dylech garu pawb?

Att. Ni ddylwn i fod yn anghariadus i neb; eithr mi ddylwn garu Pobl Dduw yn rhagorach nag eraill. *Tra ydym yn cael amser cyfaddas, gwnawn dda i bawb; ond yn enwedig i'r rhai sy o deulu'r ffydd.* Gal. vi. 10.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth y pethau hyn a ddywed y 'Sgrythur am Gariad?

Att. 1. Fod y rhai a arddelant Grefydd heb wîr Gariad, yn twyllo eu hunain, ac mewn cyflwr anghymmeradwy a cholledig. *Yr hwn a ddywed ei fod yn y goleuni, ac a gasao ei frawd; yn y tywyllwch y mae byd y pryd hyn.—Tn hyn y mae yn amlwg plant Duw, a phlant diabol: Pob un ag sy heb wneuthur cyfiawnder, nid yw o Dduw; na'r hwn nid yw yn caru ei frawd.* 1 Joan ii. 9. iii. 10.

2. Fod yn angenrheidjol i bawb a fo'n arddel Gwasanaeth Dduw, fod yn gywir yn eu Cariad; heb ba un nid yw'r cwbl ond ofer a cholledig. *Fy mblant bychain, na charwn ar air, nac ar dafod yn unig; eithr mewn gweithred a gwirionedd. Ac wrth hyn y gwyddom ein bod o'r gwirionedd, ac y sicrhawn ein calonnau ger ei fron ef.* 1 Joan iii. 18, 19.

3. Fod cynhennau, ymrysonau, ac ymbleidiau, yn ddrygau ysgeler; o blegid eu bod yn rhwyfstro Cariad. *Gwae'r byd o blegid rhwystrau!* Math. xviii. 7.

Cw. Pa sawl Rhan fy yn y Catecism hwn?

Att. Pump.

1. Am Freintiau ac Ammodau'r *Cyfammod Bedydd.*

2. Am Ffydd, a'r pethau fydd i'w credu; fef, *Credo'r Apostoljon.*

3. Am Ufudd-dod, a'r pethau a ddylyd wneuthur; fef, *y Deg Gorchymryn.*

4. Am Weddi, a'r pethau fydd i ni weddio am danunt; fef, *Gweddi'r Arglwydd.*

5. Am y ddau Sacrament; fef, *Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.*

Cw. Pa ham y gofynnir dy Enw'n gyntaf yn y Catecism?

Att. I'm tywys yn drefnus i ystyriaid Cyfammod fy Meddydd, pan roddwyd fy Enw arnaf.

Cw. Pwy a roddes yr Enw hwnnw arnat ti?

Att. Fy Nhadau-bedydd a'm Mamau-bedydd wrth fy medyddio; pan y'm gwnaethpwyd yn aelod i Grift, yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd.

Cw. Beth a ddylt ystyriaid yn yr ateb hwn?

Att. Tri pheth.

1. Pwy a roddes fy Enw arnaf; sef, fy *Nhadau a'm Mamau-bedydd*.

2. Pa bryd y derbyniais fy Enw; sef, pan y'm *bedyddiwyd*.

3. Pa Freintiau a addewir i mi trwy Gyfammod fy Medydd; sef, cael fy ngwneuthur yn *Aelod i Grist*, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

Cw. Beth yw Dyled *Tadau a Mamau-bedydd*?

Att. 1. Dwyn tyftiolaeth i mi gael, trwy Fedydd, fy nerbyn i Eglwys Duw, a Theulu'r Ffydd. *Esfay viii. 2, 3.*

2. Ateb ar fy rhan, a'm gydsynniad cydwybodol o'r Cyfammod hwnnw, yn ôl defod y prif Gristjonogjon gynt. *1 Pedr iii. 21. Diar. ii. 20.*

3. Hwyl a ddylent, trwy Ffydd, weddio ar Dduw drosof. *Canys y dyn clas o'r parlys a jachäwyd trwy ffydd y rhai a'i dygasant ef at Grist.—Gwäs y canwrjad a jachäwyd trwy ffydd ei feistr.—Merch y wraig o Ganaan, a oedd ddrwg ei hwyl gan gythraul, a jachäwyd trwy ffydd ei mam.—Y mab a oedd ag ysbryd mud ynddo, a jachäwyd trwy ffydd ei dâd. Math. ix. 2. viii. 5—13. xv. 22—28. Marc ix. 17—27.*

4. Hwynthwy, a phawb eraill, a ddylent fy annog i bob Dajoni, a'm cymmell i wrando Gair Duw, a'i addoli. *Cydystyriwn barwb ei gilydd, i ymannog i gariad a gweithredoedd da: heb esgeuluso ein cydgynbulliad ein hunain, megis y mae afer rhai; ond annog barwb ei gilydd. Hebr. x. 24, 25.*

5. Hwyl a ddylent fy nyfsgu'n gynnar yn Egwyddorjon Crefydd; fel y gallwyf gymmeryd Ammod fy Medydd arnaf fy hun, pan ddelwyf mewn oedran. *Diar. xxii. 6.*

Cw. Pa ham y rhoddwyd dy Enw arnat wrth dy fedyddio?

Att. 1. O blegid ei fod yn gyttun â Rheol y'Sgrythur: canys yr *Juddewön* a enwënt eu plant pan yr enwaedent hwyl. *Gen. xvii. Luc i. 59, 60. ii. 21.*

2. Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, i'm dod i mewn côf yn wastadol o Gyfammod fy Medydd. *Yngedwch arnoch rhag anghofio cyfammod yr Arglwydd eich Duw. Deut. iv. 23, 24. xxviii. 58, 59. 1 Cron. xvi. 15.*

3. Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, fel na ddifrio neb yr Enw parchus a gefais pan y'm cymmerwyd yn Aelod i Grist, ac yn Blentyn i Dduw. *Canys ni chaiff difenywyr etifeddu teyrnas Dduw.—Y neb a ddygai enw drwg ar*

forwyn o Isräel, a fforffettai gan siel o arjan. — Dwy arth o'r goedwig a ddrylliodd ddau blentyn a deugain, am alw Moelyn, moelyn, ar ŵr Duw. 1 Cor. vi. 9, 10. Deut. xxii. 19. 2 Bren. ii. 23, 24.

4. Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, fel na waradwyddwn fy Enw fy hun trwy ffolineb. Canys mwy dymunol yw enw da na chyfoeth lawer. Diar. xxii. 1. Preg. vii. 1. x. 1. Diar. x. 7.

5. Fe roddwyd fy Enw arnaf wrth fy medyddio, i'm dysgu i ymwrthod â phechod, rhag dilëu fy Enw o Lyfr Duw. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, Pwy bynnag a becho i'm herbyn, bwnnw a ddileaf allan o'm llyfr. Ecfod. xxxii. 33. Dad. ii. 9. iii. 1. xx. 15. Deut. xxix. 19, 20.

Cw. Pa ham yr wyt yn dywedud, Mi a wnaethpwyd yn Aelod i Grifft, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd?

Att. Am na aned fi felly: canys holl hiliogaeth naturjol Adda a syrthiodd gyd ag ef oddi wrth Dduw i 'stâd o bechod a thrueni; ac felly yr oeddym ni oll wrth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill. Eph. ii. 3.

Cw. Pa fodd y crëwyd Adda, ac y syrthiodd efe oddi wrth Dduw?

Att. 1. Duw a greodd gorph Adda o lwch y ddaear, ac a anadlodd enaid anfarwöl ynddo. Gen. ii. 7.

2. Duw a wnaeth ymgeledd cymmwys i Adda, trwy gymmeryd asen o hono, pan oedd efe yn cyfgu, ac a'i creodd yn wraig iddo. Gen. ii. 18, 21, 22.

3. Duw a greodd y dŷn yn berffaith ar ei Ddelw ei hun, mewn Gwybodaeth, Cyfiawnder, a Sancteiddrwydd; ac a roddes iddo arglwyddiaeth ar greadurjaid y ddaear. Gen. i. 26, 27. Eph. iv. 24. Col. iii. 10.

4. Duw a ddodes y dŷn yng ngardd Eden, i fwyta o'i ffrwythau; ac o bren y bywyd, i'w gadw yn fyw, tra fyddai yn ufudd i Dduw; eithr i farw, o's bwyta i o bren gwybodaeth da a drwg. Dymma'r Cyfammod Gweithredoedd a wnaeth Duw ag Adda. Gen. ii. 8, 9, 16, 17.

5. Pan hudwyd Adda gan y wraig, a'r wraig gan y farph, i fwyta'r ffrwyth gwaharddedig, hwynthwy a'u heppil naturjol a dorrasant Gyfammod Duw, ac a syrthiasant oddi wrtho. Gen. iii. 6. Rhuf. v. 16, 18, 19. 1 Cor. xv. 22.

Cw. Beth a ddigwyddodd i Adda ar ôl iddo dorri'r Cyfammod?

Att.

Att. 1. Ar ôl i *Adda* ac *Efa* dorri 'r Cyfammod, Delw Duw arnunt a lygrwyd. *Llygriad* eu natur a ymddanghofodd yn glau ynddunt: canys ceisiasant, dan gywilydd, ac ofn, a ffolineb calon, ymgudaio oddi rith *Dduw* ym mysg prenau'r ardd; a dechreuasant gybuddo ei gilydd o flaen Duw. Gen. iii. 7—12.

2. Duw a'u gyrrodd hwynt allan o'r ardd, i fwyta eu bara trwy chwys eu hwyneb. *A'r wraig* i feichjogi a dwyn plant mewn poen; a'r ddaear befyd a fellldigwyd o'u bachos hwy. Gen. iii. 16, 17, 18, 19, 23, 24.

3. Hwyl a syrthiasant dan Ddigofaint a Melldith *Dduw*, a barn marwolaeth. Gen. ii. 7. Gal. iii. 10. Rhuf. v. 12, 16. 1 Cor. xv. 22.

Cw. Ym mha ystyr y mae dynolryw yn gyfrannog o bechod *Adda*, a elwir yn Bechod gwreiddiol?

Att. 1. Yn y diffyg o Gyfiawnder gwreiddiol, ag oedd gan *Adda* cyn pechu. Canys yn awr nid oes dlyn cyfiawon ar y ddaear, a wnâ ddajoni, ac ni phecha. Preg. vii. 20. Diar. xx. 9. Rhuf. iii. 23. Gal. iii. 22. Esay lxiv. 6.

2. Yn llygredigaeth holl natur dynolryw, oddi fewn ac oddi allan. *Megis y mae'n sgrifennedig; Nid oes neb cyfiawon, nac oes un.*—*Gwyrasant oll; aethant i gyd yn anfuddiol.*—*Ciliodd pawb; cydymddifwynasant.* Rhuf. iii. 10. vii. 8, 14, 18, 23, 24. Salm xiv. 3. Gen. vi. 5, 6. Math. xv. 19, 20.

3. Trwy fod yn gydgyfrannog â hwynt o'r côsb a'r trueni fy'n dyfod am bechod. *Dyn a aned o wraig sydd fyr o ddyddiau, a llawn o helbul.* Job xiv. 1. Eph. ii. 3. Salm ix. 17.

Cw. Pa fodd y gall dynolryw fod yn gyfrannog o bechod *Adda*?

Att. 1. Yr oeddym ni yn lwynau *Adda*, pan y syrthiodd efe, fel canghennau heb dorri allan; y rhai nid allent sefyll, pan oedd y pren yn cwmpo. Canys Duw a wnaeth o un gwaed (sef, o *Adda*) bob cenedl o ddynjon.—*Megis deilen y syrthiasom ni oll.* Aët. xvii. 26. Esay lxiv. 6.

2. Nid allai dynjon halogedig genhedlu hâd dihalog, mwy nâ phren drwg ddwyn ffrwythau da, neu feirph ddwyn colommennod, na bleiddjaid wyn. *Pwy a ddyry beth glân allan o beth aflan? neb.*—*Adda a genhedlodd fâb ar ei ddelfo ei bun.* Job xiv. 4. Gen. v. 3.

3. Mae

3. Mae plant bychain, cyn cyrhaedd oedran i bechu'n weithredol, yn dioddef poen, clefydon, ac angau; yr hyn yw ffrwyth pechod: ac ni ddichon fod y ffrwyth, lle ni bo y gwrâidd o hono; nac yn gyfiawn i gosbi, lle ni bo bai. *Cannys cyflog pechod yw marwolaeth.* Rhuf. vi. 23.

4. Pe buafai dynolryw yn ddilygredd yn eu genedigaeth naturjol, ni buafai raid wrth Ailenedigaeth ysbrydol. *Eithr Crist a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddieithr geni dŷn drachefn, ni ddichon efe weled teyrnas Dduw.* Joan iii. 3.

5. Mae'r Seintjau pennaf yn profi ac yn addef llygredigaeth gwreiddiol ynddunt. *Megis y dywedodd y brenin Dasydd; Wele, mewn anwiredd y'm lluniwyd; ac mewn pechod y beichjogodd fy mam arnaf.—Ac o blegid hyn y mae Sant Paul yn llefain, Ys truan o ddŷn wyf fi! prwy a'm gwared i oddi wrth gorph y farwolaeth hon?* Salm li. 5. Rhuf. vii. 24.

6. Pe buafai plant yn lân oddi wrth bechod gwreiddiol, hwy a allasent fod yn gadwëdig heb Grift. *Eithr nid oes jechydwyrjaeth i neb ond trwy Grift yn unig.* Act. iv. 12. Joan xiv. 6.

7. O blegid llygredd dynolryw trwy genhedliad naturjol, y dewisodd Crist gael ei Ddyndod trwy Genhedliad goruwch-naturjol. *Fel y byddai'n Archoffeiriad sanctaidd, diddrwg, dibalog, didoledig oddi wrth bechadurjaid.* Luc i. 35. Hebr. vii. 26.

Cw. Ym mha fodd y trefnodd Duw Jechydwyrjaeth i ni, ar ôl torri'r Cyfammod Gweithredoedd?

Att. Duw a amlygodd y Cyfammod Grâs i'n Rhieni cyntaf; gan hysbyfu iddunt, y byddai i bâd y wraig yffigo pen y sarph, a'u twyllasai hwy: fef, y genid Crist o wraig, i ddistrywio rhwyg a gwaith y diafol; fel trwy Ffydd yng Nghrist y byddem gadwëdig, ar ein colli yn *Adda.* Gen. iii. 15. 1 Joan iii. 8. Joan iii. 16.*

Cw. Pa rai o Freintjau'r Cyfammod Grâs a arwyddocâwyd yn eich Bedydd?

Att. Y tair hyn.

1. Cael fy ngwneuthur yn Aelod i Grift. *Tr hyn a enwir yn flaenaf, o blegid mai'n Hundeb â Christ yw sail yr holl Freintjau eraill. Pob peth fydd eiddo chwi; a chwithau yn eiddo Crist.* 1 Cor. iii. 22, 23.

2. Cael

* Gwél ychwaneg am y Cyfammod Grâs yn Esboniad y Sacrament.

2. Cael fy ngwneuthur yn Blentyn i Dduw. *Canys plant digofaint ym ni wrth natur; a thrwy'n Hundeb â Christ yn unig, ein gwneir yn Blant i Dduw. Cynnifer ag a'i derbyniasant ef, efe a roddes iddunt allu i fod yn feibjon i Dduw.* Joan i. 12.

3. Cael fy ngwneuthur yn Etifedd Teyrnas Nefoedd. *Canys i Blant Duw yn unig y mae'r Etifeddiaeth hon. O's plant, etifeddion hesyd; sef, etifeddion i Dduw, a chydetifeddion â Christ.* Rhuf. viii. 17. Luc xii. 32.

Cw. A ydyw'r fath orchwyl distadl ag yw bedyddio â dwfr, yn gwneuthur dŷn yn gyfrannog o'r Breintjau mawrjon hyn?

Att. 1. Mae'n beryglus jaw'n i neb edrych ar Ordinhadau Crist yn ddistadl, neu'n ddirmygu: canys Duw ei hun yng Nghrist a'u hordeiniodd. *Am hynny, y neb sy'n dirmygu, nid dŷn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw.* 1 Theff. iv. 8.

2. Nid trwy rinwedd naturjol yr Ordinhadau y maent yn llefol i neb, ond trwy Enw a Bendith Dduw arnunt. *Ym mhob man lle rhoddwyf goffadwriaeth o'm Henw (medd yr Arglwydd) y deufaf attat, ac y'th fendithiasf.* Ecsod. xx. 24. 2 Cor. x. 4.

3. Er distadled y fo Ordinhadau Duw yng ngolwg dŷn, y maent yn effeithiol i'r diben o honunt. *Edrychiad ar y sarph brês, a jachaodd bobl Israhel o losgfa farwöl y seirph tanllyd.—Trwy ymolchi seithwaith yn y Jorddonen, y glanhawyd Naaman oddi wrth ei wahanglwysf.—Trwy glai o boeryn, y rhoddodd Crist ei olwg i'r dŷn dall geni.* Num. xxi. 2 Bren. v. Joan ix. Esay lv. 11.

4. Anghrediniaeth cableddus yw, ammau llës Ordinhadau cyffegredig i'r rhai a'u harferant yn barchus; eithr i eraill, y maent yn wir yn ddiles: *Sef, i'r naill yn arogl marwölaeth i farwölaeth; ac i'r lleill yn arogl bywyd i fywyd.* 2 Cor. ii. 16. Dit. i. 15.

5. Nid ydys yn dywedud yn y Catecism, Mai'r Bedydd a'm gwnaeth yn Aelod i Grift, yn Blentyn i Dduw, ac Etifedd Teyrnas Nefoedd; eithr, cael fy nerbyn, pan y'm bedyddiwyd, i Gyfammod â Duw, ag sy'n addo'r Breintjau hyn. *Canys sêl ac arwydd y cyfammod yw bedydd yn awr, fel yr oedd yr enwaediaid gynt i Abraham. Canys efe a gymmerth arwydd yr enwaediaid yn insel cyfiawnder y ffydd.* Rhuf. iv. 11.

6. Ni ddichon yr Ordinhad a gyffegrodd Crist lai nâ bod yn fuddiol i Blant Duw, er na welir ei llës yn ebrwydd. *Me-*

gis y mae rhai o Addewiljon Duw yn hir cyn eu cyflawnu, a rhai hadau lawer blwyddyn cyn tyfu a ffrwytho. Felly y mae teyrnas Dduw, fel pe bwriai ddyn hâd i'r ddaear; a chysgu, a chodi nôs a dydd, a'r hâd yn egino, ac yn tyfu, y modd ni's gwyr efe. Marc iv. 26, 27. 1 Pedr i. 23.

Cw. Beth mae'ch bod chwi yn Aelod i Grist yn arwyddo-
câu?

Att. Perthynas ac Undeb â Christ o ddau fath.

1. Perthynas ac Undeb broffesol â Christ: sef, cael o hon-
nof fy nerbyn yn Aelod i'r Eglwys weledig; a elwir yn *Gorph
Crist*. Eph. i. 22, 23. 1 Cor. xii. 27.

2. Perthynas ac Undeb ysbrydol â Christ: trwy ba un y'n
gwneir yn gydgyfrannog o'r Donjau a bwrcafodd efe; megis
y mae'r aelodau yn gydgyfrannog â'r corph. 1 Cor. xii. 12,
13. *Joan* vi. 56. xiv. 20. 1 *Joan* v. 20.

Cw. Beth yw'ch meddwl am Undeb broffesol â Christ?

Att. 1. Fod y rhai sy'n Aelodau i Grist trwy Broffes yn
unig, fel coes bren, neu lygad gwydr, nad ydynt yn rhannau
bywiol o'r corph; neu frigyn diffrwyth a himpiwyd yn y pren,
heb gydio a chyd-dysu ag ef. *Dad*. iii. 1.

2. Fod y cyfryw nad oes ganddunt ond *Undeb* broffesol yn
uuig â Christ, yn aros yn eu cyflwr colledig; er iddunt gael eu
bedyddio, ac arferu'r Ordinhadau eraill hefyd. *Dad*. v. 1.
Luc xiii. 26, 27.

3. Mai arferiad esgeulus anystyriol o'r Ordinhadau, a wnâ'r
Bendithion hyn yn ddiles i'r cyfryw. *Megis y mae Duw yn
bygwth. Am nad ydych yn ystyriaid* (medd yr Arglwydd) *yr
anfonaf felldith arnoch, ac a felldigaf eich bendithion chwi.*
Mal. ii. 2.

Cw. Pa fath yw Undeb ysbrydol â Christ?

Att. 1. Undeb dirgeledig jawn ydyw. *O blegid aelodau
ydym o'i gorph ef, o'i gnawd ef, ac o'i esgyrn ef. Y dirgel-
wch hwn sydd fawr: eithr am Grist, ac am yr eglwys yr wyf
fi yn dywedud.* Eph. v. 30, 32.

2. Undeb goruwchnaturjol ydyw: canys Duw ei hun sydd
yn ein plannu yng Nghrist, ac yn ein huno ag ef. *Tr ydych
ckwi o hono* (sef, o Dduw) *yng Nghrist Jesu. Pob plan-
bigyn yr hwn ni's plannodd fy Nhâd nefol, a ddiwreiddir.*
1 Cor. i. 30. Math. xv. 13.

3. Undeb anrhydeddus yw, ag sy'n dyfod â ni mor agos i
Dduw. *Pa genedl mor fawr, yr hon mae Duw iddi yn*

nesâu attî, fel yr Arglwydd ein Duw ni? Deut. iv. 7.
1 Pedr ii. 9, 10.

4. Undeb diddattodol ydyw, ag fy'n parhau trwy bob cyflwr yn y byd hwn, a thrwy angau i'r byd a ddaw hyd byth. *Pwy a'n gwahana ni oddi wrth gariad Crist?* Rhuf. viii. 35, 38, 39. Esay liv. 10.

5. Undeb manteisiol ydyw, ag fy'n rhoddi i ni hawl yng Nghrist, trwy'r hwn y mae pob Manteision yn dyfod.

Cw. Pa Fanteision fy'n dyfod oddi wrth Undeb â Christ?

Att. 1. Trwy'r Undeb hwn yr ym ni yn cael Crist yn eiddo ni yn ei holl Berthynasau, a'i Swyddau: *Sef, yn Gâr, yn Gysaill, yn Fechnan, yn Feddyg, yn Frawd, yn Brynwr, ac yn Briod, yn Brophwyd, yn Frenin, yn Archoffeiriad trugarog, ac yn Ddadleuwr drosom ger bron Duw.* Can. v. 16. Hebr. ii. 11.

2. Trwy'r Undeb hwn y'n dygir i Gymdeithas felus â Duw a Christ yn ein hysbrydoedd. *Canys Joan a ddywaid, Ein cymdeithas ni yn wîr sydd gyd â'r Tâd, a chyd â'i Fâb ef Jesu Grist.* 1 Joan i. 3. Can. i. 13. ii. 3, 4.

3. Trwy'r Undeb hwn â Christ mae Duw yn ein symmud o gyflwr truenus i 'Stad newydd a dedwyddol. *Yr hwn a'n gwaredodd ni allan o feddiant y tywyllwch, ac a'n symmudodd i deyrnas ei annwyl Fâb.* Col. i. 13.

4. Trwy'n Hundeb â Christ y mae'n bywyd ysbrydol, a'n nerth ni i fyw bywyd duwjol a ffrwythlon er Gogoniant i Dduw. *Megis y mae bywyd a nerth yr aelodau oddi wrth eu hundeb â'r corph, a ffrwyth y canghennau oddi wrth eu hundeb â'r pren.* Joan xv. 5. Rhuf. vii. 4.

5. Trwy'n Hundeb priodol â Christ y mae'r holl Freintjau a bwrcasodd Crist yn eiddo ni. *Megis y mae'r priodferch yn gyfrannog o holl foddjon a breintjau ei phriod. Pob peth fy'n eiddo chwi; a chwithau yn eiddo Crist.* 1 Cor. iii. 22, 23. Joan i. 16. 2 Cor. i. 20.

Cw. Pa Freintjau ychwaneg a berthyn i chwi trwy'ch Hundeb â Christ?

Att. 1. Sancteiddiad, ac Adnewyddiad ein nâtur ni, trwy Râs yr Arglwydd Jesu. *Rhuf. vi. 4. Eph. ii. 10. 2 Cor. v. 17.*

2. Maddeuant o'n holl feiau, ac Ymwared oddi wrth bechod a damnedigaeth. *Math. i. 21. Rhuf. viii. 1. Hebr. viii. 10. Dit. ii. 11, 12.*

3. Cyfiawn-

3. Cyfiawnháad ger bron Duw, a Chymmod ag ef: canys Crist yw'n Cyfiawnder a'n Heddwch ni. *Jer.* xxiii. 6. *Rhuf.* v. 1. *1 Cor.* i. 30. *Col.* i. 20. *Eph.* ii. 14.

4. Mabwyfiad i fod yn Blant i Dduw, i weddio arno fel ein Tâd. *Gal.* iii. 26, 27. iv. 6. *Rhuf.* viii. 15.

5. Ysbryd Crist i'n cymmorth a'n cyfarwyddo ni ar bob achos. *Rhuf.* viii. 9. *1 Cor.* vi. 17.

6. Gofal neillduol Rhagluniaeth Dduw, a gwarchodaeth ei Angyljon ef drosom. *1 Pedr* v. 7. *Math.* vi. 31—33. *Hebr.* i. 14.

7. Cyffur ysbrydol yn holl drallodion y bywyd hwn, ac yn angau; ac Adgyfodiad gogoneddus yn Nydd y Farn, i fwynhau Bywyd tragwyddol yn y Nefoedd. *Salm* xxiii. 4. *1 Cor.* xv. 55—57.

Cw. Beth yw Swm y cwbl ag ellwch ddywedud am yr Undeb hwn â Christ?

Att. Mi allaf ddywedud yn gywir, Fod ffrwythau melus yr Undeb gwynfydedig hwn, yn eu gwerth a'u rhifedi, yn fwy nag ellir eu hadrodd. O blegid,

1. *Megis yr ydym, trwy'n perthynas i Adda, yn gydgyfrannog ag ef, yn ei gwymp, a'i gôsb; felly y'n gwneir, trwy'n Hundeb â Christ, yn gydgyfrannog o Rinwedd a Haeddiant yr byn oll a wnaeth ac a ddioddefodd efe dros ein Jechydwriaeth.*

2. *Megis yr halogwyd, y mellidithiwyd, ac y collwyd pawb yn Adda; felly yng Nghrist y glanhëir, y bendithir, ac y cedwir pawb, byd yn oed y pechadurjaid mwyaf, ag a ddeuant i Undeb ag ef.* *1 Cor.* vi. 11.

3. *Trwy Undeb â Christ y cawn drachefn y cwbl a gollasom yn Adda, a llawer mwy; gan fod Haeddiant da Crist yn anfeidrol fwy nâ drwg haeddiant Adda. Canys Crist ei hun a ddywedodd, Myfi a ddaethym fel y caent fywyd, ac y caent ef yn helaethach.* *Joan* x. 10.

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth eich Hundeb â Christ?

Att. 1. Mi ddylwn garu Crist uwchlaw pob peth. *Od oes neb nid yw yn caru yr Arglwydd Jesu Grist, bydded Anatheina, Maranatha.* *1 Cor.* xvi. 22.

2. Mi ddylwn ddisgwyl wrth Grist yn unig am Jechydwriaeth, a phob peth a berthyn iddi. *Canys o hono ef, a thrwyddo*

thrwyddo ef, ac iddo ef, y mae pob peth. Rhuf. xi. 36. 1 Joan v. 12.

3. Mi ddylwn ddwys-ymholi, pa un a feddaf Undeb â Christ mewn gwirionedd. *Holwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, sef bod Iesu Grist ynnoch, oddieithr i chwi fod yn anghymmeradwy?* 2 Cor. xiii. 5. 1 Joan iv. 13. i. 6, 7.

4. Mi ddylwn fyw trwy Ffydd ar Grist, er fy mod yn wannach ac yn waelach na Duwjoljon eraill: canys y mae yng Nghrist Aelodau o amryw raddau. *O's dywed y troed, Am nad wyf lawr, nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw efe o'r corph?* 1 Cor. xii. 15.

5. Mi ddylwn weled mor beryglus yw drygu Pobl Dduw, a'u herlid; gan mai Aelodau Crist ydynt. *A gyffyrddo â hwynt, sy'n cyffwrdd â channwyll ei lygad ef.* Zec. ii. 8. Act. ix. 4, 5.

6. Mi ddylwn wneuthur yn dda i bawb, yn enwedig i Aelodau tlodion Crist, megis i Grist ei hun. *Canys Crist a ddywed yn nydd y farn, Yn gymmaint a'i wneuthur o honoch i un o'r rhai bychain hyn fy mrodyr lleiaf, i mi y gwnaethoch.* Math. xxv. 40.

7. Mi ddylwn i, a phob gwîr Cristion, fod yn gymmwynafol ac yn garuaidd y naill i'r llall, fel cydaelodau, yn gofalu'r un peth dros ei gilydd. *Ac na fyddom aelodau annaturjol, i drygu ei gilydd, na rhwygo corph Crist trwy anghydsod ac ymbleidiau; eithr bod yn ddyfal i gadw undeb yr Tsbyrd yng nghwlm tangnefedd. — Wedi ein cyfan gyssylltu yn yr un meddwl, ac yn yr un farn.* 1 Cor. xii. 25. Eph. iv. 3—6. 1 Cor. i. 10.

8. Mi ddylwn fod yn gyffurus ym mhob trallod: canys mae Crist yn cyd-deimlo â'i Aelodau. *Yn eu holl gystudd hwynt efe a gystuddirwyd, ac angel ei gydrycholdeb a'u hachubodd hwynt; yn ei gariad ac yn ei drugaredd y gwaredodd efe hwynt.* Esay lxiii. 9. Hebr. iv. 15.

9. Mi ddylwn ymddiried yn hyderus yng Nghrist am Fywyd tragwyddol, er gwaethaf pob peryglon a phrofedigaethau: canys ni fu farw ac ni chollwyd Aelod i Grist erioed. *O blegid efe a ddywedodd, Byw ydwyf fi, a byw fyddwch chwithau hefyd. A'n bywyd ni a guddirwyd gyd â Christ yn Naw.* Joan xiv. 19. Col. iii. 3.

Cw.

Cw. Pa fath yw ail Rhagorfraint eich Cyfammod Bedydd; sef, eich Mabwysiad i fod yn *Blentyn i Dduw*?

Att. 1. Rhagorfraint briodol i Aelodau Crist yn unig ydyw, na's dichon neb arall fod yn gyfrannog o honi. *Cynnifer ag a dderbyniafant Grist, efe a roddes iddunt allu i fod yn feibjon i Dduw; sef, i'r sawl a gredant yn ei Enw ef.* Joan i. 12. Gal. iii. 26, 27.

2. Rhagorfraint yw Mabwysiad, ag sy'n tarddu oddi wrth Ewyllys da Duw yn unig. *Efe a'n rhagluniaethodd ni i fabwysiad trwy Jesu Grist iddo ei hun, yn ôl boddlonrwydd ei ewyllys ef.* Eph. i. 5.

3. Rhagorfraint uchel ac anrhydeddus yw Mabwysiad *Gwelwch pa fath gariad a roes y Tâd arnom, fel y'n gelwio yn feibjon i Dduw!* 1 Joan iii. 1.

4. Rhagorfraint goffawr ydyw; sef, gwerth Gwaed Crist *Tr hwn a'n prynodd oddi dan y ddeddf, fel y derbyniem y mabwysiad.* Gal. iv. 4, 5. 1 Pedr i. 18, 19.

5. Rhagorfraint na pherthyn i neb yn naturjol, heb Adenedigaeth ysbrydol. *Y rhai ni aned o waed, nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys gŵr; eithr o Dduw* Joan i. 13.

6. Rhagorfraint nad yw yn diflannu fel breintiau'r byd hwn: canys Duw ei hun a'i sicrhaodd. *Myfi a fyddaf y Dâd i chwi, a chwithau a fydlwch yn feibjon ac yn ferched i mi, medd yr Arglwydd Hollalluog.* 2 Cor. vi. 18.

7. Rhagorfraint trwy ba un y'n gwneir yn gyfrannog o amryw o Freintiau eraill ag fydd yn cydgerdded.

Cw. Pa Freintiau eraill sy'n perthyn i chwi trwy Fabwysiad?

Att. 1. Trwy Fabwysiad y'n hadgenhedlir ac y'n genir o Dduw: *Ac y rhoddir i ni addewidjon mawr jarwn a gwerthfawr; fel trwy y rhai hyn y bydlom gyfrannogjon o'r durtio anjan.* 2 Pedr i. 4. Joan i. 13. Jago i. 18.

2. Trwy Fabwysiad y'n rhyddheir oddi wrth gaethiwed a ofn, i nesau'n hyderus at Dduw, fel plant at eu Tâd. *Canys ni dderbyniaf och ysbryd caethiwed drachefn i beri ofn; eithr derbyniaf och Ysbryd mabwysiad, trwy'r hwn yr ydym yn llefain, Abba, Dâd.* Rhuf. viii. 15, 16.

3. Trwy Fabwysiad y rhoddir yr Ysbryd Glân i'n cynhorthwyo ni yn ein Gweddïau. *Canys ni wyddom ni beth o weddiom, megis y dylem: eithr y mae'r Ysbryd ei hun yn* *erfyn*

ersyn drosom ni ag ocheneidiau annbraethadwy. Rhuf. viii. 26, 27.

4. Trwy Fabwyfiad y rhoddir i ni hawl o'r Etifeddiaeth y mae Duw yn addo. *O's plant, etifeddion belyd; sef, etifeddion i Dduw, a chyetifeddion â Ckrift.* Rhuf. viii. 17. Gal. iv. 7.

5. Trwy Fabwyfiad y mae Duw yn Dâd i ni, ac yn ymddwyn fel Tâd tu ag attom. *Joan xx. 17.*

Cw. Pa lun y mae Duw yn ymddwyn tu ag attoch fel Tâd?

Att. 1. Mae Duw, fel Tâd, yn diwallu anghenjon ei Blant, ac yn gofalu drosdunt. *Gan fferw eich holl ofal arno ef: canys y mae efe yn gofalu drosoch chiwi.* 1 Pedr v. 7.

2. Mae Duw, fel Tâd, yn cynghori ac yn dysgu ei Blant. *Canys Duw a ddywaid, Cyfarwyddaf di, a dysgaf di yn y ffordd yr elech: â'm llygaid arnat y'th gynghoraf.* Salm xxxii. 8. Esay liv. 13.

3. Mae Duw, fel Tâd, yn ceryddu ei Blant er llês iddunt. *Canys y neb y mae'r Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei geryddu; ac yn fflangellu pob mâb a dderbynio. O's goddefwch gerydd, y mae Duw yn ymddwyn tu ag attoch megis tu ag at feibjon: canys pa fâb sydd, yr hwn nid yw ei dâd yn ei geryddu?* Hebr. xii. 6, 7. 2 Sam. vii. 14.

4. Mae Duw yn dyner ac yn dirion i'w Blant. *Fel y tosturia tâd wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i ofnant ef.* Salm ciii. 13. Mal. iii. 17.

5. Mae Duw, fel Tâd, yn eu diddanu hwy rhag ofn eu gelynjon. *Myfi, myfi yw yr hwn a'ch diddana chiwi: prwy wyt ti, fel yr ofnit ddyn yr hwn fydd marw, a mâb dyn yr hwn a wneir fel glafwelllyn?* 2 Cor. i. 4, 5.

6. Mae Duw, fel Tâd, yn gwrando Deisyfiad ei Blant. *Hyn yw'r hyfder sydd gennym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, o's gofynnwn ddim yn ôl ei ewylllys ef.* 1 Joan v. 14, 15. Math. vii. 8, 11.

7. Mae Duw, fel Tâd, yn cofio am ei Blant. *A anghosia gwraig ei phlentyn sugno, fel na thosturio wrth fâb ei chroth? ie, hwy a allant anghosio; etto myfi nid anghosiaf di.* Esay xlix. 15.

Cw. Beth a ddylt ddyfsgu oddi wrth dy fod yn Blentyn i Dduw trwy Fabwyfiad?

Att. 1. Mi ddylwn ddiolch i Dduw am y fath Ragorfraint. *I Dduw y byddo'r diolch, am ei ddawn annbraethol.* 2 Cor. ix. 15. Dad. vii. 11, 12.

2. Mi ddylwn ymddwyn yn barchus tu ag at y Duwjoljon, o blegid mai Plant Duw ydynt. *Arglwydd, prwy a drig yn dy babell? — Tr hwn y mae'r drygionus yn ddirmygus yn ei olwg; ond a anrhydedda y rhai a ofnant yr Arglwydd.* Salm xv. 1, 4.

3. Mi ddylwn fod yn gyffurus, pan fyddo fy ngheraint annwylaf, fy rhieni, a'm priod, yn marw, ac yn myned oddi wrthyf. *Canys Tâd yr amddisaid, a Barnwr y gweddwön, yw Duw yn ei breswylfa sanctaidd. — Pan yw fy nhâd a'm mam yn fy ngwrthod, yr Arglwydd a'm derbyn.* Salm lxviii. 5. xxvii. 10. Esay lxiii. 16.

4. Mi ddylwn fyw'n addas i Uchelfraint fy Mabwyfiad; ac nid fel plant y byd hwn. *Plant ydych chiwi i'r Arglwydd eich Duw; na wnewch ynfydrwydd, fel eraill. — Fel plant ufudd-dod, heb gydymagweddu â'r trachwantau o'r blaen yn eich hanwybodaeth.* Deut. xiv. 1. 1 Pedr i. 14.

5. Mi ddylwn anrhydeddu Duw fy Nhâd, a phob peth a berthyn iddo; sef, ei Enw, a'i Air, a'i holl Ordinadau. *Mâb a anrhydedda ei dâd, a gweinidog ei feistr: ac o's ydwyf fi Dâd, pa le y mae fy anrhydedd? ac o's ydwyf fi Feistr, pa le y mae fy ofn?* Mal. i. 6.

6. Mi ddylwn ddilyn Cyngor ac Esampl fy Nhâd. *Fy mâb, gwrando adâysg dy dâd. — Byddwch ddilynwyr Duw, fel plant annwyl.* Diar. i. 8. Eph. v. 1.

7. Mi ddylwn i, ac eraill, fod yn ferchog ac yn ffyddlon i'w gilydd, fel plant yr un Tâd. *Ha wŷr, brodyr ydych chiwi; pa ham y gwnewch gam â'i gilydd? — Onid un Tâd sydd i ni oll? onid un Duw a'n creoda ni? pa ham y gwnawn yn anffyddlon bob un yn erbyn ei frawd?* Act. vii. 26. Mal. ii. 10.

8. Mi ddylwn garu Crist yn annwyl, trwy'r hwn y'm gwneir yn Blentyn i Dduw: megis y dywedodd Crist; *Pe Duw fyddai eich Tâd, chiwi a'm carech i.* Joan viii. 42.

9. Mi ddylwn alw yn ddyfal ar Dduw am Gymmorth i orchfygu pob profedigaeth; fel na bo i mi droi byth oddi wrtho, i ffurfietu etifeddiaeth fy Mabwyfiad. *Ti a elwî arnaf fi, Fy Nhâd, ac ni throï ymmaith oddi ar fy ôl i. — Tr hwn sydd yn gorchfygu, a etifedda bob peth: ac mi a fyddaf iddo ef yn Dduw, ac yntef a sydd i minnau yn fâb.* Jer. iii. 19. Dad. xxi. 7.

10. Mi ddylwn ddilyn Sancteiddrwydd, a chynhyddu ynddo; fel y byddwyf gyffelyb i'm Tâd. *Mi a fyddaf yn Dâd i chiwi,*

a chwithbau a fyddwch yn blant i mi, medd yr Arglwydd Dduw. — Am hynny, gan fod gennym yr addewidjon hyn, annwylid, ymlanhâwn oddi wrth bob halogrwydd cnawd ac ysbryd, gan berffeithio sancteiddrwydd yn ofn Duw. 2 Cor. vi. 18. vii. 1. Math. v. 48.

Cw. Beth yw Teyrnas Nefoedd, trydydd Rhagorffaint y Cyfammod?

At. Mae Teyrnas Nefoedd, neu Deyrnas Dduw, yn arwyddocâu y pedwar peth hyn.

1. Teyrnas Rhagluniaeth Dduw. *Trwy ba un y mae Duw yn teyrnasu dros y nefoedd, a'r ddaear, a'r moroedd, a'r holl greadurjaid sydd ynddunt.* Salm ciii. 19. Dan. iv. 34, 35.

2. Mae Teyrnas Nefoedd yn arwyddocâu yr Eglwys weledig yn y byd hwn. *Lle cynhwysir nid yn unig y gwêr Dduwjol, ond llawer eraill hysyd, megis efrau gynnysg y gwenith.* Math. xiii. 24—26. viii. 12. xxi. 43.

3. Mae Teyrnas Nefoedd yn arwyddocâu Teyrnasiad Grâs Duw yng nghalonau ei Bobl. *Luc xvii. 21. Rhuf. xiv. 17.*

4. Mae Teyrnas Nefoedd yn arwyddocâu y Lle gwynfydedig hwnnw a ddarparodd Duw i obrwyo ei Bobl. *Esfay lxiii. 15. Math. v. 12.*

Cw. Ym mha beth y bydd Happusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd?

Att. 1. Mae Happusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn Hyfrydwch gogoneddus y Lle hwnnw a ddarparodd eu Tâd iddunt, na ddichon neb adrodd disgleirdeb ei Ogoniant. *Dad. xxi. 10, 11, 23. Salm xvi. 6.*

2. Mae Happusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, ym mherffeithrwydd eu cyflirau, wedi eu rhyddhâu oddi wrth eu gofidiau, a'u golchi yn llwyr oddi wrth eu pechodau. *Golchasant eu gynau, ac a'u cannasant bwy yng ngwaed yr Oen. — Ni fydd arnunt na newyn na syched mwyach. — Duw a sych ymmaith bob deigr oddi wrth eu llygaid bwynt.* Dad. vii. 14—17. xxi. 4.

3. Mae Happusrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn eu mwynhâd o gymdeithas â holl Blant Duw eu Brodyr, ac â Duw mawr ei hun eu Tâd, a'i Fab yr Arglwydd Jesu, a'i holl Angyljon gogoneddus. *Canys bwy a ddaethant i fynydd Sion, ac i ddinas y Duw byw, y Jerusalem nefol, ac at fyrddjwn o angyljon, i gymmanfa a chynnulleidfa y rhai cyntafanedig.* Hebr. xii. 22—24.

4. Mae Happuſrwydd Plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn y Gwynfyd annhraethol ſy'n tarddu oddi wrth eu Cymundeb â Duw eu Tâd, ac yn eu llenwi o Gariad, a Gorſo-ledd, a Chlôd tragywyddol iddo. *Canys, llawenydd tragywyddol fydd iddunt.—A channu y maent gân Moſes gwaſanaethwr Duw, a chân yr Oen; gan ddywedud, Mawr a rhyfedd yw dy weithredoedd, O Arglwydd Dduw Hollalluog! cyflawn a chywir yw dy ffyrdd di, Brenin y ſaint.* Eſay lxi. 7. Dad. xv. 3. v. 13. xiv. 2, 3. 1 Joan iii. 2. Eſay xxv. 9.

5. Mae Happuſrwydd Plant Duw yn y Nefoedd yn annherfynol, a hwyntau yn anfarwöl i'w fwynhâu ef. *Canys nid allant farw mwy; o blegid cyd'ſtâd ydynt â'r angyljon.* Luc xx. 36. Salm xvi. 11.

Cw. Gwynfyd Etifeddion Teyrnas Nefoedd; attolwg pa fath Etifeddiaeth yw hi?

Att. 1. Etifeddiaeth ag ſy'n dyfod nid trwy waddoljaeth, neu enedigaeth naturjol; ond trwy Adenedigaeth ysbrydol. *Yn wîr, yn wîr, meddaf i ti, Oddieithr geni dîn drachefn, ni ddichon eſe weled teyrnas Dduw.* Joan iii. 3.

2. Etifeddiaeth briodol i Blant Duw yn unig yw Teyrnas Nefoedd. *Eithr y rhai drygionus a ymchwelant i uffern, a'r holl genbedloedd a anghofiant Dduw.* Salm ix. 17. xi. 6.

3. Etifeddiaeth yw hi ag a berthyn i bob un o holl Blant Duw, ac nid i rai, neu'r hynaf yn unig, fel ym mhlith plant dynjon. *Megis y dywedodd Crîſt; Hyn yw ewyllys yr hwn a'm hanfonodd i; cael o bob un fydd yn gweled y Mâb, ac yn credu ynddo ef, fywyd tragywyddol.* Joan vi. 40.

4. Etifeddiaeth oludog, ogoneddus, ac annhraethadwy, yw. *Canys ni welodd llygad, ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dîn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef.* 1 Cor. ii. 9. Eph. i. 18.

5. Etifeddiaeth rŷdd oddi wrth bob trallodau, a phoen, a blinder, yw hon, i Blant Duw. *Canys bwy a orphwysant oddi wrth eu llafur; a'u gweithredoedd ſy yn eu canlyn bwynt.* Dad. xiv. 13.

6. Nid yw Etifeddiaeth Plant Duw, fel meddiannau llygredig y byd hwn, yn diflannu byth. *Eithr etifeddiaeth anlygredig, a dibalogedig, a diddiflannedig, ac ynghadw yn y nefoedd, yw.* 1 Pedri. 3—5. 2 Dim. iv. 18.

Cw. Beth a ddylech ddysgu oddi wrth yr Etifeddiaeth hon?

Att. 1.

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu Dajoni Duw a'i Gariad. *Gan ddiolch i'r Tâd, yr hwn a'n gwnaeth yn gymmwys i gael rhan o etifeddiaeth y saint yn y goleuni.* Col. i. 12.

2. Mi ddylwn fod yn ddiwyd i fyw yn gyfiawn mewn gwirionedd. *Canys, oni bydd eich cyfiawnder yn helaethach na chyfiawnder y 'sgrifennyddion a'r Phariseaid, nid ewch i mewn i deyrnas nefoedd.* Math. v. 20.

3. Mi ddylwn fod yn gyffurus ym mhob trallod a llymder yn awr, o blegid yr Etifeddiaeth fydd ar fy medr ar ôl hyn. *Megis y cynghora Crist; Nac ofna, braidl lychan: canys rhyngodd bodd i'ch Tâd roddi i chiwi y deyrnas.* Luc xii. 32. Math. v. 3.

4. Mi ddylwn roddi holl feddylfryd fy nghalon ar Dduw a Theyrnas Nefoedd, fel plant yn ymsynnio am yr etifeddiaeth a berthyn iddunt. *Gan fod â'n hymarweddiad yn y nefoedd; a rhoddi'n ferch ar bethau sydd uchod, ac nid ar y petheau sydd ar y ddaear.* Phil. iii. 20. Col. iii. 3.

5. Mi ddylwn ddioddef yn ammyneddgar bob croes ac erlid a ddêl arnaf yn y byd hwn. *Canys trwy lawer o orthrymderau y mae'n rhaid i ni fyned i deyrnas Dduw.* Act. xiv. 22. Luc vi. 22, 23. Math. v. 10.

6. Mi ddylwn ym mhob peth ymostwng i Ewyllys ac Arch Duw; gan ddisgwyl am Ddyfodiad Crist, pan ddodir Plant Duw, gorph ac enaid, mewn meddiant tragwyddol o Deyrnas Nefoedd. *Gwyn ei fyd y gwâs hwnnw, yr hwn y caiff ei Arglwydd ef, pan ddêl, yn gwneuthur felly. In wir meddaf i chiwi, Efe a'i gesyd ef yn llywodraethwr ar gwbl ag sydd eiddo.* Luc xii. 43, 44.

7. Mi ddylwn gyflawnu'n ofalus yr Ammodau a wnaeth fy Nhadau a'm Mamau-bedydd drosfwyf, pan y'm bedyddiwyd yn Aelod i Grifft, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

Cw. Pa beth a wnaeth dy Dadau-bedydd a'th Famau-bedydd yr amser hwnnw drosot ti?

Att. Hwyl a addawfant ac a addunafant dri pheth yn fy enw. Yn gyntaf, Ymwrthod o honof y diafol a'i holl weithredoedd; rhodres a gorragedd y byd anwir hwn; a holl bechadurus chwantau'r cnawd. Yn ail, Bod i mi gredu holl Byngciau Ffydd Grifft. Ac, yn drydydd,

drydydd, Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnion, a rhodio ynddunt holl ddyddiau fy mywyd.

Cw. Pa sawl peth fydd yn yr Adduned hyn?

Att. 1. Tri pheth.

1. Ymwrthod gelynjon fy enaid.
2. Credu holl Byngciau'r Ffydd.
3. Cadw gwynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnion.

Cw. Pa elynjon a ddylech ymwrthod?

Att. 1. Ymwrthod â'r diafol a'i holl weithredoedd. *Gwrthwynebwch ddiafol, ac efe a ffy' oddi wrthych.* Jago iv. 7.

2. Ymwrthod â rhodres a gorgagedd y byd anwir hwn. *O châr neb y byd, nid yw cariad y Tâd ynddo ef.* 1 Joan ii. 15.

3. Ymwrthod â holl chwantau pechadurus y cnawd. *Canys o's byw yr ydych yn ôl y cnawd, meirw fyddwch.* Rhuf. viii. 13. Gal. v. 24.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod â'r diafol?

Att. 1. O blegid mai gelyn creulon yw. *Ag fydd, megis llew rhoadwy, yn rhodio oddi amgylch, gan geisio y neb a allo ei lyngcu.* 1 Pedr v. 8.

2. O blegid mai i waredu pechadurjaid oddi wrth y gelyn diafol y daeth Crist i'r byd. *Sef, I agoryd llygaid y deillion, ac i'w troi o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw.* Act. xxvi. 18. Col. i. 13.

3. O blegid na's gallaf fod yn gyfrannog o Grist, heb ymwrthod â'r diafol. *Canys pa gyffondeb fydd rhwng Crist a Belial?* 2 Cor. vi. 14, 15.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod â gweithredoedd y diafol?

Att. 1. O blegid fod y rhai a wnânt weithredoedd y diafol, yn weision i'r diafol. *Oni wyddoch chwi, mai i brwy bynnag yr ydych yn eich rhoddi eich hunain yn weision i ufuddhâu iddo, eich bod yn weision i'r hwn yr ydych yn ufuddhâu iddo?* Rhuf. vi. 16. Joan viii. 34.

2. Y maent yn blant y diafol. *O'ch tâd diafol yr ydych chwi, a thrachwantau eich tâd a fynnwch chwi eu gwneuthur.* Joan viii. 44. Act. xiii. 10.

3. Y maent ym meddiant y diafol, ac o hono ef. *Yr hwn sydd yn gwneuthur pechod, o ddiabol y mae: canys y mae diafol yn pechu o'r dechreuad.* 1 Joan iii. 8.

4. Y mae'r diafol ar waith ynddunt. *Sef, tywysog llywö-draeth yr awyr, yr ysbryd sydd yr awr hon yn gweithio ym mhlant yr anufudd-dod.* Eph. ii. 2.

5. Gyd â'r diafol y bydd eu rhan hwynt yn dragywydd. *Canys Crist a ddynwed wrthunt yn nydd y farn, Ewch oddi wrthyf, rai mellldigedig, i'r tân tragwyddol, yr hwn a barotöwyd i ddiabol ac i'w angyljon.* Math. xxv. 41.

Cw. Pa rai yw gweithredoedd y diafol?

Att. Pob rhyw bechodau; canys y diafol yw'r awdwr o honunt: yn fwy enwedigol y pechodau hyn.

1. Llofruddjaeth; sef, lladd neu fwrddro. *Canys, lleidl-iad dyn oedd efe o'r dechreuad.* Joan viii. 44.

2. Eilunaddoliad. *O herwydd fod eilunaddolwyr yn gydyfrannog â'r cythreuljaid, ac yn yfaid o'u phiol hwynt.* 1 Cor. x. 20. Deut. xxxii. 17. Dad. ix. 20.

3. Swynedigaeth, a dewiniaeth, ac ymgynghori â fwynwyr. *Canys y mae'r cyfryw yn cymmeryd y diafol yn dduw iddunt, ac yn tymnu barn Duw arnunt eu hunain. Saul a ymosynnodd â dewines; ac a laddodd ei hun drannoeth. Onid â'u Duw yr ymosyn pobl?* Esay viii. 19. 1 Sam. xxviii. Deut. xviii. 10—12. Lef. xx. 6. 2 Bren. xxii. 3.

4. Gwaith y diafol yw, carcharu ac erlid Pobl Dduw. *Wele, y cythraul a fwrw rai o honoch chwi i garchar, fel y'ch profer.* Dad. ii. 10. 1 Joan iii. 12.

5. Gwaith y diafol yw, cynfigen, ymryson, digofaint, malais, a chafineb. *Nid yw'r pethau hyn yn dysod oddi uchod; ond daearol, anianol, a chythreulig ydynt.* Jago iii. 14—16.

6. Gwaith y diafol yw, dywedud celwydd; a phlant y diafol yw'r dynjon celwyddog. *Canys y mae'r diafol yn gelwyddog, ac yn dâd iddo.* Joan viii. 44. Act. v. 3.

7. Gwaith y diafol yw, ymfalchïo, a themtio dynjon eraill i bechod, a gwrthwynebu Addoliad Duw; ynghyd â phob rhyw lwon, a rhegau, ac anudonjaeth. *Canys nid o'r da, eithr o'r drwg, sef oddi wrth y diafol, yr ysbryd drwg, y mae hyn oll.* 1 Dim. iii. 6. 1 Theff. iii. 5. Act. iii. 6—10. Joan xiii. 2, 17. 2 Cor. iv. 3, 4. Math. v. 34, 37.

Cw. Beth yw rhodres a gorwagedd y byd anwir hwn, a ddylech ymwrthod?

Att. Gwâg elw, gwâg orfoledd, a gwâg ogoniant y byd hwn. *Pob peth a'r sydd yn y byd, megis chwant y cnawd, chwant y llygaid, a balchder y bywyd; nid yw o'r Tâd, eithr o'r byd y mae.* 1 Joan ii. 16.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod â'r pethau hyn?

Att. 1. O herwydd mai gwagedd a gorthrymder ysbryd ydynt. *Ac nad oes dim cyffur ynddunt, pan fo reitias wrtho. Ni rhyccia cyfoeth yn nyda digofaint.* Diar. xi. 4. Preg. ii. 11, 20. v. 10, 11.

2. O herwydd fod pethau'r byd hwn yn anwadal. *Ni's gŵyr y goludog pa gynted y dywedir wrtho, O ynfyd, y nôs hon y gofynnant dy enaid oddi wrthyt; ac eiddo prwy sydd y pethau a barotoaist?* Luc xii. 20.

3. O herwydd fod cariad y byd hwn yn peri i ddynjon angharu Duw. *O châr neb y byd, nid yw cariad y Tâd ynddo ef.* 1 Joan ii. 15. Luc xvi. 13.

4. O herwydd fod trachwant y byd a chybydd-dra yn tynnu Digofaint Duw a'i Felldith. *Am anwiredd ei gybydd-dod ef (medd Duw wrth yr annuwjol) y digiais, ac y tarewais ef.—Y rhai cynnefin â chybydd-dra a elwir yn blant y fell-dith.* Eſay lvii. 17. 2 Pedr ii. 14.

5. O herwydd mai trachwant y byd hwn fy'n caledu calonnau dynjon dan Air Duw. *Dymma'r rhai, pan wahoddir hwy at Grist, a ânt ymmaith yn anystyriol, un i'w faes, ac arall i'w fasnach.—Y Phariseaid, y rhai oedd arjanger, a watwarasant Grist.* Math. xxii. 3, 5. Luc xvi. 14. Ezech. xxxiii. 31. Math. xiii. 22. Act. xvi. 19.

6. O herwydd fod trachwant y byd a chybydd-dra yn eilunaddoliad, yn butteindra a gelynjaeth yn erbyn Duw, ac yn cau pechadurjaid allan o Deyrnas Nefoedd. *Canys yr ydyck chwi yn gwybod hyn, am bob putteinwr, neu aflan, neu gybydd, yr hwn sydd ddelwâddolwr, nad oes iddunt etifeddiaeth yn nheyrnas Crist a Duw.* Eph. v. 5. Jago iv. 4.

7. O herwydd fod trachwant y byd a chybydd-dra yn tywys i bob rhyw bechodau, a blinderau, ac i ddinystr tragywyddol yn y diwedd. *Y rhai sydd yn ewyllysio ymgysioethogi, sydd yn syrthio i brofedigaeth, a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidiol, y rhai sy yn boddi dynjon i ddinystr a cholledigaeth.* 1 Dim. vi. 9, 10.

Cw. Pa esamplau a ellwch roi, fod cybydd-dod yn tywys i bob rhyw bechodau?

Att.

Att. 1. Trwy gybydd-dod yr oedd gwrandaŵyr *Ezeiel* yn rhagrithio ger bron Duw. *A'u geneuau y danghofsent gariad, ond eu calonau oedd yn myned ar ôl eu cybydd-dod.* *Ezec. xxxiii. 31.*

2. Trachwant *Ahab* am winllan *Naboth* a'i gwnaeth yn glaf o lid a gofid, ac a fu achos o lwon anudon a llofruddjaeth. *Bren. xxi.*

3. Y Prophwyd *Balaam*, o ferch i wobr anghyfiawnder, a geisiodd felldigo Pobl yr Arglwydd; ac ar ôl hynny a laddwyd â'r cleddyf. 2 *Pedr ii. 15.* *Num. xxxi. 8.*

4. *Judas Iscariot*, am arjan, a fradychodd Crist; ac ar ôl hynny a ymroddodd. *Math. xxvi. 14, 15.* *xxvii. 5.*

5. *Demas* a drôdd yn apostad, ac a wadodd ei Broffes, trwy garu'r byd presennol. 2 *Dim. iv. 10.*

Cw. Pa berthau bydol a ddylech ymwrthod?

Att. 1. Meddiannau mawrion a gwâg elw pechadurus. *A geis di fawredd i ti dy hun? na chais.* *Jer. xlv. 5.*

2. Pleſerau pechadurus a gwâg orfoledd y byd. *Oni wyddost ti hyn erioed, er pan ofodwyd dyn ar y ddaear, mai byr yw gorfoledd yr annuwjollon; a llawenydd y rhagrithwyr dros funud arw?* *Job xx. 4, 5.* *xxi. 12—14.*

3. Anrhydedd a gwâg ogoniant y byd, ag fy'n rhwystr i Ffydd Grift. *Pa fodd y gellwch chwi gredu, y rhai ydych yn derbyn gogoniant gan ei gilydd, ac heb geisio y gogoniant sydd oddi wrth Duw yn unig?* *Joan v. 44.* *xii. 42, 43.*

4. Pentyrru trigfannau gwychion; megis cyffylltu tŷ at dŷ, a maes at faes, hyd oni byddo eisiau lle. *O herwydd hyn y dywed yr Arglwydd, y bydd tai lawer, mawrion, a thêg, yn anghyfamredd heb drigiannydd.* *Efay v. 8, 9.*

5. Trwfiadau coeglyd y byd: canys Plant Duw a ddylent ymddilladu yn weddus, gyd â gwylder a sobrwydd; fel y gweddai i'r rhai a broffesant diuwjolldeb. — *Duw a ymwel â'r rhai a wisgant wisgoed dieithr; sef, gwisgoed anwedus, coegfalch.* 1 *Dim. ii. 9, 10.* *Seph. i. 8.* 1 *Pedr iii. 3, 4.* *Efay iii. 16—26.* *xxxii. 5, 6.*

6. Defodau pechadurus a drwg arferion y byd. *Na chydymffurfiwch â'r byd hwn, eithr ymnewidiwch trwy adnewyddiad eich meddwl.* *Rhuf. xii. 2.* *Jago iv. 4.* *Ecsod. xxiii. 2.* *Eph. v. 11.*

Cw.

Cw. Ym mha ystyr y dylech ymwrthod gwag bethau'r byd hwn?

Att. 1. Mi ddylwn ymwrthod â moddjon y byd mewn ffordd anghyfiawn. *Gwae a elwö elw drwg i'w dy.—Fel petris yn eistedd, ac heb ddeor, yw'r hwn a helio gyfoeth yn annheiliwng: yn hanner ei ddyddiau y gedy hwynt, ac yn ei ddiwedd ynfyd fydd.* Hab. ii. 9, 11. Jer. xvii. 11.

2. Mi ddylwn ymwrthod â bod yn rhy awyddus i bethau cyfreithlon y byd. *Na ymfina i ymgysfoethogi: dda heibio dy synwyr dy hun.—Y neb a bryfuro i fod yn gyfoethog, ni bydd digerydd.* Diar. xxiii. 4. xxviii. 20, 22.

3. Mi ddylwn wrthod rhoddi fy ferch a'm hyder ar bethau'r byd. *O's cynhydda golud, na roddwch eich calon arno.—Mor anhawdd yw i'r rhai sy a'u hymddiried yn eu golud fyned i deyrnas Dduw!* Salm lxii. 10. Marc x. 24. Col. iii. 2.

4. Mi ddylwn ymwrthod â phob camarferiad o bethau'r byd, neu eu treulio ar chwantau'r cnawd. *Fod i'r rhai a arferant y byd, megis heb ei gumarfer: canys y mae dull y byd hwn yn myned heibio.—Na wnewch ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawnu ei chwantau ef.* 1 Cor. vii. 29, 31. Rhuf. xiii. 14. Diar. iii. 9. Jago iv. 3.

5. Mi ddylwn, pan fo achos, lwyr-ymwrthod â chymmaint oll ag a feddwyf er mwyn Crist. *Canys esfe a ddywedodd, Pob un o bonoch nid ymwrthodo â chymmaint oll ag a feddo, nid all fod yn ddisgybl i mi.* Luc xiv. 33. Phil. iii. 7, 8.

Cw. Pa rai yw chwantau pechadurus y cnawd a ddylech ymwrthod â hwy?

Att. 1. Cynfigen, llid, a malais, a digafedd. *Canys lle y mae'r pethau hyn, y mae terfysg, a phob gweithred ddrwg.* Jago iii. 16. Dit. iii. 3, 4.

2. Glythineb, meddwdod, a gloddest. *Fe orchymmynodd Duw labyddio'n farw â meini y dyn a fyddai glwth a meddw.—Ac oni wyddoch chwi, na chaiff glythion na meddwon etifeddu teyrnas Dduw?* Deut. xxxi. 20, 21. 1 Cor. vi. 9, 10.

3. Ymbleidio, ymrannu, cynnen, ac ymrafael ynghylch Crefydd: canys chwantau'r cnawd ydynt. *Tra fyddo yn eich plith gynfigen, a chynnen, ac ymbleidio, onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio'n ddynol?—Yn ol eu chwantau y pentyrant*

ant iddunt eu hunain athrawön, gan fod eu clustiau yn merwinio. 1 Cor. iii. 3, 4. 2 Dim. iv. 3.

4. Godineb, aflendid, a phob rhyw chwantau cnawdol etail. Canys amlwg yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw, *Tor-priodas*, *godineb*, *aflendid*, *anlladrwydd*, *delwaddo-laeth*, *fwyngyfaredd*, *casineb*, *cynbennau*, *gwynfydau*, *llid*, *grysonau*, *ymbleidio*, *heresia*, *cynfigennau*, *llofruddjaeth*, *meddwdod*, *cyseddach*, a *chyffelyb* i'r rhai hyn: am y rhai yr wyf fi yn rhagddywedud wrthych, megis ag y rhagddywedais, na chaiff y rhai sy'n gwneuthur y cyfryw bethau etifeddau teyrnas Dduw. Gal. v. 19—21.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod â chwantau'r cnawd?

Att. 1. Am fod chwantau'r cnawd yn tywys i bechod. Chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar bechod: *pechod hefyd*, *pan orphenner*, a *esgor ar farwolaeth*. Jago i. 15. 2 Pedr i. 4. ii. 10. Eph. iv. 22.

2. Am fod chwantau'r cnawd ar ran y diafol yn gwrthwynebu Jechydwraeth fy enaid, ac Ysbryd Duw ynnof. *Ymgedwch oddi wrth chwantau cnawdol*, y rhai sy yn rhyfela yn erbyn yr enaid. — *Y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Ysbryd*. 1 Pedr ii. 11. Gal. v. 17. Rhuf. vii. 23.

3. Am na's gallaf fod yn eiddo Crist, heb ymwrthod â chwantau'r cnawd. Canys y rhai sy eiddo Crist, a groeshoeliasant y cnawd, a'iwyniau, a'i chwantau. Gal. v. 24.

4. Am fod chwant y meddwl oddi mewn yn bechod, er na wnelo dŷn y pechod hwnnw yn weithredol oddi allan. Canys *Crist a ddywed*, *fod y dŷn a edrych ar wraig*, i'w chwennychu hi, *wedi gwneuthur eisoes odineb â hi yn ei galon*. — *A phob un a gasao ei frawd*, *lleiddiad dŷn yx*. Math. v. 28. 1 Joan iii. 15.

5. Am fod Barn Duw weithjau yn dyfod ar bechadurjuid yn y mwynhâad o'u chwantau. *Tr fuddewön a flysiasant am foethau*; a *thra'r ydoedd y bwyd yn eu safnau*, digllonedd Duw a laddodd lawer o honunt. — *Zimri a Chosbi a laddnyd yn y weithred o odineb*. — *Ela a laddwyd yn ei feddwdod*; a *Belsassar a gafodd xws angau yn ei loddest*. Salm lxxviii. 30, 31. Num. xxv. 1 B. en. xxi. Dan. v. Salm cvi. 14, 15.

6. Am fod chwantau'r cnawd yn peri cymmaint o ymrfael rhwng dynjon a'i gilydd. *O ba le y mae rhyfeloedd ac ymladdau yn eich plith chi?* onid oddi wrth hyn; *sef*, eich melus.

meluschwantau, y rhai fydd yn rhyfela yn eich aelodau. Jago iv. 1.

7. Am fod cynnifer yn gwerthu'r Nefoedd am chwantau cnawd. *Megis Esau; yr hwn, am un saig o fwyd, a werthodd ei enedigaethfaint.* Hebr. xii. 16, 17.

Cw. Beth yw ail Ammod eich Cyfammod Bedydd?

Att. *Bod i mi gredu holl Byngciau Ffydd Grist.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn hyn?

Att. Pum peth.

1. Y weithred ei hun; sef, *Credu.*

2. Pwy fydd i gredu; sef, bod i *mi sy hun gredu*, ac nid arall drosot fi.

3. Beth fydd i mi gredu; sef, *Pyngciau'r Ffydd*, nid chwedlau ofer.

4. Pa gynnifer o honunt fydd i mi gredu; sef, *holl Byngciau'r Ffydd*, ac nid rhai yn unig.

5. Ffydd pwy; sef, *Ffydd Grist*: hynny yw, y Ffydd y mae Crist yn Wrthddrych ac yn Awdwr o honi; nid ffydd o lyfeliaeth dynjon.

Cw. Pa fawl math o Ffydd y sonier am danunt yn yr Yf-grythur?

Att. Pedair.

1. Ffydd historiawl. *Sef, credu histori neu hanesion yr Yf-grythur; megis y mae llawer o ddynjon drwg, a'r holl ysbrydjon drwg, yn credu, ac yn crynu.* Jago ii. 19. Marc i. 24.

2. Ffydd amferol. *Megis y rhai nid oedd ganddlunt wreiddyn, yn credu dros amfer, ac yn amfer profedigaeth yn cilio.* Luc viii. 13.

3. Ffydd wyrthjol. *Megis y rhai a brophwydant ac a wnânt wyrthjau lawer yn Enw Crist, fel Judas Iscariot, heb adnabyddiaeth gadwddigol o Grist erioed.* Math. vii. 22, 23. Luc ix. 1.

4. Ffydd jachusol. *Trwy'r hon yn unig y mae Jechydwrjaeth.* Joan iii. 36.

Cw. Pa fath yw Ffydd jachusol?

Att. Ffydd jachusol yw Grâs Duw, yn nerthu dŷn i dderbyn Crist, a chredu ynddo; megis y'n dysgir yn yr Efengyl. *Trwy râs yr ydych yn gadwddig, trwy ffydd; a hynny nid o bonoch eich hunain: rhödd Duw ydyw.* Eph. ii. 8.

Cw. Beth yw effaith Ffydd, pan fyddo dŷn yn gwîr gredu?

Att.

Att. 1. Mae'n glanhau'r dŷn oddi mewn. *Gan buro eu galonnau trwy ffydd.* Aët. xv. 9.

2. Mae'n dysgu dŷn i adnabod Crist. *Gan oleuo llygaid eu meddyliau; fel y gwyfiont beth yw gobaith ei alwedigaeth ef.* Eph. i. 15, 18.

3. Mae'n darostwng ewyllys dŷn i Ewyllys Duw. *Dy bobl fyddant ewyllysgar yn nydd dy nerth.* Salm cx. 3.

4. Mae'n adnewyddu ferchiadau dŷn i garu Crist, ac i lawenychu ynddo, â llawenydd annbraethadwy a gogoneddus. 1 Pedr i. 8.

5. Mae'n peri i ddŷn ymwadu ag ef ei hun er mwyn Crist. *Pedr a ddywedodd, Wele, nyini a adarwom bob peth, ac a'th ganlynasom di.* Luc xviii. 28.

Cw. Pa ham y mae Ffydd yn angenrheidjol?

Att. 1. Am mai Ffydd yw Gofynniad y Cyfammod Grâs; heb ba un nid oes Jechydwrjaeth. *Crêd yn yr Arglwydd Jesu, a chadwddig fyddi.* Aët. x. i. 3. Joan iii. 16, 18, 36. Gal. iii. 11.

2. Ffydd yw'r Gwaith a'r Gorchymmyn pennodol a roddes Duw i ni. *Hyn yw gwaith Duw; credu o honoch yn yr hwn a anfonodd efe.—Hwn yw ei orchymmyn ef; gredu o honoch yn Enw ei Fâb ef Jesu Grist.* Joan vi. 29. 1 Joan iii. 23.

3. Trwy Ffydd yn unig y'n cyfiawnhêir ni ger bron Duw. *Gan wybod nad ydys yn cyfiawnhau dŷn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Jesu Grist.* Gal. ii. 16.

4. Trwy Ffydd yn unig y gwrandewir ein Gweddïau. *Beth bynnag a ofynnoch meren gweddi, gan gredu, chwi a'i derbynwch.* Math. xxi. 22. Jago i. 6, 7.

5. Trwy Ffydd yn unig y mae Gair Duw yn fuddiol i ni, a'n Dyledswyddau ni yn gymmeradwy gan Dduw. *T gair a glybŵrwyd ni bu fuddiol i rai, am nad cedd wedi ei gydymheru â ffydd.—Trwy ffydd yr offrymmodd Abel i Dduw aberth rhagorach na Cain. Heb ffydd amhosibl yw rhyngu ei fodd ef.* Hebr. iv. 2. xi. 4, 6. Rhuf. xiv. 23.

6. Trwy Ffydd yn unig y mae gorchfygu profedigaethau'r byd a Satan. *Hon yw'r oruchafiaeth sydd yn gorchfygu'r byd; sef, ein ffydd ni.—A tharian y ffydd sy'n diffoddi holl biccellau tanllyd y fall.* 1 Joan v. 4. Eph. v. 16. 1 Pedr v. 8, 9.

7. Trwy Ffydd y'n gwneir ni yn gyfrannog o'r holl Fendithion a ddarparodd Duw i ni trwy Grist. *Na ddichon neb ddyall*

ddyall mor fawr ydynt. Eriod ni chlywsant, ni dderbyniasant â chlustjau, ac ni welodd llygad, yr hyn a ddarparodd efe i'r neb a ddisgwyl wrtho. Esay lxiv. 4. Salm xxxi. 19. 2 Theff. i. 10.

8. Y diffyg o Ffydd, sef anghrediniaeth, a gyffrôdd Ddig. llonedd Duw yn erbyn y bobl gynt i'w torri hwynt ymmaith. *Tân a ennynnodd yn erbyn Jacob, a digofaint hefyd a gynneuodd yn erbyn Isrâel; am na chredent yn Nuw, ac na obeithient yn ei jechydwrjaeth ef. — Trwy anghrediniaeth y torrwyd hwynt ymmaith. Salm lxxviii. 21, 22. Rhuf. xi. 20.*

Cw. A raid fod yr un faint o Ffydd ym mhawb a'i gilydd? Att. Na raid. O blegid,

1. Mae graddau mewn Grâs, megis y mae graddau mewn Gogoniant. *Ac felly y mae yn y grâs hwn; fel y rhannodd Duw i bob un fesur ffydd. — I bob un o honom y rhoed grâs, yn ôl mesur daren Crist. Rhuf. xii. 3. Eph. iv. 7.*

2. Fe sonier am rai Seintjau enwög yn gryfach mewn Ffydd nag eraill. *Abraham, yn erbyn gobaith, a gredodd dan obaith: Efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw. — Ffydd fawr oedd gan y wraig o Ganaan, a'r canwrjad, nad oedd ei chyffelyb yn Isrâel. Rhuf. iv. 18—20. Math. viii. 10. xv. 28.*

3. Fe sonier am rai eraill yn weinjon eu Ffydd; a bod y Seintjau pennaf yn fychan eu Ffydd weithjau. *Fe gafwyd anghrediniaeth unwaith yn y gêr hynod Moses: a Chrïst a ddywedodd fwy nag unwaith wrth ei ddisgyblion, Pa ham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychydig ffydd? Math. viii. 26. xiv. 31. xvi. 8. vi. 30. Marc iv. 40.*

4. Mae yn Nheulu'r Ffydd, fel teuluoedd eraill, fabanod a phlant, gwŷr jeuaingc a thadau. *Ac y mae aelodau Crist fel aelodau'r corph, rhai yn uwch, a rhai yn is, rhai yn gryfach, a rhai yn wannach, nâ'i gilydd; a golwg ffydd, fel golwg y llygaid, yn wannach mewn rhai nag eraill: ond y gwannaf ei lygaid a edrychbai ar y sarph brês, a jachëid. 1 Cor. xii. 15, 16. Joan iii. 14, 15.*

5. Mae Duw yn annog y gwannaf eu Ffydd i ddisgwyl wrtho, er mawr Ddiddanwch iddunt. *Pwy yn eich mysg sydd yn ofni yr Arglwydd, yn gwrandaw ar lais ei wâs ef yn rhodio mewn tywyllwch, ac heb lewyrch iddo? gobeithied yn Enw'r Arglwydd, ac ymddirieded yn ei Dduw. Esay l. 10. Math.*

Math. xii. 20. Rhuf. xiv. 1, 4. Hebr. x. 35. xii. 12. Marc
40, 41. ix. 22—24.

Cw. Beth a ddylech wneuthur i gynhyddu'ch Ffydd?

Att. 1. Mi ddylwn weddio ar Dduw, fel y gwnaeth y
Disgybljon. *Arglwydd, chwanega ein ffydd ni.* Luc xvii. 5.
Math. vii. 7, 8.

2. Mi ddylwn ddyfal-wrando Gair Duw. *Canys ffydd
fydd trwy glywaid, a chlywaid trwy air Duw.—Chwen-
nychwch ddiawyll laeth y gair, fel y cynhyddoch trwyddo ef.*
Rhuf. x. 17. 1 Pedr ii. 2. Joan xx. 31.

3. Mi ddylwn droi fy wyneb i ddisgwyl wrth Dduw, ag y
fu yn fuddiol i eraill. *Edrychasant arno, a bwy a oleuwyd;
a'u bwynebau ni ckywilyddirwyd.* Salm xxxiv. 5. Esay
xlv. 22.

4. Mi ddylwn ddyfod yn barchus i Swpper yr Arglwydd,
i fod yn gyfrannog o'i Gorph a'i Waed ef. *Canys phiol y
sendith yr hon a fendigwn, onid cymmun gwaed Crist ydyw?
y bara yr ydym yn ei dorri, onid cymmun corph Crist ydyw?*
1 Cor. x. 16. Math. xi. 28.

5. Mi ddylwn ystyriaid yn dda Gyfryngdod Crist, a'r Cyf-
ammod Grâs, a'r sicrwydd dianwadal y mae Duw yn roi
am Jechydwrjaeth. *Ifyddlon yw'r bren a'ch galwödd, yr
bwn belyd a'i gwnâ.—Am hynny, daliwn gyffes ein gobaith
yn ddisigl; canys ffyddlon yw'r bwn a adlawödd.* 1 Theff.
v. 24. Hebr. x. 23. vi. 17—19. 2 Theff. iii. 3. 2 Sam.
xxiii. 1, 5.

6. Mi ddylwn ystyriaid y pechadurjaid mawrjon gynt a
dderbyniodd Duw, er siampl i'r rhai a gredant rhag llaw
ynddo ef i Fywyd tragywyddol. *Tuddo ef yr ymddiriedaf-
ant, ac ni's gwaradwyddwyd bwynt.* 1 Dim. i. 15, 16. Salm
xxii. 4, 5.

7. Mi ddylwn chwilio a chyfaddef y pechod fy'n gwan-
hychu fy Ffydd. *Dafydd, dan ei anobaith gofidus a gyffes-
odd ei anwireddau i'r Arglwydd; a'r Arglwydd a fadden-
odd anwiredd ei bechod.* Salm xxx. 3—5. Diar. xxviii. 13.
1 Joan i. 9, 10.

Cw. Beth yw trydydd Gofynniad y Cyfammod Bedydd?

Att. Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchym-
mynion, a rhodio ynddunt holl ddyddiau fy mywyd.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Gofynniad hyn?

Att.

Att. Tri pheth.

1. Mai nid yn ôl fy ewyllys fy hun y mae i mi fyw yn byd, eithr yn ôl *Ewyllys a Gorchymmynion Duw*.

2. Mai *Ewyllys gwynfydedig* yw *Ewyllys Duw*, fy'n tywys i Wynfyd tragwyddol; eithr fy ewyllys llygredig fy hun fy'n tywys i golledigaeth.

3. Bod i mi barhau fy *Ufudd-dod* i *Ewyllys a Gorchymmynion Duw*; gan *roddio yn yr unrhwy holl ddyddiau* mywyd.

Cw. Pa fath *Ufudd-dod* fy ddyledus i *Ewyllys a Gorchymmynion Duw*?

Att. 1. *Ufudd-dod gwirioneddus.* *Sef, ufuddhau o hono o'r galon i'r ffurf o athrawjaeth a draddodwyd i ni.* Rhuf. vi. 17. Salm ciii. 1.

2. *Ufudd-dod awyddus.* *Megis y dywedodd Dafydd; We awyddus ydwyf i'th orchymmynion di.—Y rhai claiar mae Duw yn eu chwydu allan o'i enau.* Salm cxix. 4. Dad. iii. 16. Rhuf. xii. 11. Salm cxix. 20.

3. *Ufudd-dod ymröus ac egniol.* *Beth bynnag a ymasaf dy law ynddo i'w wneuthur, gwnâ â'th holl egni.* Preg. 10. Salm cxix. 34.

4. *Ufudd-dod cyffredinol i bob rhan o Ewyllys Duw fel gilydd.* *Canys pwy bynnag a gadw'r gyfraith i gyd oll, a ballo meron un pwngc, y mae efe yn euog o'r cwbl.* Jag. ii. 10. Salm cxix. 6, 128.

5. *Ufudd-dod ebrwydd a gwaftadol; nid yn hwyrfrydig neu weithjau yn unig.* *Brysiats, ac nid oedais gadw orchymmynion.—Ar dy ddeddfau yr edrychaf yn wastad.* Salm cxix. 60, 117.

6. *Ufudd-dod gostyngedig, hunanymwadol, trwy Ffydd yng Nghrist.* *Trwy'r hwn y derbyniasom räs i ufudd-dod ffydd.—A chwedi i chwi wneuthur y cwbl a orchymmynwyd, dywedwch, Gweision ansuddiol ydym.* Rhuf. i. Luc xvii. 10.

7. *Ufudd-dod o Barch i Dduw, a chydysynniol â Gai Duw.* *Beth bynnag a wneloch, gwnwch bob peth er gogoniant i Dduw.—A chynnifer ag a rodiant yn ôl y rheol bon, tangnesedd arnunt a thrugaredd.* 1 Cor. x. 31. Gal. vi. 16.

Cw. Pa ystyriaethau a ddylai wneuthur pobl yn ufudd?

Att. 1. Y rhai ufudd yn unig fydd Bobl annwyl i'r Arglwyd

glwydd Jesu. *Chwychwi yw fy nghyfeilljon, o's gwnewch pa bethau bynnag yr wyf yn eu gorchymmyn i chwi.* Joan xv. 14.

2. Y Bobl ufudd fydd gywir yng Nghariad Duw. *Yr hwn a gadwö ei air ef, yn wir yn hwn y mae cariad Duw yn berffaith.* i Joan ii. 5.

3. Pobl ufudd y gwrendy Duw eu Gweddïau; a Gweddïau'r anufudd fydd ffaidd. *Pa beth bynnag a ofynnem. yr ydym yn ei dderbyn ganddo ef; oblegid ein bod yn cadw ei orchymmynnion ef.—Ond y neb a dry ei glust ymmaith rhag gwrando'r gyfraith, fydd ffaidd ei weddi hefyd.* i Joan iii. 22. Diar. xxviii. 9.

4. Y Bobl ufudd a gânt Heddwch Duw, ac a gedwir rhag profedigaeth. *O na wrandawsit ar fy ngorchymmynnion! yna y buasai dy heddwch felafon.—O achos cadw o honot air fy ammynedd i, minnau a'th gadwäf di oddi wrth awer y brofedigaeth.* Esay xlvi. 18. Dad. iii. 10. Rhuf. ii. 8, 10. Eph. v. 6.

5. Y Bobl ufudd a wneir yn gyfrannog o holl Fendithion Duw; a'r anufudd a felldithir. *Yr holl fendithion hyn a ddaw arnat, ac a'th oddiweddant, o's gwranderw ar lais yr Arglwydd dy Dduw.—Eithr melldigedig yw pob un nid yw yn aros yn yr holl bethau a 'sgrifennwyd yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt.* Deut. xxviii. 2. Gal. iii. 10.

6. Y Bobl ufudd a gânt, trwy Grist, Ogoniant a Bywyd tragywyddol; ond i'r anufudd y bydd llid a digofaint tragywyddol yn Nydd y Farn. *Tna y gwelwch ragor rhwng y cyfiawn a'r drygionus; rhwng yr hwn a wasanaetho Dduw, yr hwn ni's gwasanaetho ef.* Mal. iii. 18. Rhuf. ii. 8, 10.

7. Mi ddylwn fod yn ufudd i wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnion, o herwydd Addunedau fy Nghysammod Bedydd; rhag i mi golli'r Breintiau mawrion o fod yn Aelod i Grist, yn Blentyn i Dduw, ac yn Eitfodd Teyrnas Nefoedd.

Cw. Onid wyt ti yn tybiaid dy fod yn rhwymedig i gredu, ac i wneuthur megis yr addawfant hwy drosot ti?

Att. Ydwyf yn wir; a thrwy Nerth Duw felly y gwnâf. Ac yr wyf fi yn mawr ddiolch i'n Tâd nefol, am iddo fy ngalw i gyfryw 'Stâd Jechydwrjaeth, trwy Jesu Grist ein Jachawdwr. Ac mi a attolygaf i Dduw roddi i mi ei Râd, modd y gallwyf aros ynddo holl ddyddiau fy einioes.

Cw. Beth a ddylt ystyriaid yn yr Atteb hwn?

Att. Pum peth.

1. Yr wyf yn addo cyflawnu Addunedau fy Nghyfammoc Bedydd, Mai felly y gwnâf. *Arnaf fi, O Dduw! y mae dy addunedau.*—*Fy addunedau a dalaf i'r Arglwydd.* Salm lvi. 12. cxvi. 14.

2. Ym mha fodd y cyflawnaf hwynt: fef, nid yn fy ngallu fy hun; ond, Trwy Nerth Duw felly y gwnaf. *Fy nghymorth a ddaw oddi wrth yr Arglwydd, yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.* Salm cxxi. 2.

3. Y Diolch mawr fy'n ddyledus i'n Tâd nefol, am iddo ein galw i gyfryw 'Stâd Jechydwraeth. *Yr hwn a'n hachub odd ni, ac a'n galwodd â galwedigaeth sanctaidd; nid yn ôl ein gweithredoedd ni.*—*Fel y cai y rhai a alwyd dderbyn addewid yr etifeddiaeth dragynyddol.* 2 Dim. i. 9. Hebr. ix. 15. 1 Pedr ii. 9. 1 Joani. 3.

4. Trwy bwy y'n galwyd i gyfryw 'Stâd o Jechydwraeth; fef, trwy Jesu Grist ein Jachawdwr. *Canys nid oes jechydwraeth yn neb arall.* Aët. iv. 12.

5. Fy Nyled i attolwg ar Dduw, i roddi i mi *Râs i aros yn y 'Stâd hon o Jechydwraeth holl ddyddiau fy einioes.*—*Canys y neb a barhao hyd y diwedd, hwnnw a fydd cadwraig.* Math. xxiv. 13.

Cw. Beth yr ydych chwi'n feddwl am y 'Stâd o Jechydwraeth y'ch galwyd iddi?

Att. 1. Yr wyf yn meddwl, yn gyntaf, mai dan gondemniad mewn 'stâd o gelledigaeth y'n ganed ni oll; oblegid mai trwy Alwad Duw y'n dygir i 'Stâd o Jechydwraeth. *Trwy gamwedd un (sef Adda, y dŷn cyntaf) y daeth barn ar bob dŷn i gondemniad.* Rhuf. v. 18.

2. Yr wyf yn meddwl, nad yw pawb a alwyd oddi allan i'r 'Stâd hon o Jechydwraeth, yn gadwedig. *Canys llawer sy wedi eu galw, ac ychydig wedi eu dewis.* Math. xxii. 14.

3. Yr wyf yn meddwl, mai'r 'Stâd fwyaf gwynfydedig yn yr holl fyd, yw 'Stâd o Jechydwraeth; oblegid y rhai ag fydd yn wir yn y 'Stâd hon, a heddychwyd â Duw, ac a gymhwyswyd i'r Nefoedd. — *Hwyntbwy a olchwyr, a sancteiddiwyd, ac a gyfiarwnhawyd yn Enw'r Arglwydd Jesu, a thrwy Nf bryd ein Duw ni.* 1 Cor. vi. 11.

Cw. Pa fodd y gwybyddwch, pa un a ydych yn wir yn y 'Stâd wynfydedig hon o Jechydwraeth?

Att.

Att. 1. Wrth fy nghydfurfiad ag Ammodau'r Cyfammod. O's wyf yn ymwrthod â'r diafol a'i holl weithredoedd, a rhodres orwag y byd, ac â holl chwantau pechadurus y cnawd; o's wyf yn credu holl Byngciau Ffydd Grist; ac o's wyf yn ymröus i gadw gwynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynion: yna y gallaf obeithio fy mod yn wir yn Aelod i Grist, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

2. O's wyf yn ewyllysgar i dderbyn Grist yn ddioed, ac i gyfiawnu'n oneft â phawb, a chyfrannu'n haeljonus yn ôl fy ngallu rhwng y tlodion; yna'r wy'n gobeithio fy mod yn 'Stâd Jechydwraeth. Pan dderbyniodd Zacäus Grist ar frÿs, a rhoddi hanner ei ddâ i'r tlodion, a thalu'n ôl y camwedd a wnaethai ar ei bedwerydd; yna'r Jesu a ddywedodd wrtho, *Heddyw y daeth jechydwraeth i'r tŷ hwn.* Luc xix. 5, 9.

3. O's wyf yn wir yn 'Stâd Jechydwraeth, yna y mae Ysbryd Duw yn fy nghymmell i lynu wrth ei Ddeddfau ef. *Megis y dywedodd yr Arglwydd; Rhoddaf fy Ysbryd o'ch meewn, a gwnaf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw fy marnedigaethau, a'u gwneuthur.* Ezech. xxxvi. 27.

Cw. Beth a wnewch, pan weloch nad ydych etto yn y 'Stâd hon o Jechydwraeth?

Att. 1. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, na ddarfu am danaf yn fy 'stâd golledig. *Trugareddau'r Arglwydd yw, na ddarfu am danom ni; o herwydd ni phalla ei dofturiaethau ef.* Galar. iii. 22.

2. Mi ddylwn ymröi i geisio Duw â'm holl galon. *Canys efe a ddywed, Ceiswch fi, a chwi a'm cerwch, pan y'm ceisioch â'ch holl galon.* Jer. xxix. 13.

3. Mi ddylwn gyffesu fy mhechod yn bruddaidd, a throï yn edifeiriol at Dduw: canys felly y gorchymmynnir i ni. *Edifarhêwch, a dychwelwch, fel y dileer eich pechodau.* Aët. iii. 19.

4. Mi ddylwn yn ebrwydd ymgysfiammodi â Duw o'r newydd. *Megis y dywedodd Hezecia; Yn awr y mae yn fy mryd i wneuthur cyfammod ag Arglwydd Dduw Isräel; fel y trö ei ddigofaint lldiog ef oadi wrthym ni.* 2 Cron. xxix. 10. Esay lv. 3. Math. xi. 29.

Cw. Beth a wnewch, o's ydych yn 'Stâd Jechydwraeth?

Att. 1. Mi ddylwn ystyriaid Dajoni Duw tu ag attaf. *Tr hwn a'n gwaredodd ni allan o feddiant y tywyllwch, ac a'n symmudodd i deyrnas ei annwyl Fab.* Col. i. 13.

2. Mi ddylwn holi fy hun yn dda, rhag i mi gamfynnio.

Oblegid

Oblegid o's tybia neb ei fod yn rhywbeth, ac yntef heb fod yn ddim, y mae efe yn ei dwyllo ei hun. Eithr profed pob un ei waitb ei hun. Gal. vi. 3, 4.

3. Mi ddylwn edrych am barhau yn 'Stâd Jechydwraeth, heb droi oddi wrthi byth. *Canys fe a'n gwnaed ni yn gyfran-nogjon o Grist, o's daliwn ddechreuad ein hyder yn sicr hyd y diwedd. Hebr. iii. 14. 1 Joan ii. 28. 2 Joan 9.*

Cw. Beth a wnewch, fel y parhaoch yn 'Stâd Jechydwraeth?
Att. 1. Mi ddylwn fod, nid yn fufgrell, eithr yn ddiwyd i wneuthur fy Ngalwédigaeth a'm Hetholedigaeth yn sicr. Canys tra fyddom yn gwneuthur felly, ni lithrawn ni ddim byth. 2 Pedr i. 10. Hebr. vi. 11.

2. Mi ddylwn arferyd Moddjon Grâs, a gweddio'n ddyfal am Gymmorth i'm cadw rhag llithro. *Gan weddio bod am-fer â phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr Ysbryd. Eph. vi. 18. Luc xviii. 1.*

3. Mi ddylwn ochelyd cyfeillach ddrwg. *Fel y'm cyng-horir; Ymgedwch rhag eich arwain ymmaith trwy amry-fusedd yr annuwjol, a chwympo o honoch oddi wrth eich sicrwydd eich hun. 2 Pedr iii. 17. 1 Cor. xv. 33.*

4. Mi ddylwn edrych am wir Ostyngieiddrwydd. *Canys balchder fydd yn myned o flaen dinystr; ac uchder ysbryd o flaen cwymp.—Y mae Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac yn rhoddi grâs i'r rhai gostyngedig. Diar. xvi. 18. 1 Pedr v. 5. Rhuf. xi. 20.*

5. Mi ddylwn ateb pob cynhygion i wrthgiliad, megis *Jephtha: Mi a agorais fy ngenau wrth yr Arglwydd, ac nid allaf gilio. Ac fel Dafydd: Tyngais, a chyflawnaf, y cadwn feredigaethau dy gyfiawnder. Barn. xi. 35. Salm cxix. 106.*

Cw. Pa ham y dylech barhau yn 'Stâd Jechydwraeth?

Att. 1. Oni pharhâaf, fe a'r cwbl a wneuthum yn ofer. Edrychwch arnoch eich hunain, fel na chollom y pethau a wnaethom, ond bod i ni dderbyn llawen wobr. 2 Joan 8.

2. Mae'r gwrthgilwyr yn syrthio i'r un ddamnedigaeth a'r diafol; yr hwn ai chadwdd ei ddechreuad, eithr a adawdd ei drigfa ei hun.—*Au diwedd fydd yn waeth nâ'u dechreuad. Jud. 6. 2 Pedr ii. 20—22.*

3. I'r rhai a barhânt, yn unig, y mae Duw yn addo Jechydwraeth. *Bydd ffyddlon hyd angau, a mi a roddaf i ti goron y bywyd. Dad. ii. 10.*

HYFFORDDIAD GYNNWYS

I Wybodaeth jachusol o

EGWYDDORJON a DYLED SWYDDAU

C R E F Y D D.

Y R A I L R A N.

Y N C Y N N W Y S

ESBONIAD O *GREDO'r APOSTOLJON.*

Cwestiwn.

A M ba beth y mae'r ail Ran o'r Catecism?

Atteb. Am Brif-fannau'r Ffydd, a gynhwysir yng Nghredo'r Apostoljon.

Cw. Pa ham y gelwir hi yn *Gredo'r Apostoljon*?

Att. Fe'i gelwir hi yn *Gredo*, o herwydd mai Pyngciau'r Ffydd ydyw, a ddylai pawb eu credu; ac yn *Gredo'r Apostoljon*, o herwydd mai'r Ffydd a ddysgir i ni gan yr Apostoljon a gynhwysir ynddi.

Cw. Adrodd i mi Fannau dy Ffydd.

Att. Credaf yn Nuw Dâd Hollgyfoethog, Creawdwr nef a daear:

Ac yn Jesu Grist, ei un Mâb ef, ein Harglwydd ni;
Yr hwn a gaed trwy'r Ysbryd Glân, A aned o Fair Forwyn; A ddioddefodd dan Bontius Pilatus, A groefhoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd, A ddisgynnodd i uffern; Y trydydd dydd y cyfododd o feirw; A esgynnodd i'r nefoedd, Ac y mae yn eistedd ar ddeheulaw
E. Dduw

Dluw Dâd Hollgyfoethog; Oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Credaf yn yr Ysbryd Glân; Yr Eglwys lân Gatholig; Cymmun y Saint; Maddeuant pechodau; Cyfodiad y cnawd, A'r bywyd tragwyddol. Amen.

Cw. Pa beth yr wyt ti yn ei ddysgu yn bennaf yn y Pyngciau kyn o'r Ffydd?

Att. Yn gyntaf, Yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Dâd, yr hwn a'm gwnaeth i, a'r holl fyd.

Yn ail, Yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Fâb, yr hwn a'm prynodd i, a phob rhyw ddyn.

Yn drydydd, Yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Ysbryd Glân, yr hwn fydd i'm sancteiddio i, a holl etholedig Bobl Dduw.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Atteb hwn?

Att. 1. Fod tri o Berfonau yn y Drindod; sef, y Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân. Math. xxviii. 19.

2. Fod pob un o'r tri Pherfon yn wir Dduw; gogyfuwch, gogydogoneddus, a gogydtragywyddol. 2 Cor. xiii. 13. 1 Pedr i. 2.

3. Mai un Duw mewn Hanfod a Sylwedd dragywyddol yw'r tri Pherfon; nid tri o Dduwjau. Oblegid y mae tri yn tystiolaethu yn y nef; y Tâd, a'r Gair, a'r Ysbryd Glân: a'r tri hyn un ydynt. 1 Joan v. 7.

Cw. Pa lun yr ydych yn gwahaniaethu rhwng y Personau?

Att. 1. Wrth eu Henwau; sef, y Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân.

2. Wrth eu Priodoliaethau. "Y Tâd ni wnaethpwyd " gan neb; ni's crëwyd, ac ni's cenhedlwyd. Y Mâb fydd " o'r Tâd yn unig; heb ei wneuthur, na'i grëu, eithr wedi " ei genhedlu. Yr Ysbryd Glân fydd o'r Tâd a'r Mâb; heb " ei wneuthur, na'i grëu, na'i genhedlu, eithr yn deilliaw." Ecsod. iii. 14. Salm ii. 7. Joan xv. 26. Rhuf. viii. 9.

3. Wrth y Gweithredoedd a gyfrifir yn fwyaf priodol iddunt; sef, Creadigaeth i'r Tâd, Prynedigaeth i'r Mâb, a Sancteiddiad i'r Ysbryd Glân. 1 Cor. viii. 6. Gal. iii. 13. 2 Theff. ii. 13.

Cw. Pa fawl Rhan fydd yn y Gredo?

Att.

Att. Mae yn y Gredo ddeuddeg o *Erthyglau* neu Brifbyngciau Crefydd.

Cw. Pa ham y mae'r gair *Credaf* yn flaenaf yn y Gredo?

Att. I arwyddocâu fy Nghrêd i bob un o'r Pyngciau hyn oll; fel pe dywedwn *Credaf* o flaen pob un o honunt.

Cw. Beth yw'r Pwngc cyntaf o'r Gredo?

Att. *Credaf yn Nuw Dâd Hollgyfoethog, Creawdwr nef a daear.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. 1. Y dylai fod Ffydd gennyf fi *fy hun*, ac nid proffes gyffredinol o Ffydd yn unig: canys, *Credaf*, ac nid, *Credwn*, wyf yn ei ddywedud. *A'r neb ni chredo, a gondemnir.* Marc xvi. 16. Rhuf. xiv. 22.

2. Y dylwn gredu *fod Duw.* *Oblegid rhaid yw i'r neb sy'n dyfod at Dduw, gredu ei fod ef, a'i fod yn obrwywr i'r rhai sy yn ei geisio ef.* Hebr. xi. 6.

3. Y dylwn gredu *yn Nuw*; ac nid yn unig i *fod Duw.* *Agwyn eu byd pawb a ymddiriedant ynddo ef.* Salm ii. 12. Esay xxvi. 4.

4. Nad oes ond un Duw yn unig: *Credaf yn Nuw*, nid mewn *Duwiau*, a ddywedaf ymma. *Canys, Nid oes Dduw (medd yr Arglwydd) ond myfi.* Esay xlv. 5. Eph. iv. 6. Ecclod. xx. 3. Deut. iv. 35. vi. 4.

5. *Fod Duw yn Dâd*; sef, yn Dâd i bawb trwy Greadigaeth, yn Dâd i'r Ffyddlonjaid trwy Fabwyfiad, ac yn Dâd i Grift trwy Genhedliad tragywyddol. *Onid un Tâd sydd i ni oll?* Mal. ii. 10. Deut. xxxii. 6. Eph. i. 3.

6. *Fod Duw yn Dâd Hollgyfoethog.* *T cwbl yn y nefoedd a'r ddaear sydd eiddo ef.—Cyfoeth ac anrhydedd a ddauant oddi wrtho ef; ac efe sydd yn arglwyddiaethu ar bob peth.* 1 Cron. xxix. 11, 12.

7. *Mai Creawdwr nef a daear yw Duw.* *Efe a greodd bob peth: o herwydd ei ewylllys ef y maent, ac y crëwyd bwynt.* Dad. iv. 11.

Cw. Pa beth yw Duw?

Att. Ysbryd yw Duw (heb gnawd ac esgyrn iddo fel dŷn.) *A rhaid i'r rhai a'i haddolant ef, addoli mewn ysbryd a gwirionedd.* Joan iv. 24. Luc xxiv. 39.

Cw. Pa fath Ysbryd yw Duw?

Att. 1. Mae Duw yn Ysbryd Tragywyddol, heb ddechrau na diwedd. *Onid nyt ti er tragywyddoldeb, O Arglwydd fy*

Nuw sanctaidd? — Ti hefyd wyt Dduw o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb. Hab. i. 12. Salm xc. 2.

2. Mae Duw yn Hollalluog. *Mi a wn y gelli di bob peth. — Canys gyd â Duw nid oes dim yn annibosibl. Ac efe a ddywedodd wrth Abraham, Myfi yw Duw Hollalluog; rhodia ger fy mron i, a bydd berffaith. Job xlii. 2. Luc i. 37. xviii. 27. Gen. xvii. 1.*

3. Mae Duw yn Hollwybodol. *Canys Duw gwybodaeth yw yr Arglwydd. — Aneirif yw ei ddyall. — Nid ellir chwilio allan ei synwyr ef. — Efe a weyr bob peth. 1 Sam. ii. 3. Salm cxlviii. 5. cxxxix. 2 — 4. xlv. 21. Esay xl. 28. 1 Joan iii. 20.*

4. Mae Duw yn Hollbrefennol. *I ba le y ffoaf o'th wydd? O's dringaf i'r nefoedd, yno yr wyt ti; ac o's cyweiriaf fy ngwely yn uffern, wele di yno hefyd. Salm cxxxix. 7, 8.*

5. Mae Duw yn Anfarwöl, yn Ogoneddus, ac yn Anwel-edig. *Yr hwn yn unig sydd ganddo anfarwöldeb, sydd yn trigo yn y goleuni nid ellir dyfod atto; yr hwn ni's gwelodd un dyn, ac ni's dichon ei weled. 1 Dim. vi. 16. Ecfod. xxxiii. 20.*

6. Mae Duw yn Anghyfnewidiol. *Tâd y goleuni, gyd â'r hwn nid oes gysnewidiad, na chysgod tröedigaeth, yw efe. Jago i. 17. Num. xxiii. 19. Mal. iii. 6.*

7. Mae Duw yn Anfeidrol ym Mawredd a Pherffeithrwydd gogoneddus ei holl Briodoliaethau. *Ei fawredd sydd anchwiliadwy. Salm cxlv. 3. Ecfod. xv. 11.*

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Fawredd Duw?

Att. 1. Mi ddylwn ei ofni ef. Canys, Duw sydd ofnadwy iawn yng nghynnulleidfa'r saint, ac i'w arswydo yn ei holl amgylchoedd. — A thrwy ofn yr Arglwydd y mae ymado oddi wrth ddrwg. Salm lxxxix. 7. Diar. xvi. 6. Jer. x. 7, 10.

2. Mi ddylwn foliannu Enw Duw dros fyth. *Cyfodwch, bendithiwch Enw'r Arglwydd eich Duw o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb: a bendithier dy Enw gogoneddus a dyrchafedig goruwch pob bendith a moliant. Neh. ix. 5. 1 Cron. xvi. 23, 25.*

3. Mi ddylwn ymddiried yn Nuw yn ddiamheus. *Ganfod yn gwbl sicr, am yr hyn a addarwodd Duw, ei fod ef yn abl i'w wneuthur hefyd. Rhuf. iv. 21.*

4. Mi ddylwn gadw Gair Duw, a'i wafanaethu. *Oni chedwî ar wneuthur holl eiriau'r gyfraith hon; — yna y gwnâ'r Arglwydd dy blâau di yn rhyfeid.* Deut. xxviii. 58, 59.

5. Mi ddylwn ryfeddu Darostyngiad Mawredd Duw tu ag attaf. *Arglwydd, beth yw dŷn, pan gydnabyddit ef? neu fab dŷn, pan wnait gyfrif o hono?* Salm cxliv. 3. cxiii. 5—8.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid am Waith y Creadigaeth?

Att. 1. Mai gan Dduw y crëwyd pob peth. *Tr hwn a wnaeth y nesoedd, a'r ddaear, a'r môr, ac oll fydd ynddunt.* Aët. iv. 24.

2. Mai o ddim y crëwyd pob peth. *Nid o bethau gwel-edig y gwnaed y pethau a welir.* Hebr. xi. 3.

3. Mai trwy ei Air y gwnaeth Duw bob peth. *Wrth ffydd yr ydym yn dyall wneuthur y bydoedd trwy air Duw. — Canys efe a ddywedodd, ac felly y bu.* Hebr. xi. 3. Salm xxxiii. 9.

4. Mai mewn chwe' diwrnod y creodd Duw bob peth; ac a orphwyfodd y feithfed dydd. *Ecsod. xx. 11. Gen. ii. 2, 3.*

5. Fe greodd Duw bob peth yn gwbl-berffaith. *Canys, Gwelodd Duw yr hyn oll a wnaethai; ac wele, da jaww gdoedd.* Gen. i. 31.

6. Fe greodd Duw bob peth trwy Grist. *Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebddo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd.* Joan i. 3. 1 Dim. iv. 4. Hebr. i. 2. 1 Cor. viii. 6.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Waith y Creadigaeth?

Att. 1. Fod tragywyddol Allu Duw a'i Dduwdod yn am-lwg yn y Pethau a wnaeth efe. *Hyd onid yw'r Atheistjaid, a wadant Dduw, yn ddiesgus.* Rhuf. i. 20. Aët. xiv. 17. Hebr. iii. 4.

2. Mai teilwng yw'r Arglwydd i dderbyn Gogoniant, ac Anrhydedd, a Gallu. *Canys efe a greodd bob peth; ac o herwydd ei ëwyllys ef y maent, ac y crëwyd hwynt.* Dad. iv. 11.

3. Mai er Llës i ni y mae Duw yn gofyn ein Gwafanaeth ni; nid er Elw iddo ef. *Fel pe bai arno eisiau dim: gan mai ei waith a'i feddiant ef yw'r nesoedd a'r ddaear; a chan mai efe sy'n rhoddi i barwb fywyd ac anadl, a phob peth oll.* Aët. xvii. 24, 25.

4. Mae'r rhai fy'n ddiystyr o Waith y Creadigaeth, yn pechu'n echrydus. *Am nad ystyriant weithredoedd yr Arglwydd, na gwaith ei ddwyllaw ef, y dinystria efe hwynt, ac ni's adeilada hwynt.* Salm xxviii. 5. Esay v. 12—14.

5. Ni a ddylem, wrth edrych ar Waith Dduw, ryfeddu am ei Gariad ef i ni. *Pan edrychaf ar dy nesoedd, gwaith dy fysedd; y lloer a'r sêr, y rhai a ordeiniaist; pa beth yw dŷn, i ti i'w gofio? a mab dŷn, i ti i ymwelod ag ef?* Salm viii. 3, 4.

6. Gyd ag Arfwyd ag Ofn parchus y dylem ni arferyd Gair Duw, trwy ba un y creodd efe nesoedd a daear. *Ar bwn yr edrychaf (medd yr Arglwydd) sef, ar y truan, a'r cystuddiedig o ysbryd, ac fydd yn crynu wrth fy ngair.* Esay lxvi. 2.

Cw. Pa bethau a greodd Duw yn y nesoedd?

Att. 1. Yr holl bethau gweledig yn ffurfafen y nesoedd. *Sef, yr haul, a'r lloer, a sêr y nesoedd.* Gen. i. 16.

2. Holl bethau anweledig y nesoedd. *Sef, yr angyljon, y graddau ardderchog, a'r gogoniant fydd ynddi.* Col. i. 16. Salm cxlviii. 2, 5.

Cw. Beth a fynegir yn yr Ysgrythur am Angyljon Duw?

Att. 1. Eu Nâtur hwy; mai Ysbrydjon doeth a dyallus ydynt. 2 *Sam.* xiv. 20.

2. Nifer yr Angyljon; sef, eu bod yn aml jawn, yn fyrdd-jynau o fyrddjynau, ac yn filoedd o filoedd. *Dad.* v. 11. vii. 9. *Dan.* vii. 10.

3. Eu Purdeb: canys, Angyljon sanctaidd y gelwir hwynt. *Marc* viii. 38.

4. Cryfder Angyljon Duw; sef, cedyrn o nerth, yn gwneuthur ei Air ef. *Salm* ciii. 20.

5. Eu Cyflymdra: canys, chwech aden fydd i bob un o honunt, i ehedeg yn fuan pan anfonir hwynt. *Esay* vi. 2. *Dan.* ix. 21.

6. Eu Caredigrwydd i ni: canys, y mae llawenydd yng ngwydd Angyljon Duw am bob pechadur a edifarhao. *Luc* xv. 10.

7. Eu Dyfalwch yn eu Gwaith: nid ydynt yn gorphwys ddydd na nôs. *Dad.* iv. 8.

Cw. Beth yw Swydd neu Waith yr Angyljon?

Att. 1. Addoli Duw, a gwneuthur ei Ewyllys ef. *Dad.* vi. 11, 12. *Salm* ciii. 20.

2. Yr oeddynt yn gweini i Grist pan oedd efe ar y ddaear. *Math. ii. 13, 19. iv. 11. xxviii. 2. Marc iv. 11. Luc xxii. 43.*

3. Maent yn gweini i Bobl Dduw yn y byd. *Sef, i'r rhai a gânt etifeddu jechydwriaeth. Hebr. i. 14.*

Cw. Beth y mae'r Angyljon yn wneuthur dros Bobl Dduw?

Att. 1. Maent yn castellu oddi amgylch y rhai a ofnant yr Arglwydd, ac yn eu gwaredu hwynt. *Salm xxxiv. 7. xci. 10—12.*

2. Mae'r Angyljon yn dwyn Cyffuron i ni mewn trallod. *Pan oedd Agar yn llefain ac yn wylo yn ei chysfyngder, Duw a anfonodd Angel i'w chyffuro. Gen. xxi. 12—19.*

3. Mae'r Angyljon yn rhyfela drosom yn erbyn y ddraig a'i hangyljon, ag sy'n rhyfela yn ein herbyn ni. *Dad. xii. 7.*

4. Mae'r Angyljon yn gwaredu Pobl Dduw mewn peryglon enbyd. *Duw a anfonodd ei Angel i gau safnau'r llewöd rhag drygu Daniel; ac i attal y tân rhag difa'r tri Llaunc yn y ffwrn danllyd boeth; ac i ollwng Pedr o'r carchar, pan oedd Herod ar fedr ei ladd ef drannoeth. Dan. vi. 21, 22. iii. 27, 28. Act. xii. 1—12. Gen. xix. 2 Bren. vi.*

5. Mae'r Angyljon yn gwrthwynebu, a, phan fynno Duw, yn distrywio, gwrthwynebwy'r Duwjol. *Angel a wrthwynebodd Balaam, pan oedd yn myned i regu Israhel. — Ac Angel a darawodd Herod yr erlidiwr yn farw, pan oedd yn ei falchder mwyaf. Num. xxii. Act. xii.*

6. Mae'r Angyljon weithjau yn cyd-drafaelio â ni i lwyddo'n taith; ac wiethjau'n ceryddu, neu'n cyfarwyddo dyn yn achos ei Jechydwriaeth. *Fel Gwâs Abraham, a Moses, yr Efnuch, a Chornelius. Gen. xxiv. 40. Eccl. iv. 24. Act. viii. 26—38. x.*

7. Mae'r Angyljon yn dwyn Eneidjau'r Duwjol i'r Nefoedd pan fyddont feirw; ac yn casglu'r Etholedigjon ynghyd yn Nydd y Farn. *Luc xvi. 22. Math. xxiv. 31.*

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Swyddau Angyljon Duw?

Att. 1. Fod Pobl Dduw yn ddedwydd. *Canys efe a orchymryn i'w angyljon am danunt, i'w cadw yn eu holl ffyrdd. Salm xci. 11.*

2. Ni a ddylem ymegnio i wneuthur Ewyllys Dduw ar y ddaear, megis y gwnelir gan yr Angyljon yn y Nefoedd: canys felly'n dyfgrir i weddio. *Math. vi. 10.*

3. Ni a ddylem edrych na ddirmygom y lleiaf o Bobl Dduw. *Canys, y mae eu hangyljon hwy yn y nesoedd yn gweled wyneb Duw.* Math. xviii. 10.

4. Fe ddylai'r Duwjol fod yn ddiolchgar am eu Cymdeithas dda. *Canys, hwy a ddaethant at fyrddjwn o angyljon.* Hebr. xii. 22.

Cw. A safodd yr holl Angyljon yn y cyflwr y crëwyd hwynt?

Att. Rhai o honunt a bechasant; ac a dafwyd i uffern, i gadwynau tywyllwch, i'w cadw i farnedigaeth. 2 Pedr ii. 4.

Cw. Beth a ystyriwch am yr angyljon a bechasant?

Att. 1. Iddunt hwy bechu yn ebrwydd ar ôl eu crëu. *Canys y diafol a bechodd o'r dechreuad.* 1 Joan iii. 8.

2. Iddunt hwy bechu o'u hëwyllys eu hun, heb neb i'w temtio. *Canys, nid oedd unrhyw ddrwg yn y byd o'r blaen: oblegid, gwelodd Duw yr bryn oll a wnaethai, mai da jawn ydoedd.* Gen. i. 31.

3. Mae'n debyg iddunt ymchwyddo o falchder; ac mai felly y fyrthiasant i ddamnedigaeth diafol. 1 Dim. iii. 6.

4. Mae'n debyg fod yr angyljon a bechasant o amryw raddau. *Canys, fe a sonier am y diafol a'i angyljon; ac am Feelzebub, pennaeth y cytbreuljaid.*

5. Mae eu cyflwr colledig hwy yn ddiobaith. *Canys ni chymmerodd Crist arno naturjaeth angyljon.* Hebr. ii. 16.

6. Maent hwy, trwy bechod, yn llawn gelynjaeth yn erbyn Pöbl Dduw. *Canys, y maent yn rhodio oddi amgylch, fel llew rhuadwy, gan geisio y neb a allont ei lyngcu.* 1 Pedr v. 8.

7. Mae'r angyljon a fyrthiasant, fef yr ysbrydjon drwg, yn aml. *Oblegid fod saith o honunt mewn un; ac mewn un arall leng, fef, mwy nâ deuddeg mil o honunt.* Luc viii. 2, 30.

8. Y maent yn elynjon cryfion, cyfrwys, diorphwys, a maleifus i ni; yn llawn o gynllwynion, ac yn haerllug yn eu profedigaethau. *Hwy a demtiasant y Seintjau pennaf; ac a brofasant demtio Crist ei hun.* Zech. iii. Job i. Math. iv. Eph. vi. 11.

Cw. Beth a ddylech ddysgu oddi wrth gwypmp yr Angyljon i bechod?

Att. 1. Gan i'r Angyljon gwympo; yr hwn fydd yn tybi-aid ei fod yn sefyll, edryched na fyrthio. 1 Cor. x. 12.

2. Mi

2. Mi ddylwn weled drwg pechod, yn troi'r Angyljon yn gythreuljaidd. *Pa fodd, gan hynny, y gallaf wneuthur y materddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw?* Gen. xxxix. 9.

3. Mi ddylwn wrthwynebu profedigaethau Satan. *Na roddwch le i ddiabol. — Gwrthwynebwch ddiabol, ac esef a ffyddi oldi wrthydh.* Eph. iv. 27. Jago iv. 7.

4. Fe ddylai pawb ddyfod at Grist, i gael eu cadw rhag pechod. *Canys, I hyn yr ymddanghosodd Mâb Duw, fel y dattodai wthredoedd diabol. — A Duw'r tangnefedd a fathr Satan dan eich traed chwi ar frŷs.* 1 Joan iii. 8. Rhuf. xvi. 20.

5. Mi ddylwn ddyfal-weddio Duw am ei Râs a'i Gym-morth ef. *Canys, Y mae fy ngelynjon yn fyw ac yn gedyrn.* Salm xxxviii. 19.

Cw. Beth a greodd Duw ar y ddaear hon?

Att. 1. Fe greodd Duw y Sychdir a'r Dyfroedd; ac a'u gwahanodd yn drefnus oddi wrth ei gilydd. *Gen. i. 9, 10.*

2. Fe greodd Duw yr holl Pfrwythau da, y mae'r ddaear yn ei ddwyn, yn lluniaeth i'r werin sydd arni. *Gen. i. 11.*

3. Fe greodd Duw holl Anifeiliaid y ddaear, Ehediaid yr awyr, yr Ymlusgiaid, a Physg y dyfroedd, yn ôl eu rhywogaeth. *Gen. i. 20, 25.*

4. Fe greodd Duw Ddŷn hefyd, yn olaf ac yn bennaf o holl Greadurjaid y ddaear. *Sef, Adda ac Efa; o lwynau pa rai y daethom ni oill.** *Gen. i, ii.*

Cw. Beth a wnaeth Duw i'r Creadurjaid, heblaw eu creu?

Att. 1. Mae Rhagluniaeth Dduw yn jawn-drefnu'r holl Greadurjaid. *A phob peth a berthyn iddunt, yn ôl eu naturjaeth.* Salm civ, cxxxvi.

2. Mae Rhagluniaeth Dduw yn cynnal yr holl Greadurjaid. *Ynddo ef y mae pob peth yn cydsefyll.* Col. i. 17.

3. Mae Rhagluniaeth Dduw yn llywödraethu dros yr holl Greadurjaid. *Yr Arglwydd a barotöodd ei orseddfa yn y nefoedd; a'i frenhinjaeth ef sydd yn llywödraethu ar bob peth.* Salm ciii. 19.

Cw. Pa lun y mae Rhagluniaeth Dduw yn jawn-drefnu'r Creadurjaid?

* Gwêl ychwaneg am Greadigaeth Dŷn, tu dal. 11 o'r Rhan gyntaf.

Att.

Att. Trwy ofod yn eu natur hwy, yn ôl eu rhywogaeth, Ddeddfau cymmwys i'w fwyddau a'u fefyllfa yn eu Creadigaeth. *Oni ofodais i* (medd yr Arglwydd) *ddefodau'r nef-oedd a'r ddaear?* Jer. xxxiii. 25. Job xxxviii. 33.

Cw. Ym mha lun?

Att. 1. Trwy'r Ddeddf a drefnodd Rhagluniaeth Dduw i'r Haul, a'r Lloer, a'r Sêr, y rhodiant yn eu cylchoedd, ac y cadwânt eu hamserau gosodedig. *Ac felly mae dydd a nos, pryd hau a medi, oerni a gwrês, haf a gauaf, yn dyfod yn eu tymhorau.* Jer. xxxi. 35. xxxiii. 20. Salm lxxv. 8. Gen. viii. 22.

2. Trwy Drefn Rhagluniaeth Dduw y mae'r Môr mawr, llydan, yn cydnabod amfer trai a llanw. *Ac yn cadw yn ei dersynau, fel na rêd ym mhellach i orchguddio'r ddaear.* Jer. v. 22. Salm civ. 9.

3. Trwy Drefn Rhagluniaeth Dduw y mae'r Cymhyllau yn defnyddu glaw i ddyfrhau'r ddaear i'w ffrwythloni. *A ffynhonnau'n tarddu yn y dyffrynnoedd a'r brynniau, i ddiodi dyn ac anifail.* Salm civ. 10, 11.

4. Trwy Drefn Rhagluniaeth y cymhwysir pob Creadur at ei wafanaeth. *Tr i'ch a edwyn ei feddiannydd, a'r asyn bresyb ei berckennog.* Esay i. 3. Jer. viii. 7.

5. Yr Ehediaid a adeiladant iddunt eu hunain deiau cyw-rain, a rhai eu nythod yn uchel. Y Cwningod a gloddiant dyllau yn y ddaear. *T Morgrug a gasglant eu lluniaeth yn yr haf; a'r holl Greadurjaid a roddant sugn a swccwr i'w rhai bach; a'r rhai bach hefyd, gynted ag eu genir, a geisiant eu lluniaeth yn aseyddus, megis y mae Trefn Rhagluniaeth yn eu dysgu hwynt oll.* Salm civ.

Cw. Ym mha lun y mae Rhagluniaeth Dduw yn cynnal y Creadurjaid?

Att. 1. Fe drefnodd Rhagluniaeth Dduw i'r Creadurjaid fy'n darfod heppilio a lliosogi, i gynnal i fynu eu rhywogaeth ar eu hól pan fyddont hwy feirw. Gen. viii. 17.

2. Mae Rhagluniaeth Dduw yn trefnu Ymborth gyfaddas i Fywjoljon y byd, i ddiwallu a chynnal eu heinioes. *Llygaid pob peth a ddisgwylliant wrthyt, ac yr ydwynt yn rhoddi eu bwyd iddunt yn ei bryd; gan agoryd dy law, a diwallu pob peth byw a'th iwylllys da.* Salm civ. 11, 12, 14, 27, 28. Math. vi. 26.

3. Mae Rhagluniaeth yn gofalu am yr holl Greadurjaid yn wastad, fel na dderfydd am hoedl yr un lleiaf o honant yn

yn ddiarwybod i Dduw. *Oni werthir dau aderyn y tŷ er ffyrlling? ac ni syrth un o honunt ar y ddaear heb eich Tad chwi.* Math. x. 29.

Cw. Dros bwy Greadurjaid y mae Rhagluniaeth Dduw yn llywödraethu?

Att. 1. Dros yr holl Greadurjaid, o'r mwyaf hyd y lleiaf o honunt. *Trwyddo ef y teyrnasa brenhinoedd. Ac hebddo ef ni syrth un o adar y tŷ i'r ddaear.* Diar. viii. 15, 16. Math. x. 29.

2. Mae Rhagluniaeth Dduw yn llywödraethu dros holl Weithredoedd y Greadurjaid, na chant wneuthur a fynnon. *Mae'n diddymmu amcanion y cyfrwys, fel nad allo eu dwylaw ddwyn dim i ben.* Job v. 12.

3. Mae Rhagluniaeth Dduw yn llywödraethu dros yr holl Berbau a debyger i fod yn ddamweiniol. *T coelbren a fwrir i'r arffed; ond oddi wrth yr Arglwydd y mae ei holl lywodraethiad ef.* Diar. xvi. 33.

Cw. Pa fath yw Rhagluniaeth Dduw?

Att. 1. Mae Rhagluniaeth Dduw yn gyfiawn. *Canys, Cyfiawn yw'r Arglwydd yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.* Salm cxlv. 17.

2. Mae Rhagluniaeth Dduw yn ddoeth, ac yn ddigamfyniad. *Canys, Gyd ag ef y mae doethineb; cyngor a dyall sydd ganddo.* Job xii. 13.

3. Mae Rhagluniaeth Dduw yn alluog, na's gellir ei gwrthsefyll. *Nid oes a attalio ei law.—Canys efe a ddywedodd, ac a'i gwnâ; a phwy a'i lludlia?* Dan. iv. 35. Esay xliiii. 13. xiv. 27.

4. Mae Rhagluniaeth Dduw yn benarglwyddiaethol. *Tn ôl ei cwylllys ei hun y mae yn gwneuthur â llu'r nefoedd, ac â thrigolion y ddaear.* Dan. iv. 35. Salm cxxxv. 6.

5. Mae Rhagluniaeth Dduw yn gweithio'n ddirgelaid. *Mor anchwiliadwy yw ei farnau ef! a'i ffyrdd, mor anol-rheinadwy ydynt!* Rhuf. xi. 33. Salm xxxvi. 6. lxxvii. 19.

6. Mae Rhagluniaeth Dduw yn parhau byth. *Ei lywodraeth sydd lywödraeth dragywyddol, yr hon nid â ymmaith.* Dan. vii. 14.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Ragluniaeth Dduw?

Att. 1. Mi ddylwn adnabod Dajoni Duw yn fy ngoruchafiaeth, pan fyddo fy nghyflwr yn well nag eraill. *Duw sydd yn barnu: efe a ostwng y naill, ac a gyfyd y llall.* Salm lxxv. 7.

2. Mi ddylwn ymfoddloni i Ragluniaeth Dduw yn fy nar-
ostyngiad, pan fyddo fy nghyflwr yn waeth nag eraill. *Tr*
Arglwydd yw efe: gwnaed a fyddo da yn ei olwg. 1 Sam. iii.
18. Salm xxxix. 9. Lef. x. 3.

3. Mi ddylwn ddisgwyl wrth Ragluniaeth Dduw ym mhob
peth. *Yn dy holl ffyrdd cydnebydd ef, ac efe a byffordda dy*
lwybrau. Diar. iii. 6.

4. Mi ddylwn ddal sulw yn ofalus ar Ragluniaeth Dduw.
T neb sy ddoeth, ac a gadwö hyn, hwy a ddyallant druga-
redlau'r Arglwydd. Salm cvii. 43.

5. Mi ddylwn gadw fy Nghalon gyd â Duw, o's mynnaf i
Ragluniaeth Dduw fod ar fy rhan. *T mae llygaid yr Ar-*
glwydd yn edrych ar yr holl dddear, i'w ddangos ei hun yn
gryf gyd â'r rhai sydd â'u calon yn berffaith tu ag atto ef.
2 Cron. xvi. 9.

Cw. Beth a gredwch yn yr ail Bwngc o'r Gredo?

Att. Credaf yn Iesu Grist, ei un Mâb ef, ein Har-
glwydd ni.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Pum peth. 1. Ffydd i gredu hyn. 2. Enw'r hwn
y credaf ynddo; sef, *Iesu.* 3. Ei Dirl ef; sef, *Crist.* 4. Ei
Berthynas ef â Duw; sef, *ei un Mâb ef.* 5. Ei Berthynas i ni;
sef, *ein Harglwydd ni.*

Cw. A raid i chwi gredu yn Nuw Dâd, ac yng Nghrist
hefyd?

Att. Rhaid. Canys,

1. Felly y mae Duw yn erchu. *Hwn yw ei orchymwyn*
ef; Gredw o honom yn Enw ei Fâb ef Iesu Grist. — A
Christ a ddywedodd, *Tr ydych yn credu yn Nuw; credwch*
ymnôf finnau hefyd. 1 Joan iii. 23. Joan xiv. 1.

2. Ynghylch hyn yn bennaf y mae holl Athrawjaeth yr
Ysgrythur. *T petkau hyn a 'sgrifennwyd, fel y credoch*
chwi mai yr Iesu yw Crist Mâb Duw. Joan xx. 31.

3. Heb gredu yng Nghrist, nid oes Jechydwjaeth. *Tr*
hwn sydd yn credu yn y Mâb, y mae ganddo fywyd tragy-
wyddol: a'r hwn sydd heb gredu i'r Mâb, ni wél fywyd;
eithr y mae digofaint Duw yn aros arno ef. Joan iii. 36.

Cw. Beth mae'r Enw hwn IESU yn arwyddocâu?

Att. Gwardwr. *Di a elwi ei Enw ef Iesu: oblegid efe*
a wared ei bobl oddi wrth eu pechodau. Math. i. 21.

Cw.

Cw. Beth a ddyallwch wrth hyn, fod *Jesu* yn gwaredu ei Bobl oddi wrth eu pechodau?

Att. 1. Fod pawb wedi syrthio dan bechod. *Canys, Nid rhaid i'r rhai jack wrth feddyg, ond i'r rhai cleifion.* Math. ix 12.

2. Na's gellir myned i'r Nefoedd heb ymwared oddi wrth bechod. *Nid â i mewn iddi ddim oflan, nac yn gwaentbur ffeidd dra, nachelwydd.* Dad. xxi. 27. Esay xxxv. 8. lli. 1.

3. Mai trwy Grist yn unig y mae Ymwared oddi wrth golledigaeth a phechod. *Canys, Nid oes jechydwirjaeth yn neb arall.* Aët. iv. 12.

4. Mai ei Bobl ef, sef, y rhai sydd yn wir yn Bobl i Grist, a waredir ganddo; nid pawb. *Canys, Efe a wnaethpwyd yn Awdwr jechydwirjaeth dragywyddol i'r rhai oll a usudd-bâant iddo.* Hebr. v. 9.

Cw. Ym mha ystyr y mae'r Arglwydd *Jesu* yn gwaredu ei Bobl oddi wrth eu pechodau?

Att. 1. Oddi wrth lywödraeth eu pechodau. *Fel rhag llaw na wasanaethom bechod.* Rhuf. vi. 6. viii. 2. Aët. iii. 26.

2. Oddi wrth y ddamnedigaeth sy'n canlyn pechod. *Canys, Nid oes yn awr ddim ddamnedigaeth i'r rhai sydd yng Nghrist Jesu.* Rhuf. viii. 1.

3. Oddi wrth halogrwydd pechod. *Canys, Efe a'n prynodd oddi wrth bob anwiredl, i'n puro iddo ei hun, yn bobl briodol, awyddus i weithredoedd da.* Dit. ii. 14. Hebr. ix. 14. Dad. i. 5.

4. Oddi wrth y meddiant a gafodd Satan o honom trwy bechod. *Canys, mae Crist yn anfon ei Weinidogion, i'n troi o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw.* Aët. xxvi. 18.

5. Oddi wrth Ddigofaint Duw, sy'n ddyledus am bechod. *Crist a'n gwaredodd ni oddi wrth y ddigofaint sydd ar ddyfod.* 1 Theff. i. 10.

6. Oddi wrth y felldith a dynnodd pechod arnom, ac ar y cwbl a feddom. *Canys, Crist a'n llwyrbrynodd oddi wrth fellth y ddeddf.* Gal. iii. 13.

7. Oddi wrth ein colled, trwy bechod, o Fwyd tragywyddol. *Canys, Myfi a ddaethym (medd Crist) fel y caent fwyd, ac y caent ef yn helaethach.* Joan x. 10.

Cw. Pa ddefnydd a ddylech wneuthur o hyn?

Att.

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu Cariad Duw, a'i glodfori. *Oblegid danfon o Dduw ei uniganedig Fâb i'r byd, fel y byddem fyw trwyddo ef.* 1 Joan iv. 9.

2. Mi ddylwn o'm calon gashâu pechod. *Gan wybod, nad â pherbau llygredig, megis arjan neu aur, y'ch prynwyd oddi wrth eich ofer ymarweddiad, yr hon a gawsoch trwy draddodiad ytadau; eithr â gwerthfawr waed Crist.* 1 Pedr i. 18, 19.

3. Mi ddylwn edrych nad esgeulufwyf yr Ymwared mawr hwn a brynodd Crist. *Pa fodd y diangwn ni, o's esgeulufwn jechydwrjaeth gymmaint?* Hebr. ii. 3.

4. Mi ddylwn ddyfod at Grifft trwy Ffydd, i gael fy ngwaredu. *O Arglwydd! at bwy (arall) yr awn ni? gennyf ti y mae geiriau bywyd tragywyddol.* Joan vi. 68. iii. 16.

Cw. Beth y mae'r Tirl CRIST yn arwyddocâu?

Att. Yr un peth yw CRIST a MESSIAH; hynny yw, Enneiniog. *Sef, un wedi ei enneinio i Swyddau sanctaidd.* Aet. iv. 27.

Cw. I ba Swyddau yr enneiniwyd Crist?

Att. I dair Swydd; sef, i Swydd Prophwyd, i Swydd Offeiriad, ac i Swydd Brenin. *Aet. iii. 22, 23. Hebr. iii. 1, 2. Dad. xix. 16.*

Cw. Ai yn yr un modd a Swyddwyr eraill yr enneiniwyd Crist?

Att. Nag ê. Canys,

1. Eraill a enneinid ag olew; eithr Crist a enneiniwyd â'r Ysbryd Glân. *Esay lxi. 1. Joan i. 31.*

2. Eraill a enneinid gan ddynjon; eithr Crist a enneiniwyd gan Dduw. *Aet. x. 38.*

3. Crist a enneiniwyd â mwy o'r Ysbryd nâ neb arall. *Sef, Ag olew gorfoledd tu hwnt i'rh gyfeilljon.* Hebr. i. 9.

4. Ni enneinid neb eraill, ond i un neu ddwy o'r Swyddau hyn; eithr Crist a enneiniwyd i bob un o'r tair: sef, yn Brenin, yn Brophwyd, ac yn Offeiriad.

Cw. Pa ham yr enneiniwyd Crist i'r tair Swydd hyn?

Att. 1. Fe enneiniwyd Crist yn Brophwyd, i'n dysgu ni; o herwydd cymmaint ein hanwybodaeth a'n dallineb. *Nid edwyn neb y Tâd, ond y Mâb, a'r hwn yr ewyllysio'r Mâb ei ddadguddio iddo.* Math. xi. 27.

2. Fe enneiniwyd Crist yn Offeiriad, i'n cymmodi ni â Duw; o herwydd ein bod dan ei Ddigofaint ef trwy bechod.

Eithr

Eithr Crist, fel Offeiriad, a offrymmodd ei hun drosom, yn offryn ac yn aberth i Dduw o arogl peraid. Eph. v. 2.

3. Fe enneiwyd Crist yn Frenin, i lywödraethu drosom. *Ac i'n rhyddhau o law ein gelynjon, i'w wasanaethu ef yn dliosn. Luc i. 68, 71, 74.*

Cw. Ym mha fodd y mae Crist, fel Prophwyd, yn ein dysgu ni?

Att. 1. Trwy Ysbryd Crist y rhoddir yr Ysgrythur i ni. *As fydd yn fuddiol i athrawjaethu, i argyhoeddu, i geryddu, i byfforddu mewn cyflawnder. 2 Dim. iii. 16.*

2. Crist fy'n cymhwyso ac yn anfon Gweinidogjon i'n dysgu. *Gan roi rhai yn apostoljon, a rhai yn brophwydi, a rhai yn efangylwyr, a rhai yn fugeiliaid ac yn athrawön. 1 Cor. xii. 28. Eph. iv. 11.*

3. Crist fy'n agor ein dyall, fel y dyallom yr Ysgrythurau. *Luc xxiv. 45. Act. xvi. 14.*

Cw. Pa ragoriaeth fydd rhwng Crist a Phrophwydi eraill?

Att. 1. Efe yw'r Pen athraw ac Awdwr Athrawjaeth yr Ysgrythurau: nid yw eraill ond Athrawön dano ef. *1 Cor. iv. 1.*

2. Ynddo ef y mae holl Drysorau Doethineb a Gwybodaeth: nid oes gan eraill ond a roddo efe iddunt. *Col. ii. 3, 9.*

3. Ganddo ef yn unig y mae Awdurdod a Gallu i wneuthur Athrawjaeth y Gair yn effeithiol: ni ddichon eraill ddim hebddo ef. *Esay. lv. 11. 1 Cor. iii. 6, 7.*

Cw. Ym mha fodd y mae Crist yn cyflawnu Swydd Offeiriad?

Att. 1. Trwy offrymmu ei hun drosom, i'n sancteiddio ni, a'n cymmodi â Duw. *Eph. v. 2, 25, 27. Col. i. 21, 22. Hebr. x. 10.*

2. Trwy'n bendithio ni â'i Râs, i'n troi oddi wrth ein pechodau. *Act. iii. 26.*

3. Trwy eirioli drosom ger bron Duw. *O pecha neb, y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tâd, Jesu Grist y cyfiann: ac efe yw'r jawn dros ein pechodau ni. 1 Joan ii. 1, 2.*

Cw. Pa ragoriaeth fydd rhwng Crist ac Offeiriad eraill?

Att. 1. Mae Crist yn Offeiriad tragywyddol; fel nad yw ei Offeiriadaeth yn darfod byth. *Hebr. vii. 23, 24.*

2. Crist a offrymmodd ei hun yn Aberth effeithiol dros bechod. *Nid oedd y creadurjaid a offrymmai'r Offeiriaid gynt ond cysgodau o Grist.* Hebr. ix. 12, 14.

3. Crist a offrymmodd ei hun unwaith dros bechodau'r byd, nid yn fynych; na throsto ei hun, fel Offeiriaid eraill; gan ei fod ef yn gwbl ddibechod. *A thrwy un offrwm y perffeithiodd efe yn dragywyddol y rhai sy wedi eu sancteiddio.* Hebr. x. 14.

Cw. Ym mha fodd y mae Crist yn cyflawnu Swydd Brenin?

Att. 1. Mae'n darostwng ei Bobl i fod yn ufudd iddo. *Dy bobl a fyddant ewyllysgar yn nydd dy nerth.* Salm cx. 3.

2. Mae efe yn rhoddi Cyfraith i ni i fyw wrthi. *Mysf a roddaf fy nghyfraith o'u mewn hwynt, ac a'i 'sgrifennaf hi yn eu calonau hwynt.* Jer. xxxi. 33.

3. Mae efe yn rhyfela ar ran ei Bobl, ac yn eu cadw hwynt rhag eu gelynjon. *Tr Oen a'u gorchfyga hwynt: oblegid Arglwydd yr arglwyddi, a Brenin y brenhinoedd, yw ei Enw.—Yr Arglwydd yw ein Brenin; ac efe a'n ceidw.* Dad. xvii. 14. Eſay xxxiii. 22.

Cw. Pa ragoriaeth fydd rhwng Crist a Brenhinoedd eraill?

Att. 1. Mae Crist yn Frenin goruwch pawb. *Pob petb yn y nef a'r ddaear a ddarostyngwyd dan ei draed ef.* Eph. i. 20, 21.

2. Mae Crist yn Frenin Hollalluog, na ddichon neb ei wrthsefyll. *Dad. i. 8.*

3. Mae Crist yn Frenin Hollwybodol, nad oes dim yn anhysbys iddo. *Hebr. iv. 13.*

4. Mae Crist yn Frenin Hollbrefennol, ac yn agos i'w Bobl yn wastad. *Math. xviii. 20.*

5. Mae Crist yn Frenin Anfarwöl, ac yn gyflawn o bob Perffeithrwydd. *Luc i. 33. Col. i. 9.*

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Swyddau Crist?

Att. 1. Mi ddylwn gymmeryd fy nyfsgu gan Grist, fel fy Mhrophwyd, yn Athrawjaeth yr Ysgrythur Lan. *Canyf Pwy bynnag ni wrandawo ar y Prophwyd hwnnw, a lwyfdd difethir o blith y bobl.* Aët. iii. 23.

2. Mi ddylwn ymddiried yng Nghrist, fel fy Offeiriad a glynu wrth Broses fy Ffydd ynddo ef yn ddifigl. *Gan*

fod i ni Archoffeiriad mawr, yr hwn a aeth i'r nesoedd, Jeshu Mâb Duw, glynwn yn ein proffes. Hebr. iv. 14.

3. Mi ddylwn ymostwng i Grist, fel fy Mrenin, i deyrnasu arnaf; gan fod yn ufudd iddo ym mhob peth. Canys esfe a ddywaid am yr anusuld yn nydd y farn, Dygwch fy nge-lynjon hynny, y rhai ni fynnasent i mi deyrnasu arnunt, a lleddwch hwynt ger fy mron i. Luc xix. 27.

Cw. Pa Berthynas fydd rhwng Crist a Duw?

Att. Mae Crist yn Fâb i Dduw; sef, ei un Mâb ef.

Cw. Pa ffordd yr amlygwyd, fod Crist yn Fâb Duw?

Att. 1. Yn ei Genhedliad ef trwy'r Ysbryd Glân. Tr angel a ddywedodd, Tr Ysbryd Glân a ddaw arnat ti, a nerth y Goruchaf a'th gysgoda di: am hynny y peth sanc-taidd a aner o honot ti a elwir yn Fâb Duw. Luc i. 35.

2. Yn ei Sancteiddiad; sef, ei Gyffegriad ef gan y Tâd i Waith y Prynedigaeth. A ddywedwch chwi am yr hwn a sancteiddiodd y Tâd, ac a'i banfonodd i'r byd, Tr wyt ti yn cablu; am i mi ddywedud, Mâb Duw ydwyf? Joan x. 36.

3. Yn ei Adgyfodiad ef o feirw. Efe a eglurwyd yn Fâb Duw mewn gallu, yn ôl Ysbryd sancteiddiad, trwy'r adgy-fodiad odli wrth y meirw. Rhuf. i. 4.

4. Yn ei Feddiant ef o holl Feddiannau'r Tâd. Tr hwn a wnaeth esfe yn etifedd pob peth; trwy'r hwn hefyd y gwnaeth esfe y bydoedd. Hebr. i. 2.

5. Yn y Gweithredoedd rhyfedd a'r Gwyrthjau a wnaeth Crist, i dystiolaethu mai Mâb Duw yn wir ydoedd. Canys esfe a ddywedodd, T gweithredoedd yr wyf yn eu gwneuthur yn Enw fy Nhâd, y mae'r rhai hyn yn tystiolaethu am danaf fi. Joan x. 25, 37, 38.

Cw. Ym mha ystyr y mae Crist yn unig Fâb Duw?

Att. Nid trwy Fabwyfiad, fel y Seintjau; na thrwy Grea-digaeth; eithr trwy Genhedliad tragwyddol. Salm ii. 7.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth fod Crist yn un Fâb Duw?

Att. 1. Fod ein colledigaeth ni yn fawr jawn; gan nad oes Jechyd wrjaeth yn neb arall, ond trwy uniganedig Fâb Duw. Act. iv. 12.

2. Fod Cariad Duw yn rhyfedd tu ag attom; gan iddo roddi ei uniganedig Fâb, fel na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef. Joan iii. 16.

3. Fod sicrwydd mawr i ni gael y Pethau da a geisfom gan Dduw. *Tr hwn nid arbedodd ei briod Fâb, ond a'i traddododd ef drosom ni oll; pa wedd gyd ag ef belyd na ddryr efe i ni bob peth?* Rhuf. viii. 32.

Cw. Ym mha ystyr y mae Crist yn Arglwydd?

Att. 1. Mae efe yn Arglwydd o hono ei hun: canys ei Enw ef yw, Brenin y brenhinoedd, ac Arglwydd yr arglwyddi. *Dad. xix. 16.*

2. Mae efe yn Arglwydd trwy Drefn y Tâd. *Am ddarfod i Dduw ei wneuthur ef yn Arglwydd ac yn Grist.—Duw a roddes iddo awdurdod ar bob cnawd. Act. ii. 36. Joan xvii. 2.*

3. Mae efe yn Arglwydd Penawdurdodol, i lywödraethu pob peth yn dragywydd. *Efe a wnaeth yr hyn oll a fynnai yn y nefoed! a'r ddaear.—Efe a deyrnasa ar dy Jacob yn dragywydd; ac ar ei frenhinjaeth ni bydd diwedd. Salm cxxxvi. 6. Luc i. 33.*

Cw. Ym mha ystyr y mae Crist yn Arglwydd i ni?

Att. 1. Trwy Greadigaeth. *Canys, Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebddo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd. Joan i. 3.*

2. Trwy Brynedigaeth. *Nid ydych yn eiddo eich hunain: canys er gwerth y prynwyd chi. 1 Cor. vi. 19, 20.*

3. Trwy Adgenhedliad. *Canys, Trwyddo ef y'n hadgenhedlwyd ni i obaith bywiol. 1 Pedr i. 3.*

4. Trwy Etholedigaeth. *Yn ôl arfaeth Duw a'i räs yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Jezu cyn dechrau'r byd. 2 Dim. i. 9.*

5. Trwy Gyfammod Priodas ag fydd rhyngddo ef a' Bobl. *Oblegid y gŵr yw pen y wraig, megis ag y mae Crist yn ben i'r eglwys. Eph. v. 23.*

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Arglwyddiaeth Crist?

Att. 1. Mi ddylwn ymfoddloni i'r cyflwr a drefno efe i mi. *Efe yw dy Fôr: ymostwng ditheu iddo ef.—Tr Arglwydd yw efe: gwnaed a fyddo da yn ei olwg. Salm xlv. 11. 1 Sam. iii. 18.*

2. Mi ddylwn wneuthur Arch fy Arglwydd ym mhob peth. *Pa ham yr ydych yn fyngalw i, Arglwydd, Arglwydd ac nad ydych yn gwneuthur yr hyn yr wyf yn ei dlywedud. Luc vi. 46.*

3. Mi ddylwn barchu ac ofni'r Arglwydd, ac ymddiried ynddo ef yn unig. *Arglwydd y lluoedd ei hun y sancteiddi- wch; a bydded ef yn ofn i chwi; ac efe a fydd yn noddfa.* Esay viii. 13, 14.

4. Mi ddylwn weddio arno yn hyderus. *Yr un Arglwydd ar bawb, fydd oludog i bawb ag fydd yn galw arno.* Rhuf. x. 12.

Cw. Beth yw'r trydydd Pwngc o'r Gredo?

Att. Efe a gaed trwy'r Ysbryd Glân, ac a aned o Fair Forwyn.

Cw. Beth a ystyriwch yn y Pwngc hwn?

Att. Dau beth am Ddyndod a Chnawdoliaeth Crist: sef, yn gyntaf, ei Genhedliad ef trwy'r Ysbryd Glân; ac, yn ail, ei Enedigaeth ef o Fair Forwyn.

Cw. Pa un yw Crist ai Dduw neu Ddŷn?

Att. Mae e'n bob un o'r ddau; yn wir Dduw, ac yn wir Ddŷn. *Mae'r ddwy naturjaeth, sef, y Natur ddwyfol, a'r natur ddynol, mewn Undeb dirgelaid â'i gilydd yng Nghrist.*

Cw. Pa lun y mae Crist yn Dduw ac yn Ddŷn?

Att. Mae'n "Dduw o Sylwedd y Tâd, wedi ei genhedlu "cyn yr oesoedd; ac yn Ddŷn o fylwedd ei fam, wedi ei eni "yn y byd: gogyfuwch a'r Tâd, oblegid ei Dduwdod; a "llai na'r Tâd, oblegid ei Ddyndod.

Cw. Pa lun yr ymddengys fod Crist yn Dduw?

Att. 1. Oblegid fod Crist o'r un Hanfod â Duw; fel y dywaid efe ei hun. *Myfi a'r Tad un gydym.—Credwch fi, fy mod i yn y Tad, a'r Tad ynnof finnau.* Joan x. 30, 33. xiv. 11. v. 18. xvii. 21, 22. Phil. ii. 6.

2. Oblegid fod Crist yn cael ei alw yn yr Ysgrythur wrth y cyfryw Enwau, na pherthyn i neb ond i Dduw yn unig. *Sef, Y Duw cadarn, Tâd Tragryddoldeb; ac yn un ag fydd uwchlaw pawb, yn Dduw bendigedig yn oes oesoedd.—T gwir Dduw, a'r Bywyd tragryddaol.* Esay ix. 6. Rhuf. ix. 5. 1 Joan v. 20.

3. Oblegid fod yr unrhyw Briodoliaethau yn perthyn i Crist, na pherthyn i neb ond i Dduw yn unig. *Sef, Ei fod ef yn Dragryddaol, yn Hollbresennol, yn Hollwybodol, yn Hottalluog, ac yn Anghyfnewidiol.* Mic. v. 2. Math. xviii. 20. Joan xvi. 30. Dad. i. 8. Hebr. xiii. 8.

4. Oblegid fod Crist yn gwneuthur y cyfryw Weithred-oedd, na ddichon neb eu gwneuthur ond Duw yn unig. *Sef, Yn creu, ac yn cynnal pob peth; yn rhoi gallu i ddynion i wneuthur gwyrthjau rhyfeddol, heblaw a wnaeth efe ei hun; yn maddau pechodau, yn anfon yr Tsbryd Glân, yn cyfodi'r meirw, yn rhoddi bywyd tragwyddol, ac yn barnu pawb yn y dydd olaf: yr kyn bethau na ddichon neb eu gwneuthur, ond Duw yn unig.* Joan i. 3. Hebr. i. 3. Act. xiv. 3. Luc v. 21. Joan xvi. 7. v. 21—29.

5. Oblegid fod yr unrhyw Addoliad yn ddyledus i Grift, na ddilyd ei roddi i neb ond i Dduw yn unig. *Canys fe ordeiniwyd i barwb anrhydeddu'r Mâb, fel y maent yn anrhydeddu'r Tâd.—A'r Tâd ei hun a ddywedodd, Addoed holl angylion Duw ef.—A'r holl nefoedd sy'n addoli'r Oen ar yr orseddfaingc.* Joan v. 23. Hebr. i. 6. Dad. v. 13.

Cw. Pa ham yr oedd yn rhaid i Grift fod yn Dduw?

Att. 1. Yr oedd yn rhaid i Grift fod yn Dduw, am nad allai un creadur ein gwaredu oddi wrth golledigaeth dragwyddol. *Gan waredu ni wared neb ei frawd, ac nid all efe roddi jaww drosto i Dduw.* Salm xlix. 7.

2. Heb i Grift fod yn Dduw, nid allasai efe ddioddef y Gôsb anfeidrol ag oedd ddyledus am bechod. *Canys cosbedigaeth ein beiddwch ni oedd arno ef.—A'r Arglwydd a roddes arno ef ein hanxireddau ni i gyd.* Esay liii.

3. Heb i Grift fod yn Dduw, nid allasai ei Ddioddefaint ef foddloni Cyfiawnder anfeidrol Duw. *Am hynny yr anfonodd Duw ei Fâb, i fod yn jaww dros ein pechodau.—Ac a ddywedodd, Hwn yw fy annwyl Fâb, yn yr bwn y'm boddlonwyd.* 1 Joan iv. 10. 2 Pedr i. 17.

4. Heb i Grift fod yn Dduw, nid allasai ei Ddioddefaint ef fod o Werth digonol i brynu i ni Etifeddiaeth ogoneddus y Nefoedd. *Canys, y mae golud gogoniant ei etifeddiaeth ef yn y saint yn fwy nag y dichon dyall dynol ei ddirnad.* 1 Cor. ii. 9. Eph. i. 18. iii. 8.

5. Heb i Grift fod yn Dduw, nid allasai orchfygu'n gelynjon, fel y teyrnasai efe drofom. *Canys rhaid iddo deyrnasu, byd oni ofodo ei holl elynjon dan ei draed.* 1 Cor. xv. 25.

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Dduwdod Crist?

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu Cariad Crist; iddo ef, ac yntef yn un a'r Duw mawr, ymostwng i ddyfod i'r byd yn

yn y natur ddynol, i waredu trueinjaidd colledig. *Phil.* ii. 6, 7.

2. Mi ddylwn addoli ac ymostwng yn barchus i Athraw-jaeth Crist. *Brenhines y debau a ddaeth o bell i glywaid doethbines Salomon; ac wele fwy nâ Salomon ymma.*—*Mwy yw'r Arglwyd nâ'r holl dduwiau.* *Math.* xii. 42. *Ecsod.* xviii. 11.

3. Mi ddylwn ymddiried yn hyderus yng Nghrist ar bob achos. *Duw a ofododd i ni gymmorth ar un cadarn.*—*Yr hwn a ddichon wneuthur yn rhagorol, y tu hwnt i bob peth yr ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl.* *Salm* lxxxix. 19. *Eph.* iii. 20.

Cw. Pa lun y daeth Crist i fod yn Dduw ac yn Ddŷn hefyd?

Att. 1. Yr oedd Crist, wrth natur, ac erioed, yn Dduw; a'i Ddyndod a genhedlwyd trwy'r Ysbryd Glân yng nghroth y Forwyn Fair, heb un tîd dynol iddo. *Luc* i. 34, 35. *Math.* i. 18, 20.

2. Fe gyffyllwyd Natur Duw a Dŷn yng Nghrist dros fyth. *Nid trwy droi y Dwyddod yn ddŷn, ond trwy gymmeryd y dŷn at Dduw, a'i wneuthur yn gyfrannog o'r natur ddynol.* *Hebr.* ii. 4. vii. 24.

3. Er bod Crist yn Dduw ac yn Ddŷn; etto nid yw efe ond un Crist. *Megis nad yw'r enaid a'r corph ond un dŷn.* *1 Dim.* ii. 5.

Cw. Pa ham y cenhedlwyd Crist trwy'r Ysbryd Glân?

Att. Fel y genid ef yn llwyr ddibechod. *Canys y cyfryw Archoffeiriad sanctaidd, diddrwg, dibalog, didoledig oddi wrth bechadurjaidd, oedd weddus i ni.* *Hebr.* vii. 26.

Cw. Ym mha fodd y ganwyd ef?

Att. 1. Fe aned Crist o Forwyn, wedi ei dyweddio yn Wraig i Joseph. *Fel na ddywedai neb ei eni ef yn anghyfreithlon; ac i gyflawnu'r fynegaeth gyntaf am dano ef; fef, Mai Hŷd y wraig a sigai ben y sarph.* *Gen.* iii. 15.

2. Fe aned Crist yn y modd y rhagddywedasai'r Prophwydi oll; fef, o Forwyn o hiliogaeth Dasydd, ym Merhlehem, ac yng nghyflawnder yr amser. *Act.* iii. 18. x. 43.

3. Fe aned Crist mewn cyflwr tlawd. *Canys, er ei fod yn gyfoethog, efe a aeth, er ein mwyn ni, yn dlawd; fel y cyfoethogid ni trwy ei dloedi ef.* *2 Cor.* viii. 9.

4. Angyljon a fynegafant am ei Enedigaeth i amryw; a Doethion a ddaethant o'r Dwyrain, trwy gyfarwyddiad Seren, i 'w addoli ef, ychydig ar ôl ei eni. *Math. ii. Luc ii.*

Cw. Pa ham yr oedd yn rhaid i Grifft fod yn Ddŷn?

Att. i. Fel y gallai farw dros ein pechodau. *A thrwy farwölaeth ddinystrio yr hwn oedd â nerth marwölaeth ganddo; hynny yw, y diafol. Canys yr oedd ei Ddurwedd yn ansræöl. Hebr. ii. 14.*

2. Fel y gallai efe roddi Jawn am bechod yn yr un natur a bechafai. *Sef, y natur ddynol; megis yr oedd Cyfiawnder Duw yn gofyn. Rh. i. f. iii. 25.*

3. Fel y byddai'n Archoffeiriad trugarog, yn brofiadol o'n gwendid, er ychwaneg o Gyffur i ni. *Hebr. ii. 17. iv. 15.*

4. Fel y cyflawnai efe Gyfiawnder y Ddeddf yn ein natur ni, ag oedd wedi ei throfeddu hi. *Rhuf. viii. 3, 4.*

5. Fel y rhoddai efe i ni, yn y natur ddynol, Efsampl berffaith o Sancteiddrwydd. *Canys efe a ddywedodd, Rhoddais efsampl i chi, fel y gwnelech chi withau megis y gwneuthbym i chi. Joan xiii. 15.*

Cw. Beth a ddylech ddyfgu oddi wrth natur ddynol Crist?

Att. i. Mi ddylwn ryfeddu am Gariad Crist, yn cymeryd ein natur ni arno, i ddioddef a marw drofom. *Canys ni chymmerodd efe naturjaeth angyljon. Hebr. ii. 16.*

2. Mi ddylwn ddyfgu gwir Olynggeiddrwydd oddi wrth Ymostyngiad Crist. *Bydded ynnoch y meddwl ymma, yr hwn oedd bfyd yng Nghrist Iesu: yr hwn, ac efe yn ffurf Duw, ni thybiodd yn drais fod yn ogyfurwch â Duw; eithr efe a'i dibrifiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwâs, ac a renaed mewn cyffelybiaeth dynjon. Phil. ii. 5, 6, 7.*

3. Mi ddylwn fod yn fwy cyffurus, o herwydd i Grifft gymmeryd ein natur ni arno, i brofi'n holl wendidau. *Canys nid oes i ni archoffeiriad, heb fedru cyd-ddioddef gyd â'n gwendid ni; ond wedi ei demtio ym mhob peth yr un ffurf a ninnau, etto heb bechod. Hebr. iv. 15.*

4. Mi ddylwn weled, fod Crist wedi dwyn ei Bobl i Berthynas agos ag ef ei hun, trwy gymmeryd eu natur hwy arno. *O ba achos nid yw gywilyddus ganddo eu galw hwy yn frodyr. Hebr. ii. 11.*

5. Mi ddylwn weled yr Anrhydedd y mae Crist yn ofod ar ei Bobl, trwy fod yn gyfrannog o'u natur hwy. *Pa beth gdyw dyn, pan fawrheit ef, a phan ofodit dy feddwl arno?* Job vii. 17.

Cw. Beth yw'r bedwaredd Pwngc o'r Gredo?

Att. Efe a ddioddefodd dan *Bontius Pilatus*, a groeshoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd, a ddisgynnodd i uffern.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Pum peth. 1. Dioddefaint Crist dan *Bontius Pilat*. 2. Ei Groeshoeliad ef. 3. Ei Farwolaeth ef. 4. Ei Gladdedigaeth. 5. Ei Ddisgynniad i uffern.

Cw. Beth a ddioddefodd Crist yn ei Fywyd cyn ei ddiwedd?

Att. 1. *Herod* a geisiodd ladd Crist yn ei febyd; ac a laddodd holl fechgyn *Bethlehem*, er mwyn ei ladd ef yn un o honunt. *Math.* ii. 13, 16.

2. Fe ddioddefodd Crist i fod yn ddirmygedig, ac yn ddiystyraf o'r gwŷr; yn Wr gofidus, a chynnefin â dolur; ac a ddygodd ein doluriau ni. *Efsay* liii. 3, 4.

3. Fe ddioddefodd Crist chwant bwyd, a syched, a diffygio, wrth fyned oddi amgylch i wneuthur Dajoni, a thlodi digyffelyb. *Canys, nid oedd ganddo le i ofod ei ben i lawr.* *Math.* viii. 20. xxi. 18.

4. Fe ddioddefodd Crist lawer o lîd maleifus, ac enllib chwerw gabledus, gan yr *Juddewön*. *Hwy ddywedent, fod cythraul ganddo; ac mai dyn glôth, yswr gwin, a chysaill publicanod a phechadurjaid, oedd efe.* *Joan* x. 20. *Luc* vii. 33, 34.

5. Fe ddioddefodd Crist nid yn unig ei erlid gan ddynion drwg, eithr hefyd ei demtio gan yr ysbrydion drwg. *Math.* iv.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Ddioddefaint Crist yn ei Fywyd?

Att. 1. Mi ddylwn ddyfsgu, oddi wrth gyflwr isel adfydig Crist, i ymfoddloni i ba gyflwr bynnag a drefno Duw i mi. *O bydd gennym ymborth a dillad, ymfoddlonwn ar bynny.* 1 *Dim.* vi. 8. 2 *Cor.* xii. 10.

2. Mi ddylwn ddyfsgu, oddi wrth dlodi ac ifelder hunanymwadol Crist, na bo i mi ferchu pethau mawrion y byd hwn. *A geisi di fawredd i ti dy hun? na chais.* *Jer.* xlv. 5.

3. Mi ddylwn fod yn gyflurus, heb ddigalonni, nac ym-
ollwng, pan y'm calheir ac y'm temtir gan fy ngelynjon.
Canys felly y casasant bwy ac y temtiasant Grist ei hun;
ac ese a fedr gyd-deimlo â mi, a'm gwaredu. Joan xv.
18—20. Hebr. ii. 18. iv. 15.

Cw. Pa fath oedd Dioddefaint Crist tu a diwedd ei
Fwyd?

Att. 1. Gofid mawr a ddaeth arno yn yr ardd; a'i Enaid
oedd yn drift jawn hyd angau. *Math. xxvi. 37, 38.*

2. Ei elynjon a gydymgyngghorent â'i gilydd, pa fodd y
lladdent ef. *Math. xxvi. 3, 4.*

3. *Judas Iscariot*, un o'r deuddeg Apostol, a'i bradychodd
ef, am ddeg ar hugain o arjan, i ddwylaw ei elynjon. *Math.*
xxvi. 14, 15.

4. Fe ddaliwyd ac a rwymwyd Crist fel carcharor, ac a
ddygpwyd ger bron barnwyr anghyfiawn, llawn o falais iddo.
Math. xxvi.

5. Fe gafodd Crist ei wawdio, a'i gernodio, a phoeri yn
ei wyneb; a'r holl bobl a grochlesent yn ei erbyn ef. *Gan*
waeddi, Croeshoelïer, croeshoelïer ef: ac a dderwisent Farab-
bas, derfysgwr a llofrudd, o'i flaen ef. *Math. xxvi. Luc*
xxiii. Joan xix.

6. Fe gafodd Crist ei ffangellu, a'i goroni â drain, gyd â
llawer o wawd a dirmyg. *Joan xix. Math. xxvii.*

7. Hwyl a ddygasant gau dystiolaeth yn erbyn Crist; a
Phontius Pilat a'i condemniodd ef i'w groeshoelio, er na
chawfai ddim bai ynddo. *Math. xiv. Joan xix.*

Cw. Pa ham y mynegir, i Grist ddioddef dan *Bontius*
Pilat?

Att. 1. I hysbyfu, fod yr *Juddewön*, y pryd hwnnw, dan
lywödraeth *Cesar*, Ymmerawdwr *Rhufain*. *Wedi colli eu*
llywödraeth eu hunain: canys dan Cesar yr oedd Pilat yn
farnwr arnunt.

2. Fel y gwybyddai pawb i Grist ddyfod yn yr amser
pwyntiedig, pan oedd teyrnwialen y llywödraeth wedi ym-
adael oddi wrth yr *Juddewön*, yn ôl y Brophwydoljaeth.
Nid ymedy y deyrnwialen o Juda, na deddfwr oddi rhwng
ei draed ef, hyd oni ddêl Silo; hwnnw yw, Crist. *Gen.*
xl. ix. 10.

Cw. Ym mha lun y croeshoeliwyd Crist?

Att. 1. Hwyl a barasant i Grist ddwyn ei Groes ei hun, i'r
fan lle croeshoeliwyd ef. *Joan xix. 17.*

2. Hwyl

2. Hwyl a roifant iddo i'w yfaid finegr yn gymmysgedig a bustl. *Math. xxvii. 34.*

3. Hwyl a dynnasant Ddillad Crist o'i gylch; ac yna, yn ddidosturi, hwyl a hoeliasant ei Draed a'i Ddwylaw ef ar y Groes. *Luo xxiv. 39. Joan xx. 25.*

4. Hwyl a groeshoeliasant Grift, er mwyl o wradwydd iddo, yn y canol rhwng dau o ladron. *Marc xv. 27, 28.*

5. Hwyl a watwarasant Grift ar y Groes yn ei Ddioddefaint mwyl, ac a'i diodasant ef a finegr. *Luo xxiii. Joan xix.*

6. Cyffuron Duw a'u gadawödd, i adael iddo ddioddef hyd yr eithaf drosom. *Canys efe a lesodd, Fy Nuw, fy Nuw, pa ham y'm gadewais?* *Math. xxvii. 46.*

7. Crist a ogwyddodd ei Ben, ac a roddes i fynu'r ysbryd. *Ac yna un o'r milwyr a wnanodd ei ystlys ef; ac yn y fan daeth allan ddwfr a gwaed.* *Joan xix. 30, 34.*

Cw. Pa ham y croeshoeliwyd Crist?

Att. 1. Am fod i Grift, er mwyl ein prynu ni oddi wrth felldith y Ddeddf, ddioddef Gôsb felldigedig y Groes. *Canys y mae'n 'sgrifennedig, Melldigedig yw pob un sydd ynghbrôg ar bren.* *Gal. iii. 13.*

2. Am fod y Cyfgod o Grift dan y Ddeddf yn rhag-ddangos ei Groeshoeliad ef. *Megis y dyrchafodd Moses y sarph yn y diffeithwch, felly mae'n rhaid dyrchafu Mab y dyn.* *Joan iii. 14.*

3. Am fod Ysbryd Crist yn y Prophwydi yn rhagfynegu ei Groeshoeliad ef. *Canys fel hyn y llefarodd yr Ysbryd Glân ym Mherfôn Crist ymmlaen llaw: Trywanasant fy nwyllaw a'm traed.—Edrychasant arnaf, yr bwn a wnanasant.* *Salm xxii. 16. Zech. xii. 10.*

4. Am mai trwy Ddyrchafiad Crist o'r ddaear i'r Groes, yr oedd efe yn arfaethu i dynnu pechadurjaid atto ei hun. *Megis y dywedodd efe, gan arweiddocau o ba angau y byddai farw.* *Joan xii. 32, 33.*

Cw. Pa fath oedd Dioddefaint Crist ar y Groes?

Att. 1. Dioddefaint camweddus. *Canys ni chafwyd un bai ynddo.* *Math. xxvi. 59, 60.*

2. Dioddefaint boenfawr jawm. *Ni bu gofid erioed fel ei ofid ef.* *Galar. i. 12.*

3. Dioddefaint gwradwyddus. *Canys parwb a'i cablent ef.* *Hebr. xii. 2.*

4. Dioddefaint creulon. *Canys nid oedd neb a dosfuriai wrtho.* *Salm lxix. 20.*

5. Dio-

5. Dioddefaint a gyfrifyd yn felldigedig. *Canys, Crist a'n ilwyrbrynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith trofom: canys y mae'n 'sgrifennedig, Mell-digedig yw Iob un fydd yngbreg ar bren. Gal. iii. 13. Deut. xxi. 23.*

Cw. Ym mha Rannau o hono y dioddefodd Crist?

Att. Nid yn ei Dduwdod anfarwöl; na's dichon ddioddef, na marw. *Eithr,*

1. Yn ei Enaid. *Canys trist jaw'n ydoedd hyd angau. Math. xxvi.*

2. Yn ei Gorph. *Canys efe a gurwyd, a archollwyd, ac a rwygwyd. Esay liii.*

3. Yn ei Enw da. *Canys efe a ddifenwyd ac a gablwyd yn fynych. Marc xv. 32.*

4. Yn ei Feddiant. *Hwy a rannasant ei ddillad ef yn eu plith. Marc xv. 24.*

5. Yn ei Berthynafau. *Canys erlidiasant ei ddisgybljon. Act. ix. 4, 5.*

Cw. Oddi wrth bwy yr oedd Dioddefaint Crist?

Att. 1. Oddi wrth y diafol mewn rhan. *Canys Satan a roddes yng nghalon Judas i fradychu Crist. Joan xiii. 2.*

2. Oddi wrth dyrfaeodd yr annuwjolljon ag oedd yn ei gylch ef. *Canys yr oeddynt oll yn crocklefain yn ei erbyn ef. Luc xxiii.*

3. Oddi wrth ei Ddisgybljon ei hun. *Canys, un a'i bradychodd, un arall a'i gwadodd, a'r lleill a ffoisant oddi wrtho. Math. xxvi.*

4. Yr oedd Crist yn dioddef oddi wrthym ni ac eraill. *Efe a archollwyd am ein camweddan ni; efe a ddryllirwyd am ein barwireddau: cosbedigaeth ein heddwch ni oedd arno ef. Esay liii. 5, 6.*

5. Yr oedd Dioddefaint Crist oddi wrth Dduw ei hun: canys nid trwy ddamwain, na thrwy lid y gelynjon, y dioddefodd Crist y pethau hyn. *Eithr efe a roddwyd, trwy dderfynedig gyngor a rhagwybodaeth Dduw, i fod yn jaw'n ac yn aberth dros ein pechodau ni. Act. ii. 23. Esay liii. 10.*

Cw. Beth a ddylech chwi ddyfsgu oddi wrth Ddioddefaint Crist?

Att. 1. Mi ddylwn alaru, oblegid y fath natur ysgeler a ddygodd pechod i mewn ynnom ni, wrth ystyriaid mor greuol y gwnaeth yr *Juddewin* i'r Arglwydd *Jesu*. *Na allafai cytbreuljaid*

cytbreuljaidd wneuthur yn waeth. Pan y rhoddodd Crist arddurdod i'w Ddisgyblion yn erbyn ysbrydion aflan, efe a ddywedodd wrthunt, Ymoglewch rhag dynjon. Math. x. 1, 17.

2. Mi ddylwn yn ofalus ochelyd y pechodau a arweiniodd elynjon Crist i'r fath greulondeb. Sef, anwybodaeth, cynffigen, zêl gyfeiliornus, a rhagrith yr Juddewön; cybydd dra Judas fradwr; a thueddrwydd bartiol Pilat, yn euogfarnu Crist yn erbyn ei gydwybod. Math. xxvii. 18. 1 Cor. ii. 8. Marc xv. 15.

3. Mi ddylwn ryfeddu Doethineb Duw, yn dwyn i ben ein Jechydwraeth ni yng Nghrist, trwy gynffigen ei elynjon. Megis y dyrchafwyd Joseph trwy gynffigen ei frodyr. Diau cynadareda dyn a'th folianna di. Salm lxxvi. 10. Hebr. ii. 10.

4. Mi ddylwn groeshoelio fy holl chwantau cnawdol pechadurus, megis y croeshoeliwyd Crist dros of fi. Canys, Y rhai sydd eiddo Crist, a groeshoeliasant y cnawd, a'i wyniau, a'i chwantau. Gal. v. 24.

5. Mi ddylwn fod yn ddiolchgar am Grist, a'i garu â'm holl gâlon. Am iddo ef yn gyntaf ein caru ni, a rhoddi ei hun drosom ni. 1 Joan iv. 19.

6. Mi ddylwn weled, wrth faint a ddioddefodd Crist, gymmaint cosbedigaeth fy ddyledus i ni am ein pechodau. Peth ofnadwy yw syrthio yn nwyllaw y Duw byw. Hebr. x. 31.

7. Mi ddylwn edrych na fyddwyf byth yn un o elynjon Croes Crist; trwy ddiystyru ei Gyngor, ac esgeuluso ei Ordinhadau, neu droi oddi wrtho yn ôl ei arddel. Canys y mae'r cyfryw yn ailgroeshoelio Crist iddunt eu hunain, ac yn ei ofod yn watwar. Phil. iii. 18, 19. 1 Cor. xi. 27, 29. Hebr. vi. 6. x. 26—29.

8. Mi ddylwn ddioddef pob peth er mwyn Crist. Megis na allasai Crist fod yn Jachawdwr, heb ei groeshoelio; nid allwn ninnau fod yn Ddisgyblion iddo, heb ddwyn ei Groes ef. Canys Crist a ddywedodd, Pwy bynnar ni ddycco ei groes, a dyfod ar fy ôl i, nid all efe fod yn ddisgybl i mi. Luc xiv. 27.

Cw. Pa ham yr oedd Crist i ddioddef, a marw hefyd?

Att. 1. Yr oedd Crist i farw dros ein pechodau ni. Iddilên pechod, trwy ei aberthu ei hun.—Canys cyflog pechod yw marw-

marwölaeth. — Ac heb ollwng gwaed nid oes maddenant.
 1 Cor. xv. 3. Hebr. ix. 22, 26.

2. Yr oedd Crist i farw, fel trwy farwölaeth y dinystriai efe yr hwn oedd â nerth marwölaeth ganddo; hynny yw diafol. Hebr. ii. 14.

3. Yr oedd Crist i farw, i'n heddychu ni â Duw. *Canys, pan oeddyn yn elynion, y'n heddychwyd ni â Duw trwy farwölaeth ei Fâb ef.* Rhuf. v. 10.

4. Yr oedd Crist i farw, i gyflawnu Ewyllys da ei Destament i ni; ac y caem ni Ffrwythau da lawer oddi wrtho. *Canys wedi marw dynion y mae testament newn grym. — Oni syrth y gronyn gwenith i'r ddaear, a marw, bwnnw e erys yn unig: eithr o's bydd efe marw, efe a ddwg ffrwyth lawer.* Hebr. ix. 17. Joan xii. 24.

5. Yr oedd Crist i farw, i ddangos i ni lawer o Bethau mawrjon.

Cw. Pa Bethau mawrjon a ddengys Marwölaeth Crist?

Att. 1. Mor fawr yw Digofaint Duw yn erbyn pechod. *Gan nad allai dim ond Marwölaeth Crist ei heddychu.* Hebr. x. 31. xii. 18, 19.

2. Mor fawr yw Cyflawnder Duw. *Gan nad allai dim ond Marwölaeth Crist ei foddloni, wedi i ni droseddu yn ei erbyn.* Rhuf. iii. 25.

3. Mor fawr yw drwg pechod. *Gan nad allai dim ond Marwölaeth Crist waredu dyn oddi wrtho.* Gen. xxxix. 9.

4. Mor werthfawr yw Enaid dyn. *Gan nad allai dim ond Marwölaeth Crist ei brynu o feddiant Satan.* 1 Petr. i. 18, 19.

5. Mor fawr yw Gwynfyd a Breintjau Pobl Dduw. *Gan nad allai dim ond Marwölaeth Crist eu pŵrcasu.* 1 Cor. ii. 9.

6. Mor fawr yw Cariad Duw i ni. *Gan nad arbedodd efe roddi ei annwyl Fâb i farw drosom.* 1 Joan iv. 10. Rhuf. viii. 32.

7. Mae Marwölaeth Crist yn rhoddi Sicrwydd mawr i'w Bobl am Jechydwriaeth. *Canys prwy yw'r hwn sy'n damnis Crist yw'r hwn a fu farw.* Rhuf. viii. 34.

Cw. Pa fodd yr ymddygodd Crist wrth farw?

Att. Efe a roddodd Esampl dda i ni.

1. Efe a ddanghosodd Ammynedd mawr. *Efe a orphrymmwyd, ac efe a gystuddiwyd, ac nid agorai ei enau.* Esay liii. 7.

2. Efe

2. Efe a ddanghosodd Gariad am gâs i'w elynjon gwaethaf. *Canys efe a weddiodd drosdunt, pan oeddynt yn ei groesboelio.* Luc xxiii. 34.

3. Efe a ofalodd am ei Fam yng nghanol ei Bcen. *Ac a rchymmynodd ei gofal hi i'w Ddisgybl annwylaf.* Joan xix. 26-29.

4. Efe a dofturiodd wrth y Lleidr edifeiriol, er maint bedd ei Ddioddefaint ei hun. *Efe a wrandawödd ei Weddi, ac a addawödd ei dderbyn ef i Baradwys.* Luc xxiii. 43.

Cw. Beth a ddigwyddodd pan fu Crist farw?

Att. 1. Tywyllwch mawr a fu dros wyneb yr holl ddaear dros dair awr. *Canys Crist, Goleuni'r byd, oedd yn dioddef.* Math. xxvii. 45.

2. Llen y Deml a rwygwyd yn ddau. *Yn arwydd o erfyn defodau'r Juddewön, a chanolfur y gwahaniaeth byngddunt hwy a'r cenbedloedd.* Math. xxvii. 51. Eph. i. 14, 15.

3. Y ddaear a grynodd. *Megis yn brawychu i dderbyn gwaed Crist a dywallldwyd arni.* Math. xxvii. 51. Amos iii. 8, 9.

4. Y main a holldwyd; a'r beddau a egorwyd, a llawer o'r Seintjau a gyfodasant. *Yn dystiolaeth o Allu Crist, trwy'r hwn y mae adgyfodiad y meirw.* Math. xxi. 1-53.

5. Fe dystiolaethodd amryw craill i'r Jesu gael ei gonemnio yn gamweddus. *Y canwrjad a ddywedodd (pan oedd efe y pethau hyn) Yn wir Mâb Duw ydoedd hwn. Gwraig Pilat a ddywedodd wrtho, Na fydded i ti a wnelech i'r cyfiawn hwnnw. A Philat ei hun a ddywedodd, Nid dyf yn cael dim bai ar y dŷn hwn. A Judas belyd, yr awn a'i bradychodd, a ddywedodd, Pechais, gan fradychu gwaed gwirion.* Math. xxvii. 4, 19, 54. Luc xxiii. 4, 47.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth hyn?

Att. 1. Gan fod y fath Ryfeddodau pan oedd Crist yn rynu'r byd, mi ddylwn yfdyriaid, pa fath Ryfeddodau deffrous a fydd pan ddêl Crist i farnu'r byd yn y diwedd. *Job. i. 5, 6.*

2. Fe ddylai fy Ffydd i fod yn ddisigl yng Nghrist, gan fod Duw wedi dwyn Tyftiolaeth iddo trwy'r fath Ryfeddodau. *Hebr. ii. 4.*

3. Mi ddylwn fod yn gyffurus dan enllib a thraws farnau'r nghyfiawn: canys fe fedr Duw gyfiawnhau y rhai fo'n di-ddet yn gamweddus. *Salm xxvii. 6, 32, 33.* *Cw.*

Cw. Ym mha ystyr y bu Crist farw drosom ni?

Att. 1. Fe fu Crist farw drosom, fel ein Brawd. *Megis y gwerthwyd Joseph i'r Aipht, er llês mawr i'w frodyr, ac i'w cadw'n fyw yn ôl hynny.* Gen. xlv. 4, 5. l. 19—21.

2. Fe fu Crist farw drosom, fel ein Meichnan. *I ddioddef ein côsb, ac i dalu'n dyled; a thrwyddo ef y'n rhyddbeir ni.—O's y Mâb gan hynny a'ch rhyddhâ, rhyddjon a fyddwch yn wir.* Joan viii. 36.

3. Fe fu Crist farw drosom, fel ein Prynwr. *Sef, i'n prynu yn ôl, o gaethiwed, wedi ymwerthu o honom i feddiant y gelyn.—Fel y byddai i ni ymwarded rhag ein gelynjon, ac o law pawb o'n caseion.* Luc i. 71. Col. i. 14.

4. Fe fu Crist farw drosom, fel ein Harchoffeiriad. *I offrymmu ei hun i foddioni Cyfiawnder Duw.—Canys, Efe yw'r jawen dros ein pechodau ni; ac nid dros yr eiddom ni yn unig, eithr dros bechodau'r holl fydd.* 1 Joan ii. 2.

Cw. Pa fodd y dichon Dioddefaint Crist ei hun, dros ennyd, wneuthur Jawen ddigonol, yn lle côsb pawb dros fyth?

Att. 1. Oblegid mai felly y rhngodd fodd i Dduw, yn ei Gariad anfeidrol, i drefnu. *Megis y dywaid yr Ysgrythur: Hwn a osododd Duw (yn ôl boddlonrwydd ei Ewyllys ef) yn jawen, trwy ffydd yn ei waed ef.* Rhuf. iii. 25. Eph. i. 5.

2. Oblegid fod Crist, trwy ei Hollalluogrwydd, yn abl i fefyll dan fwy Dioddefaint ar unwaith, nâ chôsb dragywyddol yr holl bobl, ag oedd efe yn dioddef drosdunt. *Canys Duw a ddywedodd, Gosodais gymmorth ar un cadarn.* Salm lxxxix. 19.

3. Oblegid fod Dioddefaint Dyndod Crist, megis yr oedd mewn Undeb â'i Dduwdod ef, o Werth a Rhinwedd anfeidrol i foddioni Duw; yr hyn ni ddichon cosbedigaeth dragywyddol yr holl ddamnedigion ei foddioni byth. *Am hynny y dywaid Duw, Hwn yw fy annwyl Fâb, yn yr breich y'm boddlonrwydd.* Math. iii. 17.

4. Oblegid fod Dioddefaint Crist yn dangos allan Ogoniant Duw a'i Sancteiddrwydd, yn rhagorach nâ chôsb dragywyddol yr holl ddamnedigion. *Am hynny y dywedodd Crist yn nechrenad ei Ddioddefaint, O Dad, gogonedda dy Enw Tna y daeth llef o'r nef, Mi a'i gogoneddais, ac a'i gogoneddais drackefn.* Joan xii. 28.

5. Oblegid fod Dioddefaint Crist yn boddio Cyfiawnder Chariad Duw, a'i holl Briodoliaethau, yn rhagorach nâ ddamnedigion.

damnedigaeth dragywyddol yr holl fyd. *Canys yng Nghrist y cyflawnir yn berffaith yr hyn a ddywaid y Salmydd; Trugaredd a gwirionedd a ymgysfuant; cyfiawnder a beddwch a ymgusanasant.* Salm lxxxv. 10.

Cw. Pa Ddefnydd a wnewch o Farwolaeth Crist?

Att. 1. Mi ddylwn farw i bechod, megis y bu Crist farw dros fy mhechod i. *Canys efe a ddygodd ein pechodau ni yn ei Gorph ar y pren; fel gwedi ein marw i bechod, y byddem fyw i gyfiawnder.* 1 Pedr ii. 24.

2. Mi ddylwn ogoneddu Duw ym mhob peth. *Canys er gwerth y prynwyd chwi; gan hynny gogoneddwch Dduw yn eich corph, ac yn eich ysbryd, y rhai sydd eiddo Duw.* 1 Cor. vi. 20.

3. Mi ddylwn ufuddhau ac ymostwng i Grist hyd farw. *Canys efe a ddarostyngodd ei hun, gan fod yn ufudd hyd angau.—Ac i'r rhai a ufuddhaont iddo, y gwnaethpwyd ef yn Awdwr jechydwrjaeth dragywyddol.* Phil. ii. 8. Hebr. v. 9.

4. Mi ddylwn fod yn fynych yn Swpper Crist, i gosio am ei Farwolaeth. *Canys efe a ddywaid, Gwnewch hyn er cof am danaf.* 1 Cor. xi. 24—26.

5. Mi ddylwn gredu yng Nghrist, a'i garu. *Yr hwn a'm carodd i, ac a ddodes ei hun drosfi.—Gan ddilên fy mkechod, trwy ei aberthu ei hun.* Gal. ii. 20. Hebr. ix. 26.

6. Mi ddylwn ddisgwyl wrth Dduw yn gyffurus am bob peth angenrheidiol i mi. *Yr hwn nid arbedodd ei briod Fab, ond a'i traddiodd ef trosom ni oll, pa wedd gyd ag ef befyd na ddyry efe i ni bob peth?* Rhuf. viii. 32.

7. Mi ddylwn weled mor fawr yw'r Jechydwrjaeth, y bu Crist farw i'w phwrcasu. *A pha fodd y diangwn ni, o's esgeuluswn jechydwrjaeth gymmaint?* Hebr. ii. 3. 1 Pedr i. 18, 19.

Cw. Pa ham y claddwyd Crist ar ôl ei farw, ac yntef i gyfodi drachefn ym mhen ychydig?

Att. 1. Er mwyn Tyfiolaeth sicr iddo ef farw yn wir. *Onid é, buasai'r Juddewön yn gwadu Marwolaeth Crist; megis y ceisiasant, ar ôl hynny, wadu ei Adgyfodiad ef.*

2. Fe gladdwyd Crist, i gyflawnu'r hyn a ragordeiniwyd am dano. *Fel y byddai efe dridiau yng nghâlôn y dlaear, megis y bu Jonas ym mol y morfil.* Math. xii. 40. Esay liii. 9. Aët. xiii. 29, 30.

3. Fe gladdwyd Crist, i orchfygu angau drosom ni yn ei garchardy ei hun. *Angau a lyngwyd mewn buddugoliaeth.* I Cor. xv. 54.

Cw. Ym mha fodd y claddwyd Crist?

Att. 1. *Josepb o Arimathea* a aeth at *Bilat* i ofyn Corph yr Iesu; ac a'i cymmerodd oddi ar y Groes. *Joan* xix. *Marc* xv.

2. *Nicodemus* a ddygodd beratoglau; ac a'i rhwymafant ef mewn llicinjau gyd ag aroglau, yn ôl defod yr *Juddewön.* *Joan* xix. 39, 40.

3. Hwya a gladdafant Grift ym medd newydd *Nicodemus*, a dorrasid yn y graig, lle na chladdefid dŷn erioed; rhag i'r *Juddewön* ddywedud, mai rhyw un arall, ac nid Crist, a gyfododd o hono. *Math.* xxvii.

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Gladdedigaeth Crist?

Att. 1. Mi ddylwn fod yn ufudd i Grift ym mhob peth, yr hwn a aeth yn ufudd droswyf fi i'r groes, ac i'r bedd. *Cariad mwy na hwn nid oes gan neb.* *Joan* xv. 13.

2. Mi ddylwn ymgyffuro yn erbyn ofn y bedd; o herwydd i'm Harglwydd orwedd yno o'm blaen i. *Dewrch, gwelwch y fan lle gorweddodd yr Arglwydd.* *Math.* xxviii. 6.

3. Mi ddylwn ystyriaid, nad â dim yn angof a wnelir dros Grift: canys, y mae coffa barchus am y rhai a'i claddafant ef.

Cw. Ym mha ystyr y disgynnodd Crist i *Uffern*?

Att. 1. Mae *Uffern*, weithjau, yn arwyddocäu'r Bedd: nid aeth ond Corph Crist yno.

2. Mae *Uffern* yn arwyddocäu, Lle Poenedigaeth y damnedig: ond nid aeth Crist yno; oblegid fe ddodwyd ei Gorph ef yn y bedd, a'i Enaid a aeth i Baradwys. *Lue* xxiii. 43.

3. Mae *Uffern*, weithjau, yn arwyddocäu, y 'Städ o Neillduaeth yr Enaid a'r Corph ar ôl eu gwahanu yn angau: i'r 'stääd hon yr ymostyngodd Crist i aros dridiau ynddi, o Gariad i ni. *Act.* ii. 31.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ynghylch hyn?

Att. Mi ddylwn ystyriaid Darostyngiad Crist, a'i Ddyrchafiad ar ôl hynny.

Cw. Ym mha berthau yr oedd Darostyngiad Crist?

Att. 1. Yn ei Gnawdoliaeth. *Sef, iddo ef ddyfod o Fynwes*

Fynwes y Tâd, i gymmeryd ein natur ni arno. Joan i. 14, 18.

2. Yn ei Enedigaeth mewn cyflwr tlawd ac ifel. *Ac i fyw felly tra fu yn y byd.* Luc ii. 7. 2 Cor. viii. 9.

3. Yn ei Ymostyngiad i ddwyn ein holl flinderau ni. *Sef, Poen a blinder y bywyd hwn; chwant bwyd, a syched; gofdiau trist, a doluriau; digafedd dynjon, a themtasynau'r diafol.* Esay liii.

4. Yn ei Ymostyngiad i ddyledswyddau a melldithion y Ddeddf. *A ordeiniwyd i bechadurjaid. Canys, ese a wnaed dan y ddeddf.* Gal. iv. 4.

5. Yn ei Ymostyngiad ef i Farwölaeth felldigedig y Groes. *Ac i'r bedd; a'i ddisgynniad i uffern: sef, i aros yn 'flâd y meirw dros amser.* Phil. ii. 8, 9. Salm xxii. 15.

Cw. Ym mha bethau yr oedd Dyrchafiad Crist?

Att. 1. Yn ei Adgyfodiad ef o feirw y trydydd dydd ar ôl ei gladdu. *Luc xxiv. 46.*

2. Yn ei Esgynniad i'r Nefoedd ymmhen deugain niwrnod ar ôl ei Adgyfodiad. *Act. i. 9.*

3. Yn ei Eisteddiad ar Ddeheulaw Duw yn y Nefoedd. *Marc xvi. 19. Eph. i. 20.*

4. Yn ei Lywödraeth dros bob peth. *Canys rhoddwyd iddo bob awdurdod yn y nef a'r ddaear. A Duw a'i rhoddes ef yn ben uwchlaw pob peth i'r eglwys.* Math. xxviii. 18. Eph. i. 21, 22.

5. Yn ei Ddyfodiad gogoneddus yn y Dydd olaf i farnu'r byw a'r meirw. *Canys, y Tâd a roddes bob barn i'r Mâb.* Joan v. 22. Act. x. 42.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Ddarostyngiad Crist?

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu Cariad Crist. *Yr hwn, ac ese yn ffurf Duw, a ddibrisiodd ei hun, ac a gymmerodd arno agwedd gwâs, ac a ymostyngodd i angau'r groes drosom.* Phil. ii. 6-8.

2. Mi ddylwn lawenychu yn y Jechydwriaeth fawr a bwrcafodd Crist. *Canys nid am beth bychan yr ymostyngodd ese fel hyn.—Gorfoleddwn a llawenychwn yn ei jechydwriaeth ef.* Esay xxv. 9. Salm xiii. 5.

3. Mi ddylwn ddyfsgu gwir Ostyngiedrwydd ym mhob peth, oddi wrth Ddarostyngiad Crist. *Canys ese a ddywedodd, Dyfsgwch gennyfi; canys addfeyn ydwyf a gostyngedig i galon: a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau.* Math. xi. 29.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Ddyrchafiad Crist?

Att. 1. Mi ddylwn gredu i Grifft gwbl-orphen Gwaith fy Jechydwrjaeth. Ac onid ê, ni ddyrchafafid ef at y Tâd i Ogoniant y Nefoedd. *Joan xvii. 4, 5.*

2. Mi ddylwn, o's wyf yn caru Crist, geisio'r Pethau fydd uchod, lle mae Crist yn eistedd ar Ddeheulaw Duw. *Col. iii. 1.*

3. Mi ddylwn obeithio am fy Nyrchafiad gyd â Christ, o's cydymostyngaf gyd ag ef. *Canys, Pob un ag fydd yn ei oftwng ei hun, a ddyrchefir. Luc xviii. 14. 1 Pedr v. 6.*

Cw. Beth yw'r pummed Pwngc o'r Gredo?

Att. Y trydydd dydd y cyfododd o feirw.

Cw. Pa sawl peth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Dau beth. 1. I Grifft gyfodi o feirw. 2. Pa bryd y cyfododd; sef, y trydydd dydd.

Cw. Pa lun y cyfododd Crist o feirw?

Att. 1. Efe a gyfododd yn ei wir Gorph ei hun. *Canys efe a ddywedodd, ar ôl ei gyfodi, Edrychwch fy nwyllaw a'm traed, mai myfi fy hun ydyw. Luc xxiv. 39.*

2. Fe gyfododd Crist trwy ei Allu ei hun. *Canys efe a ddywedodd, Y mae gennyf feddiant i ddodi i lawr fy einioes, ac i'w chymmeryd hi drachefn. Joan x. 17, 18. ii. 19, 21.*

3. Fe gyfododd Crist y trydydd dydd, nid yn gynt; fel y gwypai pawb iddo farw. *Ac nid arhosodd yn hŵy, rhag i'w gnawd weled llygredigaeth. Act. ii. 3.*

4. Fe gyfododd Crist yn forau, y dydd cyntaf o'r wythnos, a hi etto'n dywyll. *I gyssuro ei bobl yn ddioed, ag oedd mewn galar am dano. Math. xxviii.*

5. Pan y cyfododd Crist o'r bedd, efe a adawödd ei amwisg ar ei ôl. *Oblegid nad oedd efe i farw mwy. Joan xx. 6. Rhuf. vi. 9.*

Cw. Pa Sicrwydd fydd am Adgyfodiad Crist o feirw?

Att. 1. Fe fynegodd y Prophwydi, a Christ ei hun hefyd, am ei Adgyfodiad ef, ymmaen llaw. *Act. xxvi. 22, 23. Math. xvii. 22, 23.*

2. Angyljon Duw a dystiasant Adgyfodiad Crist i amryw. *A bu daeargryn mawr yr amser hwnnw; a cheidwaid y bedd a ffoisant gan ddychryn. Math. xxvii. 51—54.*

3. Fe ddarfu i lawer weled, ac ymddiddan â Christ, a'i deimlo ef â'u dwylaw, a bwyta ac yfaid gyd ag ef, ar

ei gyfodi. *Act. x. 40, 41. i Cor. xv. 3—6. i Joan i. 1, 3. Act. i. 3.*

4. Fe dystiolaethodd yr Apostoljon Adgyfodiad Crist i'r byd. *Ac a wnaethant wyrthjau mawrjon yn ei Enw ef, i wirio eu dystiolaeth. Act. iii. 15, 16. iv. 10. Hebr. ii. 4.*

5. Fe newidiwyd y Sabboth o'r dydd olaf i'r dydd cyntaf o'r wythnos, o Barch a Thyftiolaeth am Adgyfodiad Crist. *Act. xx. 7.*

Cw. Pa ham y cyfododd Crist o feirw?

Att. 1. I ddangos ei Fuddugoliaeth dros angau, a gallu oedd y tywyllwch, er Cyflur i ni. *Angau a lyngwyd mewn buddugoliaeth. i Cor. xv. 54.*

2. Fel y dyrchefid ef ar ôl ei Ddarostyngiad. *Gan iddo dlioddef angau'r groes, Duw a'i tradyrchafodd yntef. Phil. ii. 8, 9.*

3. Fel yr eglurid ef yn Fâb Duw, mewn Gallu, trwy'r Adgyfodiad oddi wrth y meirw. *Rhuf. i. 4.*

4. Fel y byddai Ymwared sic i ni oddi wrth bechod. *Canys efe a gyfodwyd i'n cyfiarwnhau ni. Rhuf. iv. 25.*

5. Fe gyfododd Crist o feirw, i fyned i'r Nefoedd, i ymddangos yn awr ger bron Duw drosom ni. *Hebr. ix. 12, 24.*

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Adgyfodiad Crist?

Att. 1. Mi ddylwn gyfodi o bechod, i fyw bywyd newydd. *Fel, megis ag y cyfodwyd Crist o feirw trwy Ogoniant y Tad, felly y rhodionn ninnau befyd mewn newydd-deb buchedd. Rhuf. vi. 4.*

2. Mi ddylwn dderbyn Crist yn Arglwydd i mi, i lywödraethu drosaf. *Oblegid er mwyn hyn y bu farw Crist, ac yr adgyfodes, ac y bu fyw drachefn befyd; fel yr arglwyddiaethai ar y meirw, a'r byw befyd. Rhuf. xiv. 9.*

3. Mi ddylwn ymgyffuro ym mhob adfyd. *Canys mi wn fod fy Mbrynwr yn fyw, ar ôl iddo farw drosaf. — Ac efe a ddywaid, Nac ofna: Myfi yw y cyntaf a'r diweddaf; a'r hwn wyf fyw, ac a fum farw: ac wele, byw ydwyf yn oes oesoedd. Job xix. 25. Dad. i. 17, 18.*

4. Mi ddylwn weled fod i mi Fywyd gyd â Christ ar ôl marw. *Canys Crist a gyfodwyd oddi wrth y meirw, ac a wnaed yn flaenffrwyth y rhai a hunasant. Ac efe a ddywaid, Byw ydwyf, a byw fyddwch chwithau befyd. i Cor. xv. 20. Joan xiv. 19.*

5. Mi ddylwn fendithio Duw, am roddi i ni, fel hyn, Sail
G 2 sicr

ficr i obeithio ynddo. *Canys efe a'n hadgenhedlodd ni i obaith bywiol, trwy adgyfodiad Jesu Grist oddi wrth y meirw.* 1 Pedr i. 3.

Cw. Beth yw'r chweched Pwngc o'r Gredo?

Att. Esgynnodd i'r nefoedd, ac y mae yn eistedd ar ddebeulaw Dduw Dâd Hollgyfoethog.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Dau beth. 1. Esgynniad Crist i'r Nefoedd. 2. Eisteddiad Crist ar Ddeheulaw Dduw Dâd Hollgyfoethog.

Cw. Pa bryd yr esgynnodd Crist i'r Nefoedd?

Att. Ymmhen deugain niwrnod ar ôl ei Adgyfodiad. *Wedi iddo ymddangos i'w ddisgybljon amryw o weithiau, a dywedud wrthunt y pethau a berthynent i deyrnas Dduw.* Aët. i. 2, 3.

Cw. Ym mha fodd yr esgynnodd Crist i'r Nefoedd?

Att. 1. Fe hysbyfodd Crist ei Esgynniad i'w Ddisgybljon ymmlaen llaw. *Yr wyf yn dyrchafu (eb efe) at fy Nhâd i a'ch Tâd chwithau, a'm Duw i a'ch Duw chwithau.* Joan xx. 17.

2. Fe ddygodd Crist ei Ddisgybljon allan hyd ym *Methania*; ac a'u bendithiodd hwy wrth ymadael oddi wrthunt. *Luc xxiv. 50, 51.*

3. Fe addawödd Crist yr Ysbryd Glân iddunt; fel y byddent yn dyfion iddo ef yn y byd. *Ac yna, a hwynt hwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i fynu; a chwmwol a'i derbyniodd ef allan o'u golwg hwynt.* Aët. i. 8, 9.

4. Fe esgynnodd Crist i'r Nefoedd yn ei wir Berfon ei hun. *Yr hwn a ddisgynnodd, yw'r hwn hefyd a esgynnodd goruwch yr holl nefoedd.* Eph. iv. 10.

5. Pan esgynnodd Crist i'r Nefoedd, dau Angel a ddywedodd wrth y Disgybljon, y deuai efe drachefn. (*Sef, yn Nydd y Farn*) yn yr un modd ag y gwelfent ef yn myned. Aët. i. 10, 11.

Cw. Pa Sicrwydd fydd am Esgynniad Crist i'r Nefoedd?

Att. 1. Y Prophwydi a ragfynegasant hyn. *Enoch ac Elias a gymmerwyd i'r Nefoedd yn gorphorol; a'r Arch-offeiriad a ae unwaith bob blwyddyn i mewn i'r Cyssegr; yn Dypau o Esgynniad Crist i'r Nefoedd.* Salm lxxviii. 18. Gen. v. 24. 2 Bren. ii. 11. Hebr. ix. 12.

2. Crist ei hun a dyfiolaethodd ei Esgynniad i'r Nefoedd dan ddwylaw ei elynjon. *Gan ddywedud wrthunt, Ar ôl hyn*

byn y gwelwch Fâb y dŷn yn eistedd ar ddeheulaw'r Gallu. Math. xxvi. 64. Luc xxii. 69.

3. Tyftion ffyddlon a welsant Crist â'u llygaid yn efgyn i'r Nefoedd. *Canys, a bwyntbwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i fynu.* Act. i. 9.

4. *Stephan*, pan yr oedd yn dioddef Merthyrdod, a welodd Crist yn y Nefoedd ar Ddeheulaw Duw, ar ôl ei Efgynniad yno. *Act.* vii. 55.

5. Pan oedd yr Apostoljon yn pregethu Efgynniad Crist i'r Nefoedd, yr oedd yr Arglwydd yn cydweithio ac yn cadarnhau'r Gair trwy Arwyddjon lawer a Gwyrthjau. *Marc* xvi. 19, 20.

Cw. I ba Ddiben yr efgynnodd Crist i'r Nefoedd?

Att. 1. Er tyftiolaeth iddo gyflawnu ei Ddioddefaint ar y ddaear. *Megis y dywedodd y Salmydd; Efe a yf o'r afon ar y ffordd: am hynny y dyrcha efe ei ben.* Salm cx. 7. *Joan* xvii. 4, 5.

2. I barotöi er ein medr ni yno. *Megis y dywedodd; Yr wyf yn myned i barotöi lle i chwi.—Fel lle yr wyfi, y byddoch chwithau besyf.* *Joan* xiv. 2, 3.

3. I roddi'r Ysbryd Glân i'w Bobl. *Canys efe a ddywedodd, Onid âf fi, ni ddarw y Diddanydd attoch: eithr o's myfi a âf, mi a'i hanfonaf ef attoch.* *Joan* xvi. 7.

4. Fe efgynnodd Crist i'r Nefoedd, i ymddangos yn awr ger bron Duw trosom ni. *Canys efe yw'n Heiriolwr a'n Cyfryngwr ni.* *Hebr.* ix. 24. *i Joan* ii. 1, 2.

5. Fe efgynnodd Crist i'r Nefoedd, i gael ei ddyrchafu yno i eistedd ar Ddeheulaw Duw, ar ôl ei Ddarostyngiad ymma ar y ddaear. *i Pedr* iii. 22. *Phil.* ii. 8, 9.

Cw. Beth a feddylwch wrth Eisteddiad Crist ar Ddeheulaw Duw?

Att. 1. Fod Crist, wedi gorphen Gwaith y Prynedigaeth, yn gorphwys oddi wrth ei holl Ddioddefaint yn y byd hwn. *Megis y mae gorphwysfa etto yn ôl i holl bobl Dduw.* *Hebr.* iv. 9.

2. Fod Crist wedi ei ddyrchafu, yn ein natur ni, i'r Parch a'r Gogoniant pennaf, goruwch holl Angyljon y Nefoedd. *Canys, wrth ba un o'r angyljon y dywedodd Duw un anser, Eistedd ar fy neheulaw?* *Hebr.* i. 13.

Cw. Ym mha bethau y mae Anrhydedd a Gogoniant Crist yn ein natur ni yn sefyll?

Att. 1. Ym Moddlonrwydd Duw ynddo. *Canys efe a dderbyn-*

dderbyniodd gan Dduw Dâd barch a gogoniant, pan ddaeth y cyfryw les atto odli wrth y mawr rhagorol Ogoniant, Hwn yw fy annwyl Fâb i, yn yr hwn y'm boddlonwyd. 2 Pedri. 17. Joan x. 17. Esay liii. 12.

2. Yn y Golud anchwiliadwy a roddwyd iddo. Mae'r Tâd yn caru'r Mâb, ac a roddodd bob peth yn ei law ef. — Hwn a wnaeth efse yn etifedd pob peth. Cyswender y Duw-dod sy'n preswyllo ynddo yn gorphorol. Math. xi. 27. Joan iii. 35. Hebr. i. 2. Col. ii. 9.

3. Yn yr Oruchafiaeth ogoneddus a roddodd Duw i Grifft, yn ein natur ni, dros bob peth. Canys efse a'i gosododd i ei siedd ar ei ddeheulaw ei hun, yn y nefolion leoedd, goruwch pob tywysogaeth, ac awdurdod, a gallu, ac arglwyddiaeth. Eph. i. 20 22.

Cw. Beth y mae Crist yn ei wneuthur drosom yng Ngoruchafiaeth ei Natur ddynol?

Att. 1. Mae Crist yn llywödraethu pob peth yn gyffredinol. Canys, rhoddwyd iddo bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear. Math. xxviii. 18.

2. Mae Crist, mewn modd neillduol, yn teyrnasu ar ei Bobl. Efe a deyrnasa ar dy Jacob yn dragwydd; ac ar ei frenhinjaeth ni bydd diwedd. Luc i. 33.

3. Mae Crist yn trefnu pob peth a berthyn i Adeiladaeth ei Eglwys. Gan rododi rhai yn efangylwyr, rhai yn fugeil-iaid ac athrawön, i berffeithio'r saint. Eph. iv. 10—12.

4. Mae Crist yn cyfrannu Doniau'r Prynedigaeth rhwng ei Bobl, ac yn byw byth i eiriol drofdu. Hwn a ddyrchasodd Duw a'i ddeheulaw, yn Dyrwysog, ac yn Fachawdwr, i rododi edifeirwch i Israhel, a maddeniant pechodau. Act. v. 31. Hebr. vii. 25.

5. Mae Crist i farnu pawb yn y Dydd olaf. Canys, y Tâd nid yw yn barnu neb; eithr efse a roddes bob barn i'r Mâb. Joan v. 22.

Cw. Pa ham y gelwir Duw ymma yn Dâd Hollgyfoethog?

Att. I arwyddocâu, fod Duw, fel Tâd, yn ewyllysgar, ac fel Tâd Hollgyfoethog, yn abl, i rododi'r peth a geisïom ganddo yn Enw Crist. Joan xvi. 23. Eph. iii. 20.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Esgynniad Crist i eistedd ar Ddeheulaw Dduw Dâd Hollgyfoethog?

Att. 1. Mi ddylwn ymoftwng iddo, ac ymddiried ynddo, a'i addoli. Canys, Angyljon Duw a'i baddolant ef. Hebr. i. 6.

2. Mi ddylwn garu a chlodforu Duw am dano ef. *Yr hwn a'n bendithiodd ni â phob bendith ysbrydol, yn y nefolion leoedd, yng Nghrist.* Eph. i. 3.

3. Mi ddylwn ddisgwyl yn hyderus wrth Grist am bob Rhoddion a Doniau angenrheidjol. *Canys efe a ddyrchafodd i'r uchelder, ac a dderbyniodd roddion i ddynjon, ie i'r rhai cyndyn hefyd; fel y preswyliai'r Arglwydd Dduw yn eu plith.* Salm lxviii. 18.

4. Mi ddylwn fod yn ffyddlon iddo ym mhob dioddefaint; megis y bu yntef cyn ei ddyrchafu. *O's dioddefwn, ni a deyrnaswn hefyd gyd ag ef.* 2 Dim. ii. 12.

5. Mi ddylwn fyned yn hyderus at Orfeddfaingc Grâs, i gael Trugaredd a Grâs yn Gymmorth cyfamferol. *Gan mai Crist a ddyrchafwyd gan Dduw i eistedd ar yr orfeddfaingc honno.* Hebr. iv. 16.

6. Fe ddylai Eglwys Dduw a'i Bobl fod yn gyffurus dan drawlder eu holl elynjon a fo'n bygwth eu dinystr. *Canys yn llaw Crist y mae'r llywödraeth, —Gorfoledded meibjon Sion yn eu Brenin.* Salm cxlix. 2.

Cw. Beth yw'r feithfed Pwngc o'r Gredo?

Att. Oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Pedwar peth.

1. Pwy sy'n dyfod; sef, yr Arglwydd Jesu. *Canys efe a ordeiniwyd gan Dduw i farnu byw a meirw.* Act. x. 42.

2. O ba le y mae'n dyfod; sef, o'r Nef. *Oblegid yr Arglwydd ei hun a ddisgyn o'r nef gyd â bloedd, â llef yr archangel, ac ag udgorn Duw.* 1 Theff. iv. 16.

3. I ba beth y mae'n dyfod; sef, i farnu. *Canys, y Tad a roddes bob barn i'r Mib.* Joan v. 22.

4. I farnu pwy; sef, y byw a'r meirw. *Canys rhaid i ni oll ymddangos ger bron brawdle Crist, fel y derbynio pob un y petbau a wnaethpwyd yn y corph, yn ôl yr hyn a wnaeth, pa un bynnag ai da, ai drwg.* 2 Cor. v. 10.

Cw. Pa lun yr ymddengys, y bydd Dydd o Farn?

Att. 1. Mae Duw ei hun wedi gosod Diwrnod, yn yr hwn y barna efe y byd mewn Cyfiawnder. Act. xvii. 31.

2. Mae'r Duwjol yn fynych heb eu Gwobr, a'r annuwjol heb eu côsb, yn y byd hwn: yr hyn fydd argoel o gyfiawn Farn Duw i ddyfod. *Canys Duw yn ddiau a farna'r cyfjawn, a'r angbyfiawn, ar ôl hyn.* 2 Theff. i. 5—7. Preg. iii. 16, 17.

3. Mae'r Angyljon da yn tyfïolaethu, a'r ysbrydjon drwg yn cyffesu, y bydd Dydd o Farn. *Lleng o gythreuljaid a ddywedasant wrth Grist, A ddaethof di i'n poeni ni cyn yr amser?* Math. viii. 29. Aët. i. 10, 11.

4. Mae hanes sicr, er y cynfyd, am Ddydd y Farn. *Canys Enoch, y seithfed o Adada, a brophwydodd, fod yr Arglwydd yn dyfod, gyd â myrddjwn o'i saint, i roi barn ar bawb.* Jud. 14, 15.

5. Mae Crist a'i Apostoljon yn mynegu yn fynych jawn am Ddydd y Farn. *Ac am hynny mae'n sicr, fod Dydd Barn i ddyfod.*

Cw. Oni fernir pawb wrth farw? pa ham y bydd Barn eilwaith?

Att. 1. Ni fernir ond rhan o ddÿn, sef, yr Enaid yn unig, wrth farw. *Mae'n rhaid fod amser ar ôl hynny i farnu'r corph a'r enaid ynghyd, pan yr adgyfodir pawb o feirw.* Joan v. 28, 29.

2. Ni fernir neb wrth farw ond yn ôl eu gweithredoedd o'r blaen. *Eithr y mae'n rhaid i'r ffrwyth o honunt ar ôl hynny gael ei farnu hefyd. Canys yr Arglwydd a rydd i bob un yn ôl ei ffyrdd, ac yn ôl ffrwyth ei weithredoedd.* Jer. xvii. 10.

3. Mae'n gymmwys fod Dydd o Farn, i'r Arglwydd Jesu ogoneddu ei hun yng nghondemniad cyhoeddus yr annuwjol, ac yng Nghyfiawnhaad cyhoeddus y Duwjol. *Canys, efe a ddarw i'w ogoneddu yn y saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai sydd yn credu ynddo.* 2 Theff. i. 7—10.

Cw. Pa ham y gosodwyd Crist yn Farnwr?

Att. 1. Am nad oedd neb gymhwysach i'w ddyrchafu i farnu'r byd, nâ'r hwn a ddarostyngodd ei hun i brynu'r byd. *Eph. iv. 10.*

2. Fel y byddai Crist, yn ei Nâtur ddynol, yn Farnwr gweledig i bawb. *Canys pob llygad a'i gwêl ef.—Eithr ni ddichon neb weled Duw.* Dad. i. 7. Joan i. 18.

3. Fe ofodwyd Crist yn Farnwr, o herwydd ei fod yn gyfrannog o'n nâtur ni; fel y'n bernid gan un o'n rhyw ein hunain. *Am hynny y rhoddes Duw iddo awdurdod i reneuthur barn, o herwydd ei fod yn Fâb dÿn.* Joan v. 27.

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth Ddydd y Farn?

Att. 1. Mi ddylwn gwbl-gredu y daw Dydd y Farn. *Canys, nid â un tippyn heibio ag a ddywedir am hynny, byd oni chwpläer oll.* Math. v. 18.

2. Mi ddylwn ddiddyfne fy ferch oddi wrth y byd hwn. *Canys, nid arjan nac aur a'n bachub ar ddiwrnod llid yr Arglwydd.*—*Canys, y ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir.* Seph. i. 18. 2 Pedr iii. 10.

3. Mi ddylwn ymbarotöi ar fedr y Dydd hwnnw. *Fel Nöe: Trwy ffydd efe a ddarparodd arch i achub ei dŷ rhag y diluw.* Hebr. xi. 7.

4. Mi ddylwn gosio am y Dydd hwnnw ym mhob dyled-fwydd a gorchwyl a wnelwyf. *Canys Duw a ddwg bob gweithbred i farn, a phob peth dirgel, pa un bynnag fyddo ai da, ai drwg.* Preg. xii. 14.

5. Fe ddylai pawb geisio Heddwch Duw, cyn y dël Dydd mawr ei Ddigofaint ef. *Ceisiwch yr Arglwydd, tra y galler ei gael ef; gelwch arno, tra fyddo yn agos.* Esay lv. 6. Seph. ii. 2.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth fod Crist yn Farnwr?

Att. 1. Mi ddylwn, o's wyf Ddisgybl iddo, fod yn gyffurus jawn; am mai Crist, fy Mrawd, a'm Prynwr, a'm Priod, yw fy Marnwr. *Dydd fy mbriodas ag ef a fydd dydd y farn i mi.* Dad. xix. 7, 8.

2. Mi ddylwn fod yn ffyddlon ym mhob peth; gan ddisgwyl am Ddyfodiad fy Arglwydd. *Gwyn ei fyd y gwäs hwnnw, yr hwn y caiff yr Arglwydd ef, pan ddêl, yn gwneuthur felly.* Luc xii. 43.

3. Mi ddylwn hoffi, ac nid ofni, Dyfodiad Crist i'r Farn. *Canys, y mae ganddo goron cyfiawnder ynghadw i barwb a garant ei ymddanghosiad ef.* 2 Dim. iv. 8.

4. Mi ddylwn lynu wrth Grist, ac aros ynddo. *Fel pan ymddanghofo efe, y byddo hyder gennym; ac na chywilyddiom ger ei fron ef yn ei ddyfodiad.* 1 Joan ii. 28.

5. Mi ddylwn edrych na fo arnaf gywilydd un amser i arddel Crist a'i Achos. *Canys efe a ddywaid, Pwy bynnag fydd gywilydd ganddo fi a'm geiriau, hwnnw fydd gywilydd gan Fâb y dŷn, pan ddelo yn ei ogoniant.* Luc ix. 26.

6. Mi ddylwn i, ac eraill, edrych na fyddom yn camfarnu ei gilydd. *Na fernwch ddim cyn yr amser, hyd oni ddelo'r Arglwydd, yr hwn a oleua ddirgelion y tywyllwch, ac a eglura fwriadau y calonau: ac yna y bydd y glôd i bob un gan Dduw.* 1 Cor. iv. 5. Math. vii. 1, 2. Rhuf. xiv. 10, 13. Jago iv. 11, 12.

Cw. Pa bryd y bydd Dydd y Farn?

Att. 1. Mae Crist yn dywedud, na's gwyr neb am y Dydd hwnnw

hwnnw a'r awr, nac Angyljon y Nefoedd, ond y Tâd yn unig. *Math. xxiv. 36.*

2. Dydd y Farn a fydd yn niweddd y byd hwn. *Sef, y dydd olaf, pan na fyddo amser mwy. Math. xiii. 40. Joan xii. 48. Dad. x. 5, 6.*

3. Dydd y Farn a fydd cyn y bo hîr. *Tchydig bachbigyn etto, a'r bren fydd yn dyfod a ddaw, ac nid oeda. Hebr. x. 37. Dad. xxii. 12.*

4. Dydd y Farn a ddaw yn ddisymmwrth. *Am hynny byddwch barod: canys yn yr awr ni thybioch y daw Mâb y dŷn. Math. xxiv. 44.*

Cw. Ym mha gyffelyb y daw Dydd y Farn yn ddisymmwrth?

Att. 1. Dydd yr Arglwydd a ddaw megis lleidr y nôs. *Tn yr hwn y nefoedd a ânt heibio gyd â thwrnw, a'r defnyddiau gan wir wrês a doddant, a'r ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir. 2 Pedr iii. 10.*

2. Fe ddaw Dydd y Farn ar annuwjollon y byd, fel gwyr efgor ar un a fo beichiog. *Ac ni ddiangant hwy ddim. 1 Theff. v. 3.*

3. Fe ddaw Dydd y Farn fel magl ar warthaf pawb oll a'r fy'n trigo ar wyneb yr holl ddaear. *Luc xxi. 35.*

4. Fe ddaw Dydd y Farn fel gwaedd hanner nôs. *(Tn llefain) Wele, mae'r Priodfab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod ag ef. Math. xxv. 6.*

5. Fe ddaw Dydd y Farn fel y Diluw, yn nyddiau Nôe; ac fel Distryw Sodom, yn nyddiau Lot. *Tr oeddynt yn bwyta ac yn yfoid, yn gwreica ac yn gwra, yn prynu ac yn gwerthu, yn plannu ac yn adeiladu; nes dyfod eu dinystr yn ddisymmwrth: felly bydd yn nydd y farn. Luc xvii. 26—30.*

6. Megis y mae y fellden a felldenna o'r naill ran dan y nef, yn disgleirio hyd y rhan arall dan y nef; felly y bydd Mâb y dŷn hefyd yn ei Ddyfodiad ef. *Luc xvii. 24.*

Cw. Pa Arwyddjon a enwir yn yr Ysgrythur o Ddydd y Farn, ac o ddiweddd y byd hwn?

Att. 1. Dyfod gau Gristiau a gau Brophwydi, i dwyllo llawer: ag fy'n aml jawn eisoes. *Math. xxiv. 4, 11, 24.*

2. Terfysgoedd a rhyfel, a dynjon yn ymgodi yn erbyn ei gilydd; newyn, a nodau, a daeargrynfaoedd mewn mannau. *Math. xxiv. 6—8.*

3. Pregethiad Esengyl Crist trwy'r holl fyd, er tyftiolaeth i'r holl genhedloedd: ac yna y daw y diweddd. *Math. xxiv.*

4. Ymadawiad llawer oddi wrth y Ffydd; gan roddi coel i ysbrydion cyfeiliornus. 1 *Dim.* iv. 1. 2 *Pedr* ii. 1.

5. Dadguddiad dŷn pechod, mab y golledigaeth; sef, yr Anghrist eilunaddolgar, a'r Pab o *Rufain*. 2 *Thoff.* ii. 3.

6. Amferoedd enbyd, trwy lygredd yfgeler mewn dynjon a fo ganddunt rith Duwjoldeb, eithr yn gwadu ei Grym hi. 2 *Dim.* iii. 1-5.

7. Gwatwarwyr a godant i fynu i wawdio Crefydd; gan rodio yn ôl eu chwantau. 2 *Pedr* iii. 3. *Jud.* 17, 18.

8. Tröedigaeth yr *Juddewin*: yr unig Arwydd o'r rhai a enwyd, na's gwelwyd eisoes. *Rhuf.* xi. 25, 26.

9. Rhyfeddodau mawrion yn yr haul, a'r lloer, a defnyddiau'r awyr, a fydd ym mîn Dydd y Farn. *Math.* xxiv. 29. *Luc* xxi. 25.

Cw. Pa fath Ddydd y fydd Dydd y Farn?

Att. 1. Dydd o drallod mawr ac wylofain. *Tna y bloedd-ia'r dewr yn chwerw.*—*Tr annuwjollion a lesant ar y mynyddoedd a'r creigiau i fyrthio arnunt, i'w cuddio o wydd y Barnwr.* *Seph.* i. 14, 15. *Dad.* vi. 15, 16.

2. Dydd Digter yr Arglwydd, a Digofaint mawr. *Pwy a saif o flaen ei lid ef? a phwy a gysyd yng nghynddaredd ei ddigofaint ef? Ei lid a dywelldir fel tân, a'r creigiau a fwrir i lawr ganddo.* *Nah.* i. 6.

3. Dydd o ddychryn mawr, ac ofnadwy. *Dynjon a lewygant gan ofn, wrth ddifgwyl am y perhau sy'n dysod ar y ddaear: oblegid nerthoedd y nesoedd a ysgydwir.* *Luc* xxi. 26. *Jöel* ii. 9, 10.

4. Dydd o ddiftryw mawr i'r byd hwn. *Canys, y nesoedd a ânt heibio gyd â thwrw, a'r defnyddiau gan weirwês a doddant, a'r ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir.* 2 *Pedr* iii. 10. *Nah.* i. 5. *Mal.* iv. 1.

5. Dydd o ddinoethiad pob dirgelion. *Canys nid oes dim cuddiedig, a'r na's dadguddir; na dirgel, a'r na's gwybyddir.* *Luc* xii. 2.

6. Dydd taledigaeth i bawb yn ôl eu gwaith. *Sef, Uid a digofaint, trallod ac ing, i bob enaid dŷn sydd yn gweuthur drwg; eithr gogoniant, ac anrhydedd, a thangnefedd, i bob un sydd yn gweuthur dajoni.* *Rhuf.* ii. 6-10. *Dad.* xxii. 12.

Cw. Pa fath Farnwr yw Crist?

Att. 1. Barnwr Hollwybodol; na ddichon gamfyniaid. *Joan* xxi. 17.

2. Barnwr

2. Barnwr Hollalluog; na ddichon neb ei wrthsefyll. *Dad. i. 8.*

3. Barnwr Cyfiawn; na dderbyn efe wyneb neb. *Rbaf. ii. 11. i Pedr i. 17.*

4. Barnwr Penawdurdodol; na's gellir apelio oddi wrtho. *Math. xxviii. 18.*

5. Barnwr Manwl; na's gâd efe fymryn heb ei farnu. *Preg. xii. 12.*

6. Barnwr Anghyfnewidiol; na's gellir newid ei Feddwl. *Hebr. xiii. 8.*

7. Barnwr Anymbilgar: ni wrendy lef y damnedig. *Diar. i. 28, 29.*

Cw. Ai yn yr un modd y daw Crist etto, ag y daeth efe ar y cyntaf?

Att. Nag ê. Canys,

1. Pan ddaeth Crist i'n prynu, efe a ddygodd ein pechodau yn ei Gorph ar y pren: eithr efe a ymddengys yr ail waith heb bechod, i'r rhai sy yn ei ddisgwyl er Jechydwraeth. *Hebr. ix. 28. i Pedr ii. 24.*

2. Pan ddaeth Crist ar y cyntaf, efe a gymmerth ein gwendid a'n dirmyg ni arno: ond efe a ddaw yr ail waith, yn eistedd ar Orfedd ei Ogoniant, a'r holl Angyljon sanctaidd gyd ag ef. *Math. xxv. 31. Luc xxi. 27.*

3. Pan ddaeth Crist ar y cyntaf, efe a oddefodd ei gondemnio'n gamweddus: ond efe a ddaw yr ail waith, i farnu'r byd mewn Cyfiawnder. *Act. xvii. 31.*

4. Nid ymddanghofodd Crist ond i rai, pan ddaeth ar y cyntaf: eithr efe a ymddengys i bawb trwy'r holl fyd, yn Nydd y Farn. *Canys pob llygad a'i gwêl ef, ie y rhai a'i gwanasant ef: a holl lwythau y ddaear a alarant o'i blegid ef. Dad. i. 7.*

Cw. Ym mha drefn y bydd Dyfodiad Crist i'r Farn?

Att. 1. Fe fydd Arwyddjon brawychus yn nefnyddiau'r awyr, ar fin Ymddanghosiad Crist. *Luc xxi. 25, 26.*

2. Yna'r bobl ddychrynedig a welant Fâb y dŷn yn dyfod mewn cwmmwl, gyd â Gallu a Gogoniant mawr. *Luc xxi. 27.*

3. Yr udgorn a gân, a'r meirw a gyfodir yn anllygredig, a ninnau a newidir. *Oblegid yr Arglwydd ei bun a ddisgyn o'r nef gyd â bloedd, â llef yr archangel, ac ag udgorn Duw: a'r meirw yng Nghrist a gyfodant yn gyntaf. i Cor. xv. 52, 53. i Thess. iv. 16.*

4. Yr holl genhedloedd a gydgesglir ger ei fron ef. *Ac efe a'u didola bwynt oddi wrth ei gilydd, megis y didola'r bugail y defaid oddi wrth y geifr.* Math. xxv. 32.

5. Fe'n dygir ni oll i ymddangos ger bron Brawdle Crist. *Fel y derbynio pob un y fethau a wnaethpwyd yn y corph, yn ôl yr hyn a wnaeth.* 2 Cor. v. 10. Rhuf. xiv. 12. Dad. xx. 11—13.

6. Ni adewir neb o'r annuwjолjon i hilio ar y ddaear mwy. *Canys, y dydd fydd yn dyfod a'u llysg bwynt, medd Arglwydd y lluoedd, fel na's gadawö iddunt na gwreiddyn na changen.* Mal. iv. 1.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth yr hanes hyn am Ddydd y Farn?

Att. 1. Mi ddylwn fryfio i ymbarotöi: canys llawer o Arwyddjon Dydd y Farn a aethant heibio eisoes. *Pan adeilio'r ffygysbren, chwi wyddoch fod yr hâf yn agos.* Luc xxi. 29, 30.

2. Mi ddylwn fod yn ddeffröus ac yn fywiog yng Ngwafanaeth Dduw. *Gwyn eu byd y gweision hynny, y rhai a gaiff yr Arglwydd, pan ddêl, yn neffro.* Luc xii. 37.

3. Mi ddylwn ymdrechu yn ôl gwir Sancteiddrwydd, nid ffug o hono. *Gan fod yn rhaid i hyn i gyd ymollwng, pa ryw fath ddynjon a dylech chwi fod, mewn sanctaidd ymarweddiad a durwjoldeb?* 2 Pedr iii. 11.

4. Mi ddylwn ymddiddysnu oddi wrth elw ddarfodedig y byd, sy'n fy rhwystro i addoli Duw. *Canys, yn y dydd bwnnw, y ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir.—Diwedd pob peth a nesodd: am hynny byddwch sofr, a gwyliadwrus i weddïau.* 2 Pedr iii. 10. 1 Pedr iv. 7.

5. Mi ddylwn ymgadw rhag drwg arferion y byd, yn ôl Cyngor Crist. *Edrychwch arnoch eich hunain, rhag i'ch calonnau un amfer drymhäu trwy lythineb, a meddwod, a gosalon y bywyd hwn, a dyfod y dydd bwnnw arnoch yn ddisjymwth.* Luc xxi. 34.

6. Mi ddylwn fod yn ammyneddgar mewn tristwch ac adfyd. *Fel y caffer profiad fy ffydd, er mawr, ac anrhyddedd, a gogoniant, yn ymddangosiad Jesu Crist.* 1 Pedr i. 7.

7. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, o's dygwyd fi i Gymmod ag ef. *Canys, pan fo'r nesodd a'r ddaear yn crynu, yr Arglwydd a fydd gobaith ei bobl, a chadernid meibjon Israhel.* Joël iii. 16.

Cw.

Cw. Pa fath Farn a fydd yn y Dydd hwnnw i'r Duwjol?

Att. 1. Ni ddaw un felldith i gyfarfod â hwy. *Canys, Crist a'u llwyrbrynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith drofdu.* Gal. iii. 13.

2. Ni ddichon neb eu condemnio; na gosod dim yn eu herbyn. *Pwy a rydd dim yn erbyn etholedigjon Duw? Duw yw'r hwn sydd yn cyfiawnhau. Pwy yw'r hwn sydd yn damnio? Crist yw'r hwn a fu farw.* Rhuf. viii. 33, 34.

3. Ni ddaw dim digofaint i'w dychrynu. *Canys wedi eu cyfiawnhau trwy ffydd, y mae ganddunt heddwch tu ag at Dduw, trwy ein Harglwydd Jesu Grist.* Rhuf. v. 1.

4. Ni ddannodir iddunt eu pechodau. *Canys Duw a ddywedodd, Trugarog fyddaf wrth eu banghyfiawnderau, a'u pechodau hwynt a'u hanwiredlau ni chofias ddim o honunt mwyach.* Hebr. viii. 12.

5. Ni ymddengys euogrwydd eu pechodau mwyaf. *Canys gwaed Jesu Grist ei Fâb ef sydd yn ein glanhau ni oddi wrth bob pechod.* 1 Joan i. 7.

6. Ni chyfrifir iddunt y drygau a wnaethant. *Canys Mâb Duw a'u rkyddhaodd.—Ac o's y Mâb a'ch rhyddhâ, rhyddjon a fyddwch yn wir.* Joan viii. 36. Salm xxxii. 1, 2.

7. Fe gyfrifir â phob Dŷn duwjol, er Cyffur iddo, am bob Dajoni a wnaeth yn y byd hwn.

Cw. Am ba Bethau da y cyfrifir â'r Duwjol yn y Farn?

Att. 1. Fe gyfrifir â phob Dŷn duwjol am y Defnydd da a wnaeth o'i Dalent. *Ei Arglwydd a ddywaid wrtho, Da, wâs da a ffyddlon: buost ffyddlon ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer: dôs i mewn i lawenydd dy Arglwydd.* Math. xxv. 23.

2. Fe gyfrifir â'r Duwjol yn y Farn am bob Elusen a wnaeth. *Canys yr Arglwydd a ddywaid, Fe delir i ti yn adgyfodiad y rhai cyfiawn.* Luc xiv. 14.

3. Fe gyfrifir â'r Duwjol yn y Farn am y gwradwydd a'r erlid, a oddefodd er mwyn Crist. *Canys yr Arglwydd a ddywaid, Byddwch lawen a hyfryd: canys mawr yw eich gwobr yn y nefoedd.* Math. v. 12.

4. Fe gyfrifir â'r Duwjol yn y Farn am bob Gweithred dda. *Gan wybod, mai pa ddajoni bynnag a wnelo pob un, bynnag a dderbyn efe gan yr Arglwydd.* Eph. vi. 8.

Cw. Beth ychwaneg a fydd i'r Duwjoljon yn Nydd y Farn?

Att.

Att. 1. Fe roddir y blaen iddunt yn yr Adgysfodiad. *Canys, hwy a gyfodir yn gyntaf.* Dad. xx. 6. 1 Theff. iv. 10.

2. Fe ofodir y rhai Cyfiawn ar Ddeheulaw Crist yn y Farn. *A'r anghyfiawn ar y llaw affwy.* Math. xxv. 33.

3. Cyrph y rhai Cyfiawn, pan gyfodir hwynt, a gyfnewidir i'r un ffurf a Chorph gogoneddus Crist. *Phil. iii. 21.*

4. Angyljon Duw a anfonir i lan eu beddau, â mawr fain udgorn, i gynnwll y rhai Cyfiawn ynghyd at Grist, pa le bynnag y bônt. *Math. xxiv. 31.*

5. Fe gippir y rhai Cyfiawn yn y cymhylau, i gyfarfod â'r Arglwydd yn yr awyr, i fod yn wastadol gyd ag ef. *1 Theff. iv. 16, 17. Math. xxiv. 40.*

6. Fe ddyrchefir y rhai Cyfiawn i fod yn Gydrannwyr â Christ yn y Farn. *Canys, Oni wyddoch chwi y barna y saint y byd?* 1 Cor. vi. 2.

7. Fe wahoddir y Cyfiawn gyd â Christ i'r Nefoedd. *Ese a ddywaid, Dewwch, chwi fendigedigion blant fy Nhâd, etifeddwch y deyrnas a barotowyd i chwi er feiliad y byd.* Math. xxv. 34.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Freintjau'r Cyfiawn yn Nydd y Farn?

Att. 1. Mi ddylwn ddioddef pob croes yn ammyneddgar; gan ddiystyru gwradwydd. *Canys, Y rhai a hauant mewn dagrau, a sedant mewn gorfoledd.* Hebr. xii. 2. Salm cxxvi. 5.

2. Mi ddylwn ymhelaethu ym mhob Gweithred dda hyd eithaf fy ngallu. *Canys, Yr hwn sydd yn hau yn helaeth, a sed befyd yn helaeth.* 2 Cor. ix. 6.

3. Mi ddylwn ystyriaid y gwahaniaeth a fydd rhwng cyflwr y Duwjol a'r annuwjol yn Nydd y Farn. *Canys, Yna y dychwelwch, ac y gwelwch ragor rhwng y cyfiawn a'r drygionus; rhwng yr hwn a wasanaetho Dduw, a'r hwn ni's gwasanaetho ef.* Mal. iii. 18.

4. Mi ddylwn wneuthur gwaith fy ngalwëdigaeth, a phob peth o'r galon, megis i'r Arglwydd. *Canys, gan yr Arglwydd y derbyn pob un ei daledigaeth yn y Dydd hwnnw.* Col. iii. 23, 24. *Dad. ii. 23. 1 Cor. iii. 8. Salm lxii. 12.*

5. Mi ddylwn gredu yn ddiffuant yng Nghrist. *Canys ese a ddaw i'w ogoneddu yn ei Saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai sydd yn credu.* 2 Theff. i. 10.

Cw. Am ba beth y cyfrifir â'r annuwjol yn Nydd y Farn?

Att. Fe gyfrifir â hwy,

1. Am eu hesgeulufiad o'r Dyledswyddau a'r Gweithredoedd da a orchymmynodd Duw. *Canys, Pob pren heb ddwyn ffrwyth da, a dorrir i lawr, ac a defir i'r tân.* Math. vii. 19.

2. Am eu camgyflawniad o'r Dyledswyddau a'r Gweithredoedd da a wnaethant. *Yr Arglwydd a ddigiodd wrth Amasia, am na wnaeth yr hyn oedd unjarwn â chalon berffaith.* 2 Cron. xxv. 2, 15. Diar. xv. 8.

3. Am yr holl bechodau aneirif, cyhoedd a dirgel, a wnaethant, mewn meddwl, gair, neu weithred. *Canys Duw a ddwg pob gweithred i farn, a phob peth dirgel, pa un bynnag fyddo ai da, ai drwg.—Ac am bob gair segur a ddwywedo dynjon, y rhoddant bwy gyfrif yn nydd farn.* Preg. xii. 14. Math. xii. 36.

4. Am eu camarferiad o'u Talentau; sef, yr holl Ddoniau, a'r Trugareddau, a'r Meddiannau, ni ddefnyddiwyd yn ffyddlon, i wneuthur Dajoni â hwynt. *Canys y gwâs drwg, a diog, ac anfuddiol, a fwrir i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.* Math. xxv. 25—30.

5. Am y rhwystrau a roddasant ar ffordd Jechydwirjaeth rhai eraill; a'u hesamplau drwg, yn llygru eu teuluoedd, yn lle eu hyfforddu mewn Crefydd. *Gwae'r byd oblegid rhwystrau.—Gwae ef trwy'r bwn y deuant. Gwell fyddai iddo pe rhoddid maen melin o amgylch ei wddf ef, a'i dafn i'r môr, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain hyn.* Math. xviii. 7. Luc xvii. 1, 2.

Cw. Wrth ba Reol y bernir dynjon yn y Dydd olaf?

Att. Wrth yr un Rheol a roddes Duw i ddynjon i fyw wrthi. *Canys,*

1. *Y cenhedloedd, cynnifer ag a bechasant yn ddiddeddf, (sef, yn ddiwybodaeth o'r ddeddf yng Ngair Duw) a gyfrgollir yn ddiddeddf; wrth y ddeddf honno sy wrth natur yn sgrifennedig yn eu calonau.* Rhuf. ii. 12—15.

2. *Yr Juddewön, cynnifer ag a bechasant yn erbyn y Ddeddf a sgrifennwyd yn yr Ysgrythur, a fernir wrth y Ddeddf honno.* Rhuf. ii. 12.

3. *Y Cristjonogjon dan yr Efengyl a fernir wrth yr Efengyl.* *Canys, Y gair y leferais i (eb Crist) bwnnw a'u barn yn y dydd diweddf.* Joan xii. 48.

Cw. Pwy fydd cyhuddwyr pechadurjaid yn y Farn?

Att. 1. Y diafol, ag fy'n awr yn temtio pechadurjaid, a gyhudda

gyhudda arnunt yn y Farn. *Canys, Cybuddwr y brodyr y gelwir ef.* Dad. xii. 10.

2. Cyfeilljon mewn pechod a gyhuddant ei gilydd; megis y cyhuddodd *Adda* ar *Efa* ei wraig. *Gen.* iii.

3. Gwŷr *Ninefe* a gyfodant yn y Farn gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemniant hi. *Math.* xii. 41, 42.

4. Coed a cherrig eu teiau, a rhôd meddiannau gorthrym-mwyr, a dyftiolaethant yn eu herbyn hwy yn y Farn. *Hab.* ii. 10, 11. *Jago* v. 1—3.

5. Cydwybod yr annuwjol fydd yn cyd-dyftiolaethu â'u meddyliau yn eu cyhuddo. *Rkuf.* ii. 15, 16.

6. Y Duw mawr ei hun a fydd Dŷft cyflym yn erbyn yr hudoljon, ac eraill. *Mal.* iii. 5.

Cw. Pwy a gondemnir yn Nydd y Farn?

Att. 1. Y rhai nid adwaenant Dduw, ac nid ufuddhânt i Grist Jesu. *Canys, Efe a ddaw â thân fflamlyd, i roddi dial arnunt.* 2 *Theff.* i. 7, 8.

2. Y teuluoedd di-weddi. *Canys, Efe a dywallt ei lid ar y cenhedloedd ni adnabuant ef, ac ar y teuluoedd ni alw-asant ar ei Enw ef.* *Jer.* x. 25.

3. Holl wawdwyr Crefydd, a chablwyr Duwjoldeb. *Y rhai a roddant gyfrif i'r bwn sydd barod i farnu y llyw a'r meirw.* 1 *Pedr* iv. 4, 5.

4. Y rhegwyr a'r tyngwyr, a phawb a gymmerant Eŵ Duw yn ofer. *Canys, Pob un a dyngo, a dorrir ymmaith.* *Zech.* v. 3.

5. Y llofruddjon, y beilchion, a'r celwyddog. *Canys, O'u rîd diafol y maent hwy.* *Joan* viii. 44.

6. Y rhai a gynhesant lid, a chynfigen, ac ymryson. *Ca-nys, yno y mae terfysg, a phob gweithred ddrwg.* *Jago* iii. 15, 16.

7. Yr holl rai annhrugarog, ni thosturiant wrth y tlawd a'r anghenus. *Canys barn ddirugaredd a fydd i'r bwn ni wnaeth drugaredd.* *Jago* ii. 13.

8. 'Sbeiliwyr, meddwön, a phutteinwyr, a phawb a ddi-lynant chwantau'r cnawd a'u wyniau. *Canys, Ni chaff y rhai sy'n gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw.* *Gal.* v. 19—21.

9. Proffeswyr rhagrithiol, a gwrthgilwyr, a'r holl annuw-jol a wrthodant Grist. *Onid edifarhânt, hwy a ddifethir oll yn yr un modd.* *Luc* xiii. 3. *Math.* xxii. 11—13. *Hebr.* x. 26, 27.

Cw. Pa lun y condemnir yr annuwjol yn Nydd y Farn?

Att. Yr Arglwydd Jesu a ddywaid wrth y rhai a fyddant ar y llaw aflwy, Ewch oddi wrthyf, rai mell digedig, i'r tân tragwyddol, yr hwn a barotöwyd i ddiafol ac i'w angyljon. *Math.* xxv. 41.

Cw. Pa lun y bydd ar yr annuwjol wedi eu condemnio?

Att. 1. Hwylfyddant yn wylofain ac yn rhingcian dannedd. *Pan welont eraill yn nheyrnas nesoedd, a bwyntau wedi eu bwrw allan.* *Luc* xiii. 28.

2. Fe fydd yn ofid annioddefol iddunt, weled mor ddiles yw'r pethau a'u hudodd i golledigaeth. *Canys pa lesiad i ddy, o's ynnill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?* *Math.* xvi. 26.

3. Fe fydd eu poen yn hollol-gwbl trwy bob rhan o'r corph a'r enaid, ac heb fymryn o unrhyw Gyffur dano. *Canys hwy a yfant o win digofaint Duw, yr hwn yn ddigymmysg a dywallldwyd yn phiol ei lid ef; a hwy a boenir mewn tân a brwmstan.* *Dad.* xiv. 10.

4. Fe fydd eu poen yn dragywyddol, heb ddarfod byth. *Ming eu poenedigaeth hwy fydd yn myned i fynu yn oes oesoedd: ac nid ydynt hwy yn cael gorphwysdra ddydd na nos.* — *Eu pryf ni bydd marw, a'u tân ni ddiffydd.* *Dad.* xiv. 11. *Efay* lxvi. 24.

5. Fe fydd yn chwerw jaw'n i'r pechadur damnedig yn uffern, i feddwl iddo ef ddamnio ei hun. *Canys felly y dywaid yr Arglwydd; Tydi a'th ddynystriaist dy hun, a wethod o honot yr Arglwydd dy Duw.* *Hof.* xiii. 9. *Jer.* ii. 17.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Farn yr annuwjol?

Att. 1. Mi ddylwn edrych pa fath yw fy mywyd a'm harferion yn y byd hwn. *Canys, gwybydd y geirw Duw di i'r farn am hyn oll.* *Preg.* xi. 9.

2. Mi ddylwn edifarhau. *Canys, mae Duw ei hun yn gorchymyn i bob dyn edifarhau; o herwydd iddo ofod diwrnod, yn yr hwn y barna efe y byd mewn cysiatwnder.* *Act.* xvii. 30, 31.

3. Mi ddylwn farnu fy hun, ac ystyriaid fy nghyflwr. *Canys, pe jawnfarnem ni'n hunain, ni'n bernid.* *1 Cor.* xi. 31.

Cw. Beth yw'r wythfed Pwngc o'r Gredo?

Att. Credaf yn yr Ysbryd Glân.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Tri pheth.

1. Pwy ydyw'r Ysbryd Glân; sef, mai'r trydydd Person yn y Duwdod yw efe. *1 Joan v. 7.*

2. Ei Enw ef; sef, yr *Ysbryd Glân*: hynny yw, Ysbryd Sanctaidd. Oblegid ei fod efe yn sanctaidd ei hun, ac yn ein sancteiddio ni. *Rhuf. i. 4.*

3. Fy Nyled i gredu, nid yn unig *fod* Ysbryd Glân, eithr hefyd i gredu *yn* yr Ysbryd Glân. *Marc xi. 22.*

Cw. Pa ham y dylech gredu yn yr Ysbryd Glân?

Att. Am y dylwn gredu yn Nuw; ac am fod yr Ysbryd Glân yn Dduw.

Cw. Pa lun yr ymddengys fod yr Ysbryd Glân yn Dduw?

Att. 1. Mae'r Ysbryd Glân yn Dduw, fel y mae'r Tâd yn Dduw; oblegid ei fod yn deilliaw oddi wrth y Tâd. *Joan xv. 26.*

2. Oblegid ei fod yn *un* â'r Tâd ac â'r Mâb hefyd. *Canys, Y Tri hyn Un ydynt. 1 Joan v. 7.*

3. Oblegid ei fod yn cael ei alw yn yr Ysgrythur yn *Dduw*, ac yn *Ysbryd Duw*. *Aët. v. 3, 4. 1 Cor. iii. 16.*

4. Oblegid fe ordeiniwyd i'n bedyddio ni, yn Enw'r Ysbryd Glân, fel ag yn Enw'r Tâd a'i Fab yr Arglwydd Jesu. *Math. xxviii. 19.*

5. Oblegid fod Priodoliaethau a Gweithredoedd priodol Duw yn perthyn iddo.

Cw. Enwch rai o Briodoliaethau Duw a berthyn i'r Ysbryd Glân.

Att. 1. Mae efe yn Dragywyddol. *Trwy'r Ysbryd dragywyddol yr offrymmodd Crist ei hun yn ddifai i Dduw. Hebr. ix. 14.*

2. Mae efe yn Hollwybodol. *Canys yr Ysbryd fydd yn chwilio pob peth. 1 Cor. ii. 10.*

3. Mae efe yn Hollbresennol. *I ba le yr âf odli wrth dy Ysbryd? ac i ba le y ffoaf o'th wydd? Salm cxxxix. 7.*

4. Y mae efe yn Hollalluog. *Canys y Doniau a dderbyn dynion, a'r Gwyrthjau a wnânt, yr holl bethau hyn y mae'r un, a'r unrhyw Ysbryd yn eu gweithredu. 1 Cor. xii. 11.*

Cw. Pa rai yw Gweithredoedd yr Ysbryd Glân fel Duw?

Att. 1. Ysbryd Duw a'm gwnaeth i; ac efe a addurnodd y nefoedd â'i Ysbryd. *Job xxxiii. 4. xxvi. 15.*

2. Trwy Adnewyddiad yr Ysbryd Glân yr achubir ni. *Dit. iii. 5.*

3. Trwy'r Ysbryd Glân y rhoddi i ni bob rhyw Ddoniau, na ddichon neb ond Duw eu rhoddi. *Gan rannu i bob un o'r neillau, megis y mae yn ewyllysio.* 1 Cor. xii. 11.

4. Trwy'r Ysbryd Glân y cyfodwyd Crist o feirw; ac y'n cyfodir ninnau, yn y Dydd olaf. *Rhuf. viii. 11.*

5. Yr Ysbryd Glân fy'n cymmorth Pobl Dduw ym mhob peth. *Rhuf. viii. 26.*

Cw. Ym mha bethau y mae'r Ysbryd Glân yn eich cymmorth?

Att. Mae'r Ysbryd Glân yn ein cymmorth ni, 1. Yng Ngwaith ein Galwëdigaeth. Ac, 2. Yng Ngwaith ein Jechydwriaeth.

Cw. Pa lun y mae'r Ysbryd Glân yn eich cymmorth yn eich Galwëdigaeth?

Att. 1. Yr Ysbryd Glân fy'n rhoddi Dawn i ddynjon i ragori yn eu Celfyddyd a'u Crefftwrjaeth. *Megis y llanwodd Ysbryd Duw Bezaleel â gwybodaeth i ddychymmygu cywreinwaith mewn aur, ac arjan, a phrês: ac a roddodd yn ei galon i ddysgu eraill.* Ecclod. xxxv. 30—35.

2. Yr Ysbryd Glân fy'n hyfforddu'r Llafurwr, ac yn ei ddysgu i drîn y ddaear a'i hau, fel y dêl ffrwyth o honi. *Efay xxviii. 24—26.*

3. Yr Ysbryd Glân fy'n rhoddi gwroldeb a medr i'r Milwyr mewn rhyfel. *Ac yn dysgu eu dwylaw i ymladd, a'u bysfedd i ryfela.* Salm cxliv. 1.

4. Yr Ysbryd Glân fy'n dysgu Brenhinoedd i deyrnasu, a Llywödraethwyr i gyflawnu Barn. *Efay xxviii. 6. 1 Sam. x. 9.*

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth fod yr Ysbryd Glân yn ein cymmorth ni yng Ngwaith ein Galwëdigaeth?

Att. 1. O's ydwyf fedrus yn fy Ngalgwad, mi ddylwn nid ymfalchio, eithr diolch i Dduw am ei Rôdd i mi. *Pwys fy'n gwneuthur rhagor rhyngot ti ac eraill? a pha beth fydd gennynt a'r na's derbynaiast?* 1 Cor. iv. 7.

2. Mi ddylwn geisio Cyfarwyddiad Ysbryd Duw ym mhob peth. *Nac ymddiried i'th adyall dy hun. Yn dy holl ffyrdd cydnebydd ef; ac ese a hyffordda dy lwybrau.* Diar. iii. 5, 6.

3. Mi ddylwn wneuthur pob peth er Gogoniant i Dduw, ag fy'n rhoi ei Ysbryd i'n cymmorth. 1 Cor. x. 31.

Cw. Pa Gymmorth a rydd yr Ysbryd Glân tu ag at Jechydwriaeth?

Att.

Att. 1. Trwy ei Ysbrydoliaeth ef y rhoddwyd yr holl Yf-grythur. *Ag sydd fuddiol i athrawjaethu, i argyoeddu, i geryddu, i hyfforddu mewn cyfiawnder.* 2 Dim. iii. 16.

2. Trwy'r Ysbryd Glân y gosodir Gweinidogjon yn Olygwyr, i fugeilio Eglwys Dduw. *Ac y gwneir hwy yn Weinidogjon cymmwys y Testament newydd.* Act. xx. 28. 2 Cor. iii. 6.

3. Trwy'r Ysbryd Glân y gwneir Gweinidogaeth y Gair yn effeithiol. *Canys arfau ein milwriaeth ni nid ydynt gnardol, ond nerthol trwy Dduw: sef, trwy Ysbryd Duw yn cydweithio.* 2 Cor. x. 4.

4. Trwy'r Ysbryd Glân yr argyoeddir ni o'n pechod, i droi oddi wrtho at Dduw, trwy Ffydd a gwir Edifeirwch. *Joan xvi. 7, 8.*

5. Trwy'r Ysbryd Glân y'n sancteiddir ac y'n cyfiawnheir ni, yn Enw yr Arglwydd Jesu. 1 Cor. vi. 11.

6. Trwy'r Ysbryd Glân y nerthir ni i farwhâu gweithredoedd y cnawd, ac ufuddhâu i Ewyllys Dduw. *Canys esfe a ddywaid, Rhoddaf fy Ysbryd o'ch mewn, a gwnâf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw fy marnedigaethau, a'u gwneuthur.* Ezech. xxxvi. 27.

7. Trwy'r Ysbryd Glân y'n dysgir i addoli Duw mewn ysbryd a gwirionedd. *Canys esfe a ddywaid, Tywalldaf ar dŷ Ddafydd ysbryd grâs a gweddïau.* Zech. xii. 10.

8. Trwy'r Ysbryd Glân y'n gwneir ni yn ffrwythlon ym mhob peth da. *Canys ffrwyth yr Ysbryd yw, Cariad, llawenydd, tangnefedd, hîrymaros, cymmwynasgarwch, dajoni, ffydd, addfwynder, dirwest.* Gal. v. 22.

9. Trwy'r Ysbryd Glân, yn tywallt Cariad Duw yn ein calonau, y gorfoleddwn mewn gorthrymderau, ac y'n diddenir dan erledigaeth. *Canys yna y bydd Ysbryd Duw yn gorphwys arnom.* Rhuf. v. 3, 5. 1 Pedr iv. 14.

10. Trwy'r Ysbryd Glân y'n dysgir i ddyfal-weddio Duw. *Tr hyn beth yw tystiolaeth ein mabwysiad, a sêl ac ernes ein etifeddiaeth ni gyd â Duw.* Rhuf. viii. 15, 16. Eph. i. 13, 14.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth fod yr Ysbryd Glân yn ein cymmorth yng Ngwaith ein Jechydwjaeth?

Att. 1. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i garu, am y fath Gymmorth. *I Dduw y byddo'r diolch am ei ddawn an-ahraethol.* 2 Cor. ix. 15.

2. Mi ddylwn ddisgwyl yn hiraethus am Gymmorth yr Ysbryd

Ysbryd Glân yn wastad. *Disgwyl wrth yr Arglwydd, ac esfe a nerthfa dy gâlôn.* Salm xxvii. 14.

3. Mi ddylwn ymdrechu yn wrol, trwy Nerth yr Ysbryd Glân, yn erbyn hudoljaeth y byd hwn. *Canys Crist a ddywaid wrth ei bobl, Mwy yw'r hwn sydd ynnoch chiwi na'r hwn sydd yn y byd.* 1 Joan iv. 4.

4. Mi ddylwn fod yn ufudd i Gymhelliad yr Ysbryd Glân i wneuthur pob Dajoni ag allwyf. *Fel na ddiffoddwyf gynhyrifiadau Ysbryd Duw ynnof.* 1 Theff. v. 19.

5. Mi ddylwn ddyfal-ymholi o ba ysbryd yr wyf fi. *Na chredwch bob ysbryd; eithr profiwch yr ysbrydion, ai o Dduw y maent.* 1 Joan iv. 1.

Cw. Pa ham y dylech ymholi o ba ysbryd yr ydych?

Att. 1. Am fod yr Ysbryd ei hun yn dywedud, yr ymedy rhai oddi wrth y Ffydd yn y dyddiau diweddaf; gan rododi coel i ysbrydion cyfeiliornus. 1 *Dim.* iv. 1.

2. Am fod yr ysbryd drwg yn hudo pobloedd i lawer o amryfusedd, dan rith Duwjoldeb, fel ped fai oddi wrth yr Ysbryd Glân. *Ac nid rhyfedd: canys y mae Satan yntef ym ymrithio yn angel goleuni.* 2 Cor. xi. 14.

3. Am fod llawer yn derbyn Doniau'r Ysbryd Glân, heb y Grâs o hono. *Llawer a brophwydant yn Enw Crist, a fweriant allan gythreuljaid, ac a wnant wyrthjau lawer yn ei Enw ef; ac er hynny yn golledig fyddant yn y dydd olaf.* Math. vii. 22, 23.

Cw. Trwy ba fodd y gwybyddwch wahan rhwng yr Ysbryd Glân ac ysbryd cyfeiliornus?

Att. 1. Trwy fod yn hyddysg yn yr Ysgrythurau. Canys yn yr Ysgrythur yn unig y cynhwyfir y cwbl a ddyfsgir i ni gan yr Ysbryd Glân. *Ceisiwch allan o Lyfr Duw, a darllenwch.—Onid am hyn yr ydych yn cyfeiliorni, am nad ydych yn gwybod yr ysgrythurau?* Esay xxxiv. 16. Marc xii. 24.

2. Trwy lasurio am jawn Ddyalltwriaeth o'r Ysgrythurau. *Y rhai y mae yr annysgedig a'r anwastad yn eu gnyrdroi, i'w dinystr eu hunain.—Trwy gangymbwysiad o eiriau'r Ysgrythur, y ceisiodd Satan i demtio Crist.* 2 Pedr iii. 16. Math. iv. 6.

3. Trwy Ufudd-dod cywir ac Ymostfyngiad i Ewyllys Dduw. *O's ewyllysia neb wneuthur ei ewyllys ef, esfe a gaiff wybod am y ddysgeidjaeth, pa un ai o Dduw y mae hi.* Joan vii. 17.

Cw.

Cw. Beth a wnewch fel y caffoch yr Ysbryd Glân?

Att. 1. Mi ddylwn brudd-weddio am dano. O's chwy-chwi, y rhai ydych ddrwg, a fedruch roddi rhoddion da i'ch plant chwi; pa faint mwy y rhydd eich Tad o'r nef yr Ysbryd Glân i'r rhai a ofynno ganddo! Luc xi. 13.

2. Mi ddylwn wrando Gair Duw yn barchus, fel yngwydd Duw. Cornelius a'i dylwyth a wrandawfant Bedr; gan ystyriaid eu bod hwy oll yn bresennol ger bron Duw. A'r Ysbryd Glân a syrthiodd ar bawb a oedd yn clywaid y gair.

Act. x. 30 — 44.

3. Mi ddylwn ochelyd pob brynti llygredig a fo yn trist-hâu yr Ysbryd Glân, i fod yn Deml ddihalog iddo. Canys ni thrîg yr Ysbryd Glân mewn temlau neu galonnau aflan. — Oni wyddoch chwi, mai teml Dduw ydych, a bod Ysbryd Duw yn trigo ynnoch? O's llygra neb deml Dduw, Duw a lygra hwnnw. 1 Cor. iii. 16, 17.

4. Mi ddylwn fod yn wir-oftyngedig. Oblegid y mae Ysbryd Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac yn rhoddi grâs i'r rhai gostyngedig. Joan iv. 6. Esay lvii. 15.

Cw. Beth yw'r nawfed Pwngc o'r Gredo?

Att. Yr Eglwys Lân Gatholig, a Chymmun y Saint.

Cw. A ydych chwi yn credu yn yr Eglwys Lân Gatholig?

Att. Nid ydwyf yn credu yn neb ond yn Nuw yn unig; eithr yr wyf yn credu fod Eglwys Lân Gatholig.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Pedwar peth. 1. Beth yw Eglwys. 2. Ym mha ystyr y mae yn Eglwys Lân. 3. Ym mha ystyr y mae yn Eglwys Gatholig. 4. Beth yw Cymmun y Saint.

Cw. Beth y mae Eglwys yn arwyddocâu?

Att. 1. Mae weithiau yn arwyddocâu, Tŷ neu Le i addoli Duw yuddo. 1 Cor. xi. 18, 22. xiv. 34.

2. Mae yn arwyddocâu, Cynnulleidfaoedd a Theuluoedd a fo'n addoli Duw. 1 Cor. xvi. 19.

3. Yr Eglwys Lân Gatholig yw, yr holl Gynnulleidfaoedd trwy'r byd i gyd, a alwyd i Sancteiddrwydd ac Addoliad Duw. 1 Cor. i. 2.

Cw. Trwy ba fodd y mae gan Dduw Eglwys yn y byd, ar ôl i bawb gwmpo oddi wrtho ef?

Att. 1. Trwy Arfaeth Dduw Dâd, yn ethol rhai, trwy Grifft, i fod yn Bobl iddo. Yr hwn a'u galwodd ni a gal-

edigaeith sanctaidd; nid yn ôl ein gweithredoedd ni, ond yn ôl ei arfaeth ei hun a'i räs, yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Jesu, cyn dechrau'r byd. 2 Dim. i. 9.

2. Trwy'r Brynedigaeth ag fydd yng Nghrist Jesu. Yr hwn a roddes ei hun drosom, i'n prynu ni oddi wrth bob anwiredd, ac i'n puro ni iddo ei hun, yn bobl briodol, awyddus i weithredoedd da. *Dit. ii. 14.*

3. Trwy fod yr Ysbryd Glân yn sancteiddio y rhai a brynodd Crist, ac yn eu nerthu hwy i gredu ynddo ef. *Canys, hwy a etholwyd i jechydwriaeth, trwy sancteiddiad yr Ysbryd a ffydd i'r gwirionedd. 2 Theff. ii. 13. 1 Pedr i. 2.*

4. Trwy Ddajoni Duw, yn ordeinio ac yn donio Gweiniogion i berffeithio y Saint, i Adeilad Corph Crist. *Eph. iv. 11, 12.*

5. Trwy'r Ordinhadau sanctaidd; sef, Gair Duw, a Gweddi, a'r Sacramentau; ag a ofododd Crist yn Foddjon Gräs i'w Bobl, hyd ddiwedd y byd. *Act. ii. 42, 47.*

Cw. Ym mha ystyr y mae'r Eglwys yn Eglwys Lân?

Att. Fe'i gelwir hi yn Eglwys Lân, neu Sanctaidd,

1. O herwydd fod Crist yn ei sancteiddio hi, ac yn ei glanhau oddi wrth bechod. *Eph. ii. 25, 26.*

2. O herwydd fod yr Ordinhadau, a'r Athrawjaeth, a phob peth a berthyn i'r Eglwys, yn sanctaidd; a phawb a elwir i mewn iddi dan rwymedigaeth i fyw yn sanctaidd. *Canys ni alwödd Duw ni i aflendid, ond i sancteiddrwydd. 1 Theff. iv. 7.*

3. O herwydd nad oes neb ond Dynjon sanctaidd yn wir Aelodau o'r Eglwys. *Er fod rhagrithwyr yn eu plith, fel efrau am ben-y-gwenith, y rhai a lwyr-losgir yn niwedd y byd. Math. xiii. 24—30.*

Cw. Ym mha ystyr y mae hi yn Eglwys Gatholig?

Att. Fe'i gelwir yn Eglwys Gatholig, hynny yw, yn Eglwys Gyffredinol;

1. O herwydd fod, nid un genedl neillduol, megis yr *Juddewön* gynt, eithr yr holl genhedloedd yn gyffredinol, yn cael eu derbyn i mewn iddi, pan gredont. *Rhuf. x. 12.*

2. O herwydd fod yr Eglwys Gyffredinol yn derbyn, nid rhyw Rannau neu Byngciau neillduol, eithr holl brif Byngciau sylfaenol y Ffydd yn gyffredinol. *Gan sefyll yn berffaith ac yn gyflawn, yng nghwbl o Ewyllys Dduw. Col. iv. 12.*

3. O herwydd nad yw yr holl Eglwysydd neillduol, o amryw wledydd ac oesoedd, o ddechreuad y Creadigaeth hyd ddiwedd y byd, ond un Eglwys Gyffredinol. *Un ydyw hi, fy ngholommen, fy nihalog.* Can. vi. 9. Joan x. 16.

Cw. Ym mha ystyr y mae holl Eglwysydd y byd yn un?

Att. 1. Un Pen fydd iddunt i gyd oll; sef, Crist. *O'r hwn y mae'r holl gorph wedi ei gydymgynnull a'i gydgysylldu.* Eph. iv. 15, 16.

2. Y maent oll yn un, megis Canghennau o'r un Gwreiddyn, neu Gydaelodau o'r un Corph. *Canys ninnau, a ni yn llawer, ydym un corph yng Nghrist.* Rhuf. xii. 4, 5.

3. Yr un Ysbryd fydd ynddunt oll; megis mai'r un Enaid fydd yn yr holl Aelodau; a'r un Gobaith fydd ganddunt oll. *Un Ysbryd fydd, megis y'ch galwyd yn un gobaith eich galwedigaeth.* Eph. iv. 4.

4. Praidd yr un Gorlan ydynt; a'r un Bugail fydd arnunt; sef, Crist Jesu. *Joan x. 16.*

5. Maent fel yr un Teulu, a ddygir ynghyd i'r un lle, er eu bod yn y bywyd hwn yn wasgaredig trwy holl oesoedd a chenchedlaethau y byd. *Dad. vii. 9.*

Cw. O ba fawl rhan yw'r Eglwys Lân Catholig?

Att. O ddwy ran.

1. Yr Eglwys Orfoleddus. *Sef, y Cyfiawnion ag sy yn gorfoleddu yn y Nesoedd, wedi gorphen eu holl drafferth yn y byd ymma.* Dad. vii. 14, 16.

2. Yr Eglwys Filwrus. *Sef, Pobl Dduw ag sy etto ar y ddaear, yn milwrio yn erbyn y byd, y cnawd, a Satan.* Eph. vi. 11.

Cw. Pa lun, yn gyffredin, y gelwir yr Eglwys Filwrus?

Att. Fe'i gelwir,

1. Yr Eglwys Weledig. *O herwydd fod pawb ag fydd yn yr Eglwys trwy broffes, yn weledig i'r byd. Fel dinas ar fryn, na's gellir ei chuddio.* Math. v. 14.

2. Yr Eglwys Anweledig. *Sef, y rhai fydd wir Aelodau o'r Eglwys, na ddichon neb weled yn sicr pwy ydynt, ond Duw ei hun. Yr hwn yn unig a adwaen galonnau holl seibjon dynjon.* 1 Bren. viii. 39.

Cw. Beth yw Nodau gweledig yr Eglwys Filwrus?

Att. 1. Gweinidogjon wedi eu galw yn ôl Trefn Daw i weini yn yr Eglwys. *Hebr. v. 4.*

2. Arferiad parchus o'r Ordinadau a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys. *Act. ii. 42.*

3. Athraw-

3. Athrawjaeth jachus ynghylch Egwyddorjon sylfaenol y Ffydd. *1 Dim.* iii. 15.

4. Disgyblaeth Eglwyfig, i geryddu, a gosod allan o'r Eglwys, yr afreolus a'r aflan. *Neb.* xiii. 3. *1 Cor.* v. 5, 11, 13.

5. Cydfod heddychol rhwng Aelodau'r Eglwys a'i gilydd. *A llywodraeth weddaidd a phurdeb ym mhob peth; rhag i'r Arglwydd ei bwrw hi ymmaith, a'i diarddelu.* *1 Cor.* xiv. 33, 40.

Cw. A ydyw Duw yn diarddelu ei Eglwys, ac yn galw ei Bobl i neillduo oddi wrthi, pan fo rhyw feiau ac aelodau llygredig ynddi?

Att. Nac ydyw. Canys,

1. Cyfammod Priodas fydd rhwng Crist a'i Eglwys. *A Christ a ddywaid, Nad yw rydd i wrdoddi ymmaith ei wraig ar bob achos.* *Math.* xix. 3—9.

2. Llafurdir Duw yw ei Eglwys; ac nid cymmws ei ddi-frywio, o achos bod efrau yn tyfu ynddo am ben y gwenith. *1 Cor.* iii. 9.

3. Yr oedd beiau mawrjon ac aelodau llygredig lawer yn Eglwys *Corinth*; sef, ymbleidio, a chyfreithio; a rhai yn cymmuno'n feddw; ac eraill yn gwadu yr Adgyfodiad: ond nid oedd y Duwjoljon, er hynny, yn neillduo oddi wrth Gymmundeb yr Eglwys honno. *1 Cor.* iii. 3, 4. xi. 18, 21. xv. 12.

4. Crist ei hun a arhosodd yng Nghymmundeb yr Eglwys *Juddewig*, trwy holl amfer ei Fywyd, er fod llygredigaeth grefynus ynddi. *Rhuf.* xi. 3, 4.

5. Mae Crist yn gorchymmyn i bawb gydgyhnorthwyo eu Gweinidogjon i fwrw allan y rhai afreolus; ac nid i ymadael â'r Eglwys, nes byddo Duw ei hun yn ei gadael, ac yn ei fymmud hi ymmaith. *Math.* xviii. 15—17.

Cw. Pa bryd y mae Duw yn arferol o adael neu fymmud yr Eglwys?

Att. 1. Pan fo cyfeiliornadau ystyfnig yn aml, a phawb yn halogi eu ffyrdd, gan butteinio yn ôl eu dychymmygion eu hunain oddi wrth y Gwirionedd. *Salm* cvi. 39—41. *Dit.* iii. 10, 11.

2. Pan fo'r Eglwys yn cilio oddi wrth Reol yr Ysgrythur, a gwir Addoliad Duw, ac yn glynu wrth eilunaddoliad. *Hof.* iv. 17. *Ezec.* xiv. 3.

3. Pan fo'r Eglwys yn llwyr-anffrwythlon dan Foddjon Grâs,

Grâs, yn gwrthod Addysg, ac yn erlid Cenhadon Duw. Megis yr oedd yr *Juddewön*, pan y symmudodd Duw ei Eglwys oddi wrthunt. *Math.* xxi. 33—43. xxiii. 37, 38. *Eſay* v. 4, 5.

Cw. A ydyw Eglwys Dduw yn darfod weithjau yn y byd hwn?

Att. Nac ydyw: eithr y mae Eglwys Dduw yn parhäu, o'i dechreuad cyntaf yn Nheulu *Adda*, hyd ddiwedd y byd. *Er ei bod weithjau yn fechan iawn, ac weithjau yn symmud oddi wrth rai at bobl eraill, a gelynjaeth mawr iddi yn wastadol, a than erledigaeth greulon yn fynych; etto ni ddifetbir hi byth. Canys, Dinas Arglwydd y lluoedd ydyw; a Duw a'i sicrhâ hi yn dragywydd. Salm* xlviii. 8. *Math.* xvi. 18.

Cw. Beth yw Rhagoriaeth Eglwys Dduw uwchlaw pobl eraill?

Att. Fe ymddengys Rhagoriaeth yr Eglwys yn y tair ffordd hyn. 1. Yn y Cyffelybiaethau o honi yn yr Ysgrythur. 2. Yn y Berthynas fydd rhwng yr Eglwys a Christ Jesu. 3. Yn y Breintjau a berthyn iddi trwy Grist.

Cw. Pa Gyffelybiaethau fydd o Eglwys Dduw yn yr Ysgrythur?

Att. 1. Y *Berth*, a welodd *Moses* yn fflam dân, ac heb ei difa. *Canys ni ddistrywir hi byth, er ennyn llîd y byd yn ei herbyn. Ecfod.* iii. 2. *2 Cor.* iv. 16.

2. Gwinllan, a Gardd Lyfiau; ac weithjau, Gwinwydden. *I arwyddocâu ei Ffrwythlondeb, a Gofal Duw a'i Lafurwaith yn ei chylch hi. Can.* iv. 12. *Joan* xv. 1. *Eſay* v. 1—5.

3. Y Lleuad. *O herwydd, megis y derbyn y lleuad degwch ei goleuni oddi wrth yr haul; felly oddi wrth Grist, Haul y Cyfiawnder, y mae holl degwch a goleuni'r Eglwys. Can.* vi. 10. *Mal.* iv. 2.

4. Tŷ Lletty. *O herwydd mai yn Eglwys Dduw y parotöir Tmgeledd i Bobl Dduw, ag sy fel pererinjon a di-eithriaid yn y byd hwn. Luc* x. 34.

5. Mam. *O herwydd fod Plant lawer i Dduw, yn cael eu geni yn ysbrydol, a'u meithrin ynddi. Gal.* iv. 26. *Can.* iii. 4. viii. 1. *Eſay* lxvi. 8. *Mic.* iv. 10. *1 Pedr* ii. 2.

6. Lili ymmysg drain. *I arwyddocâu Purdeb cannaidd, a sanctaidd Tmarweddiad Pobl Dduw, a Pherarogl eu Graffusau ymmysg annurwyljon y byd. Can.* ii. 2. *Math.* viii. 29.

7. Teulu

7. Teulu Duw, a'i Deml. *O herwydd fod Duw yn aros ymmysg ei Bobl, yn gofalu drosdunt, ac yn cael ei addoli ganddunt.* Hebr. iii. 6. Eph. ii. 19.

8. Dinas Dduw. *O herwydd fod Duw yn Gaer o Amddiffyn oddi amgylch ei Eglwys, a Dinasfreintiau mawrion yn perthyn iddi.* Salm lxxxvii. 3. xlv. 4, 5. Esay xxvi. 1.

9. Gorseddfa Gogoniant Duw. *O herwydd fod Duw, fel Brenin, ar ei Orseddfaingc, ymmysg ei Bobl, i wrando eu heirchion, ac i farnu drosdunt.* Jer. xvii. 12. xiv. 21. Salm xcvi. 1.

10. Teyrnas Nefoedd. *O herwydd mai rhan o'r Eglwys Orfoleddus yn y Nef yw'r Eglwys Filwrus ar y ddaear; a Phorth y Nefoedd ydyw.* Gen. xxviii. 17. Math. xxv. 1.

Cw. Pa Berthynas fy rhwng Crist a'i Eglwys?

Att. 1. Mae'r Eglwys, sef Pobl Dduw, fel Praid i Grift. *Ac yntef fel Bugail iddunt hwy, i'w porfau, ac i wyllo drosdunt.* Joan x. 11.

2. Mae pob un yn Eglwys Grift yn Garennnydd agos iddo. *Canys, ei Frodyr a'i Chwiorydd ef ydynt.* Math. xii. 50.

3. Cariad ac Annwilyd Crist yw'r Eglwys. *Canys, Cariad ac Annwyldeb mawr sydd rhyngddunt.* Can. iv. 7.

4. Mae'r Eglwys yn Briodwraig i Grift. *A Christ yn Briodwr i'r Eglwys: ac, fel Priod, y mae hi yn gydgyfrannog ag ef o'i holl Feddiant.* Esay liv. 4, 5.

5. Mae Aelodau yr Eglwys yn Aelodau ac yn Gorph i Grift. *A Christ yn Ben iddunt. Oddi wrtho ef y mae eu holl Nerth, a'u Cyngor, a'u Bywyd hwy.* Eph. i. 22, 23.

Cw. Pa Freintiau ychwaneg a berthyn i Eglwys a Phobl Dduw trwy Grift?

Att. 1. Y maent hwy yn werthfawr yng Ngolwg Duw, ac yn Dryfor priodol iddo goruwch holl bobl y byd. *Ac y mae holl Addewidjon a Thrysorau'r Cyfammod Grâs yn eiddo iddunt.* Ecfod. xix. 5, 6. 1 Pedr ii. 9.

2. Y mae Duw gyd â'i Bobl yn wastad, ac yn gwarchad dros ei Eglwys bob amser. *Canys efe a ddywaid, Myfi yr Arglwydd a'i ceidw; ar bob moment y dyfrhâaf hi: cadwaf hi nôs a dydd, rhag i neb ei drygu.* Esay xxvii. 3.

3. Ni oddef Duw i neb ei drygu yn ddigerydd. *Efe a geryddodd frenhinoedd o'i phlegid.—A phan fo distryw dychrynlyd yn dysod ar eraill, yna bydd ymwarded, fel y dywedodd yr Arglwydd, ym mynydd Sion.* Salm cv. 14. Joel ii. 32.

4. Er mwyn ei Bobl y mae Duw yn cyd-ddwyn â'r byd pechadurus cyhyd o amfer. *Pan yr aeth Noah i'r Arch, fe foddwyd yr bôn fyd; a Sodom a losgwyd, pan dynnwyd Lot allan: a phan gynbullo Duw ei Bobl ynghyd, y byd hwn a losgir â thân.* Gen. vii, xix.

5. Yn ei Eglwys y mae Duw yn arlwyio Gwlêdd i'w Bobl o basgedigjon breifion ac o loyw-win puredig. *Tno y mae Pren y Byrwyd, a Noddfa i bechadurjaid, a Ffynnon i olchi ymmaith bechod ac aflendid.* Eſay xxv. 6. Dad. xxii. 2. Zech. xiii. 1.

6. Y mae Eglwys Dduw, ſef ei Bobl ef, yn Gyfeilljon anwyl ac yn Geraint agos i'r Arglwydd Jêſu. *Mae eſe yn eu caru yn rhâd, ac yn eu golchi yn ei Waed: y mae eſe yn eiriol drosdunt, ac yn eu gwisgo â'i Gyfiawnder ei hun; a Chyſammmod Priodas ſydd rhyngddunt, na's gwahanir byth.* Canys, *hwy a roddwyd megis morwyn bur i Griſt.* 2 Cor. xi. 2.

7. Yn yr Eglwys y trefnodd Duw Fywyd tragywyddol, a phob peth a berthyn iddo. *Am hynny y'chwanegodd yr Arglwydd beunydd at yr eglwys y rhai a fyddent cadwedig.* Aët. ii. 47.

Cw. Beth a ddyſgwch oddi wrth Freintjau yr Eglwys Lân Gatholig?

Att. 1. Mi ddylwn hiraethu am fod yn Aelod o Eglwys Dduw mewn gwirionedd; ac i drigo yn Nhŷ yr Arglwydd holl ddyddiau fy mywyd. *Salm xxvii. 4.*

2. Mi ddylwn fyned yn waſtad yn ddiefgeulus ac yn barchus at Ordinhadau'r Eglwys. *Canys, Tno'r eſgyn llwythau'r Arglwydd, yn dyſiolaeth i Iſrâel, i foliannu Enw'r Arglwydd.* Salm cxxii. 4.

3. Mi ddylwn edrych am wir Sanſteiddrwydd a Glendid Buchedd, o's mynnaf fod yn wir Aelod o'r Eglwys. *Canys, Eglwys lân a ſanſtaidd yw hi. Am hynny, medd yr Arglwydd, byddrech chwithau beſyd ſanſtaidd, ym mhob ymarwedliad.* 1 Pedr i. 15. 1 Theſſ. ii. 12.

4. Mi ddylwn ymgadw yn ofalus yng Nghymmundeſ yr Eglwys; nid ei rhwygo, nac ymbleidio yn gynhennus oddi wrthi. *Dymunrech heddwch Jeruſalem: llwydded y rhai a'i hoffant.* Salm cxxii. 6.

5. Mi ddylwn ymddwyn yn garuaidd ac yn barchus tu ag at Aelodau'r Eglwys, ac yn addas i Frawdoljaeth a Chymmun y Saint. *Perchrech barwb. Cerwch y brawdoljaeth.* 1 Pedr ii. 17.

Cw.

Cw. Beth yw *Cymmun y Saint*?

Att. *Cymmun y Saint* yw *Cyduniad neu Undeb Pobl Dduw â Chrïst*, a thrwyddo ef â'i gilydd, i fod yn gydgysfrannog yn y cwbl a berthyn i *Jechydwriaeth*.

Cw. O ba le y mae *Cymmundeb y Saint* yn dyfod?

Att. Mae *Cymmundeb y Saint*, a'r holl *Freintjau* a berthyn iddo, yn dyfod oddi wrth ein *Hundeb* ni â *Chrïst*; trwy fod *Duw* yn ein himpio ni ynddo ef. *Megis y dywaid yr Apostol*; *Tr gdych chwi o hono ef yng Nghrist Jesu, yr hwn a wnaethpwyd i ni gan Dduw yn ddoethineb ac yn gyfiawnder, ac yn sancteiddrwydd, ac yn brynedigaeth.* 1 Cor. i. 30.

Cw. Ym mha fodd y mae *Duw* yn eich dwyn i *Undeb â Chrïst*?

Att. 1. Y mae *Duw* yn rhoddi ei Fâb yn *Jachawdwr* i ni. *Canys felly y carodd Duw y byd, fel y rhoddodd efe ei unig-anedig Fâb; fel na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragwyddol.* Joan iii. 16.

2. Mae *Duw* yn ein bywhäu ni o'n pechodau, i ymosyn am *Grist*. *Chwithau a fywbaodd efe, pan oeddych feirw mewn camweddau a phechodau.* Eph. ii. 1.

3. Mae *Duw* yn ein tynnu at *Grist*, i gredu ynddo. *Canys Crist a ddywaid, Ni ddichon neb ddyfod attafi, oddi-eithr i'r Tâd, yr hwn a'm hanfonodd, ei dynnu ef.* Joan vi. 44.

4. Mae *Duw* yn adnewyddu ein natur lygredig, i fyw *Buchedd newydd*. *Gan hynny, od oes neb yng Nghrist, y mae efe yn greadur newydd.* 2 Cor. v. 17.

5. Mae *Duw* yn ein cyffylldu ni â *Chrïst*, trwy ein gwneuthur ni yn gyfrannog o'i Ysbryd ef. *Tr hwn a gyffylldir â'r Arglwydd, un ysbryd yw.—Wrth hyn y gwyddom ein bod yn trigo ynddo ef, ac yntef ynnom ninnau; am ddarfod iddo roddi i ni o'i Ysbryd.* 1 Cor. vi. 17. 1 Joan iv. 13.

Cw. I ba beth y mae *Undeb Crist â'r Seintjau* yn gyffelyb?

Att. 1. Mae fel *Undeb y Winwydden â'i Changhennau*; heb yr hyn ni's gallant dyfu, na ffrwytho. *Myfi (eb Crist) gw'r Winwydden; chwithau gw'r canghennau. Tr hwn sydd yn aros ynnof fi, a minnau ynddo yntef, hwnnw sydd yn dwyn ffrwyth lawer: oblegid hebof fi nid ellwch chwi wneuthur dim.* Joan xv. 5.

2. Mae fel *Undeb Adeiladaeth â'i Sail*, ag fydd yn cynnal
yr

yr adeilad i fynu. *Crist yn unig yw Sail sicr ein hadeilad ni. Canys, sylfaen arall ni's gall neb ei osod, beblaw yr hyn a osodwyd; yr hwn yw Iesu Grist.* 1 Cor. iii. 11.

3. Mae fel Undeb Gŵr â'i Briod. *Trwy'r hyn y rhoddir iddi hawl yn ei holl feddiannau ef. Canys trwy Undeb priodol â Christ y cawn ni feddiannu holl Ddoniau'r Prynedigaeth.—Y mae pob peth yn eiddo chwi; a chwithau yn eiddo Crist.* 1 Cor. iii. 22, 23. Math. xxii. 2.

4. Mae fel Undeb Aelodau'r Corph â'r Pen; heb yr hyn ni ddichon fod grym na medr ynddunt. *Mwynag y dichon fod grym na medr ysbrydol ynnom ni heb Undeb â Christ. Canys, Efe yw Pen corph yr eglwys.* Col. i. 18.

5. Mae fel Undeb y Corph â'r Enaid; yr hyn yw bywyd naturjol y corph. *Canys, trwy Undeb â Christ y mae'n Bywyd ysbrydol ni: ac heb hynny, yr ydym ni oll yn feirw mewn pechod.* 1 Joan v. 12.

Cw. Pa Freintjau a berthyn i'r Seintjau trwy eu Hundeb â Christ?

Att. 1. Y mae iddunt Gymdeithas, trwy Grist, â Duw Dâd, ac â'r Ysbryd Glân, ac â holl Angyljon a Seintjau'r Nefoedd. *Er cyffur i'r Seintjau gwannaf yn y byd hwn: canys y maent hwy oll yn perthyn i'r un Gymdeithas.* 1 Joan i. 3. Hebr. xii. 22, 23.

2. Y maent yn gyfrannog o Grist ei hun yn yr holl Bethau a berthyn iddo; sef, yr holl Freintjau a brynodd efe i ni. *Canys jelly y dywaid yr Apostol; Fe a'n gwnaed ni yn gyfrannogjon o Grist.—Ac, Efe a'n bendithiodd ni â phob bendith ysbrydol, yn y nefoljon leoedd yng Nghrist.* Hebr. iii. 14. Eph. i. 3.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Undeb y Seintjau â Christ?

Att. 1. Mi ddylwn ystyriaid, mai'r Peth rheitiaf tu ag at Jechydwraeth, yw, Undeb â Christ. *Tr hwn y mae'r Mâb ganddo, y mae y bywyd ganddo: a'r hwn nid yw ganddo Fel Duw, nid oes ganddo fywyd.* 1 Joan v. 12.

2. Mi ddylwn ystyriaid, mai'r Drugaredd fwyaf yn y byd yw, i ddŷn gael Tröedigaeth, a'i uno â Christ. *Canys, dyna'r pryd y mae Jechydwraeth yn dysod i mewn i'w enaid ef.* Luc xix. 9.

3. Mi ddylwn ystyriaid, mai'r Dynjon dedwyddaf yn yr holl fyd yw y rhai a unir â Christ. *Am fod pob peth angenrheidiol yn perthyn iddunt, trwy eu Hundeb ag ef.* 1 Cor. iii. 22, 23.

Cw.

Cw. Pa Bethau angenrheidjol a berthyn i chwi trwy 'ch Hundeb â Chrifft?

Att. 1. Holl Rafusau Ysbryd Crist, i'n cymmorth ni i fyw iddo ef. *O'i gyflawnder ef y derbyniasom ni oll, a grâs am râs.* — *Canys, grâs a gwirionedd a ddaeth trwy Jezu Grist.* Joan i. 16, 17.

2. Hawl sicr o bob Peth a addawödd Duw ei roddi. *Oblegid holl adderwïdjon Duw ynddo ef ydynt, Ie; ac ynddo ef, Amen.* 2 Cor. i. 20.

3. Rhoddiad o Grifft i fod yn Ddoethineb, yn Gyfiawnder, yn Sancteiddrwydd, ac yn Brynedigaeth, ac yn bob peth, i ni. 1 Cor. i. 30.

4. Cael ein gwneuthur yn Bobl werthfawr a chymmeradwy yng Ngolwg Duw, trwy Grifft. *Yr hwn a'n gwnaeth ni yn frenkinoedd ac yn offeiriaid i Dduw a'i Dâd, ac yn etifeddion bywyd tragwyddol.* Gal. iii. 26. Dad. i. 6. Rhuf. viii. 17.

5. Cyffur mawr ym mhob trallod; am fod ein Pen ni yn y Nefoedd, yn cyd-deimlo â'r aelod waelaf fy mewn Undeb ag ef ar y ddaear. *Canys nid oes i ni archoffeiriad, heb fedru cyd-ddioddef gyd â'n gwendid ni.* Hebr. iv. 15.

Cw. Pa fath yw Cymmundeb y Saint â'i gilydd?

Att. 1. Mae'r Seintjau yn gydgyfrannog â'i gilydd o'r Breintjau mawr fy'n dyfod oddi wrth Gymmundeb â Chrifft. *Canys, y mae Cymmun Gwaed a Chorph Crist, sef, cydgyfran o Rinwedd holl Ddioddefaint Crist, yn perthyn iddunt i gyd oll; megis y mae Swpper yr Arglwydd yn arwyddocâu. Phiol y fendith yr hon a fendigwn, onid cymmun gwaed Crist ydyw? y bara yr ydym yn ei dorri, onid cymmun corph Crist ydyw? Oblegid nyni yn llawer, ydym un bara, ac un corph: canys yr ydym ni oll yn gyfrannogjon o'r un bara.* 1 Cor. x. 16, 17.

2. Mae'r Seintjau yn cydgyflawnu'r un Dyledswyddau, ag a berthyn i'r Cymmundeb sydd rhyngddunt. *Gan wafanaethu ei gilydd mewn cariad; a dwyn leichiau ei gilydd.* Gal. v. 13. vi. 2.

Cw. Pa lun y mae'r Seintjau yn gydgyfrannog o'r un Breintjau?

Att. 1. Maent, fel cydsrdeisiaid o'r un ddinas, a chyd-aelodau o'r un teulu, yn gydgyfrannog o'r Manteifion a berthyn i Dŷ ac Eglwys Dduw. *Canys cyd-ddinasyddjon â'r saint, a theulu Duw ydynt.* Eph. ii. 19.

2. Maent fel canghennau yn gydgyfrannog o nôdd y winwydden. *Canys felly mae'r Seintiau, fel Cydaelodau o Grist, yn gydgyfrannog o'r Grâs a'r Doniau a bwrcasodd Crist.*

3. Maent yn Gydbroffeswyr o'r un Gobaith, yn Blant i'r un Tâd, yn Gydetifeddion o'r un Deyrnas. *Yr un Duw, yr un Ffydd, yr un Diben, sy ganddlunt; yr un Athrawjaeth, yr un Ordinadau, a roddwyd iddunt oll.* Eph. iv. 4—6.

Cw. Beth yw'r Dyledswyddau a berthyn i Gymmundeb y Saint?

Att. 1. Hwylent gydysdyriaid bawb ei gilydd, i ym-annog i Gariad a Gweithredoedd da. *Heb esgeuluso eu cydgynbulliad eu hunain, megis y mae arfer rhai; ond annog bawb ei gilydd: a hynny yn fwy, o gymmaint a'u bod yn gweled y dydd yn nesau.* Hebr. x. 24, 25.

2. Hwylent, fel Cydaelodau o Grist, gyd-deimlo â'i gilydd. *Canys, Pa un bynnag ai dioddef a wna un aelod, y mae'r holl aelodau yn cyd-ddioddef; ai anrhydeddu a wneir un aelod, y mae'r holl aelodau yn cydlaenhanu.* 1 Cor. xii. 26.

3. Hwylent edrych, o flaen pob peth, am fod ganddunt Gariad helaeth tu ag at ei gilydd. *Canys cariad a guddia liaws o bechodau.* 1 Pedr iv. 8.

4. Hwylent fod yn oftyngedig ac yn serchog i'w gilydd. *Na wneir dim trwy gynnwys neu wâgogoniant, eithr mewn gostyngeiddrwydd; gan dybiaid ei gilydd yn well nâ chwi eich hunain.* Phil. ii. 3.

5. Hwylent gydgyhorthwyo naill y llall. *Dygwch feichiau ei gilydd.—A gwnawn dda i bawb; ond yn enwedig i'r rhai sy o deulu'r ffydd.* Gal. vi. 2, 10.

6. Hwylent weddio a diolch i Ddau yn achosion ei gilydd. *Canys fe orchymynnir, ymmlaen pob peth, fod ymbiliau, gweddïau, deisfyiadau, a thalu diolch, dros bob dyn.* 1 Dim. ii. 1.

7. Hwylent edrych na byddo ymbleidïo yn eu plith. *Eithr bod o honunt wedi eu cyfangysylltu yn yr un meddwl ac yn yr un farn.* 1 Cor. i. 10.

Cw. I bwy y mae'r Cymmun gwynfydedig hwn yn perthyn?

Att. Cymmun y Saint yw; oblegid y Seintiau yn unig, sef, y rheini yn unig a sancteiddir, a gânt Gymmundeb â Duw.

Duw. *O's dywedon fod i ni gymdeithas ag ef, a rhodio yn y tywyllwch; celwyddog ydym, ac nid ydym yn gwneuthur y gwirionedd.* 1 Joan i. 6.

Cw. Pa ham na ddichon rhai eraill gael Cymmundeb â Duw?

Att. 1. Oblegid eu hanwireddau hwy a yfgarodd rhyngddunt a'u Duw. A'u pechodau a guddiasant ei wyneb oddi wrthunt. Esay lix. 2.

2. Oblegid na fynnant ddyfod at Dduw. *Megis y dywaid Crist; Ni fynnwch chwi ddyfod attafi, fel y caffoch fywyd.* Joan v. 40.

3. Oblegid fod synniad y cnawd yn elynjaeth yn erbyn Duw. *Ac, Arodia dau ynghyd, heb fod yn gyttun?* Rhuf. viii. 7. Amos iii. 3.

4. Oblegid fod yr ysbryd aflan yn gweithio ym mhlant anufudd-dod. *A pha gyffondeb fydd rhwng Crist a Belial?* Eph. ii. 2. 2 Cor. vi. 15.

5. Oblegid eu bod hwy yn anghyfiawn, ac yn y tywyllwch: eithr Cyfiawnder tragywyddol a Goleuni gogoneddus yw Duw. *A pha gyfeillach fydd rhwng cyfiawnder ac anghyfiawnder? a pha gymmundeb fydd rhwng goleuni a thywyllwch?* 2 Cor. vi. 14.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth fod Cymmundeb â Duw yn perthyn i'r Seintjau yn unig?

Att. 1. Mi ddylwn weled mor beryglus yw gwawdio Sancteiddrwydd, heb yr hyn ni chaiff neb Gymmundeb â Duw. Canys, Priodoledd a Delw Duw, a Gwaith yr Ysbryd Glân, y maent hwy yn wawdio. Ai da fydd hyn, pan chwilio efe chwi? Job xiii. 9. Esay xxviii. 22.

2. Mi ddylwn weled mor ffôl yw'r rhai a obeithiant am ran yng Nghymmun ac Etifeddiaeth y Saint, heb fod yn Seintjau eu hunain. *Canys heb sancteiddrwydd ni chaiff neb weled yr Arglwydd.* Hebr. xii. 14.

3. Mi ddylwn ymröi o'm calon i lasurio am wir Sancteiddrwydd, o's mynnaf gael Cymmundeb â Duw a'i Bobl sanctaidd. *Oblegid felly mae Duw yn gorchymyn: Byddwch sanctaidd; canys sanctaidd ydwyf fi.* 1 Pedr i. 16.

Cw. Beth yw'r degfed Pwngc o'r Gredo?

Att. Maddeuant pechodau.

Cw. Beth fydd i yfdyriaid yn y Pwngc hwn?

Att. Dau beth: sef, Pechod; a'r Maddeuant o hono.

Cw.

Cw. Beth yw Pechod?

Att. Pechod yw pob peth ag fy'n wrthwyneb neu 'n anghyttun â Chyfraith Dduw. *Oblegid anghyfraith yw pechod.*
1 Joan iii. 4.

Cw. Pwy fy dan Bechod, ac eisiau Maddeuant?

Att. Holl hiliogaeth naturjol *Adda*, cy'd y parhaont yn annychweledig heb droi at Dduw. *Oblegid parwb a bechasant, ac ydynt yn ôl am ogoniant Duw.* Rhuf. iii. 23. v. 12.

Cw. Pa ffordd, yn bennaf, y mae dŷn yn pechu?

Att. Dwy ffordd, yn bennaf.

1. Trwy esgeuluso, neu gamgyflawnu'r Peth y mae Duw yn orchymmyn. *Jago* iv. 17. 2 *Cron.* xxv. 2.

2. Trwy wneuthur (mewn meddwl, gair, neu weithred) y peth y mae Duw yn ei wahardd. *Math.* v. 22, 28.

1 *Joan* iii. 15.

Cw. Beth a ddylech yfdyriaid am Bechod yn ychwaneg?

Att. Dau beth.

1. Amlra fy Mhechod, na's gallaf eu cyfrif. *Pwy a ddyall ei gamweddau?* — *Amlach ydynt nâ gwallt fy mhen.* Salm xix. 12. xl. 12.

2. Y Drwg o Bechod, ag a leinw'r neb a'i gwelo o ddychryn ac anobaith, heb Râs i gredu yng Nghrist. *Cain a ddynredodd, Mwy yw fy mbechod nag y gellir ei faddau.* Gen. iv. 13. Salm xl. 12.

Cw. Ym mha ffordd yr ymddengys Drwg Pechod?

Att. Mae Drwg Pechod yn ymddangos,

1. Yn yr awdwr o hono; fef, yr ysbryd drwg. *Yr hwn fy'n gwneuthur pechod, o ddiabol y mae.* 1 Joan iii. 8.

2. Yn ei wrthwynebiad i'r Dajoni Pennaf; fef, Duw. *Yn dy erbyn di, dydi dy hunan, y pechais, ac y gwneuthum y drwg hwn yn dy olwg.* — *Gweithredoedd pechadurjaid sydd yn erbyn yr Arglwydd, i gyffroi llygaid ei ogoniant ef.* Salm li. 4. Esay iii. 8.

3. Yn Nioddefaint Crist dros Bechod y rhai cadwëdig; gan nad oedd dim arall yn Jaw'n ddigonol am dano. 1 *Pedr* i. 18, 19. *Aët.* iv. 12.

4. Yng Nghosbedigaeth dragywyddol y rhai colledig yn Uffern. *Math.* xxv. 41, 46.

5. Yn yr Effaith ddrwg o hono, yn drygu ein cyflyrau ni mor druenus. *Yr hwn a becho yn fy erbyn (medd yr Arglwydd) a wna gam a'i enaid ei hun.* Diar. viii. 36.

Cw. Pa fawl ffordd y mae Pechod yn eich drygu chwi?

Att. Dwy ffordd. 1. Trwy'r Llygredigaeth pechadurus o hono oddi mewn i ni. Ac, 2. Trwy'r Gôsb druenus y mae Pechod yn ei ddwyn arnom ni.

Cw. Pa lun y mae Llygredd Pechod yn eich drygu oddi mewn?

Att. 1. Mae'n tueddu fy Meddwl i'r hyn fy ddrwg. *Trwyf yn gweled deddf arall yn fy aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy nghaethiwo i ddeddf pechod, yr hon fydd yn fy aelodau.* Rhuf. vii. 23.

2. Mae'n dallu'r Dyall, ac yn gwneuthur dŷn yn ynfyd. *Y mae fy mhobl (medd yr Arglwydd) yn ynfyd, heb fy adnabod i; meibjon anghall ydynt, ac nid dyallgar hwynt: y maent yn synhwyrol i wneuthur drwg, eithr gwneuthur da ni fedrant.* Jer. iv. 22. Salm xciv. 8.

3. Mae'n troi Serch ac Ewyllys dynjon oddi wrth yr hyn fydd dda, ac yn caledu'r Galon yn erbyn Cynghorion da. *Gwnaethant eu calonau (medd yr Arglwydd) yn adamant, rhag clywaid y gyfraith, a'r geiriau a anfonodd Arglwydd y lluoedd trwy ei Ysbryd, yn llaw'r prophwydi gynt: am hynny y daeth digofaint marwr oddi wrth Arglwydd y lluoedd.* Zech. vii. 12.

4. Mae'n llenwï pob rhan o ddŷn o Halogrwydd a Chlefydon Pechod. *O wadn y troed hyd y pen, nid oes fan cyfan ynddo; ond archollion, a chleisiau, a gweliau crawnllyd. — Halogedig yw hyd yn oed eu meddwl a'u cydwybod hwy.* Eſay i. 6. Dit. i. 15. Rhuf. iii. 13—15.

5. Mae'n gweithio rhyw Ddychymmygion ammburaidd neu gilydd ym Meddwl dŷn yn ddiorphwys. *Y rhai anwir fydd fel y môr yn dygyfor, pan nad allo fod yn llonydd, yr bwn y mae ei ddyfroedd yn bwrw allan dom a llaid.* Eſay lvii. 20.

6. Mae'n gwneuthur dynjon yn ddiferch i Dduw. *Yn elynjon iddo newn meddwl, trwy weithredoedd drwg. Yn gâs ganddunt Dduw. Ac yn gwrthryfela yn erbyn Duw, a'i wadu ef. — Tr ynfyd a ddywaid yn ei galon, Nid oes un Duw.* Col. i. 21. Rhuf. i. 30. Eſay i. 2. Salm xiv. 1.

7. Mae'n twyllo dynjon i fagl y diafol. *Y rhai a ddêlir ganddo wrth ei ewyllys ef. Ac yn eu gwneuthur yn gyffelyb i'r diafol: megis y dywedodd Crist wrth Bedr, unrwaith; Dŷ yn fy ôl i, Satan. Ac a ddywedodd am Judas wrth y Disgybljon, Mae un o honoch yn ddiafol.* 2 Dim. ii. 26. Math. xvi. 23. Joan vi. 70.

Cw. Pa fath yw'r Gôsb druenus a ddug Pechod arnoch?

Att. Mae Pechod,

1. Yn ysgar rhyngom a Duw, ac yn troi ei Drugareddau ef oddi wrthym. *Eich anwireddau chwi a droes heibio y rhai hyn, a'ch pechodau chwi a attaliasant ddajoni oddi wrthyb.* Jer. v. 25.

2. Mae'n cyffröi Duw, nid yn unig i droi oddi wrthym, eithr hefyd i droi yn ein herbryn. *Canys, Wŷneb yr Arglwydd fydd yn erbyn y rhai a wnâ ddrwg, i dorri eu coffa oddi ar y ddaear. Duw fy ddigllon beunydd wrth yr annuwjol.* Salm xxxiv. 16. vii. 11.

3. Mae'n cyffröi dynjon i ryfela ac ymladd â'i gilydd. *O ba le y mae rhyfeloedd ac ymladdau yn eich plith chwi? Onid oddi wrth hyn; sef, eich meluschwantau, y rhai fydd yn rhyfela yn eich aelodau?* Jago iv. 1.

4. Mae'n peri Ymrafael gofidus yn Ysbryd dŷn. *Mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Ysbryd, a'r Ysbryd yn erbyn y cnawd: a'r rhai hyn a wrthwynebant ei gilydd, fel nad alloch wneuthur beth bynnag a enylllysioch.* Gal. v. 17. Rhuf. vii. 23.

5. Mae'n tynnu Melldith ar y cwbl a feddom. *Megis y dywaid Duw ei hun wrth yr anufudl; Melldigedig fydd ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir, cynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid. Melldigedig fyddi di yn dy ddysodjad i mewn, a melldigedig yn dy fynedjad allan.* Deut. xxviii. 18, 19. Diar. iii. 3.

6. Mae'n tynnu arnom bob rhyw Gystuddiau Corph ac Enaid, a Marwölaeth yn y diwedd. *Tnsydion, oblegid eu camweddu, ac o herwydd eu hanwireddau, a gystudlir.—A chyflog pechod yw marwölaeth.—A chölyn angau yw pechod.* Salm cvii. 17. Rhuf. vi. 23. 1 Cor. xv. 56.

7. Mae'n tynnu ar yr annuwjol Gôsb na dderfydd byth. *T rhai a dlioddefant yn gosbedigaeth, ddinysr tragywyddol oddi ger bron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gader-nid ef.* 2 Theff. i. 9.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Ddrwg Pechod?

Att. 1. Mi ddylwn, o'm calon, gashäu Pechod, a chilio oddi wrtho. *Pa fodd y gallaf wneuthur y mawrddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw!* Gen. xxxix. 9.

2. Mi ddylwn weled mor ynfyd yw ymddigrifo mewn Pechod. *Hyfryd gan ffôl wneuthur drwg.* Diar. x. 23.

3. Mi ddylwn ymosyn yn ddeffrous, pa fodd i ddiange oddi

oddi wrth Ddrwg Pechod. *Ha wŷr frodyr, beth a wnawn ni?* Aët. ii. 37.

4. Mi ddylwn ddiolch i Dduw am Grist. *Canys, chwi a wyddoch ymddangos o hono ef, fel y dileai ein pechodau ni.* 1 Joan iii. 5.

5. Mi ddylwn glodforu Trugaredd Dduw, na ddarfu am danaf cyn cael Maddeuant o'm Pechodau. *Galar. iii. 22.*

Cw. Beth yw Maddeuant Pechodau?

Att. Maddeuant yw'r cyfryw Ryddhâad oddi wrth Gôsb Pechod, ag a'n gwneio'n gwbl-ddedwydd drachefn. Salm xxxii. 1.

Cw. Pa Ddedwyddwch fy'n dyfod i chwi ynghyd â Maddeuant?

Att. 1. Heddwch â Duw. Canys, ese a fadduodd fy anwired; a thynnodd ymmaith ei holl lîd oddi wrthyf. Salm lxxxv. 2, 3.

2. Rhyddhâad oddi wrth y Farn a'r Felldith, y Côsb a'r Cywilydd, a berthyn i Bechod. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd, Ni wradwyddir fy mhobl byth.—A'u pechodau hwynt a'u hanwiredlau ni chofiaf ddim o honunt mwyach. Jôel ii. 26. Hebr. viii. 12.*

3. Yr holl Fendithion a fforffettais trwy Bechod. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd, Bendigedig fyddi yn dy ddyfodjad i mewn, ac yn dy fynedjad allan. Deut. xxviii. 6.*

4. Preswyliaid Ysbryd Grâs Duw ynnof. *Canys fe ddywaid yr Apostol, Oni wyddoch chwi, mai templ Dduw ydych, a bod Ysbryd Duw yn trigo ynnoch? 1 Cor. iii. 16.*

5. Gofal neillduol fy Nhâd nefol am danaf. *A'i asgell y cysgoda ese drosof, a than ei adenydd y byddaf ddiogel: ei wirionedd a fydd darian ac astalch i mi. Salm xci. 4.*

6. Cyffur digonol ym mhob cyflwr adfydus a drefno Duw i mi. *Megis y dywedodd Crist wrth y dŷn claf o'r parlys; Ha fâb, cymmer gyffur; canys madduwyd i ti dy bechodau. Math. ix. 2. Esay xl. 1, 2.*

7. Bywyd tragwyddol, a'r Pethau a berthyn iddo. *Canys, ynghyd â madduuant pechodau, y rhoddir i mi gyfran ymmysg y rhai a sancteiddiwyd trwy ffydd. Aët. xxvi. 18.*

Cw. Pwy fydd yn maddau eich Pechodau?

Att. 1. Nid oes neb a ddichon faddau Pechod, ond Duw yn unig. Myfi, myfi (medd Duw) yw'r bwn a ddilea dy gamwedlau. Marc ii. 7. Esay xliii. 25.

2. Mae Duw, o Olud ei Râs ef, yn maddau ein pechodau ni

ni er mwyn Crist. *Tn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef; sef, maddeuant pechodau, yn ôl cyfoeth ei râs ef.* Eph. i. 7.

Cw. Pa lun y mae Grâs Duw yn dyfod â chwi i gael Maddeuant?

Att. 1. Trwy fy nyfsgu i gredu yng Nghrist. *I hwn y mae'r holl brophwydi yn dwyn tystiolaeth, y derbyn pawb a gredo ynddo ef faddeuant pechodau, trwy ei Enw ef.* Act. x. 43.

2. Trwy fy nghymmorth i edifarhâu am Bechod, a throï oddi wrtho at Dduw. *Edifarhêwch gan hynny, a dychwelwch, fel y dileer eich pechodau.* Act. iii. 19.

3. Trwy sancteiddio fy natur lygredig. *Mi a'u puraf bwynt (medd yr Arglwydd) oddi wrth eu holl anwiredd, ac a faddeuaf iddunt eu holl bechodau.* Act. xxvi. 18. Jer. xxxiii. 8.

4. Trwy fy narostwng i fod yn ufudd i Efengyl Crist. *Canys, Efe a wnaethpwyd yn Awdwr jechydwrjaeth dragynyddol i'r rhai oll a ufuddhâant iddo.* Hebr. v. 9.

5. Trwy weithio ynnof Gariad mawr i Crist. *Megis y dywedodd Crist am y wraig oedd yn golchi ei draed ef â'i dagrau: Maddeuwyd ei haml bechodau hi; oblegid hi a garodd yn fawr.* Luc vii. 47.

Cw. Pa fath Faddeuant y mae Duw yn roddi?

Att. 1. Maddeuant gwynfydedig, a wnâ ddŷn yn ddedwydd ym mhob cyflwr; ac na ddichon neb yn unrhyw gyflwr fod byth yn ddedwydd hebddo. *Gwyn ei fyd y neb y maddeuwyd ei drosedd, ac y cuddiwyd ei bechod.* Salm xxxii. 1.

2. Maddeuant gwerthfawr, a gostiodd werthfawr Waed Crist, ac a roddir yn rhad i ni. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd, Meddyginiaethaf eu hymchweliad bwynt; caraf bwynt yn rhad.* Hebr. ix. 22. Hof. xiv. 4.

3. Maddeuant helaeth, abl i lanhâu'r Pechodau mwyaf. *Deuwch yr a'r hon, ac ymresymmw, medd yr Arglwydd: Pe byddai eich pechodau fel ysgarlod,ânt cyn wynned a'r eira; pe cochent fel porphor, byddant fel gwlan.* Esay i. 18.

4. Maddeuant llwyr, heb wrthodiad na dannodiaeth byth yn ôl llaw. *Canys cuddiwyd eu pechodau; ac ni chosir mo bonunt mwyach.* Rhuf. iv. 7. Hebr. viii. 12.

Cw. I bwy y mae'r Maddeuant hwn?

Att. I'r Ffyddlonjaid yn unig y mae Maddeuant Pechod. Sef, i'r rhai sy'n gwir gredu, yn edifarhau, yn caru Crist, ac yn ufudd iddo. *Ond, Y rhai drygionus a ymchvelant i uffern, a'r holl genhedloedd a anghofiant Dduw.* Salm ix. 17.

Cw. Pa ham y gosodir y Pwngc hwn, *Maddeuant pechodau*, yn nefaf ar ôl yr *Eglwys Gatholig*, a *Chymmun y Saint*, yn y Gredo?

Att. Oblegid mai i'r Seintjau, sef Aelodau yr Eglwys, y mae'r Maddeuant hwn yn perthyn. *Gwêl Sion, dinas ein cyfarfod.—Maddenir anwiredd y bobl a drigant ynddi.* Esay xxxiii. 20, 24.

Cw. Pa Sicrwydd fydd gennych am Faddeuant?

Att. Mae amryw bethau yn sicrhau Maddeuant i ni.

1. Natur rasol Duw. *Canys, y mae efe yn cyhoeddu ei hun, yn Dduw trugarog, a graflawn, hwyrfrydig i ddig, ac aml o drugaredd a gwirionedd; yr hwn sydd yn cadw trugaredd i filoedd, gan faddau anwiredd, a chamwedd, a phechod.* Ecclod. xxxiv. 6, 7.

2. Ffyddlondeb Duw a'i Gyfiawnder. *O's cyfaddefwn ein pechodau, ffyddlawn yw efe a chyfiawn, fel y maddueo i ni ein pechodau, ac y'n glanhau oddi wrth bob anghyfiawnder.* 1 Joan i. 9.

3. Cyfammod Duw, na's dichon neb ei ddirymmu. *Dymma'r cyfammod (medd yr Arglwydd) a wnâf â hwynt: Mi a fadduaf eu hanwiredd, a'u pechod ni chofias mwyach.* Jer. xxxi. 33, 34. Esay liv. 10.

4. Esamplau Pechadurjaid mawrjon, y rhai y maddeuwyd iddunt y cwbl. *Paul, y pennaf o bechadurjaid, a gafodd drugaredd, er annogaeth i eraill i gredu yng Nghrist rhagllaw.* 1 Dim. i. 15, 16.

5. Mae'r Arglwydd yn ein cymmell ni i ddyfod atto i gael Maddeuant. *Cymmer gâlon; cyfod: y mae efe y dy alw di.* Marc x. 49.

6. Mae'r Arglwydd yn dangos ei Barodrwydd i faddau, trwy orchymmyn i ni, i faddau i'w gilydd. *Canys efe a ddywaid, O's pecha dy frawd yn dy erbyn seithwaith yn y dydd, a seithwaith yn y dydd droi attad, gan ddywedud, Y mae'n elifar gennyf; maddau iddo.* Luc xvii. 4. Math. vi. 14.

7. Mae Crist yn felio i ni Faddeuant yn ei Waed ei hun; a arwyddocëir yn Swpper yr Arglwydd. *Gan ddywedud, Yfwrch bawb*

bawb o hwn: canys hwn yw fy ngwaed o'r testament newydd, yr hwn a dywellldir dros lawer er maddeuant pechodau. Math. xxvi. 27, 28.

Cw. Beth a ddylech ddyfsgu oddi wrth yr hanes hyn am Faddeuant?

Att. 1. Mi ddylwn, â'm holl gâlön, glodforu Duw. Fy enaid, bendithia'r Arglwydd; ac nac anghofia ei holl ddoniau: yr hwn sy'n maddau dy holl annwiredau. Salm ciii. 2, 3. Mic. vii. 18, 19.

2. Mi ddylwn, yn ddioed, addef fy Mhechodau o flaen Duw, a throï oddi wrthunt. Y neb a guddio ei bechodau, ni lwydda: ond y neb a'u haddefo, ac a'u gadawö, a gaiff drugaredd. Diar. xxviii. 13.

3. Fe ddylai Trugaredd Dduw, fy'n maddau fy Mhechod, fod yn Gyffur i mi ym mhob trallod. Canys esfe ei hun a ddywaid, Cyffurwch, cyffurwch fy mhobl; o herwydd dileu eu hanwired. Efav xl. i. 2.

Cw. Beth yw'r unfed Pwngc ar ddeg o'r Gredo?

Att. Cyfodiad y cnawd. Sef, Adgyfodiad y Meirw:

Cw. Pa sawl math o Adgyfodiad fydd?

Att. Dau fath.

1. Adgyfodiad Ysbrydol y rhai a fywhëir, trwy Râs Duw, o bechod i Fywyd o Sancteiddrwydd. Eph. ii. 1.

2. Adgyfodiad Corphorol; sef, i Gyrph pawb ag fy'n marw, gael eu cyfodi i fyw drachefn. Joan v. 28, 29.

Cw. Pa ham mae'n rhaid marw, o's cyfodir ni eilwaith?

Att. Mae'n rhaid marw,

1. I ddangos Drwg Pechod. Megis trwy un dŷn y daeth pechod i'r byd, a marwölaeth trwy bechod; ac felly yr aeth marwölaeth ar bob dŷn, yn gymmaint a phechu o bawb. Rhuf. v. 12. Jago i. 15.

2. I ddangos Gallu Crist yn Adgyfodiad y Meirw. Oblegid megis yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hefyd yng Nghrist y bywhëir pawb. I Cor. xv. 22.

3. Fel y rhodder Barn neillduol ar yr Enaid y pryd hynny. Gosodwyd i ddynjon farw unwaith, ac wedi hynny bod barn. Hebr. ix. 27.

4. Er dinystr pob gweddillion o lygredd yng Nghyrph y Duwjol. Y llestri pridd a halogid dan y gyfraith, a dorrid; a theiau'r gwahanglwyf a dynnid i lawr, i'w taslu i le aflan. Lef. xi. 33. xiv. 44, 45.

Cw.

Cw. Pa ham mae'n rhaid adgyfodi, wedi derbyn Barn wrth farw?

Att. Mae'n rhaid fod Adgyfodiad; *fel y derbynio pob un, yn ei Berson ei hun yn gyfan (sef, Enaid a Chorph hefyd) y pethau a wnaethpwyd yn y corph, yn ôl yr hyn a wnaeth, pa un bynnag ai da, ai drwg.* 2 Cor. v. 10.

Cw. Pa fodd y mae'n bosibl i'r Meirw gyfodi?

Att. 1. Gyd â dynjon ammhossibl yw hyn; ond gyd â Duw pob peth fydd bosibl. *Math. xix. 26.*

2. Nid yw yn anhawsach i gyfodi'r Meirw, nâ chrëu pob peth o ddim. *O Arglwydd Dduw! wele, ti a wnaethost y nefoedd a'r ddaear, â'th fawr allu, ac â'th fraich estynnedig; nid oes dim yn rhy anbarwd i ti.* Jer. xxxii. 17.

3. Ni welwn Gyffelybiaeth o'r Adgyfodiad beunydd. *Onid yw'r hawl megis yn adgyfodi bob borau? Onid ydym megis yn adgyfodi o feirw, pan y dibunom o'n cŵsg? Onid yw holl lysiau'r meufydd, a'r hadau a heuir, yn cyfodi drachefn, ar ôl bod yn gladdedig, megis yn farw yn y ddaear dros amser? —O ynsyd, y peth yr wyt ti yn ei hau, ni fywheir, oni bydd efe marw.* 1 Cor. xv. 36. Joan xii. 24.

Cw. Onid yw rhai yn gwadu Adgyfodiad y Meirw?

Att. 1. Yr oedd yr *Athenjaid* digred gynt yn gwatwar Athrawjaeth yr Adgyfodiad a bregethai *Paul.* Act. xvii. 32.

2. Mae'r *Saduceaid* yn gwadu, nad oes nac Adgyfodiad, nac Angel, nac Ysbryd. *Act. xxiii. 8.*

3. Rhai *Seftwyr cyfeiliornus* eraill a haerent, ddarfod yr Adgyfodiad eisoes. 1 Cor. xv. 12. 2 *Dim. ii. 17, 18.*

Cw. Pa ffordd y profwch chwi'r Adgyfodiad?

Att. Dwy ffordd. 1. Trwy Dyfiolaeth yr Ysgrythur am dano. Ac, 2. Trwy Esamplau y rhai a gyfodwyd eisoes.

Cw. Pa Dyfiolaeth fydd yn yr Ysgrythur am Adgyfodiad y Meirw?

Att. 1. *Job* a ddywaid, *Mi a wn fod fy Mbrynwr yn fyw, ac y saif yn y diwedd ar y ddaear: ac er, yn ôl fy nghroen, i bryfed ddisetba'r corph hwn; etto câf weled Duw yn syngbarned.* Yr hwn a gâf si im' fy hun ei weled; a'm llygaid a'i gwelant, ac nid arall; er i'm barennau ddarfod ynnof. *Job xix. 25—27.*

2. Y Prophwyd *Esay* a ddywaid, *Dy feirw a fyddant byw; fel fy nghorph i yr adgyfodant.*—*A'r ddaear a fwrw y meirw allan.* *Esay xxvi. 19.*

3. Y Prophwyd *Ezeiel* a rydd Gyffelybiaeth o'r Adgyfodiad,

fodiad, trwy lonaid dyffryn o Esgyrn fychion yn bywhäu, ac yn sefyll ar eu traed yn llu mawr jaw'n. *Ezec. xxxvii. 1—10.*

4. Y Prophwyd *Daniel* a ddywaid, *Y rhai a gyfgant yn llwch y ddaear, a ddeffroant; rhai i fywyd tragywyddol, a rhai i warth a dirmyg tragywyddol.* *Dan. xii. 2.*

5. Crist ei hun a ddywaid, *Y mae'r awr yn dyfod, yn yr hon y caiff pawb a'r fydd yn y beddau glywaid ei lesferydd ef. A hwy a ddeuant allan; y rhai a wnaethant dda, i adgyfodiad bywyd; ond y rhai a wnaethant ddrwg, i adgyfodiad barn.* *Joan v. 28, 29.*

6. Yr oedd Apostoljon Crist yn pregethu'r Adgyfodiad ym mhob man, ac yn dioddef dros Wirionedd eu Hathrawjaeth; megis y mae *Paul* yn dywedud. *Am obaith ac adgyfodiad y meirw yr ydys yn fy marnu i.* *Act xxiii. 6.*

7. Y mae Cyrph y Seintjau, fel eu Heneidiau, yn Aelodau Crist, ac yn Demlau'r Ysbryd Glân, ac yng Nghyfammad Duw; ac am hynny ni adewir hwynt heb eu cyfodi. *1 Cor. vi. 15, 19. Math. xxii. 31, 32.*

Cw. Pa Esamplau o Adgyfodiad sy yn yr Ysgrythur?

Att. 1. Enoch ac *Elias* a aethant i'r Nefoedd yn eu Corpholaeth; yn Dyfiolaeth, mai felly'r â'r Duwjoljon eraill, ar ôl eu cyfodi o Feirw. *Gen. v. 2 Bren. ii.*

2. Mâb y weddw o *Sarepta*, a mâb y *Sunamites*, a'r gŵr marw a fwriwyd i feddrod *Elisêus*, a gyfodwyd o Feirw, yn Esamplau o'r Adgyfodiad, yn yr Hên Destament. *1 Bren. xvii. 2 Bren. iv, xiii.*

3. Y mae Esamplau lawer o'r Adgyfodiad, yn y Testament Newydd; sef, mâb y wraig o *Nain*, merch *Jairus*, *Lazarus*, a *Thabitha*, a Christ ei hun yn bennaf; a llawer o Gyrph y Saint a gyfodasant ar ôl ei Adgyfodiad ef, ac a ymddangosasant i lawer. *Math. xxvii. 52, 53.*

Cw. Pwy a gyfyd y Meirw i Fywyd?

Att. Duw. Yr hwn a gyfododd yr Arglwydd Jesu, a'n cyfyd ninnau trwy Jesu, i'n gosod ger bron gyd â chwi. *2 Cor. iv. 14.*

Cw. Ym mha Gyrph y cyfodir y Meirw?

Att. Fe gyfodir pob un o Feirw yn yr un Corph ag oedd ganddo yn fyw. Oblegid,

1. Mai Adgyfodiad yw, cyfodi i fynu yr un a ddodwyd i lawr; ac nid un arall yn ei le. *Bydd i bob bedyn ei gorph ei hun.* *1 Cor. xv. 38.*

2. Yn yr un Cyrph, ag oedd y Seintjau yn gwafannethu
Duw

Duw ar y ddaear, y mae cymmwys iddunt gael eu gwobrwyo yn y Nefoedd; ac yn yr un cyrph, ag oedd yr annuwjol yn pechu ar y ddaear, y mae cyfiawn iddunt gael eu cosbi yn Uffern; ac nid mewn cyrph eraill. *Ni wŷra'r Hollalluog gyfiawnder.* Job viii. 3.

3. Yr un Corph oedd gan *Lazarus* ac eraill ar ôl adgyfodi, ag oedd ganddunt o'r blaen; a'r un Corph oedd gan *Grift* ar ôl cyfodi, ag oedd ganddo yn dioddef. *Canys efe a ddywedodd, Edrychwch fy nŷylaw a'm traed, mai myfi fy hun ydyw.* Luc xxiv. 39. Joan xx.

Cw. Pa bryd y bydd yr Adgyfodiad? a phwy a gyfodir?

Att. Adgyfodiad y Meirw a fydd yn niwed y byd hwn, pan ddêl Crist i'r Farn; a'r holl Feirwön i gŷd a gyfodir. *Y cyfiawnon, a'r anghyfiawnon hedyd.* Act. xxiv. 15. Dad. xx. 11—14.

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng y Cyfiawn a'r anghyfiawn yn yr Adgyfodiad?

Att. 1. Y Cyfiawn, sef, y meirw yng Nghrist, a gyfodant yn gyntaf; a'r anghyfiawn yn olaf. *1 Theff. iv. 16.*

2. Y Cyfiawn a gyfodant yn gwbl-lân oddi wrth eu pechodau; ond pechod yr annuwjol a lŷn wrthunt. *Eu hanwiredau fydd ar eu hesgryn hwy.* Ezec. xxxii. 27.

3. Fe fydd Cyfarfod gorfoleddus rhwng Cyrph ac Eneidiau y Cyfiawn yn yr Adgyfodiad. *Canys, Dydd eu mabwysiad, a phrynedigaeth eu cyrph, y gelwir y dydd hwnnw. Ond nid felly y bydd i'r anghyfiawn.* Rhuf. viii. 23.

4. Y Cyfiawn a gyfodir i Ogoniant a Bywyd tragywyddol; eithr yr anghyfiawn a gyfodir i warth a dirmyg tragywyddol. *Dan. xii. 2.*

5. Y Cyfiawn a gippir i fynu gan yr Angyljon, i gyfarfod â'r Arglwydd yn yr awyr, ac i fod gyd ag ef dros byth. Ond yr anghyfiawn a adewir yn ôl, ym meddiant y diafol; ac i fyned gyd ag ef i'r tân anniffoddadwy. *1 Theff. iv. 17. Math. xxiv. 31.*

Cw. Pa fath Gyrph a fydd i'r Seintjau yn yr Adgyfodiad?

Att. 1. Cyrph cannaid a disglair. *Canys, Yna y llwyrcha y rhai cyfiawn, fel yr haul, yn nheyrnas eu Tâd.* Math. xiii. 43.

2. Cyrph cyffelyb i Gorph Crist. *Tr hwn a gysnewidia ein corph gwael ni, fel y gwneled ef yr un ffurf a'i gorph gogoneddus ef.* Phil. iii. 21.

3. Cyrph cwbl-berffaith, heb anaf, na diffyg, na dim anharddwch.

harddwch. *Eithr yn ôl portreïad Corph yr Arglwydd. Dy feirw a fyddant byw; fel fy nghorph i yr adgyfodant.* Esay xxvi. 19.

4. Cyrph cwbl-bur oddi wrth yr holl lygriad a'r halog-
rwydd pechadurus fydd ynddunt yn awr. *Canys, bwy a gysfodir mewn anllygredigaeth.* 1 Cor. xv. 42.

5. Cyrph hollol-jachus, na fyddant yn ddarostyngedig, fel
yn awr, i nebrhyw gyfuddiau na marwolaeth byth. *Canys, rhaid i'r marwöl bwn wisgo arfarwöledeb.* 1 Cor. xv. 53.

6. Y Corph fy'n awr yn fudrwael, ac a deflir i'r pwll i'w
gladdu allan o'r olwg, fel peth di-fri a ffaidd, a fydd yn
Gorph gogoneddus yn yr Adgyfodiad. *Efe a heuir mewn
ammharch, ac a gysfodir mewn gogoniant.* 1 Cor. xv. 43.

7. Y Corph fy'n awr yn wannaid, ac yn barod i lesghäu
a diffygio beunydd, a fydd gryf a heini, pan ei cyfodir, yn
abl i gydsymmud a gweithredu â'r Enaid, heb flino byth.
Efe a heuir mewn gwendid, ac a gysfodir mewn nerth.
1 Cor. xv. 43.

8. Y Cyrph anianol, fy raid eu meithrin yn awr â chwsg,
a lluniaeth, a gwisgoedd; a fyddant yn yr Adgyfodiad o'r
un fywioljaeth, ac mor wisgi a bywiog ag ysbrydjon. *Efe
a heuir yn gorph anianol, ac a gysfodir yn gorph ysbrydol.*
—*T maent fel angyljon Duw yn y nef.* 1 Cor. xv. 43;
Math. xxii. 30.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Adgyfodiad y Meirw?

Att. 1. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, am ddadguddio'r
pethau hyn i ni ymmlaen llaw, trwy Grifft Jesu. *Yr bwn a
ddug fywyd ac anllygreddigaeth i oleuni trwy'r efengyl.* 2 Dim.
i. 10.

2. Mi ddylwn lasurio am Adgyfodiad ysbrydol oddi wrth
bechod i Sancteiddrwydd; fel y caffwyf Adgyfodiad gogo-
neddus yn y Dydd olaf. *Gwynfydedig a sanctaidd yw'r
bwn fydd â rhan iddo yn yr adgyfodiad cyntaf: y rhai
hyn nid oes i'r ail farnwölaeth awdurdod arnunt.* Dad.
xx. 6.

3. Mi ddylwn ymarfer fy hun i gael Cydwybod ddirwystr
tu ag at Dduw a dynjon, yn wastadol. *Oblegid y bydd ad-
gyfodiad i'r cyfiawdion, a'r anghyfiawdion befyd.* Act. xxiv.
16. Joan v. 29.

4. Mi ddylwn fod yn helaeth yn fy Nghariad i'r Tlawd
a'r Truenus. *Oblegid, se delir i ni (medd yr Arglwydd) yn
adgyfodiad y rhai cyfiawn.* Luc xiv. 14.

5. Mi

5. Mi ddylwn fod yn gyffurus, pan fo'r Duwjol, fy an-
nwyl gennyf, yn ymadael â'r byd hwn: canys ni gawn gyf-
arfod â hwynt drachefn yn yr Adgyfodiad. *Oblegid, y rhai*
a hunasant yn yr Fesu, a ddwg Duw hesyd gyd ag ef.
Diddenwch ei gilydd â'r ymadroddion hyn. 1 Theff. iv.
14, 18.

6. Mi ddylwn fod yn ddiolchgar dan bob blinderau, megis
y rhai gynt, *a ddirdynnwyd, heb dderbyn ymwared; fel y*
gallent gael adgyfodiad gwell. Hebr. xi. 35.

Cw. Beth yw'r Pwngc olaf o'r Gredo?

Att. Bynyd tragywyddol. Amen.

Cw. Beth ydych yn gredu am Fywyd tragywyddol?

Att. Yr wyf yn credu, y bydd holl ddynolryw fyw yn
dragywydd, ar ôl eu cyfodi o feirw, heb ddiwedd byth.
Canys, yr anghyfiawn a ânt i gosbedigaeth dragywyddol;
ond y rhai cyfiawn i fywyd tragywyddol. Math. xxv. 46.

Cw. Pa fath Fywyd tragywyddol a fydd i'r Cyfiawn?

Att. 1. Duw a sych ymmaith bob deigr oddi wrth eu
llygaid hwynt; a marwolaeth ni bydd mwyach; na thrist-
wrch, na llesain, na phoen ni bydd mwyach: oblegid y
pethau cyntaf a aeth heibio. Dad. xxi. 4.

2. Eu holl ammherrffeithrwydd a dynnir ymmaith, a'u
nâtur a berffeithir yn gwbl. *Canys, pan ddelo yr hyn sydd*
berffaith, gna yr hyn sydd o ran a ddilëir. 1 Cor. xiii. 10.

3. Fe esyd Crist arnunt Anrhydedd mawr jawn a gogo-
neddus, yng ngwydd yr holl fyd. *Canys, efe a ddarw i'u*
ogoneddu yn ei saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai oll sydd
yn credu. 2 Theff. i. 10.

4. Hwyl a gânt Gymdeithas gwblgyflawn â'r holl Nef-
oedd, â'r Seintjau a'r holl Angyljon, ac â Duw ei hun a'r
Fâb yr Arglwydd Jesu; ac i fod gyd ag ef yn wastadol. *Dad.*
xxi. 3. Hebr. xii. 22—24. 1 Theff. iv. 17.

5. Fe fydd eu Gwynfyd yn fawr jawn. *Fel y mae'n*
'sgrifennedig; Ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac m-
ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai
a'i carant ef. 1 Cor. ii. 9.

Cw. Ym mha ffordd yr ymddengys, fod Gwynfyd y
Seintjau yn fawr yn y Nefoedd?

Att. Mae Gwynfyd y Seintjau yn fawr,

1. Oblegid mai'r Duw mawr yw'r Awdwr o hono. *T*
mae iddunt ddinas, ag iddi sylfeini, Saer ac Adeiladydd y
hon yw Duw. Hebr. xi. 10.

2. O

2. Oblegid y Prîs mawr a gostiodd. *Sef, nid awr nac arjan, na phethau llygredig; eithr gwerthfawr waed Crist.* 1 Petr i. 18, 19.

3. Oblegid cymmaint y mae'r Seintjau weithjau yn brofi o Lawenydd y Nefoedd ymmlaen llaw yn y byd hwn. *Y Salmydd a ddywaid, Rhoddaist lawenydd yn fy nghâlôn, mwy na'r amser yr amlhaodd eu byd a'u gwin bwynt. — Megis â mēr ac â brasder y digonaist fy enaid.* Salm iv. 7. lxiii. 5.

4. Oblegid y Gwobrau mawr ag fy ar eu medr. *Sef, Teyrnas Nefoedd, Coron Cyfiawnder, Trigfannau gogoneddus, Hyfrydwch annkraethadwy, Mwynhâad o Dduw, ac Etfeddiaeth anllygredig, a dhalogedig, a diddiflannedig, sydd ynghadw iddunt.* 1 Petr i. 3, 4.

5. Oblegid Naturjaeth briodol y Gwynfyd hwn.

Cw. Beth yw Natur y Gwynfyd hwnnw?

Att. 1. Mae Gwynfyd y Seintjau, yn y Bywyd tragywyddol, yn gwblgyflawn, heb ddim yn ddiffyg ynddo. *Digonolrwydd llawenydd sydd ger dy fron. — Hwynthwy oll a gyflawnir â holl gyflawnder Duw.* Salm xvi. 11. Eph. iii. 19.

2. Mae Gwynfyd y Seintjau yn briodol addas i bob un o honunt. *Canys, Pob un a dderbyn ei briod wobr ei hun, yn ei lasur ei hun.* 1 Cor. iii. 8. Dad. xxii. 12.

3. Y mae eu Gwynfyd yn ddigymmysg, yn ddifedur, ac yn ddiddiwedd, heb berygl o'i golli byth. *Joan xvi. 22.*

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Fywyd tragywyddol y Seintjau?

Att. 1. Mi ddylwn garu Duw; am ddanfôn o hono ei uniganedig Fâb i'r byd, fel y byddem ni fyw trwyddo ef. 1 Joan iv. 9.

2. Mi ddylwn geisio Rhan ym Mâb Duw uwchlaw pob peth. *Canys, Tr hwn y mae y Mâb ganddo, y mae y bywyd ganddo: a'r hwn nid yw ganddo Fâb Duw, nid oes ganddo Fywyd.* 1 Joan v. 12.

3. Mi ddylwn, wrth ystyriaid gymmaint yw Gwynfyd y Bywyd tragywyddol, ymröi yn awyddus i bob Dajoni ag allwyf. *Tn gwneuthur dajoni na ddiogwn: canys yn ei awn bryd y medwn, oni ddiffygwn.* Gal. vi. 9.

Cw. Beth a fydd i'r anghyfiawn ar ôl yr Adgyfodiad?

Att. 1. Hwynthwy a geuir allan o Deyrnas Nefoedd. *Tno bydd wylofain a rkingcian dannedd, pan weloch Abraham, ac Isaac, a Jacob, a'r holl brophwydi, yn nheyrnas Duw, a chwithau wedi eich bwrw allan.* Luc xiii. 28.

2. Crist

2. Crist y Barnwr a ddyrwaid wrth y rhai a fyddant ar y llaw affry, Ewch oddi wrthyf, rai melltigedig, i'r tân tragywyddol, yr hwn abarotöwyd i ddiafol ac i'w angyljon. A'r rhai hyn a ânt i gosbedigaeth dragywyddol. Math. xxv. 41, 46.

3. Cosbedigaeth yr anghyfiawn, o hynny allan, a fydd yn fawr ac yn echrydus jaw'n.

Cw. Pa lun yr ymddengys, y bydd Côsb yr anghyfiawn yn fawr?

Att. 1. Mae Côsb yr anghyfiawn yn echrydus jaw'n, weith-jau, yn y byd hwn. Yr hên fydd a foddwyd â dwfr; Sodom a Gomorrah a losgwyd â thân; y ddaear a agorodd ei safn, ac a lyngcodd Corah a Dathan, a'u holl ddynjon hwy, yn fyw i uffern. Gen. vii, xix. Num. xvi.

2. Mae'r anghyfiawn, trwy ddirmysgu Trugaredd Dduw, yn cyffroi Digllonedd Dduw a'i Gyfiawnder, i'w poenydio yn ofnadwy jaw'n. Canys, Ar yr annuwjолjon y glawia efe faglau, tân a brwmstan, a phoethwynt ystormus: dymma ran eu phiol hwynt. Salm xi. 6.

3. Mae Côsb yr anghyfiawn yn echrydus. Oblegid, y rhwymir hwy draed a dwylaw, a hwy a fwrir i'r tywyllwch eithaf; ac yno bydd eu llef yn wylofus jaw'n. Math. xxii. 13.

4. Mae eu Côsb hwy yn llym angerddol, trwy bob rhan o honunt, heb fymryn o Gyflur na Gobaith am ben eu Poen. Canys, hwy a yfant o win digofaint Duw, yr hwn yn ddigymmysg a dywallddwyd yn phiol ei lid ef; a hwy a boenir mewn tân a brwmstan yng ngolwg yr angyljon sanctaidd, ac yng ngolwg yr Oen. Dad. xiv. 10.

5. Mae eu Côsb hwy yn ddiorphwys, yn ddigwŷyn, ac yn ddiddiwedd byth. Mŵg eu poenedigaeth hwy fydd yn myned i fynnu yn oes oesoedd: ac nid ydynt hwy yn cael gorphwysdra ddydd na nôs. — Canys, hwy a ânt i gosbedigaeth dragywyddol. — Lle nid yw eu prys hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd. Dad. xiv. 11. Math. xxv. 46. Marc ix. 48.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Gôsb yr anghyfiawn?

Att. 1. Ni ddylai neb gynfigennu wrth lwyddiant yr anghyfiawn yn y byd hwn. Canys, y troseddwy'r a gyd-ddistrywir: diwedd yr annuwjолjon a dorrir ymmaith. Salm xxxvii. 38.

2. Fe ddylai'r annuwjол weled eu Perygl. Canys, o's bydd yr ydych yn ôl y cnawd, meirw fyddwch. — O herwydd hynny

yr ymehengodd uffern, ac yr agorodd ei safn yn anferth; ac yno y disgyn eu gogoniant hwy. Rhuf. viii. 13. Esay v. 14.

3. Mi ddylwn ryfeddu Cariad Duw; yn rhoddi i ni ei uniganedig Fâb, fel na choller prwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragywyddol. Joan iii. 16.

4. Mi ddylwn ddyfgu ofnu Duw yn unig. Nac ofnwech rhag yrhai a laddant y corph, ac nid allant ladd yr enaid; eithr yn hytrach ofnwech yr hwn a ddichon ddistrywio enaid a chorph yn uffern. Math. x. 28.

5. Dyled pawb a waredwyd, yw, clodforu Duw yn dragwydd. Felly dywedded gwaredigjon yr Arglwydd, y rhai a waredodd efe o law y gelyn. — Canys nid appwyntiodd Duw ni i ddigofaint, ond i gaffael jechydwrjaeth trwy'r Arglwydd Iesu Grist. Salm cvii. 2. 1 Theff. iv. 9.

Cw. Beth yw ystyr *Amen*, yn niweddd y Gredo?

Att. Ystyr *Amen*, yn niweddd y Gredo, yw, *Felly mae*; neu, *Felly y credaf*: ac ni a ddylem, bob un, ddywedud *Amen* o'n calonau yn gywir, yn Gyffes o'n Ffydd i bob Pwngc o honi, o's mynnwn fod trwy Ffydd yn gadwedig. Canys â'r gâlön y credir i gyfiawnder, ac â'r genau y cyffesir i jechydwrjaeth. Rhuf. x. 10.

Y DRYDEDD RAN.

Y N C Y N N W Y S

ESBONIAID O'R DEG GORCHYMMYN.

Cwest. **A**M ba beth y mae'r Drydedd Ran o'r Catecism?
 Atteb. Am ein Hufudd-dod i Gyfraith Dduw.
Sef, Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw
a'i Orchymynnion.

Cw. O herwydd pa ham y dylech ufuddhau i Gyfraith Dduw?

Att. 1. Am mai Duw yw'n Creawdwr ni. *Efe a'n gwnaeth*, ac nid ni ein hunain: ei bobl ef ydym, a defaid ei borfa. Salm c. 3.

2. Am mai Duw yw'n Cynhalïwr. *Gan ei fod ef yn rhoddi i bawb fywyd, ac anadl, a phob peth oll.* Act. xvii. 25.

K

3. Am

3. Am mai Duw yw 'n Barnwr. *Efe yw'n Deddfwr; efe yw'n Brenin; efe a'n ceidw.* Esay xxxiii. 22.

4. Am fod Digofaint Duw yn dyfod ar blant yr an-ufudd-dod. Eph. v. 6.

5. Am fod yn dda i ddŷn ufuddhäu i Gyfraith Dduw. *Rkodiawch yn yr holl ffyrdd a orchymmynnais (medd yr Arglwydd) fel y byddo'n ddajonus i chwi.* Jer. vii. 23.

Cw. Pa Ddajoni fydd i'r rhai a ufuddhânt i Gyfraith Dduw?

Att. 1. Hwyl fyddant Bobl ddewisol i Dduw ei hun. *O's gan wrando y gwrandêwch ar fy llais, a chadw fy nghyf- ammod; chwi a fyddwch yn drysor priodol i mi, o flaen yr holl bobloedd.* Eccl. xix. 5.

2. Mae Duw yn eu bendithio hwyl a'u holl Feddiant. *Yr holl fendithion hyn a ddaw arnat, o's gwrandewi ar lais yr Arglwydd dy Dduw.— Bendigedig a fyddi di yn dy ddy- fodjad i mewn, ac yn dy fynedjad allan.* Deut. xxviii. 2, 6.

3. Mae Duw yn gwrthwynebu eu gwrthwynebwyr hwylt. *Mi a fyddaf yn elyn i'th elynjon (medd yr Arglwydd) ac a wrthwynebas dy wrthwynebwyr.— Bendithiaf belyd dy fen- dithwyr, a'th felldithwyr a felldigaf.* Eccl. xxiii. 22. Gen. xii. 3.

4. Mae Duw yn gwrando eu Gweddïau. *Beth bynnag a ofsynom, yr ydym yn ei dderbyn ganddo ef; o blegid ein bod yn cadw ei orchymmynion ef.— Ond y neb a dryymmaith ei glust rhag gwrando'r gyfraith, fydd ffaidd ei weddi.* 1 Joan iii. 22. Diar. xxviii. 9.

5. Maent hwyl yn annwyl gan Grifft, a thrwyddo ef yn gadwedig. *Canys efe a ddywedodd, Pwy bynnag a wnâ ewyllys fy Nhâd yr hwn fydd yn y nesoedd, efe yw fy mrawd i, a'm chwaer, a'm mam.* Math. xii. 50. Dad. xxii. 14. Joan xv. 14.

Cw. A ddylech chwi ufuddhäu i neb ond i Dduw yn unig?

Att. Dylem. Canys mae Duw yn gorchymmyn i ni ufuddhäu,

1. I'n Llywïawdwyr. *Ymddarostynged pob enaid i'r aw- durdodau goruchel.* Rhuf. xiii. 1.

2. I'n Hathrawön. *Ufuddhêwch i'ch blaenoriaid, ac ym- ddarostyngwch: o blegid y maent hwy yn gwyllo dros eich eneidiau chwi.* Hebr. xiii. 17.

3. I'n Rhieni. *Y plant, ufuddhêwch i'ch rhieni yn mhob peth: canys hyn fydd yn rhyngu bodd i'r Arglwydd yn dda.* Col. iii. 20.

4. I bob peth a ordeinier yn gyfiawn gan ddynjon. *Ymddarostyngwch o blegid hyn i bob dynol ordinhâad, o herwydd yr Arglwydd. Eithr nid i ddim a fo'n wrthwyneb i Gyfraith Dduw. Canys, Rhaid yw ufuddhau i Dduw yn fwy nag i ddynjon. 1 Pedr ii. 13. Aët. v. 29.*

Cw. A ellwch chwi ufuddhau yn berffaith i Gyfraith Dduw?

Att. 1. Ni's gallaf ufuddhau yn berffaith i Gyfraith Dduw, tra fyddwyf yn annychweledig. *Canys, yr wyf yn gweled deddf arall yn fy aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy nghaethiwo i ddeddf pechod, yr hon sydd yn fy aelodau. Rhuf. vii. 23.*

2. Ni's gallaf ufuddhau yn llwyr-ddibechod mewn 'stâd o Râs, tra fyddwyf mewn cnawd pechadurus. *Canys mewn llawer o bethau yr ydym ni barwb yn llithro. Jago iii. 2. 1 Joan i. 8.*

3. Mi ddylwn roddi'r Ufudd-dod gorau ag allwyf i Gyfraith Dduw trwy Ffydd yng Nghrist, o's mynnaf etifeddu Bywyd tragywyddol. Megis y dywedodd Crist ei hun. *O's iwyllysf fyned i mewn i'r bywyd, cadw'r gorchymmynnion. Math. xix. 17.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ychwaneg ynghylch eich Ufudd-dod i Gyfraith Dduw?

Att. 1. Na ddylai neb fod yn anwybodus o Gyfraith Dduw, y Rheol o'n Hufudd-dod ni; rhag iddunt gyteiliorni. *Onid am hyn yr ydych yn cyfeiliorni, am nad ydych yn gwybod yr ysgrythurau, na gallu Duw? Marc xii. 24. Salm xcv. 10.*

2. Na ddichon neb, trwy broffes o Ffydd, heb Ufudd-dod, byth fyned i'r Nefoedd. *Nid pob un sydd yn dywedud wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd; ond yr hwn sydd yn gwneuthur iwyllys fy Nhâd yr hwn sydd yn y nefoedd. Math. vii. 21.*

3. Mai trwy Ffydd yn unig, ag fy'n gweithredu Ufudd-dod, y mae'n Cyfiawnhâad ni ger bron Duw. *Gan wybod nad ydys yn cyfiawnhau dyn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Jesu Crist. Eithr, megis y mae'r corph heb yr ysbryd yn farw, felly befyd ffydd heb weithredoedd marw yw. Gal. ii. 16. Jago ii. 26.*

Cw. Pa fodd y rhoddwyd Cyfraith Dduw i ddynjon?

Att. 1. Fe roddwyd y Gyfraith yn 'sgrifennedig yn natur a chalon dyn ar y cyntaf, cyn iddo syrthio oddi wrth Dduw; ac sy ryw faint yn natur dyn etto, yn llychlyd ac yn dywyll.

Onid yw naturjaeth ei hun yn eich dysgu chwi? A'r Apostol a ddywaid am y cenhedloedd, fod gweithredoedd y ddeddf yn 'sgrifennedig yn eu calonnau hwynt. 1 Cor. xi. 14. Rhuf. xi. 14, 15.

2. Fe roddwyd y Gyfraith ar ôl hynny, trwy *Fofes*, i'r *Juddewön*, yn 'sgrifennedig â Bys Duw ei hun, ar Lechau o Gerrig: a chweddi hynny fe'i 'sgrifennwyd yn dra helaeth trwy Ysbryd Duw yn yr Yfgythurau. *Hof. viii. 12.*

Cw. Pa fawl Cyfraith a roddwyd i'r Juddewön trwy Fofes?

Att. Tair.

1. Y Gyfraith Foefol; sef, y Deg Gorchymmyn; yn Rheol o Ufudd-dod i bawb. *Deut. vi. 1. xxvii. 26.*

2. Y Gyfraith Farnedigaethol; yn Rheol o Farnedigaeth wladol rhwng yr *Juddewön* a'i gilydd. *Lef. xxvi. 46.*

3. Y Gyfraith Ddefodol; yn Rheol o Addoliad Duw yn yr Eglwys *Juddewig*. Yn cynnwys Cysgodau o Grist; ac i ddiflannu, pan ddeuai Crist ei hun, y Sylwedd o honunt. *Col. ii. 14.*

Cw. Dan ba Gyfammod y rhoddodd Duw y Gyfraith Foefol yn Rheol o Ufudd-dod?

Att. 1. Fe roddodd Duw y Gyfraith Foefol i'n Rhieni cyntaf, ym Mharadwys, cyn iddunt bechu, yn Rheol o Ufudd-dod, ac yn Ammod o Fywyd tragwyddol, dan y Cyfammod Gweithredoedd. Megis y mae Moses yn 'sgrifennu am y cyfiawnder sydd o'r ddeddf; Mai'r dŷn a wnêl y petkau hynny, a fydd byw trwyddunt. Rhuf. x. 5.

2. Fe roddodd Duw y Gyfraith Foefol, yn Rheol o Ufudd-dod i bobl *Isrâel*, ar Fynydd *Sinai*, dan y Cyfammod Grâs; o herwydd i bawb dorri'r Cyfammod Gweithredoedd. *Am hynny trwy weithredoedd y ddeddf ni chyfjawnheir un cnawd. Rhuf. iii. 20.*

Cw. Pa ham y mae Sant Paul yn cyffelybu Cyfammod Mynydd Sinai i Agar, ag oedd yn gaeth hi a'i phlant, o's Cyfammod o Râs ydoedd? Gal. iv. 22—25.

Att. O herwydd jau gaeth yr aberthau a'r defodau ffermoniawwl yr oruchwyliaeth hynny o'r Cyfammod Grâs. Ac o herwydd eu dallineb hwy, yn gwyrddroi'r Cyfammod Grâs megis yn Gyfammod Gweithredoedd, trwy ymddiried yn eu cyfiawnder eu hunain. Rhuf. ix. 30—32. x. 4, 5.

Cw. Pa lun yr ymddengys, mai dan y Cyfammod Grâs y rhoddwyd y Gyfraith Foefol i bobl Isrâel?

Att.

Att. 1. O blegid i Dduw amlygu Addewidjon y Cyfammod Grâs i'n Rhieni cyntaf, ar ôl iddunt dorri'r Cyfammod Gweithredoedd: ac ni thynnodd efe mo'i Addewid byth yn ôl. *Canys diedifarus yw doniau a galwëdigaeth Dduw.* Rhuf. xi. 29. Gal. iii. 15.

2. O blegid i Dduw sicrhâu Addewidjon y Cyfammod Grâs, ar ôl hynny, i *Abraham* a'i hâd, yn Gyfammod tragwyddol; ac a ordeiniodd yr Enwaediad yn Sêl o hono. *Fel nad yw y ddeddf, oedd bedwar cant a deg ar hugain o flynyddoedd wedi, yn ei ddirymmu, i wneuthur yr addewid yn ofer.* Gal. iii. 16, 17. Gen. xvii.

3. O blegid mai trwy Râs yn unig yr oedd Jechydwriaeth i bobl *Isrâel*, megis i ninnau; ac nid trwy Weithredoedd. *Trwy râs yr Arglwydd Jesu Grist, yr ydym ni yn credu ein bod yn gadwedig, yr un modd a hwythau.* — *Canys ni chyfjawnkëir neb trwy weithredoedd y ddeddf ger bron Duw.* Act. xv. 11. Gal. iii. 11.

4. O blegid bod Duw yn addaw cofio ei Gyfammod, a thrugarhâu wrthunt, pan y cyfaddefent eu pechodau. Ac yn addaw *Trugaredd i filoedd o'r rhai a'i carant*, yn yr ail Orchymmyn; a hîr Hoedl i'r rhai a anrhydeddant eu Rhieni, yn y pummed Gorchymmyn: ac nid oes un Addewid yn y Cyfammod Gweithredoedd ar ôl ei dorri. *Lef. xxvi. 40, 42. Ecfo. xx. 2, 6.*

5. O blegid mai Cysgodau o Grist, a'r pethau a berthyn i'r Cyfammod Grâs, oedd yr holl Aberthau a'r Defodau a ordeiniwyd yng Nghyfammod Mynydd *Sinai*. *Y rhai ydynt gysgod pethau i ddyfod: ond y corph sydd o Grist.* Col. ii. 17. Hebr. x. 1.

Cw. A ydyw'n llefol i chwi wybod, mai dan oruchwyliath y Cyfammod Grâs yr oedd yr *Judderwôn*, pan y rhoddwyd y Gyfraith iddunt?

Att. Ydyw'n ddiammau yn llefol jawn.

1. O blegid, pan dorrwyd hwynt ymmaith oddi wrth y Cyfammod, i ni, y Cenhedloedd, gael ein derbyn i mewn iddo; fef, i'r un Cyfammod â hwy, nyni a'n plant gyd â ni yn awr, megis yr oeddent hwythau gynt a'u plant gyd â hwy. *Canys, ni a impiwyd i mewn yn eu plith hwy; fe'n gwnaethpwyd yn gyfrannog o wreiddyn ac o frasder eu holewydden hwy; fef, yn eu lle hwy dan y Cyfammod Grâs; nad yw yn waeth yn awr i ni nac i'n plant, nag yr ydoedd gynt iddunt hwy.* Eithr, *Crist a wnaed yn Gyfryngwr cyfammod gwell.* Rhuf. xi. 17. Hebr. viii. 6. K 3 2. Mac'n

2. Mae'n llefol i ni wybod, mai dan y Cyfammod Grâs y rhoddwyd y Gyfraith; o blegid bod rhai yn gwrthwynebu'r Dyledswyddau a orchymmynnir yn y Ddeddf, neu'r Gyfraith, fel pe bai hynny yn perthyn i'r Cyfammod Gweithredoedd yn unig, ac nid i Athrawjaeth Ffydd yn y Cyfammod Grâs. *Wrth hynny, a ydym ni yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym trwy ffydd? Na atto Duw. Rhuf. iii. 31.*

3. Mae'n llefol i ni wybod, mai dan y Cyfammod Grâs y rhoddwyd y Gyfraith, i'n dysgu i gyflawnu'r Dyledswyddau a orchymmynnir ynddi: nid megis dan y Cyfammod Gweithredoedd, gan ymddiried ynddunt; eithr trwy Ffydd yng Nghrist, yn ôl Athrawjaeth y Cyfammod Grâs, fel y'n dysgid yn fwy tywyll gynt; eithr yr awr hon a eglurwyd, a thrwy ysgrifurau'r prophwydi, yn ôl gorchymmyn y tragywyddol Dduw, a gyhoeddwyd ym mhilith yr holl genhedloedd, er mwyn ufudd-dod ffydd. *Rhuf. xvi. 26.*

Cw. A ydyw'r Gyfraith Foefol, sef y Deg Gorchymmyn, yn Rheol o Ufudd-dod i'r Cristionogion dan yr Efengyl a'r Cyfammod Grâs?

Att. Ydyw'n sicr.

1. O blegid fod y Gyfraith Foefol yn Rheol o Ufudd-dod i'r *Juddewön* dan y Cyfammod Grâs. *Tr Arglwydd a ddywedodd wrth Foses, 'Sgrifenna i'r y geiriau hyn; o blegid yn ôl y geiriau hyn y gwneuthum gyfammod â thi, ac ag Israel. Ecsod. xxxiv. 27.*

2. O blegid na ddaeth Crist i ddisfrywio'r Gyfraith, ond fel y caem Râs i'w chyflawnu'n well. *Na thybiwch fy nyfod i dorri'r gyfraith neu'r prophwydi: ni ddaethym i dorri, ond i gyflawnu. Math. v. 17.*

3. O blegid fod Athrawjaeth yr Apostoljon yn cadarnhau Rhwymedigaeth ein Hufudd-dod i'r Ddeddf, neu'r Gyfraith. *A ydym ni yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym trwy ffydd? Na atto Duw: eithr yr ydym yn cadarnhau'r ddeddf. Rhuf. iii. 31.*

4. O blegid fod Athrawjaeth y Cyfammod Grâs yn yr Efengyl, yn gwahardd yr un pechodau, ac yn dysgu'r un Dyledswyddau, fel ffurwythau o'n Ffydd yng Nghrist, ag a ddyf-gir yng Ngorchymmynion y Gyfraith; ac yn condemnio holl droseddwy'r anedifeiriol y Gyfraith. *Luc xviii. 19, 20. 1 Cor. vi. 9, 10.*

Cw. A ellwch chwi fod yn gadwedig trwy Ufudd-dod i Reol y Gyfraith?

Att.

Att. 1. Ni's gall neb fod yn gadwëdig trwy Ufudd-dod i Reol y Gyfraith; o herwydd i ni oll ei throfeddu hi, ac o blegid amherffeithrwydd ein Hufudd-dod gorau. *Canys nid oes ddyn cyfiawn ar y ddaear, a wnâ ddajoni, ac ni phecha.* Preg. vii. 20.

2. Ni roddir y Gyfraith dan y Cyfammod Grâs yn Rheol o'n Hufudd-dod, fel Ammod (neu Gondifiwn) o Fywyd a Chyfiawnhâad, megis yr oedd yn y Cyfammod Gweithredoedd. Yn yr ystyr hyn, *nid ydym dan y ddeddf, eithr dan râs.*—*Yn gwybod, nad ydys yn cyfiawnhâu dyn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Jesu Grist.* Er hynny, y mae'r Ddeddf, neu'r Gyfraith, yn Rheol fuddiol o'n Hufudd-dod. *Rhuf. vi. 14. Gal. ii. 16.*

Cw. Ym mha ystyr y mae'r Ddeddf, neu'r Gyfraith, yn Rheol fuddiol o'n Hufudd-dod dan yr Efengyl a'r Cyfammod Grâs?

Att. 1. Mae'r Gyfraith yn fuddiol i'n hargyoeddu o'n trofedd. *Canys trwy'r ddeddf y mae adnabod pechod.* *Rhuf. iii. 20. vii. 9.*

2. Y mae'n fuddiol i weithio Tröedigaeth ynnom, a'n tywys at Grist oddi wrth hunan-hyder a phechod. *Cyfraith yr Arglwydd sydd berffaith, yn troi'r enaid.*—*T ddeddf oedd ein bathraw ni at Grist, fel y'n cyfiawnhâid trwy ffydd.* *Salm xix. 7. Gal. iii. 24.*

3. Mae'n fuddiol i gyfarwyddo'n Hymarweddiad, trwy ddilyn y pethau a orchymmynnir, a gochelyd y pethau a waherddir ynddi. *Pa fold y glanhâ llangc ei lwybr? Wrth ymgadw yn ôl dy air di.* *Salm cxix. 9.*

4. Mae'n fuddiol i ddangos y Perffeithrwydd difrycheulyd o Sancteiddrwydd, fel y *N.d.*, ag y dylem gyrchu yn y blaen, ac ymestyn tu ag atto fwyfwy. *Nid fel pe bawn wedi ei gyrhaeddyd eisoes, neu fod eisoes wedi symherffeithio: eithr dilyn yr wyf, fel y gallwyf ymaflyd yn y peth bwn bwyd yr ymaflwyd ynnof gan Grist Jesu.*—*Yr ydwyf yn cyrchu at y nôd, am gamg uchel atwëdigaeth Duw yng Nghrist Jezu.* *Phil. iii. 12, 14.*

5. Mae'n Dyftiolaeth fuddiol o Wirionedd ein Ffydd: canys Ffydd yn gweithio Ufudd-dod Efangylaidd i Gyfraith Dduw, sy'n rhoddi Hawl yng Nghrist a Bywyd tragwyddol. *Gwyn eu byd y rhai sy yn gwneuthur ei orchymmynnion ef, fel y bo iddunt ffraint ym mbren y bywyd, ac y gallont fynd i mewn trwy'r pyrth i'r ddinas.* *Dad. xxii. 14.*

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth fod y Gyfraith yn Rheol fuddiol o Ufudd-dod?

Att. 1. Mi ddylwn glodfori Duw, am roddi ei Gyfraith i ni, ag fydd gynnifer ffordd mor fuddiol. *Ni wnaeth efe felly ag un genedl; ac nid adnabuant ei farnedigaethau ef. Molech yr Arglwydd.* Salm cxlvii. 20.

2. Mi ddylwn wrthod Athrawjaeth y rhai a wrthwynebant y Gyfraith a rydd Duw yn Rheol o Ufudd-dod i 'w Bobl. Ac yn addaw hefyd ei 'sgrifennu yn eu calonnau hwynt; gan ddywedud, *Myfi a ddodaf fy nghyfreithiau yn eu meddwl, ac yn eu calonnau yr ysgrifennaf hwynt: a mi a fyddaf iddunt bwy yn Dduw, a bwythau a fyddant i minnau yn bobl.* Hebr. viii. 10.

3. Ni a ddylem edrych am gadw Cyfraith Dduw; gan fod yn hunanymwadol, o herwydd ammherffeithrwydd ein Hufudd-dod. *Cadw fy ngorchymynnion, a bydd fyw; a'm cyfraith fel canmwyll dy lygad.—Gwedi i chwi wneuthur y cwbl oll ag a orchymynnwyd i chwi, dywedwch, Gweision anfuddiol ydym.* Diar. vii. 2. Luc xvii. 10.

Cw. Pa bryd y rhoddodd Duw y Gyfraith i bobl Israhel?

Att. 1. Yn y trydydd mîs ar ôl eu gwaredu o'r Aipht. Canys y mae Duw yn disgwyl am Ufudd-dod gan y rhai a waridir. *Ezra ix. 13, 14.*

2. Pan yr oedd Duw yn adnewyddu ei Gyfammod â hwy. Canys dan Rwymedigaeth o Ufudd-dod y mae Duw yn eu cymmeryd yn Bobl gyfammodol iddo. *Ecsod. xix. 5—8.*

Cw. Ym mha fodd y rhoddodd Duw y Gyfraith?

Att. 1. Fe orchymynnodd Duw i'r bobl ymfanteiddio i dderbyn y Gyfraith oddi wrtho ef ar Fynydd Sinai. Canys, ni ddichon pobl halogedig nesâu at Dduw. *Ecsod. xix. 9—11.*

2. Fe barodd Duw fod ffîn o amgylch y Mynydd; ac na ryfygai neb fyned drosodd, na chyffwrdd ag ef, rhag eu difrywio. Canys y mae'n beryglus i ruthro dros dertynau'r Gyfraith. *Ecsod. xix. 12, 13.*

3. Fe gymmerodd Duw *Moses* yn gyfryngwr rhyngddo a'r bobl. Ac wedi iddo aros gyd â'r Arglwydd ar Fynydd Sinai, heb fwyta nac yfaid ddeugain niwrnod, fe roddodd Duw iddo y Deg Gorchymryn, wedi eu 'sgrifennu gan Dduw ei hun ar ddwy Lech. *Ecsod. xxxiv.*

4. Fe roddwyd y Gyfraith mewn modd dychrynadwy iawn a gogoneddus. Canys yr oedd taranau a mellt, a chwmwl tew ar y mynydd, a llais udgorn yn gryf iawn; fel y dychrynodd

chrynodd yr holl bobl. *A'r holl fynydd a grynodd yn ddirfawr, o herwydd disgyn o'r Arglwydd arno fel tân.* Ecfod. xix. 16, 18.

Cw. Pa ham y rhoddwyd y Gyfraith yn y fath fodd dychrynadwy?

Att. 1. I ddyfsgu i ni roddi Ufudd-dod parchus i Gyfraith Dduw. *Canys, Efe a fawrhâ ei gyfraith, ac a'i gwnâ yn anrhydeddus.—Ac ni a ddylem wasanaethu Duw wrth ei fodd gyd â gwylder a pharchedig ofn. Canys ein Duw ni fydd dân yffol.* Esay xlii. 21. Hebr. xii. 28, 29.

2. I ddyfsgu i ni geisio Crist yn Gyfryngwr rhyngom a Duw. *Megis y dymunodd yr Isrâeljaid i Foses sefyll rhyngddunt ag ef, pan welasant y dychryniadaubyn.* Ecfod. xx. 18, 19.

3. I ddyfsgu i ni ystyriaid mor ddychrynlyd fydd Dydd y Farn i droseddwyd y Gyfraith. *Y mynyddoedd a grynant rhagddo, a'r brynniau a doddant, a'r ddaear a lysg gan ei olwg, a'r byd hefyd, a chwebl ag a drigant ynddo. Pwy a saif o flaen ei lid ef! a phwy a gsfyd ynghyndaedd ei dligofaint ef! Ei lid a dywelldir fel tân, a'r creigjau a fwrir i lawr ganddo.* Nah. i. 5, 6. Seph. i. 14, 15. Dad. vi. 15—17.

4. I ddyfsgu i ni wrando'r Gorchymmynion yn ystyriol, pan y traethir hwy yn yr Eglwys. *Megis pe fyddem wrth Fynydd Sinai, yn clywaid Duw yn eu llefaru wrthym â'i Enau ei hun; nes byddo'n calonnau yn crynu o arfwyd. Canys, ar hwn yr edrychaf fi (medd yr Arglwydd) sef, ar y truan a'r cystuddiedig o ysbryd, ac sydd yn crynu wrth fy ngair.* Esay lxvi. 2.

5. I ddyfsgu i ni gydnabod, pa gymmaint mwy o Diriondeb a amlygir dan yr Eifengyl, nâ than y Gyfraith. *Canys ni elwir ni at fynydd yn llosgi gan dân, a dychrynfaedd ofnadwy; eithr at Grist, i gael cyfeillach annwyl â Duw a'r holl nesoedd.* Hebr. xii. 18—22.

Cw. Beth a ystyriwch yn flaenaf yn y Deg Gorchymmyn?

Att. 1. Eu Hawdurdod; ag y ddylai rwymo pawb i fod yn ufudd iddunt. *Canys, Genau Duw a'u llefarodd, a Bys Duw a'u sgrifennodd.* Deut. xi. 18, 19. xxvii. 10.

2. Eu Nifer; sef, nad ydynt ond deg. *Fel y bai'n hawdd i bawb eu cofio.* Diar. iii. 1.

3. Helaethrwydd yr Ystyr a gynhwyfir ynddunt, mewn ychydig o eiriau. *Megis y dywedodd Dafydd, Dy orchymmyn di fydd dra ehang.* Salm cxix. 96. *Cw.*

Cw. Ym mha ddull y mae jawn ddyall y Gorchymmyn-nion hyn?

Att. 1. Mi ddylwn ddyall, fod Gorchymmynion Duw yn rhwymo'r holl ddŷn, a'r cwbl a berthyn i'w gorph a'i enaid; fef, ei holl dueddiadau a'i feddyliau oddi mewn, fel ei holl ymarweddiad oddi allan. *Canys ni a wyddom fod y ddeddf yn ysbyrdol.* Rhuf. vii. 14.

2. Mi ddylwn ddyall, fod pob Gorchymmyn yn ein rhwymo i ochelyd pob pechodau a fo'n wrthwyneb i'r Dyledswyddau a orchymmynnir ynddunt; ac yn ein rhwymo i gyflawnu pob Dyledswyddau a fo'n wrthwyneb i'r pechodau a wa-herddir ynddunt.

3. Mi ddylwn ddyall, fod pob Gorchymmyn yn ein rhwymo i ochelyd pob peth a fo'n tueddu i'r pechodau a wa-herddir ynddunt; ac yn ein rhwymo i bob peth y fo'n tu-eddu tu ag at jawn-gyflawniad y Dyledswyddau a orchym-mynnir ynddunt.

4. Mi ddylwn ddyall, fod arnaf fi Rwymedigaeth, nid yn unig i ochelyd pob achos o droseddu'r Gorchymmynion hyn fy hun, eithr hefyd na roddwyf achos i neb arall eu troseddu. *Na fydd gyfrannog o bechodau rhai eraill.* 1 Dim. v. 22.

5. Mi ddylwn ddyall, fod Awdurdod goruchel Duw ym mhob un o'r Gorchymmynion fel ei gilydd; a'r fath gyf-fylldiad rhyngddunt, na's gellir torri un o honunt, heb dor-ri'r lleill i gŷd. *Canys prwy bynnag a gadw'r gyfraith oll, ac a ballo mewn un pwngc, y mae efe yn euog o'r cwbl.* Jago ii. 10.

Cw. Ym mha Drefn y rhoddir y Deg Gorchymmyn?

Att. 1. Mae Duw yn llefaru pob Gorchymmyn yn y Nifer *unigol*. Megis wrth bob dŷn ar ei ben ei hun. Fel y gwypo *pob un* y Rhwymedigaeth neillduol fy arno i ufudd-hau iddunt, a'r Cyfrif neillduol a orfydd i *bob un* roi i Dduw am ei drosedd o honunt. Rhuf. xiv. 12.

2. Fe roddir y Gorchymmynion, gan mwyaf, mewn ffordd naccaol, i wahardd pechodau: o blegid cymmaint yw'n tueddiad ni i bechod; ac o blegid na fydd y Dyledswyddau a orchymmynnir yn gymmeradwy, heb ochelyd y pechodau a wa-herddir.

3. Fe roddwyd y Gorchymmynion yn 'sgrifennedig ar ddwy Lech. Sef, ein Dyledswydd i Dduw ar y Llech gyntaf, yn y pedwar Gorchymmyn blaenaf; a'n Dyled

i'n Cymmydog ar yr ail Lech, yn y chwech Gorchymmyn olaf.

Cw. Pa ham y dodir ein Dyled i Dduw yn y Llech gyntaf, a'n Dyled i Ddynjon yn yr ail Lech?

Att. 1. Am nad oedd gymmwys i'n Dyled i Dduw a Dynjon fod am ben ei gilydd yn yr un Lech, fel pe buafent yn gydbwys â'i gilydd: canys ni a ddylem wahaniaethu rhyngddunt.

2. Fe roddir ein Dyled i Dduw yn y Llech gyntaf, o herwydd mai i Dduw yn bennaf ac yn gwbl y mae'n holl Ufudd-dod yn ddyledus; ac o Ufudd-dod i Dduw y mae i ni gyflawnu'n Dyled i Ddynjon, a gynhwyfir yn yr ail Lech.

Cw. Am ba beth yn neillduol y mae'r pedwar Gorchymmyn blaenaf, a 'sgrifennwyd yn y Llech gyntaf?

Att. 1. Am y Gwrthrych a ddylem addoli; fef, Duw.

2. Am y Modd y dylem ei addoli; fef, nid trwy ddelwau.

3. Am y Parch sy ddyledus i Enw Duw. 4. Am yr Amfermwyaf arbennig y dylem addoli Duw; fef, ar y Sabboth.

Cw. Am ba beth yn neillduol y mae'r chwech Gorchymmyn olaf, a 'sgrifennwyd yn yr ail Lech?

Att. 1. Am Anrhydedd dyledus i'n Rhieni. 2. Am Ddiogelwch Einioes pob Dŷn. 3. Am Ddiweirdeb dihalog ym mhawb. 4. Am Onestrwydd i Feddiant pawb. 5. Am Dyfiolaeth gywir ym mhob peth. 6. Am Gadwraeth ein Calonnau rhag pob Trachwant pechadurus.

Cw. Ym mha Drefn y dylech ystyriaid y Deg Gorchymmyn?

Att. 1. Mi ddylwn ystyriaid y Rhagymadrodd o honunt.

2. Mi ddylwn ystyriaid y Pechodau a waherddir, a'r Dyddeswyddau a orchymmynnir, ym mhob Gorchymmyn; a'r Efsamplau sy'n yr Ysgrhythur am Farn Duw ar droseddwy'r Gorchymmynion.

Cw. Pa rai yw y Deg Gorchymmyn, a'u Rhagymadrodd?

Att. Y rhai hynny a lefarodd Duw yn yr ugeinfed Bennod o *Esfodus*; gan ddywedud, *Myfi yw'r Arglwydd dy Dduw; yr hwn a'th ddug di allan o wlad yr Aipht, o dy y caethb- iwed.*

Cw. Beth a ystyriwch yn y Rhagymadrodd hwn?

Att. Tri pheth.

1. Yr Ufudd-dod parchus ag sy ddyledus i'r Gorchymmynion hyn; o blegid mai'r Duw mawr ei hun a'u llefarodd. *Esay i. 2.*

2. Bod

2. Bod yr Arglwydd yn Dduw i'r rhai a ufuddhânt i'w Orchymynnion. *Myfi* (medd efe) *yw'r Arglwydd dy Dduw.* Salm l. 7. Deut. x. 12, 13.

3. Bod Hawl Duw ynnom, a Dajoni Duw i ni, yn ein rhwymo i fod yn ufudd iddo. O blegid hyn y mae Duw yn dywedud, wrth roi'r Gorchymynnion hyn i bobl *Isrâel*, *Myfi yw'r Arglwydd dy Dduw; yr hwn a'th ddug di allan o wlad yr Aipht, o dy y caethiwed.* Luc i. 74, 75.

Cw. Beth yw'r Gorchymyn cyntaf?

Att. Na fydded it' dduwjau eraill ger fy mron i.

Cw. Beth mae'r Gorchymyn hwn yn dal allan yn bennaf?

Att. Mae'n dal allan dri pheth.

1. Y dylai fod gennym ni oll *Dduw* i'w addoli.

2. Mai'r Gwir Dduw yn unig a ddylai fod gan bawb; nid duwjau eraill.

3. Y dylem ni ymgais am hyn, fel yngwydd *Duw*. Canys efe a ddywaid, *Na fydded gennyf dduwjau eraill ger fy mron i.—Canys ffyrdd dyn fydd yngolwg yr Arglwydd; ac y mae efe yn dal ar ei holl lwybrau ef.* Diar. v. 21.

Cw. Pa bethau a waherddir yn y Gorchymyn cyntaf?

Att. 1. Byw yn ddidduw. Fel yr annuwjol, *fydd heb obaith ganddunt, ac heb Dduw yn y byd.—A'r ynfydion a ddywedant yn eu calonau, Nid oes un Duw.* Eph. ii. 12. Salm xiv. 1.

2. Arddel duw, neu dduwjau, heb y Gwir Dduw. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, *Na fydded it' dduwjau eraill ger fy mron i.—Ni chai gydnabod Duw ond myfi: ac nid oes Fachawdwr ond myfi.* Hof. xiii. 4.

3. Syrthio i lawr i addoli rhyw greadurjaid. *Pan syrthiodd Joan wrth draed yr angel, efe a ddywedodd, Gwel na wnelych. Addola Dduw.* Dad. xxii. 8, 9.

4. Ymgynghori â chonfurwyr, fwynwyr, a dewiniaid: canys y cyfryw a wadant Dduw, ac a gymmerant y diafol yn dduw iddunt. *Ai am nad oes Dduw yn Isrâel, yr ydych chi yn ymosyn â Bâalzebub?* 2 Bren. i. 3. Lef. xix. 31. xx. 6, 7, 27. Dad. xxi. 8.

5. Anghredu Rhagluniaeth Dduw. *Megis y rhai a ddywedant yn eu calon, Ni wnâ'r Arglwydd dda, ac ni wnâ ddrwg.* Seph. i. 12.

6. Ym-

6. Ymddiried mewn dŷn, neu bethau eraill, yn lle ymddiried yn Nuw. *Melldigedig fyddo'r gŵr a hydero mewn dŷn, — ac y cilio ei gâlôn oddi wrth yr Arglwydd.* Jer. xvii. 5.

7. Caru gogoniant dynjon yn fwy nâ Gogoniant Duw. *Megis y rhai di-ffydd. Pa fodd y gellwch chwib gredu, y rhai ydych yn derbyn gogoniant gan ei gilydd, ac heb geisio gogoniant fydd oddi wrth Dduw yn unig?* Joan v. 44.

8. Dyfstru Gwafanaeth Dduw. *Megis y rhai a ddywedent, Pa beth ydyw'r Hollalluog, fel y gwafanaethem ef? a pha fudd fydd i ni, o's gweddiwn arno?* Job xxi. 15.

9. Arddel Duw yn rhagrithiol. *Megis rhai yn proffesu yr adwaenant Dduw, eithr ar weithredoedd ei wadu y maent; gan fod yn ffiaidd, ac yn anufudd, ac at bob gweithred dda yn anghymmeradwy.* Dit. i. 16.

Cw. Pa Esamplau fydd yn yr Ysgrythur o Farn Duw ar droseddwy'r y Gorchymmyn cyntaf?

Att. 1. *Pharao*, brenin yr *Aipht*, a wadodd Duw, ac a'i dibrifiodd ef: a Duw a dywalldodd arno lawer o Farnau ar ei gilydd; ac yn y diwedd efe a'i fyddin a foddwyd yn y *Môr Coch*. Ecfod. v. 2. xiv. 22, &c.

2. Yr *Fuddewön* a offrymmafant i dduwjau dieithr; a'r Arglwydd a dywalldodd ei lîd arnunt, ar dŷn ac anifail, ar goed y maes, ac ar ffrwyth y ddaear. Jer. vii. 8, 10, 20.

3. Pobl *Isrâel* a ddistrywyd yn echrydus, am anghredu Rhagluniaeth Dduw. Digofaint Duw fel tân a'u hyffodd. A chwe' chan mîl o honunt a ddistrywyd yn yr anialwch, am dychan yn erbyn Rhagluniaeth. *Salm lxxviii. 19—22.*

Num. xiv.
4. *Saul*, brenin *Isrâel*, a adawödd yr Arglwydd, i ymgynghori â dewines; a thrannoeth ei elynjon a'i gorchfygodd, ac efe a laddodd ei hun. Meibjon *Isrâel*, bryd arall, a argrasfant swyn a dewiniaeth; a hwy a roddwyd gan Dduw i ddwylaw eu hanrheithwyr, i'w caethiwo i wlad ddieithr. *Sam. xxviii, xxxi. 2 Bren. xvii. 17—20.*

5. *Abazia* a geisiodd gyngor yn ei glefyd gan *Baalzebub*, duw *Ecron*; a thrwy Farn Duw a fu farw. *Afa* hefyd a fu farw o'i glefyd, am ymddiried yn y meddygon, heb geisio'r Arglwydd. *2 Bren. i. 2 Cron. xvi.*

6. O herwydd ei wâgogoniant, yn lle gogoneddu Duw, y trowyd *Nabucodonosor* allan o'i frenhinjaeth, i gydfyw ag anifeiliaid y maes dros faith mlynedd; ac y lladdwyd *Belsassar*

saſſar yn ddiſymmwrth; ac y trengodd Herod, gan bryfed yn ei yſſu. Dan. iv, v. Aët. xii.

7. Llawer a ddiſtrywyd, am ddiſſyru a gwrthwynebu Addoliad Duw. *Jerusalem a gwmpodd, a Juda a ſyrthiodd; o herwydd fod eu tafod hwynt a'u gweithredoedd yn erbyn yr Arglwydd, i gyffröi llygaid ei ogoniant ef. Eſay iii. 8.*

8. Proffes rhagrithiol o adnabod Duw, ac ar weithredoedd ei wadu ef, a ddygodd Ddigofaint Duw hyd yr eithaf ar genedl yr *Juddewön*, i'w dinyſtrio hwy, ynghyd â'u Gwlad, a'u Dinas, a'u Templ. *1 Theſſ. ii. 16. Math. xxiv.*

Cw. Pa Ddyledſwyddau a gynhwyſir yn bennaf yn y Gorchymmyn cyntaf?

Att. 1. Bod gennym un Duw, ſef y Gwir Dduw yn unig. *Canys y Duw hwn yw ein Duw ni byth.—Nid oes i ni ond un Duw, y Tad, o'r hwn y mae pob peth. Salm xlviii. 14. 1 Cor. viii. 6.*

2. Bod gennym Wybodaeth am Dduw, a Ffydd, ynddo. *Fel yr adnabyddoch, ac y credoch fi (medd yr Arglwydd) ac y dyalloch mai myfi yw. Eſay xliii. 10.*

3. Bod i'r unig Wir Dduw gael ei wir-addoli gennym, a'i ogoneddu megis Duw. *Moſwch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw: addolwch yr Arglwydd ym mhryſferteſwch ei ſanteiddrwydd. Salm xxix. 2.*

4. Bod i ni ammodi â Duw, i'w gymmeryd ef yn Dduw i ni, ac i fod yn Bobl ffyddlon iddo hyd byth. *Gan lymwrth yr Arglwydd trwy gyſammmod tragyryddol, yr hwn ni anghofir. Jer. l. 5.*

5. Bod i ni arferyd yn barchus holl Ordinhadau ſanctaidd Duw yn ddiefgeulus. *Gan gadw cedwch orchymmynion yr Arglwydd eich Duw, a'i dyſiolaethau, a'i ddeddfau, y rhai a orchymmynnodd efe i ti. Deut. vi. 17.*

6. Bod i ni ymoſtwng yn foddlon i bob peth a drefno Duw i ni. *Yr Arglwydd yw efe: gwnaed a fyddo da yn ei olwg. 1 Sam. iii. 18.*

7. Bod i ni ymddiried yn Nuw, a'i ofni, a rhodio yn ei holl ffyrdd, a'i garu, a'i waſanaethu â'n holl galon, a â'n holl enaid. *Deut. x. 12.*

Cw. Beth yw'r ail Orchymmyn?

Att. Na wnâ it' ddelw gerffiedig, na llun dim a'r fydd yn y neſoedd uchod, nac a'r fydd yn y ddaear isod,

ifod, nac a'r fydd yn y dwfr tan y ddaear. Nac ym-
grymma iddunt, ac na wasanaetha hwynt: o blegid
myfi yr Arglwydd dy Dduw wyf Dduw eiddigus; yn
ymweled ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y dry-
dedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm casâant;
ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r rhai a'm carant,
ac a gadwânt fy ngorchymmynion.

Cw. Pa fawl Rhan fydd yn yr ail Orchymmyn?

Att. Dwy Ran.

1. Gorchymmyn, na bo i ni wneuthur delwau o ddim i'w
haddoli.

2. Rhesymmau am ein Hufudd-dod i'r Gorchymmyn hwn.

Cw. Pa rai yw'r Rhesymmau a enwir ymma am eich
Ufudd-dod i'r Gorchymmyn hwn?

Att. 1. Awdurdod Duw drofom, a'i Berthynas i ni. Canys
efe a ddywaid, *Na wnâ it' ddelw gerfiedig; o blegid myfi*
yw'r Arglwydd dy Dduw. Efe yw ein Duw ni; a ninnau
fm bobl ei borfa ef. Salm xcv. 7. xlv. 11.

2. Eiddigedd Duw am ei Addoliad. Canys efe a ddy-
waid, *Myfi wyf Dduw eiddigus.* Am hynny ni oddef Duw
ein heilunaddoliad. *Ni rydd efe ei ogoniant i arall, neu*
fawl i ddelwau cerfiedig. Ecfod. xxxiv. 14.

3. Cōsb delwaddolwyr, a'u heppil ar eu hōl. Canys Duw
a ddywaid, yr ymwêl efe ag anwiredd y tadau ar y plant,
hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth. Ecfod. xxxiv. 7.

4. Casineb delwaddolwyr i Dduw. Canys efe a ddywaid,
Mi a ymwelaf ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y dry-
dedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm casâant. —
Mae'n gâs ganddunt Dduw; ac yn elynjon idlo mewn me-
ddwl, trwy weithredoedd drwg. Rhuf. i. 30. Col. i. 21.

5. Trugaredd Dduw i'r rhai a ufuddhaant iddo, ac i'w
biliogaeth hefyd. *Mae'n gwneuthur trugaredd i filoedd o'r*
rhai a'i carant ef, ac a gadwânt ei orchymmynion.

Cw. A ddylyd gwneuthur neb ddelwau na lluniau o un-
rhyw beth oll?

Att. 1. Ni ddylai neb ryfygu i wneuthur llun na delw o
Dduw. *I bwy y cyffelybwch Dduw? a pha ddelw a ofod-*
wch iddo? Efsay xl. 18 — 25.

2. Ni ddylai neb wneuthur unrhyw lun neu ddelw i ym-
grymma iddo, na'i arferyd yn Addoliad Duw. *Canys ffaidd*

gan yr Arglwydd, a melldigedig yw'r neb a wnelo felly. Deut. xxvii. 15.

3. Nid yw delwau cerfiedig, na lluniau, er harddwch cyffredin, yn anghyfreithlon. Megis y cerfiodd *Salomon* barwydydd y Deml â lluniau Cerubjaid a Phalmwydd; a lluniau Cerubjaid a wnaeth *Moses* i'r Drugareddfa. *Ecsod.* xxv. 18. i *Bren.* vi.

Cw. A ydyw yn gyfiawn i ymweled ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth?

Att. 1. Y mae pob peth yn gwbl gyfiawn a wnêl Duw. Canys, *Cyfiawn yw'r Arglwydd yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.* Salm cxlv. 17.

2. Nid yw yn anghyfiawn i ymweled ag anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth, y rhai a gasânt Dduw, fel eu tadau; eithr y rhai a garant Dduw, a gânt Drugaredd.

3. Nid ydyw Duw yn cosbi neb am anwiredd eu tadau, ond y rhai a barhânt yn eu pechodau hwynt. *O's gŵr a genhedla fŷb a wêl holl bechodau ei dâd y rhai a wnaeth efe, ac a ystyria, ac ni wnâ felly; hwnnw ni bydd marw am anwiredd ei dâd; gan fyw y bydd efe fyw.* *Ezec.* xviii. 14, 17.

Cw. Pa ham y mae Duw yn addaw *Trugaredd i filoedd o'r rhai a'i carant*; ac nad yw yn ymweled ag anwiredd ond hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth?

Att. Am fod Duw yn hoffi trugarhâu, yn fwy nâ chosbi. Canys, *Duw cariad yw. Ni ddeil efe ddig byth; am fod yn hoff ganddo drugaredd.* i *Joan* iv. 16. *Mic.* vii. 18.

Cw. Pa bechodau a waherddir yn yr ail Orchymryn?

Att. 1. Gwneuthur delwau a lluniau o Dduw, neu o ryw beth arall, i'w haddoli. *Deut.* iv. 23, 24.

2. Ymgrymmu ac ymostwng i ddelwau a lluniau a wnelo eraill. *Deut.* v. 9.

3. Dychymmygu llun neu ddelw o Dduw yn ein meddyliau: canys delwâddoliad ysbrydol yw hynny. *Act.* xvii. 29. i *Cron.* xxviii. 9.

4. Esgeuluso addoli Duw: canys i'r diben o addoli'r Gwir Dduw y'n gwaherddir i addoli delwau ac cilunnod. *Dad.* xiv. 7.

5. Chwanegu at Addoliad Duw, neu dynnu oddi wrtho, yn anghyttun â Gair Duw. *Canys efe a ddywedodd, Pob gar yr wyf yn ei orchymryn i chwi, edrychwch am wneuthur hynny: na chwanega atto, ac na thyn oddi wrtho.* *Deut.* xii. 32.

6. Cŷf-

6. Cyfnewid ac amrywio Addoliad Duw ryw ffordd neu gilydd, yn ôl ein hëwyllys ein hunain, oddi wrth y Rheol a roddodd Duw. Canys efe a ddywedodd, *Na chilioch i'r tu deheu, nac i'r tu affwy.* Deut. v. 32.

7. Gwrthwynebu addoli Duw, yn y Drefn weddus y fo Eglwys Duw yn appwyntio, yn gyttun â Gair Duw. Canys yr Ysbryd Glân a ddywedodd, *Gwneled pob peth yn weddaidd ac mewn trefn.—Ufuddhëwch i'ch blaenoriaid, ac ymddarostyngwch.—Ymddarostyngwch o blegid hyn i bob dynol ordinhâd, o herwydd yr Arglwydd.* 1 Cor. xiv. 40. Hebr. xiii. 17. 1 Pedr ii. 13.

8. Cyfathrachu ag eilunaddolwyr. *Na roddwch eich merched i'w meibjon hwy; ac na chymmerwch o'u merched hwynt i'ch meibjon, nac i chwi eich hunain.* Neh. xiii. 25.

Cw. Pa Efsamlau fydd o Farn Duw ar droseddwy'r yr ail Orchymmyn?

Att. 1. Tair mil o bobl *Isrâel* a laddwyd ar unwaith, am wneuthur llo tawdd i'w addoli. *Ecsod. xxxii.*

2. *Feroboam* a wnaeth eilunod. *A gweddilljon ei dŷ ef a fwrwyd allan fel dom. Y cŵn a'u bwytaodd yn y ddinas, ac adar y nefoedd yn y meusydd.* 1 Bren. xii. 26 — 33. xiv. 9 — 11.

3. *Jehoram* a butteiniodd yn ôl delwaddoliaeth; ac a fu farw o glefydau drwg. Ei goluddjon a'i ymysgaroedd a aethant allan o'i gorph. Am ddelwaddoliaeth *Manasse*, y rhoddodd Duw y bobl yn llaw eu gelynjon, yn anrhaith ac yn ysbail iddunt; ac a ddygodd arnunt bedwar rhywogaeth o farn: y cleddyf i ladd, y cŵn i larpio, ac adar y nefoedd ac anifeiliaid y ddaear i yssu ac i ddifa. A Duw a yrrodd y lleill o honunt yn grwydriaid i holl deyrnafoedd y ddaear. 2 Cron. xxi. *Fer. xv.*

4. *Gedeon*, o'i ddychymmyg ei hun, a wnaeth Ephod i addoli Duw: a'r peth a aeth yn dramgwydd mawr; ac a ddygodd ddinystr ar holl dŷ *Gedeon*, a llaweroedd eraill. *Barn. viii. 27.*

5. *Nadab* ac *Abihu*, plant *Aaron*, am addoli Duw yn amgen nag yr oedd Duw yn appwyntio, gan offrymmu i Dduw â thân dieithr, a laddwyd yn y fan â thân o'r nefoedd. *Lef. x.*

6. Yr *Judderwön* a dynnasant Felldith Dduw ar eu pennau, am gadw rhan o'r Offrymmau a'r Degwm a oedd yn perthyn i Addoliad Duw. *Mal. iii. 8, 9.*

7. Pobl *Ifrâel* a ymgyfeillodd ag eilunaddolwyr *Baal* peor: a Digofaint yr Arglwydd a ennynnodd yn eu herbyn; ac efe a barodd i *Fofes* grogi eu holl bennaethjaid hwynt. *Num.* xxv. 3, 4.

8. Pobl *Juda*, yng nghildynrwydd eu calonnau drygionus, a aethant yn ôl, ac nid ym mlaen, yn *Addoliad Duw*. A'u celanedd hwy a wnaed yn fwyd i adar y nefoedd, ac anifeiliaid y ddaear; a'u gwlâd a wnaethpwyd yn aurhaith.—A chwech ugain mil o wŷr grymmus a laddwyd mewn un diwrnod, am wrthod o honunt Arglwydd *Dduw* eu tadau. *Jer.* vii. 24, 33, 34. 2 *Cron.* xxviii. 6, &c.

Cw. Pa Ddyledswyddau a gynhwyfir yn yr ail Orchymmynd?

Att. 1. Bod i ni addoli Duw yn unig, ac nid neb arall ond ef. *Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wafanaethi.* *Math.* iv. 10.

2. Bod i ni addoli Duw, nid yn ôl ein dychymmyg ein hunain, eithr yn ôl y Rheol a ofododd Duw i ni. Na ogwydda oddi wrthi, ar y llaw ddeheu, nac ar y llaw affey. *Jos.* i. 7. *Hebr.* viii. 5.

3. Bod i ni addoli Duw yn gyflawn yn ei holl Ordinhadau, heb esgeuluso neb o honunt. *Gan gadw* (medd yr Arglwydd) *bob peth a'r orchymmynnais i chwi.* *Math.* xxviii. 20.

4. Bod i ni addoli Duw yn gyflon; nid ambell waith. Eithr rhodio yn ôl ei *Orchymmynnion ef bob amser.* *Deut.* v. 29.

5. Bod i ni addoli Duw gyd â'r Purdeb mwyaf fydd bosibl. *Addolwch yr Arglwydd ym mbrydferthwch ei sancteiddrwyld.* *Salm* xxix. 2.

6. Bod i'n cyrph ymgrymmu o flaen Duw yn ei Addoliad, megis y'n gwaherddir i wneuthur felly i eilunod. *Er gwerth y prynwyd chwi; gan hynny gogoneddwch Dduw yn eich corph, ac yn eich ysbryd, y rhai fydd eiddo Duw.* 1 *Cor.* vi. 20.

7. Bod i ni ddioddef, yn hytrach nag ymgrymmu i addoli dim ond Duw yn unig. *Megis y tri llang, a roddasant eu cyrph i'w llosgi yn y ffwrn danllyd boeth, yn hytrach nag ymgrymmu i ddelw aur y brenin.* *Dan.* iii.

Cw. Beth yw'r trydydd Gorchymmynd?

Att. Na chymmer Enw yr Arglwydd dy Dduw yn ofer: canys nid dieuog gan yr Arglwydd yr hwn a gymmero ei Enw ef yn ofer.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y trydydd Gorchymmyn?

Att. Tri pheth. 1. Beth yw *Enw Duw*. 2. Beth yw *cymmeryd Enw Duw yn ofer*. 3. Beth yw y Perygl o gymmeryd Enw Duw yn ofer; fef, na fydd y neb a wnelo felly yn *ddieuog gan yr Arglwydd*.

Cw. Beth a feddylier wrth *Enw Duw*?

Att. 1. Yr Enwau wrth ba rai y gelwir Duw yn yr Ysgrythur. 2. Priodoliaethau Duw. 3. Gair Duw; fef, yr Ysgrythur Lân. 4. Addoliad ac Ordinhadau Duw. 5. Gweithredoedd Duw, a phob peth arall a berthyn iddo, trwy ba rai y mae efe yn gwneuthur ei hun yn adnabyddus i ni.

Cw. Ym mha ffordd y cymmerir *Enw Duw yn ofer*?

Att. Fe gymmerir Enw Duw yn ofer,

1. Pan y sonier am Enw a Gair Duw, a'i Ordinhadau, a'r Pethau a berthyn iddo, yn ysgafn ac yn anystyriol. *Lev. xxii. 32.*

2. Pan fo dynjon yn sôn am Air Duw a Phethau cyffegredig yn fyrbwyll, yn ddigofus, neu 'n gellweirus. Canys yn bwylllog, yn ystyriol, ac yn barchus jaw'n, y dylid crybwyll am Bethau sanctaidd.

3. Pan fo dynjon yn rhuthro i Addoliad ac Ordinhadau Duw yn anystyriol. *Nesbau y maent at Dduw oddi allan; ac oddi fewn ym mhell oddi wrtho: eithr yn ofer y maent yn ei anrhydeddu ef.* *Math. xv. 8, 9.*

4. Pan fo dynjon yn esgeuluso Moddjon Grâs, ac yn eu mwynhau yn ddiles. Maent yn derbyn Grâs Duw, fef Moddjon Grâs, yn ofer. *2 Cor. vi. 1.*

5. Pan dyngo dynjon yn afreidjol ac yn ofer i Enw Duw, neu unrhyw Lw arall, y maent yn cymmeryd Enw Duw yn ofer. *Math. v. 34—37.*

Cw. A ydyw pob math o Lwon yn bechod?

Att. 1. Y mae pob Llwon yn bechod a dyngir i unrhyw beth, ond i'r Gwir Dduw yn unig. *Yr Arglwydd dy Dduw a ofni, ac i'w Enw ef y tyngi.* *Deut. vi. 13. Jer. v. 7.*

2. Y mae pob Llwon byrbwyll, ofer, ac afreidjol, yn bechod. *O flaen pob peth, fy mrodyr, na thyngwch, nac i'r nef, nac i'r ddaear, nac un llw arall: eithr bydded eich Ie chwi yn ie, a'ch Nag ê yn nag ê; fel na syrthioch i farnedigaeth.* *Jago v. 12.*

3. Y mae tyngu'n anudon, fef tyngu'n gelwyddog, yn bechod ysgeler. *Na thyngwch i'm Henw i yn anudon (medd yr Arglwydd) ac na baloga Enw dy Dduw.* *Lev. xix. 12.*

4. Y mae cymmeryd ein Llw yn barchus i Dduw, ac yn gywir, yn Ddyledswydd, pan alwir arnom yn gyfreithlon i dystiolaethu y Gwirionedd. *Tna y tyngi i'r Arglwydd mewn gwirionedd, mewn barn, ac mewn cyfiawnder.* Jer. iv. 2. Ecclod. xxii. 11. Hebr. vi. 16.

Cw. Beth yw y Perygl o gymmeryd Enw yr Arglwydd yn ofer?

Att. Ni bydd yn ddieuog gan yr Arglwydd, ni chaiff ei esgusodi, na diangc yn ddigerydd; eithr ei gosbi yn arfwyds ac yn ddiarbed. *Duw ei hun a orchymmynnodd i labyddio ac i ladd y neb a gablai Enw'r Arglwydd.* Lef. xxiv. 15, 16.

Cw. Pa bechodau a waherddir yn y trydydd Gorchymmyn?

Att. 1. Dystlyru Gwasanaeth ac Addoliad Duw. Fel y rhai a ddywedent, *Oferedd yw gwasanaethu Duw; a phafesiant sydd, er i ni gadw ei orchymmynnion ef?* Mal. iii. 14.

2. Tynnu yn ôl oddi wrth Wasanaeth ac Addoliad Duw, ar ôl bod yn ei arddel ef. *Ti a'm gadewaist, medd yr Arglwydd, ac a aethost yn ôl: am hynny yr estynnaf fy llaw yn dy erbyn, ac a'th ddifethaf.* Jer. xv. 6.

3. Arferiad diosol ac esgeulus o Ddyledswyddau Crefydd. *Melldigedig fyddo'r hwn a wnelo waith yr Arglwydd yn ddyllodrus.* Jer. xlviii. 10.

4. Pob math o regfeydd a melldithion. Canys yr Arglwydd a ddywaid, *Bendithiwch, ac na felldithiwch.* Rhuf. xii. 14.

5. Pob llwon anghywir ac anudon. Canys, *Y rhai a dyngant i Enw'r Arglwydd, ac a goffânt am Dduw Israhel; nid mewn gwirionedd, nac mewn cyfiawnder.* Esay xlviii. 1.

6. Pob llwon ofer ac afreidjol, neu llwon cyffredin diachos. Canys, *pob un a dyngo felly, a dorrir ymmaith.—Yr hwn a dyngo lawer, a lenwir o anwiredd; ac nid ymedy dialed â'i dy ef.* Zech. v. 3. Ecclus. xxiii. 11.

7. Pob arferiad ysgafn ac ammharchus o Enw Duw, yn ein hymadroddion cyffredin. *Gelynjon yr Arglwydd a gymerant ei Enw ef yn ofer.* Salm cxxxix. 20.

8. Arferyd Enw Duw mewn swyngyfared a dewiniaeth yr hyn yw gwaith y diafol, ag y mae Duw yn wahardd. *O herwydd ffield-dra gan yr Arglwydd yw pawb a wnelo hyn.* Deut. xviii. 10—12.

9. Gwawdio Pobl Dduw a elwir ar ei Enw ef. Canys y mae'r cyfryw yn dirmygu Duw ei hun, ac yn difenwi ei Enw ef. 1 Theff. iv. 8. Salm lxxiv. 18.

10. Esgeuluso cyflawnu Addunedau cyfreithlon, neu wneud
thw

thur addunedau cyfeiliornus yn Enw Duw, fydd bechod mawr a chabledde ar Enw Duw. *Preg. v. 4, 5. 1 Sam. xiv. Math. xiv.*

11. Ceisio gogoniant i'n henwau ein hunain, yn lle gogoneddu Enw Duw. *Nid i ni, O Arglwydd! nid i ni, ond i'th Enw dy hun dōd ogoniant. Salm cxv. 1.*

12. Bucheddau drwg dan broffesiad o Grefydd; ag fy yn dianrhydeddu'r Arglwydd. *Canys Enw Duw o'ch plegid chwi a geblir ym mblith y cenbedloedd. Rhuf. ii. 23, 24.*

Cw. Pa Efsamplau fydd o Farn Duw ar droseddwy'r y trydydd Gorchymmyn?

Att. 1. Sennacerib, brenin Assyria, a gablodd Enw Duw. A'r noson honno angel yr Arglwydd a laddodd bump a phedwar ugain a chant o filoedd yn ei xwersyll ef. Ac yntef ei hun a laddwyd gan ei feibjon ei hunan, ym mhen ychydig ar ôl hynny. 2 Bren. xix.

2. *Mab i wraig o Isrâel a gablodd Enw yr Arglwydd, ac a felldigodd; a Duw a ddywedodd wrth Fofes, Dwg y cablydd i'r tu allan i'r gwersyll, a rhodded pawb a'i clywsant ef eu drwylaw ar ei ben ef, a llabyddied yr holl gymulleidfa ef. Lef. xxiv. 14.*

3. *Sedecia, brenin Jerusalem, am dorri ei Lw â brenin Babilon, a ddaliwyd gan y Caldeaid, ac a laddasant ei feibjon o flaen ei wyneb; a chwed'yn' a dynnasant ei lygaid ef o'i ben, ac a'i rhwymasant yn garcharor, mewn gefynnau prês: ac ar ôl hynny a losgasant dŷ'r Arglwydd, a thŷ'r brenin, a holl dai Jerusalem, â thân. Ezech. xvii. 18, 19. 2 Bren. xxv. 5—9. 2 Cron. xxxvi. 13.*

4. O herwydd amherchi Enw'r Arglwydd, trwy Lwon ofer halogedig, y mae palasau a theyrnasoedd yn chwydu allan eu trigolion, a theiau mawrjon a thêg heb drigiannydd. *Fer. xxiii. 10. Hof. iv. 2, 3.*

5. O herwydd i Saul a phobl Isrâel dorri'r Adduned a wnaethent hwy, yn Enw'r Arglwydd, â'r Gibeonjaid; yr Arglwydd a anfonodd, ar ôl hynny, newyn arnunt dros dair blynedd: a faith o feibjon Saul a grogwyd. A Samson a gollodd ei nerth, ei lygaid, a'i fywyd, trwy dorri Adduned ei Nazareaeth. A'r Juddewön, am dorri'r Adduned a wnaethent i Dduw, i ollwng eu brodyr yn rhŷdd o gaethiwed, a roddwyd gan Dduw i'r cleddyf, i'r haint, ac i newyn. *2 Sam. xxi. Barn. xvi. Fer. xxxiv. 8—17.*

6. Meibjon Scefa a ammharchasant Enw'r Arglwydd trwy gonfuriaeth;

gonfuriaeth; a'r dŷn a oedd yr ysbryd drwg ynddo a fu agos eu lladd. Ac, o achos ymofyn dewiniaeth, yn lle ymgynghori â'r Arglwydd, y collodd *Saul* ei frenhinjaeth a'i fywyd. *Act. xix. 1 Cron. x. 13, 14.*

7. Pobl *Jerusalem* a dremygasant Eiriau'r Arglwydd; a hwy a roddwyd i gleddyfau'r *Caldeaid* i'w lladd, yn hên a jeuaingc: a hwy a losgasant y Deml a'r Ddinas; a'r holl Drysorau a ddygasant yn ysbail i *Fablon*. A'r brenin *Jeroboam* a estynnodd ei law yn erbyn y Prophwyd a ddaeth atto yn Enw'r Arglwydd; a'i law a ddiffwrwythodd, fel nad allai efe ei thynnu hi atto. *2 Cron. xxxvi. 1 Bren. xiii. 4.*

8. *Eutycus* a gyfgodd dan Bregethiad Gair Duw; ac a gwmpodd i lawr yn farw. Ac *Elymas* a wrthwynebodd Weinidogaeth *Barnabas* a *Phaul*; ac efe a darawyd â dallineb. *Act. xx. 9. xiii. 8—11.*

9. Llauer o'r *Corinthjaid* a darawyd â chlefydau, a llauer a fuont feirw, am ddyfod yn annheilwng i Swpper yr Arglwydd. A chyd â'r tammaid a fwytaodd *Judas Iscariot* yn annheilwng ar Fwrdd yr Arglwydd, yr aeth Satan i mewn i'w gâlön ef i fradychu Crist; ac ar ôl hynny a grogodd ei hun. *1 Cor. xi. 29, 30.*

10. *Amasia*, brenin *Juda*, wedi iddo ddechrau anrhydeddu Enw'r Arglwydd, a ymadawödd oddi wrtho, ac a dynnodd yn ôl, a gosbwyd yn drwm am y Cabledl a ddygodd ei wrthgiliad ar Enw Duw: canys bradwrjaeth a gododd yn ei erbyn; ac efe a laddwyd. Plentyn *Dafydd* a fu farw; a Duw hefyd a barodd, nad ymadawai'r cleddyf â'i dŷ ef byth; o herwydd i'w bechod ef roddi achos i elynjon yr Arglwydd i gablu. *2 Cron. xxv. 27. 2 Sam. xii. 10, 14.*

Cw. Pa Ddyledswyddau a gynhwyfir yn y trydydd Gorchymryn?

Att. 1. Bod i ni ogoneddu Enw Duw ym mhob peth a feddylion, a ddywedom, ac a wnelom. *Beth bynnag a wneloch, gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw. 1 Cor. x. 31.*

2. Bod i ni ogoneddu Enw Duw yn ein holl feddiannau. *Anrhydedda'r Arglwydd â'th gyfoeth, ac â'r peth pennaf o'th holl ffrwyth. Diar. iii. 9.*

3. Bod i ni ogoneddu Enw Duw yn ei holl Ordinhadau, a phob Rhan o'i Addoliad. *Datgenwch ogoniant ei Enw; a gwnewch ei foliant yn ogoneddus. Salm lxvi. 2.*

4. Bod i ni gyflawnu yn ffyddlon ein holl Addunedau cyfreithlon. *Abertha foliant i Dduw; a thâl i'r Goruchaf dy addunedau. Salm l. 14.*

5. Bod

5. Bod ein Llwon cyfreithlawn yn gywir ac yn barchus. *Yr hwn ni rhyngo i dwyllo, a dderbyn fendith gan yr Arglwydd.* Salm xxiv. 4, 5.

6. Bod i ni ogoneddu Duw, trwy ystyriaid yn barchus ei Weithredoedd ef. *Hysbyswch ei weithredoedd ym mblith y bobloedd.—Ymadroddwch am ei holl ryfeddodau.* 1 Cron. xvi. 8, 9.

7. Bod i ni anrhydeddu Enw gogoneddus Duw uwch law pob peth; a rhoddi Parch dyledus i bob Peth cyffegredig a berthyn iddo. *Rhoddwch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw.—Cofiwch mai dyrchafedig yw ei Enw ef.* Salm xcvi. 8. Esay xii. 4.

Cw. Beth yw'r pedwerydd Gorchymmyn?

Att. Cofia y Dydd Sabboth i'w sancteiddio ef. Chwe' diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith. Ond y feithfed Dydd yw Sabboth yr Arglwydd dy Dduw: na wnâ ynddo ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th wafanaethwr, na'th wafanaethferch, na'th anifail, na'th ddieithr ddŷn a fyddo o fewn dy byrth. O herwydd mewn chwe' diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd y nefoedd a'r ddaear, y môr, a'r hyn oll fydd ynddunt, ac a orphwysodd y feithfed Dydd: am hynny y bendithiodd yr Arglwydd y Dydd Sabboth, ac a'i sancteiddiodd ef.

Cw. Beth a ystyriwch yn y pedwerydd Gorchymmyn?

Att. Dau beth yn bennaf. 1. Y Gorchymmyn ei hun. Ac, 2. Y Rhesymau a roddir am gadw'r Gorchymmyn hwn.

Cw. Pa beth a orchymmynnir ynddo?

Att. Pum peth.

1. Bod i ni gofio y *Dydd Sabboth*. Fel na feiddio neb fod yn anghofus nac yn ddiofal yn ei gylch. *Cofia y Dydd Sabboth.*

2. Bod i ni gadw y Sabboth yn sanctaidd; nid ei halogi. *Cofia y Dydd Sabboth i'w sancteiddio ef.*

3. Bod i ni wneuthur ein holl waith cyffredin mewn chwe' diwrnod. *Chwe' diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith.*

4. Bod i ni orphwys oddi wrth ein gwaith cyffredin ar y Sabboth; fef, y feithfed Dydd. *Y feithfed Dydd yw Sabboth yr Arglwydd dy Dduw: na wnâ ynddo ddim gwaith.*

5. Bod i ni, a'n holl ddynjon a'n dà hefyd, orphwys ar y Sabboth. *Na wnâ ynddo ddim gwaith, tydi, na'th fâb, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anifail, na'th ddieithr ddyn a fyddo o fewn dy byrth.*

Cw. Pa Refymmau a roddir ymma am gadw y Sabboth?
Att. Pump.

1. Am i Dduw roddi i ni chwe' diwrnod i weithio, ac ond un yn unig i orphwys. Lle gallasai roddi ond un i weithio, a chwech i orphwys.

2. Am fod Duw yn cadw ei Hawl o'r feithfed Dydd iddo ei hun, i'w dreulio yn ei Addoliad ef. Cyffegr-ysbeilio Duw yw ei dreulio mewn modd arall. *Y feithfed Dydd yw Sabboth yr Arglwydd dy Dduw.*

3. Am i Dduw ei hun orphwys y feithfed Dydd yng Nghredigaeth y byd, yn Efsampl i bawb orphwys ar y Sabboth.

4. Am fod y Sabboth yn Ddydd o Fendith i'r rhai a'i parchant, ac a addolant Dduw. *Am hynny y bendithiodd yr Arglwydd y Dydd Sabboth.*

5. Am mai Dydd sanctaidd yw y Sabboth, a sancteiddiwyd gan Dduw ei hun: ac ni ddylai neb halogi y Dydd a gyffegrodd Duw.

Cw. I ba Ddiben yr ordeiniwyd y Sabboth?

Att. Fe ordeiniwyd y Sabboth,

1. I Bobl Dduw ymgynnull i addoli Duw, yn fwy cyhoeddus ac arbennig ar y Dydd hwnnw nag ar brydiau eraill.

2. I goffhâu yn barchus am Weithredoedd gogoneddus Duw.

3. I fod yn Gyffelybiaeth o'r Sabboth tragywyddol; fef, o'r Orphwysfa sydd etto yn ôl i Bobl Dduw yn y Nef. *Canys y Sabboth gorphwysfa sanctaidd yw. Hebr. iv.*

Cw. Pa bryd yr ordeiniwyd y Sabboth?

Att. 1. Fe ordeiniwyd y Sabboth, o'r dechreuad, yn 'flâd diniweidrwydd dŷn, yn goffadwriaeth o Greadigaeth y byd. *Gen. ii. 2, 3.*

2. Fe ordeiniwyd y Sabboth, megis o'r newydd, yn goffadwriaeth i bobl *Isrâel* o'u Gwaredigaeth allan o wlad yr *Aipht*, pan yr adnewyddodd Duw ei Gyfammod â hwynt, ac y rhoddodd y Gyfraith iddunt ar Fynydd *Sinai*. *Deut. v. 15.*

3. Fe ordeiniwyd y Sabboth, dan yr Efengyl, yn goffadwriaeth, nid yn unig o Greadigaeth y byd, ond yn bennaf o *Brynedigaeth* y byd trwy Adgyfodiad Crist o feirw.

Cw. Pa Ddydd o'r wythnos yw y Dydd Sabboth?

Att. Y feithfed Dydd oedd y Sabboth, o Greadigaeth y byd hyd ddyddiau yr Efengyl; ac yna fe newidiwyd y Sabboth i'r Dydd cyntaf o'r wythnos, er coffadwriaeth o Adgyfodiad Crist.

Cw. Pa lun yr ymddengys, i'r Sabboth gael ei newid o'r feithfed i'r Dydd cyntaf o'r wythnos?

Att. 1. Mae yn ddiammau, fod gan Grist Awdurdod i wneuthur hynny. *Canys, y mae Mab y dŷn yn Arglwydd ar y sabboth.* Marc ii. 28.

2. Ar y Dydd cyntaf o'r wythnos y cyfododd Crist o feirw; ac am hynny yn deilwng i'w gadw yn sanctaidd i'r Arglwydd.

3. Ar y Dydd cyntaf o'r wythnos yr ymddanghofodd Crist gyntaf, a'r ail waith hefyd, i'w Ddisgyblion, ar ôl ei gyfodi. *Math.* xxviii. 1—6. *Joan* xx. 19, 20, 26.

4. Ar y Dydd cyntaf o'r wythnos yr oedd yr Apostoljon yn dysgu'r bobl i ddyfod ynghŷd, i gyflawnu Addoliad y Sabboth. *Act.* i. 2, 3. xx. 7.

5. Y Dydd cyntaf o'r wythnos a alwyd yn *Ddydd yr Arglwydd*; ac ar y Dydd hwnnw a anfonodd yr Arglwydd yr Ysbryd Glân ar yr Apostoljon; ac ar y Dydd hwnnw y rhoddwyd Dadguddiedigaethau rhyfedd i *Joan* y Difinydd; a'r Dydd hwnnw a gadwai yr holl Gristjonogjon gynt yn Sabboth i'r Arglwydd. *Act.* ii. 1—4. *Dad.* i. 10.

Cw. Pa bryd y mae'r Sabboth Gristjonogol yn dechrau?

Att. Pan oedd y Sabboth *Fuddewig* yn diweddu; sef, a bi yn dyddhau y dydd cyntaf o'r wythnos. Eithr fe ddylid ei gosio, ac ymbarotï ar ei fedr, ym mlaen llaw. *Math.* xxviii. 1.

Cw. Pa faint o'r Sabboth fydd i'w sancteiddio i Dduw?

Att. Nid awr neu ddwy, eithr yr holl Ddiwrnod, ond a fo yn angenrheidjol i achosion eraill. *Bob borau i foliannu, ac i ogoneddu yr Arglwydd; ac felly befyd brydnawn.* 1 Cron. xxiii. 30.

Cw. A ddylid gwneuthur dim gwaith ar y Sabboth?

Att. Mae tri math o waith i'w gwneuthur ar y Sabboth.

1. Dyledswyddau Crefydd, a'r Pethau a berthyn iddunt.

2. Gwaith angenrheidjol, na's gellir ei wneuthur bryd arall.

Ac,

Ac, 3. Gweithredoedd o drugaredd i ddŷn ac anifail : o herwydd fod *Duw yn ewyllysio trugaredd o flaen abertb.* Math. xii. 7.

Cw. Pa Ddyledswyddau a gynhwyfir yn y pedwerydd Gorchymmyn ynghylch y Dydd Sabboth?

Att. 1. Bod i ni orphwys oddi wrth ein gwaith ein hunain ar y Dydd Sabboth. *Ar y seithfed dydd y mae uchelŷyl i'r Arglwydd dy Dduw; ni chbai wneuthur dim gwaith ynddo.* Deut. xvi. 8.

2. Bod i ni a'n holl eiddo orphwys ar y Sabboth oddi wrth boen a lludded y byd. *Ar y seithfed dydd y gorphwysfi; fel y caffo dy ŷch a'th afyn lonyddwch, ac y cymmero mab dy forwyn gaeth, a'r dieithr ddŷn ei anadl atto.* Ecsod. xxiii. 12.

3. Bod i ni roddi heibio ein difyrwch ein hunain, ein ffyrdd a'n geiriau ein hunain, i anrhydeddu y Sabboth, ac ymhyfrydu ynddo. *Efay lviii. 13.*

4. Bod i ni ymgynnull yn gyffon ar y Sabbothau, i addoli Duw yn y Gymmanfa. *O sabboth i sabboth (y bydd) i bob cnawd ddyfod i addoli ger fy mron i, medd yr Arglwydd.* Efay lxvi. 23.

5. Bod i ni ymuno yn gyflawn â'r Gymmanfa ym mhob Rhan o Addoliad Duw ar y Sabboth. *Fel yr oedd y Crist-jonogjon gynt yn parhau yn atkrawjaeth yr apostoljon, ac yn torri bara, ac mewn gweddiau.* Act. ii. 42.

6. Bod i ni ddyfod mewn pryd, ac nid yn ddiweddar, i Addoliad Duw ar y Sabboth. *Ar y seithfed dydd y codasant yn forau, ar godiad y wawr.* Jos. vi. 15.

7. Bod i ni hoffi y Sabboth, a llawenychu ynddo. *Dymma'r dydd a wnaeth yr Arglwydd; llawenychwn a gorfoloddwn ynddo.* Salm cxviii. 24.

8. Bod i ni nesau yn wyladwrus ac yn barchus at Addoliad Duw ar y Sabboth. *Gwylia ar dy droed, pan fydddech yn myned i dy Dduw.* Preg. v. 1.

9. Bod i ni bob Sabboth ymaflyd, megis o'r newydd, yng Nghyfammed Duw. *Gwyn ei fyd y dŷn a wnelo hyn, a mab y dŷn a ymaflo ynddo.* Efay lvi. 2, 4.

10. Bod i ni gosio ac ymbarotï i sancteiddio y Sabboth cyn ei ddyfod, a chosio i ddefnyddio Ordinhadau y Sabboth yn ofalus ar ôl ei fyned heibio; fel y bo'r Sabboth yn Arwydd rhyngom ni a'r Arglwydd, ei fod ef yn Dduw i ni. *Ezec.* xx. 20.

11. Bod i ni edrych yn ddiesgeulus, er i bawb o'n teulu, sef ein plant a'n gwafanaethwyr, a'r dieithriaid o fewn ein pyrrh, sancteiddio y Sabboth; a'u dysgu hwynt yn ôl Gorchymmyn Duw. *Canys efe a sicrhaodd dystiolaeth yn Jacob, ac a ofododd gyfraith yn Isrâel, y rai a orchymmynnodd efe i'n tadau eu dysgu i'w plant.* Salm lxxviii. 5.

12. Bod i bawb ag fy mewn awdurdod edrych yn ofalus am gadwraeth y Sabboth. Megis y ceryddodd *Nehemia* y rhai a halogent y Sabboth; ac a ofododd ei weision i wyllo rhag iddunt wneuthur felly drachefn. *Neh. xiii. 15 - 21.*

Cw. Pa bechodau a waherddir yn y pedwerydd Gorchymmyn?

Att. 1. Gweithio, siwrneia, a gwneuthur negefau, ar y Sabboth. *Pob enaid* (medd yr Arglwydd) *a wnelo ddim gwaith o fewn corph y dydd bwnnw, difetbas yr enaid bwnnw o fysg ei bobl.* Lef. xxiii. 30.

2. Dilyn diotta, a chwareuon, neu ryw ddifysrrwch ofer, a chwedleua ein geiriau llygredig ein hunain, ar y Sabboth. *Esay lviii. 13, 14.*

3. Cyfgu, a fegura, a phorthi diogi gartref, yn lle addoli Duw yn ei Eglwys, ar y Sabboth. *Y gwâs drwg a diog bwnnw a deflir i'r tywyllwch eithaf.* Math. xxv. Diar. vi. 9.

4. Dyfod i'r Eglwys ar y Sabboth i gam ddiben, ac i wneuthur rhyw negefau yno. *Canys felly y mae rhai yn gwneuthur i' Dduw yn dŷ marchnad.* Joan ii. 16.

5. Byw yn ddrygionus ar hŷd yr wythnos, er dyfod i'r Eglwys ar y Sabboth. Megis yr eilunaddolwyr y dywaid Duw am danunt; *Fy sabbothau a halogasant.* *Canys pan laddasant eu meibjon i'w heilunod, y daethant i'm cyssagr.* Ezech. xxiii. 38, 39.

6. Esgeuluso cofio am y Sabboth, i barodi ar ei fedr cyn ei ddyfod, a'i ddefnyddio ar ôl ei ddarfod. *Cofia y sabboth i'w sancteiddio.* — *Meddwl hyn, Jacob ac Isrâel.* Ecfod. xx. 8. *Esay xlv. 21.*

7. Esgeuluso edrych yn ofalus am i bob un o'n teulu gadw y Sabboth gyd â ni. *Sancteiddia y sabboth; ac na wnâ ddim gwaith gnddo* (medd yr Arglwydd) *tydi, na'th fâb, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anifail, na'th ddieithr ddŷn a fyddo o fewn dy byrrh.*

Cw. Pa Esamplau fydd yn yr Ysgrythur o Farn Duw ar droseddwy'r y Sabboth?

Att.

Att. 1. Duw ei hun a ddywedodd, *Llwyr-rodde i farw-olaeth yr hwn a halog o'r Sabboth: pwy bynnag a wnelo waith arno, torrir ymmaith yr enaid hwnnw o blith ei bobl.* Ecclod. xxxi. 14, 15.

2. Holl gynnulleidfa meibjon *Isrâel* a labyddiasant y gŵr a gawfant yn cynnutta ar y Sabboth â meini, fel y bu efe marw; megis y gorchymmynodd yr Arglwydd i *Fofes*. Num. xv. 32, 36.

3. Pobl *Isrâel*, trwy halogi'r Sabboth, a gyffroisant Ddigofaint Duw i'w difetha yn yr anialwch. *Ezec. xx. 13.*

4. Pobl *Ferusalem* a ddygent feichiau ar y Sabboth i byrth y ddinas; a'r ddinas a losgwyd â thân. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd, Mi a gynneuf dân yn ei phyrth hi; ac efe a yssa balasau Ferusalem, ac ni's diffoddir.* Jer. xvii. 27.

5. Duw a ddygodd ymmaith ei Addoliad, a'i Sabbothau hefyd, oddi ar yr *Juddewön*; o herwydd fod y bobl yn eu halogi hwy. *Efe a anrheithiodd ei babell; dinystriodd le-oedd ei gymmanfa: a'r Arglwydd a wnaeth anghosio yn Sion yr uchel-wyl a'r sabboth.—Ffeiddiodd yr Arglwydd ei gyssegr, ac a roddodd gaerau ei phalasau hi yn llaw'r gelyn.* Galar. ii. 6, 7.

6. Duw a dywalldodd ei Ddigofaint ar Offeiriaid yr *Juddewön*, a thân ei Lidiowgrwydd ef a'u difethodd hwy; o herwydd iddunt guddio eu llygaid oddi wrth y Sabbothau, ac nad edrychasant am gadwraeth y Sabboth. *Ezec. xxii. 26, 31.*

7. Megis y mae'r Sabboth yn Arwydd Cyfammod, ac yn Ddydd o Fendith, i'r rhai a'i sancteiddiant; mae'n ddiam-mau fod melltith yn dyfod ar ei halogwyr. *Fel hyn y dywaid Arglwydd Dduw Isrâel; Mellaigedig fyddo'r gŵr ni wrency ar eiriau'r cyfammod hwn.* Jer. xi. 3.

Cw. Beth yw y pummed Gorchymmyn?

Att. Anrhydedda dy dâd a'th fam; fel yr estynner dy ddyddiau ar y ddaear, yr hon y mae yr Arglwydd dy Dduw yn ei rhoddi i ti.

Cw. Am ba beth y mae'r pummed Gorchymmyn?

Att. Am yr Anrhydedd fy ddyledus i'm Rhieni; sef, fy Nhâd a Mam, ac i bawb eraill yn ôl eu graddau.

Cw.

Cw. Pa ham y dodir ein Dyled i'n Rhieni yn flaenaf yn yr ail Lech, o flaen ein Dyled i Ddynjon eraill?

Att. O blegid fod y Rhwymedigaeth fwyaf arnom, nesaf at ogoneddu Duw, Tâd ein hysbrydoedd, ac Awdwr ein bywyd, i anrhydeddu ein Rhieni naturjol, trwy ba rai y rhoddodd Duw fôd a bywyd i ni.

Cw. Beth fydd i'w ystyriaid yn y pummed Gorchymmyn?

Att. Tri pheth.

1. Y Ddyledswydd y mae Duw yn orchymmyn; sef, *Anrhydeddu*: hynny yw, cyflawnu yn oftyngedig ac yn barchus bob peth a ofynnir yn y Gorchymmyn hwn.

2. Pwy a ddylwn anrhydeddu; sef, fy *Nbâd a'm Mam*: hynny yw, fy Rhieni yn bennaf, a phawb eraill ag y mae Anrhydedd yn ddyledus iddunt.

3. Yr Addewid a roddir i annog fy Ufudd-dod i'r Gorchymmyn hwn; sef, *fel yr estynnner dy ddyddiau ar y ddaear, yr hon y mae yr Arglwydd dy Dduw yn ei rhoddi i ti*.

Cw. A ydyw y rhai a anrhydeddant eu Rhieni, yn estyn eu dyddiau yn hŵy nag eraill?

Att. 1. Ni thorrir hwy ymmaith cyn eu hamfer trwy Farn Duw; megis y mae yn digwydd yn fynych i eraill, o blegid eu drygioni. *Ofn yr Arglwydd a estyn ddyddiau: ond blynyddoedd y drygionus a fyrheir.* Diar. x. 27.

2. O's bydd dyddiau'r Duwjol yn fyrrach, maent yn llawer gwell nâ hîr oes yr annuwjol; o herwydd Bendith yr Arglwydd. Canys, *T pechadur yn fâb canmlwydd a feldithir.* Esay lxv. 20. Deut. v. 16.

3. Y neb a anrhydeddo Dduw a'i Rieni, a gaiff fyw yn ddigon hîr ar y ddaear, i fwynhau Bywyd tragywyddol yn y Nef ar ôl hynny. *Digonaf ef (medd yr Arglwydd) â hîr ddyddiau; a danghofaf iddo fy jechydwraeth.* Salm xci. 16. xxxvii. 18.

Cw. Pa Rieni a ddylech anrhydeddu, yn ôl ystyr y Gorchymmyn hwn?

Att. 1. Ein Rhieni gwladol; sef, y Brenin, a'n Llywïaradwyr gwladol: canys megis Rhieni yr ordeiniodd Duw iddunt fod i ni. *Esay xlix. 23. 1 Pedr ii. 13, 14.*

2. Ein Rhieni gysbrydol; sef, Gweinidogjon Gair Duw, a'n Hathrawon. 2 Bren. xiii. 14. Barn. xvii. 10.

3. Ein Rhieni naturjol; sef, ein Tadau a'n Mamau a'n cenhedlodd, a phawb o'u Trafau hwynt yn ôl eu grâdd a'u perthynas.

4. Ein

4. Ein *Rhieni teuluol*; fef, Anrhydedd dyledus i Feistr a Meistres y Tŷ oddi wrth eu Tylwyth. Gweision *Nâman* a alwënt eu Meistr yn Dâd. 2 *Bren.* v. 13.

5. Mae i *barwb o'n gwell*, a phawb eraill hefyd, gael yr Anrhydedd a fo'n ddyledus iddunt. *Perchwch barwb.*—*A byddwch lawb yn oftyngedig i'w gilydd.*—*Gan dybiaid eraill yn well nâ chwï eich hunain.* 1 *Pedr* ii. 17. v. 5. *Phil.* ii. 3.

Cw. Pa ham y cyfrifir *Llywïawdwyr* ac *Athrawön* fel *Rhieni*?

Att. 1. I ddysgu iddunt hwy ymddwyn tu ag attom yn garuaidd ac yn ferchog, fel *Rhieni* tu ag at eu Plant.

2. I ddysgu i ninnau ymddwyn yn oftyngedig ac yn barchus tu ag attunt hwy, fel Plant tu ag at eu *Rhieni*; fel y byddo yr un gyffelyb *Ffyddlondeb* a *Chariad* rhwng pob graddau a'i gilydd, ag y ddylai fod rhwng *Rhieni* a'u Plant. 1 *Pedr* iv. 8.

Cw. Beth yw eich Dyled i'ch *Llywïawdwyr* fel eich *Rhieni gwladol*?

Att. 1. Ufudd-dod i'w holl *Ordinhadau* cyfreithlon hwy. *Ymddarostyngwch o blegidbyn i bob dynol ordinhâad, o herwydd yr Arglwydd: pa un bynnag ai i'r brenin, megis goruchaf; ai i'r llywïawdwyr.* 1 *Pedr* ii. 13, 14. *Rhuf.* xiii. 1, 2, 5. *Dit.* iii. 1.

2. Llefaru am danunt yn barchus, ac nid yn gabledus. *Canys'sgrifennedig yw, Na ddywaid yn ddrwg am bennaeth dy bobl.*—*Na chabla'r swyddogjon.* *Act.* xxiii. 5. *Ecfod.* xxii. 28.

3. Talu'r Deyrnged a fo ddyledus iddunt. *Telwch i barwb eu dyledjon: teyrnged i'r hwn y mae teyrnged yn ddyledus; toll, i'r hwn y mae toll; ofn, i'r hwn y mae ofn; parch, i'r hwn y mae parch yn ddyledus.* *Rhuf.* xiii. 7.

4. Cadw yn ffyddlon Adduned ein Llw iddunt. *Tr ydwyf yn dy rybuddio i gadw gorchymmyn y brenin; a hynny o herwydd llw Duw.* *Preg.* viii. 2. *Rhuf.* xiii. 5.

5. Ymostwng i'r Farn a roddont. *Canys, Oddi wrth yr Arglwydd y mae barn pob dŷ.*—*Duw sy'n barnu: efe a oftwng y naill, ac a gysyd y llall.* *Diar.* xxix. 26. *Salm* lxxv. 7.

6. Gweddio drofdu: canys felly y mae'n ddyledus. *Ym mlaen pob peth, fod ymbiliau, gweddïau, deisyfiadau, a thalu diolch, dros bob dŷ: dros frenkinoedd, a phawb sy mewn goruchafiaeth.* 1 *Dim.* ii. 1, 2.

Cw. Pa rai yn bennaf yw'r Pechodau yn erbyn Llywïawdwyr, ag y mae Duw yn wahardd ac yn gosbi?

Att. 1. Gwrthwynebu'r Awdurdod a ordeiniodd Duw: yr hyn a ddwg Farn ar y neb a'i gwnelo. *Pwy bynnag sydd yn ymosod yn erbyn yr awdurdod, sydd yn gwrthwynebu ordinhâad Duw: a'r rhai a wrthwynebant, a dderbyniant farnedigaeth iddunt eu hunain.* Rhuf. xiii. 2.

2. Diystyru a chablu y Llywödraeth fydd drosom. *Yr anghyfiawn a boenir yn nydd y farn; ac yn bennaf y rhai sy yn rhodio ar ôl y cnawd, meron chwant aflendid, ac yn diystyru llywödraeth. Rhyfygus ydynt, cyndyn; nid ydynt yn arfwydo cablu urddas.* 2 Pedr ii. 9—12. Jud. 8.

3. Dywedud yn erbyn ein Llywïawdwyr cyfreithlon. *Miriam a lesarodd yn erbyn Moses; a Duw a'i tarawödd hi â gwahanglwyf.—Cora, Dathan, ac Abiram, a wrthwynebasant Moses; a'r ddaear a agorodd, ac a'u llyngcodd hwy yn fyw i uffern. Athrannoeth eilchwaith y bu farw o'r plâ dros bedair mîl ar ddeg o bobl. A llawer ychwaneg a laddwyd â seirph tanllyd, ym mben ychydig ar ôl hynny, am duchan yn erbyn Moses ac Aaron.* Num. xii, xvi, a xxi.

4. Torri ein Llw i'r Brenin a'r Llywödraeth. *Digofaint yr Arglwydd a ennynnodd yn erchyll yn erbyn yr Fuddewön, am dorri eu llw i frenin Babilon: canys byddin-oedd Isräel a roddwyd i'r cleddyf, a'r gweddill o honnnt a wasgarwyd.* Ezec. xvii. 12—21.

5. Mae Ufudd-dod anghyfiawn i'n Llywïawdwyr, yn y pethau a orchymmynant yn wrthwyneb i Gyfraith Dduw, yn Bechod peryglus iawn. *O herwydd i bobl Isräel ymostwng i ddeddfau annurwjol eu pennaethjaid, yr Arglwydd a'u bwriadodd hwynt ymmaith oddi wrtho, ac a'u cystuddiodd hwy yn drwm iawn, ac a'u rhoddodd hwynt yn llaw eu hanrheithwyr.* 2 Bren. xvii.

Cw. Beth yw eich Dyled i'ch Rhieni ysbrydol; sef, Gweinidogjon ac Athrawön Gair Duw?

Att. 1. Gweddio am Weinidogjon ffyddlon. *Attohygwch i Arglwydd y cynhauaf anfon gweithwyr i'w gynhauaf.* Math. ix. 38.

2. Gweddio dros y Gweinidogjon y mae Duw yn roddi i ni. *Megis y mae Sant Paul yn dywedud; O frodyr, gweddio drosom ni.* 1 Theff. v. 25. Rhuf. xv. 30, 31. 2 Theff. iii. 1, 2.

3. Ymostwng yn ufudd i Addysg dduwjol ein Gweinidogjon.

jon. *Ufuddhêwch i'ch blaenoriaid, ac ymddarostyngwch: o blegid y maent hwy yn gwylio dros eich beneidiau chwi.* Hebr. xiii. 17.

4. Ymddwyn yn addas i Athrawjaeth ein Gweinidogjon. *Heb roddi dim achos tramgwydd mewn dim; fel na feier ar y weinidogaeth.* 2 Cor. vi. 3.

5. Rhoddi yn haeljonus tu ag at Gynhaliaeth ein Gweinidogjon. *Cyfranned yr hwn a ddysgwyd yn y gair, â'r hwn sydd yn ei ddysgu, ym mhob peth da.* Gal. vi. 6.

6. Dangos Parch a Chariad i'n Gweinidogjon. *Cyfrifer yr henurjaid sy'n llywödraethu yn dda, yn deilwng o barch dauddyblyg; yn enwedig y rhai sy yn poeni yn y gair a'r athrawjaeth.—Gan weuthur cyfrif mawr o honunt mewn cariad, er mwyn eu gwaith.—Danghofwch iddunt hwy bysbystrwydd o'ch cariad.* 1 Dim. v. 17. 1 Theff. v. 13. 2 Cor. viii. 24.

7. Amddiffyn ein Gweinidogjon oddi wrth eu Perygl. *Pan y bwriadodd yr Juddewön i ladd Paul, y disgybljon a'i cymmerasant ef, o hys nôs, ac a'i gollyngasant i wared dros y môr mewn basged.* Act. ix. Rhuf. xvi. 3, 4.

8. Cynhorthwyo ein Gweinidogjon yn eu Gwaith. *Fel y byddom yn gydgyhorthwyyr i'r gwirionedd.—Fe synia Paul am rai gwyf da, ac am wragedd befyd, ag oedd yn yr Efengyl yn cydlafurio ag ef, ac yn gydweithwyr iddo.* 3 Joan 8. Phil. iv. 3.

9. Ymwrthod â phob anghydfod mewn Crefydd, a fo'n achos o ddigalondid a rhwystr i'n Gweinidogjon. *Tr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, graffu ar y rhai sy'n peri anghydfod a rhwystrau, yn erbyn yr athrawjaeth a ddysgasoch chwi; a chilwch oddi wrthunt.* Rhuf. xvi. 17. Diar. xix. 27.

10. Undeb Barn, a Chymmundeb Eglwyfig, er mwyn Crist, ac er cyffur i'n Gweinidogjon. *Tr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, trwy Enw ein Harglwydd Jesu Crist, ddywedud o bawb o honoch chwi yr un peth, ac na byddo ymbleidio yn eich plith; eithr bod o honoch wedi eich cysangyffyllu yn yr un meddwl ac yn yr un farn.* 1 Cor. i. 10. Phil. ii. 1, 2.

Cw. Pa rai yn bennaf yw'r Pechodau yn erbyn Gweinidogjon, ag y mae Duw yn wahardd ac yn gosbi?

Att. 1. Dibrisio Athrawjaeth Gweinidogjon; ag fy'n dwyn y Ddamnedigaeth waethaf. *Canys Crist a ddywaid, T bydd esmwythach i'r Sodomjaid a'r Gomorriaid yn nydd y farn, nag i'r rhai a wnelo felly.* Math. x. 14, 15.

2. Cadw

2. Cadw oddi wrth Weinidogjon ran-o'u Cynhaliaeth; ag sy'n tynnu Melldith Dduw ac Aflwydd ar y neb a wnelo felly. *Aysbeilia dŷn Dduw? etto chwi a'm hysbeiliafoch i. Ond chwi a ddywedwch, Ym mba beth y'th ysbeiliafom? Tu y degwm a'r offrwim. Melldigedig ydych trwy felldith: canys chwi a'm hysbeiliafoch i.* Mal. iii. 8, 9.

3. Gwâg-fiarad yn erbyn Gweinidogjon, a'u dirmygu. *Tr hyn a dynnodd ddinystr echrydus ar yr Fuddewön. Digo-faint yr Arglwydd a gyfododd yn eu herbryn; ac ese a'u rhoddodd hwynt i frenin y Caldeaid, i'w lladd hwynt oll â'r cleddyf, heb arbed hên na jenuingc.* 2 Cron. xxxvi. 16, 17.

4. Symmud o blaid i gilydd, er digalondid i Weinidogjon. *Canys y mae'r Tsbyrd Glân yn cyfrif ymbleidio yn un o weithredoedd y cnawd, ac ym mysg y pechodau mwyaf; ac yn dywedud, Na chaiff y rhai sy'n gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw.* Gal. v. 19—21.

5. Esgeuluso cynhorthwyo Gweinidogjon yng Ngwaith Duw. *Melldigwch Feroz (eb angel yr Arglwydd) gan fell-digo melldigwch ei thrigolion: am na ddaethant yn gyn-hor:hwyl i'r Arglwydd, yn gynhorthwyl i'r Arglwydd yn erbyn y cedyrn.* Barn. v. 23.

6. Ymgaledu dan Gerydd Gweinidogjon. *T gŵr a gerydder yn fynych, ac a galeda ei wâr, a ddryllir yn ddisym-mwth, fel na byddo meddyginiaeth.* Diar. xxix. 1.

7. Annioddefgarwch dan Athrawjaeth Gweinidogjon. *Megis y rhai gynt a ddywedent wrth eu bathrawön, Na phrophwydwch i ni bethau unjon; treuthwch i ni wen-jaith. Am hynny, medd yr Arglwydd, y bydd yr anwiredd hyn i chwi fel rhwygiad chwyddedig mewn mŵr uchel ar fyrthio, yr hwn y daw ei ddrylliad yn ddisymmwth heb at-treg.* Esay xxx. 10, 13.

Cw. Beth yw eich Dyled i'ch Rhieni naturjol; fef, eich Tâd a'ch Mam?

Att. 1. Ymddwyn yn oftyngedig ac yn barchus tu ag at ein Rhieni. *Anrhydedda dy dâd a'rth fam; — fel y byddo yn dda i ti, ac fel y byddech hŷrboedlog ar y ddaear.* Eph. vi. 2, 3.

2. Ufudd-dod i holl Eirchion cyfreithlon ein Rhieni. *T plant, ufuddhewch i'ch rhieni ym mhob peth: canys hyn sydd yn rhyngu bodd i'r Arglwydd yn dda. — Dduw a fendithiodd dylwyth y Recabjaid, am gadw gorchymmyn Jona-dab eu tâd.* Col. iii. 20. Jer. xxxv. 18, 19.

3. Mawrhâu ein Rhieni yn eu Henaint a'u Hangen. *Gan dalu'r pwyth iddunt: canys hyn sydd dda a chymmeradwy ger bron Duw.* 1 Dim. v. 4.

4. Perswadio ein Rhieni yn ferchogaidd yn erbyn pob drwg. *Megis y dywedodd Jonathan yn dŵg jawen ac yn barchus wrth Saul ei dâd, yn erbyn ei ddrwg fferiad ef i ladd Dafydd.—Na cherydda hynafgwr; eithr cynghora ef megis tâd.* 1 Sam. xix. 4—6. 1 Dim. v. i. 2 Dim. ii. 25.

5. Ofni ein Rhieni yn barchedig; a chadw eu Cyngor duwjol, a'u Cerydd. *Osnwch bob un ei fam, a'i dâd.—Fy mab, gwrando addysg dy dâd; ac nac ymado â chyfraith dy fam.* Lef. xix. 3. Diar. i. 8. xv. 5.

6. Gweddio dros ein Rhieni; gyd ag Ymddygiad doeth a duwjol, er Cyffur a Llawenydd iddunt. *Tâd y cyfawn a orfoledda yn fawr; a'r neb a genhedlo fâb doeth, a lawenha o'i blegid.* Diar. xxiii. 24. x. i.

7. Gofyn Cyngor a Chydsyniad ein Rhieni ym mhob peth; yn enwedigol pan feddylion am fyned i 'Stad Briodas. *Isaac a briodoedd yn ôl ewyllys ei dâd; a Duw a'i ben-dirbiodd ef yn helaeth jawen.* Gen. xxiv.

Cæ. Pa rai yn bennaf yw eich Pechodau yn erbyn eich Rhieni, ag y mae Duw yn wahardd ac yn gosbi?

Att. 1. Diyftryu Cerydd ein Rhieni. *Dau fâb Eli ni wrandawrent ar lais eu tâd; a bwy eu dau a laddwyd ar yr un dydd.* 1 Sam. ii. a iv.

2. Cymmeryd Meddiant ein Rhieni heb eu Cennad. *T neb a ysbeilia ei dâd, neu ei fam, ac a ddywaid, Nid yw hyn gamwedd; sydd gymmar i ddinystrïwr.* Diar. xxviii. 24.

3. Anusudd-dod i'n Rhieni. *O bydd i wr fâb cyndyn, ac anusudd, heb wrando ar lais ei dâd, neu ar lais ei fam; a phan geryddant ef, ni wrendy arnunt: yna holl ddynjon ei ddinas a'i llabyddiant ef â meini, fel y byddo farw.* Deut. xxi. 18, 21.

4. Dirmygu neu wawdio ein Rhieni. *Melllgedig yw'r bren a ddirmygo ei dâd, neu ei fam: a dywedod yr holl bobl, Amen.—Llygad yr bren a watwaro ei dâd, ac a ddiystyro usuddhau ei fam, a dyn cigfrain y dyffryn, a'r cywjon eryrod a'i bwyty.* Deut. xxvii. 16. Diar. xxx. 17. Eze. xxii. 7.

5. Taro neu felldithio ein Rhieni. *T neb a darawo ei dâd, neu ei fam; rhodder ef i farwolaeth.—O's bydd neb a felldigo ei dâd, neu ei fam; lladder ef yn farw: ei dâd, neu*

neu ei fam, a felldigodd efe; ei waed fydd arno ei hun. Eclod. xxi. 15. Lef. xx. 9.

6. Trachwantu Etifeddiaeth ein Rhieni yn amfereu Bywyd. *Absalom a chwennychodd frenbinjaeth Dafydd ei dâd; ac wrth farchogaeth ar ei asyn, efe a ddalirwyd ynghrôg ym mrig derwîn, byd oni laddwyd ef.* 2 Sam. xviii.

7. Cyhoeddi Gwradwydd ein Rhieni, yn lle ei orchguddio. *Cam, mab Noa, a fynegodd wrth ei frodyr am noethni ei dâd; ac efe a felldithiwyd, ac a wnaed yn wâs gweision ei frodyr.* Gen. ix.

8. Priodi heb Gyngor ein Rhieni. *Trigolion yr hên fyd a briodent yn ôl eu chwant: a hyn a amkhaodd eu pechod yn ddirfawr, ac a ddygodd y diluw arnunt. — Ac Esau a briododd yn erbyn ewylllys ei dâd a'i fam; ac efe a gollodd y fendith, a'i enedigaethfaint.* Gen. vi, xxvi, a xxvii.

Cw. Beth yw Dyled Rhieni tu ag at eu Plant?

Att. 1. Dwyn eu Plant at Grist, trwy'r Bedydd a ordeiniodd Crist, i'w doddi yn Nheyrnas Dduw; set ei Eglwys ef, ag sy'n eiddo iddunt, yn ôl Gair Crist ei hun. *Gedwch i blant bychain ddyfod attafi, ac na waherddwch idlunt: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw. — Gan eu bedyddio hwy yn Enw y Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân.* Marc x. 14. Math. xxviii. 19.

2. Dysgu eu Plant yng Ngair Duw, a'r Pethau a berthyn i Jechydwriaeth. *Efe a sicrhaodd dystiolaeth yn Jacob, ac a ofododd gyfraith yn Israhel; y rhai a orchymmynnodd efe i'n tatau ddyfsgu i'w plant; fel y gwybyddai'r oes a ddêl, sef y plant a enid: a phan gyfodent, y mynegent hwy i'w plant hwythau.* Salm lxxviii. 5, 6. Diar. xxii. 6.

3. Llesaru wrth eu Plant am Weithredoedd Duw. Sef, Gwaith y Creadigaeth, Rhagluniaeth Dduw, a Phrynedigaeth y byd, ac Ordinhadau Crefydd. *Hysbyfa hwynt i'th feibjon, ac i feibjon dy feibjon.* Deut. iv. 9.

4. Ceryddu eu Plant, pan fyddo yn angenrheidjol, er Llës iddunt. Heb serchu un o honunt yn fwy na'i gilydd, a'u gadael yn ddigerydd. *Yr hwn a arbedo'r twialen, fydd yn casâu ei fâb: ond yr hwn a'i câr, a'i cerydda mewn amfer.* Diar. xiii. 24. xix. 18. xxii. 15. xxiii. 13, 14. xxix. 15, 17.

5. Rhoddi Esampl dda i'w Plant, trwy fyw yn fucheddol eu hunain; fel y byddo yn dda iddunt hwy, ac i'w Plant hefyd ar eu hôl. *Y cyfawn a rodia yn ei unjondeb: gwyn eu*

byd ei blant ar ei ôl ef.—*Cenbedlaeth y rhai unjawn a fendithir.* Diar. xx. 7. Salm cxii. 2.

6. Dwyn eu Plant i fynu i ryw Waith a Galwäd oneft, ag y fyddont yn fwyaf cymmwys iddo. *Un o blant Adda, blaenoriaid y byd, oedd lasurwr; a'r llall oedd fugail defaid.* Ac ni ddylai neb fod heb ei Alwäd. *Gen. iv. 2. 1 Cor. vii. 20.*

7. Gweddio beunydd dros eu Plant. *Job a gysodai yn forau, ac a offrymmai boeth-offrymmau dros ei blant, yn ôl eu rhifedi hwynt oll.* Job i. 5.

8. Priodi eu Plant â Theulu y Ffydd; fel na jauer hwynt yn anghymharus gyd â'r rhai digred. *Ni fynnai Abraham wraig i'w fâb o ferched y Canaaneaidd; eithr efe a anfonodd am briod iddo o'i dylawyth ei hun, a theulu'r ffydd.* 2 Cor. vi. 14. Gen. xxiv.

9. Ymddwyn yn garuaidd ac yn weddus tu ag at eu Plant. Nid yn ddigofus, nac yn afresymmol mewn dim; i'w digalonni, neu gyffröi digllonedd ynddunt. *Na yrrwch eich plant i ddigio, ond maethwch hwynt yn addysg ac athrawjaeth yr Arglwydd.*—*Na chysffröwch eich plant, fel na ddigalonont.* Eph. vi. 4. Col. iii. 21.

10. Dangos eu hanfoddlonrwydd i'w Plant anhyweth. *Jacob wrth farw a felldigodd greulondeb Simeon a Levi, am iddunt ladd Hemor a Sicem; ac a ddietseddodd Reuben o'i enedigaethfaint, am iddo halogi gwely ei dâd.* Gen. xlix. 3—7. 1 Cron. v.

Cw. Pa rai yn bennaf yw Pechodau Rhieni?

Att. 1. Esgeuluso Magwriaeth eu Plant: yr hyn fy'n fwy differch nâ bwystfilod yr anialwch. *Y dreigiau a dynnant allan eu bronau, ac a roddant sugn i'w cenawön.* Galar. iv. 3.

2. Gadael eu Plant i fyned ar ddisberod a chyfeiliorni, o eisiau dysgu Gwybodaeth iddunt, a'u hyfforddu yng Ngair Duw. *Pa fodd y glanhâ llangc ei lwybr? onid wrth ymgadw yn ôl gair Duw?*—*Hyfforddia blentyn ym mben ei ffordd: a phan beneiddio, nid ymedy â hi.* Salm cxix. 9. Diar. xxii. 6.

3. Goddef eu Plant i fyw yn ddrygionus ac yn ddigerydd. *O herwydd na cheryddodd Eli yr offeiriad ei feibjon, yr offeiriadaeth a dorrodd oddi wrtho ef a'i eppil; a'i ddau fab a laddwyd yn yr un dydd; ac yntef ei hun ar yr un diernod a gwympodd o'i stol, ac a dorrodd ei wddf.* 1 Sam. ii, iii, a iv. 4. Gor-

4. Gormod Serch i'w Plant, neu i rai o honunt yn fwy nâ'r lleill. A chan y rhai a hoffant fwyaf, mae yn arferol iddunt gael eu gofidio fwyaf. *Yr oedd yn hoff jarwn gan y brenin Dafydd am ei ddau fâb, Absalom ac Adonija; a bwyntbwy ill dau a wrthbryfelasant yn erbyn Dafydd eu tâd.* 2 Sam. xv. 1 Bren. i.

5. Esgeuluso hyfforddu eu Plant i ryw Alwäd addas iddunt, a'u gadael i rodienna yn segur; ag sydd yn arwain i Brofedigaethau enbydus. *Pan oedd Dafydd yn segur ar nen ei dy, y temtirwyd ef i odineb a galanastra.—Pan oedd Dina, merch Jacob, yn rhodio oddi amgylch, y treiswyd hi gan Sicem: yr hyn a dynnodd ddistryw mawr a melldith.* 2 Sam. xi. Gen. xxxiv.

6. Rhwystro Jechydwraeth eu Plant, trwy Esamplau drwg eu Bywyd. *Gwae'r dyn trwy'r bwn y dêl rhwystrau. Gwell fyddai iddo pe crogid maen melin oddi amgylch ei wddf ef, a'i daslu i'r môr, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain kyn.* Luc xvii. 1, 2.

Cw. Beth ydyw eich Dyled i'ch Meistrred a Phennau-teuluoedd?

Att. 1. Dewis Meistrred duwjol; fel na lygrer ni yn eu Teiau hwynt. *Canys, Y mae ymddiddanion drwg yn llygru moesau da.—Joseph a ddysgodd dyngu yn llys Pharao.* 1 Cor. xv. 33. Gen. xlii. 15.

2. Ufuddhäu yn ddinâg i'n Meistrred. *Y gweision, ufudd-hêwch i'r rai sydd arglwyddi i chwi yn ôl y cnawd, gyd ag ofn a dychryn, yn symltrwydd eich calon, megis i Grist; nid â golwg-wasanaeth, fel boddlonwyr dynjon, ond fel gweision Crist; yn gwneuthur gwasanaeth, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynjon.* Eph. vi. 5—7.

3. Perchi ein Meistrred. *Cynnifer ag sy wasanaethwyr dan y jau, tybiant eu meistrred eu hun yn deilwng o bob anrhydedd; fel na chabler Enw Duw, a'i athrawjaeth ef.* 1 Dim. vi. 1.

4. Bod yn onest, yn ffyddlon, ac yn oftyngedig, i'n Meistrred. *Cynghora weision i fod yn ddarostyngedig i'w meistrred eu hun, ac i ryngu bodl iddunt ym mhob peth; nid yn gwrthddywedud, nid yn darnguddio, ond yn dangos pob ffyddlondeb da; fel yr harddont athrawjaeth Dduw ein Fachawdwr ym mhob peth.* Dit. ii. 9, 10. 1 Pedr ii. 18.

5. Bod yn Genhadon ffyddlon yn Negesau ein Meistrred *Megis oerder eira yn amser cynbauaf, yw cennad ffyddlo*

i'r rhai a'i gyrrant: canys efe a lawenycha enaid ei feistr-ed. Diar. xxv. 13.

6. Ceisio Llès, a rhagflaenu pob Colled, a Pherygl, a Blinder, ein Meistred, hyd yr eithaf o'n gallu. *Gwàs Abigail, trwy fynegu i'w feistres fygythion Dafydd yn erbyn ei feistr, a achubodd ei feistr a'i feistres, a'r holl dylwyth, rhag eu distrywio cyn y borau drannoeth.—Trwy gyfarwyddyd morwyn fechan, yr aeth Nâaman i gael jachâad o'i wahan-glwyf.—A geiriau dyallus o enau ei weision, a berswadioad Nâaman i ymolchi yn y Jorddonen; onid é, efe a aethai yn ei ôl heb ei jachâu. 1 Sam. xxv. 2 Bren. v.*

7. Gweddio dros ein Meistred, ac am eu Llwyddiant. *Megis y gweddiodd gwàs Abraham am lwyddiant yn achos ei feistr; a Duw a roddodd lwyddiant iddo.—Tr oedd pob peth yn llwyddo ag y wnai Joseph yng ngwasanaeth Putiphar.—A Laban a welodd fod Duw yn ei fendithio ef, tra fu Jacob yn wàs iddo. Gen. xxiv. 12. xxxix. 3, 23. xxx. 27.*

Cw. Pa rai yn bennaf yw Pechodau Gwasanaethwyr?

Att. 1. Anufuddhâu a gwrthddywedud ein Meistred, a siarad yn gyndyn yn eu herbyn. Dŷn i'r fall, a gŵr anwir, a rodia â genau cyndyn. Diar. vi. 12.

2. Anonestrwydd, neu Anffyddlondeb, yng Ngwasanaeth ein Meistred. *Daw Arglwydd y gwàs hwnnw mewn dydd nad yw efe yn gwybod; ac a'i gwahana ef, ac a esyd ei ran ef gyd â'r anffyddlonjaid. Luc xii. 46.*

3. Dywedud Anwiredd, a gwneuthur Esgusodion celwyddog i gelu'r Gwir rhag ein Meistred. *Gebezi, gwàs Elisëus y prophwyd, a ddywedodd gelwydd wrth Nâaman y gwahanglwyfus; a gwahanglwyf Nâaman a lynodd wrth Gebezi a'i bâd yn dragywydd. 2 Bren. v.*

4. Diotalwch, Syrthni, a Diogi, yng Ngwaith ein Meistred. *T gwàs drug a diog a fwrir i'r tywyllwch eithaf; lle bydd wylofain a rkingcian dannedd. Math. xxv. 26—30.*

5. Gwrthwynebu Cyngor a Cheryddon ein Meistred. *Gŵr a gerydder yn synych, ac a galeda ei wâr, a ddryllir yn ddifysmwrth, fel na byddo meddyginiaeth. Diar. xxix. 1.*

Cw. Beth yw Dyled Pennauteuluoedd a Meistred i'w Gwasanaethwyr?

Att. 1. Edrych am iddunt hwy eu hunain, a'u Teulu hefyd, wasanaethu Duw. Josua a ddywedodd, Myfi a'm tybwyth a wasanaethwn yr Arglwydd.—A Chornelius oedd yn

ŵr defosiynol, yn ofni Duw, ynghyd â'i holl dy. *Jos. xxiv. 15. Aët. x. 2.*

2. Dewis iddunt Deulu duwjol; fel y llwyddo eu Gwaith. *Meistr Joseph a'i gwnaeth ef yn olygwr ar ei dy; a bu i'r Arglwydd fendithio ei dy er mwyn Joseph. — Tra fu Jacob yng ngwasanaeth Laban, Duw a'i bendithiodd ef er mwyn Jacob. Gen. xxxix. 4, 5. xxx. 27.*

3. Gyrru ymmaith o'u Teulu y rhai drygionus, na fynno ddiwygio. *Megis y dywedodd Dafydd; Ni thrig o fewn fy nhŷ yr un a wnelo dweyll: ni thrig yn fy ngolwg yr un a ddywedo gelwydd. Salm ci. 7.*

4. Edrych am i'w Teulu gadw y Sabbath. *Na wnâ gnddo ddim gwaith, tydi, na'th fâb, na'th ferch, na'th wasanaethwr, na'th wasanaethferch, na'th anifail, na'th ddieithr ddyn a fyddo o fewn dy byrth. Ecfod. xx. 10.*

5. Darparu i'w Teulu Gynhaliaeth gyfaddas iddunt. *Od oes neb heb ddarbod dros yr eiddo, ac yn enwedig ei deulu; ese a wadodd y ffydd, a gwaeth yw nâ'r di-ffydd. 1 Dim. v. 8.*

6. Delio yn gyfiawn â'u Teulu, a thalu eu Cyflogau iddunt. *Y meistred, gwnewch i'ch gweision yr hyn sydd gyf-iawon ac unjawn; gan wybod fod i chwithau Feistr yn y nefocdd. Col. iv. 1.*

7. Ymddwyn yn dirion, nid yn fygythus nac yn draws, tu ag attunt; a'u perswadio i barhau yng Ngwasanaeth Dduw. *Megis y dywedodd Duw am Abraham; Mi a'i hadwaen ef, y gorchymmyn ese i'w blant, ac i'w dylwyth ar ei ôl, gadw o honunt ffordd yr Arglwydd. Gen. xviii. 19.*

Cw. Pa rai yn bennaf yw Pechodau Pennautculuoedd a Meistred, yn erbyn y pummed Gorchymmyn?

Att. 1. Gorchymmyn i'w Gwasanaethwyr y peth fo'n anghyfreithlon. Rhaid yw ufuddhau i Dduw yn fry nag i ddynjon. — Brenin Affyria a anfonodd Ralsace, ei wâs, i wradwyddo Isrâel; a Duw, ym mhen ychydig ar ôl hynny, a'i distrywiodd ef. Aët. v. 29. Esay xxxvii.

2. Delio'n rhy galed â'u Gwasanaethwyr. *Pharao a fynnai briddfeini heb wellt gan y bobl; a'i ddiwedd ef fu, boddi yn y Môr Coch. Ecfod. v, a xiv.*

3. Attal Cyflogau eu Gwasanaethwyr, ac oedi eu talu pan fyddont yn ddyledus. *Duw a ddywaid, y bydd ese ei hun yn dyf cyflym yn erbyn camattalwyr cyflog y cyflogedig. Mal. iii. 5. Jago v. 4.*

4. Esgeuluso dysgu eu Gwafanaethwyr; a byw heb Addoliad Duw yn eu Teiau. *Tyrwallt dy lîd ar y cenbedloedd ni'th adnabuant, ac ar y teuluoedd ni alwäfant ar dy Enw.* Jer. x. 25.

Cw. Beth yw eich Dyled tu ag at y rhai a fo yn hŷn, neu yn uwch eu Grâdd, nâ chwi, mewn Bonedd, Dyfg, neu Ddoniau, neu yn unrhyw ystyr arall?

Att. 1. Mi ddylwn ymddwyn yn oftyngedig ac yn barchus tu ag attunt. *Byddled yr jeuaingc yn oftyngedig i'r benur-jaid. — Cyfod ger bron penwynni; a pharcha wyneb benur-jad.* 1 Pedr v. 5. Lef. xix. 32.

2. Mi ddylwn fod yn bwylllog yn fy Ymadrodd; ac nid yn rhyawyddus i ddywedud fy chwedl o flaen fy ngwell, neu y rhai a fo'n hŷn nâ mi. *Elibu a arhosai nes darfod i Job a'i gyfeillion lefaru; o blegid eu bod hwy yn hŷn nag ef.* Canys efe a ddywedodd, *Dyddiau a draethant, a lliaws o flynyddoedd a ddysgant ddoethineb.* Job xxxii. 4—7. Jago i. 19. Diar. xvii. 27.

3. Mi ddylwn roddi y lle blaenaf i bawb o'm gwell, pan fyddwyf yn eu cymdeithas. *Pan y'th wakodder gan neb i neithior, nac eistedd yn y lle uchaf, rhag bod un anrhydeddusach nâ thi wedi ei wakawdd ganddo.* Luc xiv. 8.

4. Mi ddylwn ddywedud yn serchogaidd ac yn barchus wrth bawb o'm gwell, am y beiau a fo ynddunt. *Na cherwydda hynafgwr, eithr cyngbora ef megis tâd; a'r rhai jeuaingc, megis brodyr; yr hên wragedd, megis mamau.* 1 Dim. v. 1, 2.

Cw. Pa fodd y dylech chwi, pan fyddoch yn hynafgwr, ymddwyn tu ag at y rhai a fyddo yn jau neu yn îs nâ chwi?

Att. 1. Fe ddylai hynafgwr fod yn sofr, yn onest, yn gymhesur, yn jach yn y ffydd, yng nghariad, mewn ammynedd. *Bod o'r hynafwragedd yr un ffynyd mewn ymddygiad, fel y gweddai i sancteiddrwydd; nid yn enllibaidd, nid wedi ymröi i win lawer, yn rhoi athrawjaeth o ddajoni.* Dit. ii. 2, 3.

3. Mi ddylwn fod yn serchog i'r lleiaf a'r ifelaf o ddynjon; ac na ddiystyriwyf neb o honunt. *O blegid ein Harglwydd a ddywedodd, Edrychwch na ddirmygoch un o'r rhai bychain hyn.* Math. xviii. 10. 1 Sam. ii. 3.

3. Mi ddylwn gynhorthwyo y rhai sy wannach nâ mi; a chydgyfrannu â hwynt. *Nyni, y rhai ydym gryfion, a ddylem gynnal gwendid y rhai gweinjaid, ac nid rhyngu ein*

bold

bodd ein hunain. — *Pob un megis y derbyniodd rôdd, cyfrennwrch â'i gilydd.* Rhuf. xv. 1. 1 Pedr iv. 10.

4. Mi ddylwn ymweled â'r rhai fy mewn Tristwch ac Adfyd, i'w cyffuro. *Crefydd bur a dihalogedig ger bron Duw a'r Tâd yw hyn; Ymweled â'r amddifaid a'r gwragedd gweddwön yn eu hadsyd, a'i gadw ei hun yn ddifrychenlyd oddi wrth y byd.* Jago i. 27.

Cw. Beth yw eich Dyled i'ch Cydraddau cyffredin?

Att. 1. Ni a ddylem geryddu Beiau ei gilydd mewn Cariad. *Na chasbi dy frawd yn dy gâlön: gan geryddu cerydda dy gymmydog, ac na ddioddef bechod ynddo.* Lef. xix. 17.

2. Ni a ddylem gydystyriaid bawb ei gilydd, i ymawnog i gariad a gweithredoedd da: *heb esgeuluso ein cydgynhulliad ein hunain, megis y mae arfer rhai; ond annog bawb ei gilydd: a hynny yn fwy, o gymmaint a'n bod yn gweled y dydd yn nesbän.* Hebr. x. 24, 25.

3. Ni a ddylem ddelio'n onest â'i gilydd ym mhob peth. *Pa bethau bynnag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynjon i chwi, felly gwnewch chwithau iddunt bwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.* Math. vii. 12.

4. Mi ddylwn fod yn heddychol â phawb; ac yn wir-ostyngedig. *Canys trwy falchder yn unig y cyffry gynnem.—O's yw bosibl, hyd y mae ynnoch chwi, byddwch heddychlawn â phob dyn.* Rhuf. xii. 18. Gal. v. 26. 1 Pedr v. 5.

5. Ni a ddylem geisio Lles ei gilydd, a gweddio dros ei gilydd, a dangos ein Cariad i'w gilydd, ym mhob peth. *Mewn cariad brawdol byddwch garedig i'w gilydd.—Gwneler eich holl bethau chwi mewn cariad.* Rhuf. xii. 10. 1 Cor. xvi. 14. Phil. ii. 4.

Cw. Beth yw y chweched Gorchymmyn?

Att. Na ladd.

Cw. Am ba beth y mae y chweched Gorchymmyn?

Att. Am Ddiogelwch ein Heinioes ni ac eraill: *sef, na bo i neb ladd ei hun, na neb arall, na drygu Bywyd un-dyn.*

Cw. Onid yw yn gyfreithlon i rod-di rhai i Farwölaeth?

Att. Ydyw.

1. Mae yn gyfreithlon i Farnwyr gosbi Drwgweithredwyr â'r Farwölaeth a haeddant. *Nac arbeded dy lygad: bydded einioes am einioes.* Deut. xix. 21.

2. Mae

2. Mae yn gyfreithlon i ladd ein Gelynjon mewn Rhyfel. *Canys mae Duw yn addo i fod gyd â'i bobl mewn rhyfel. A'r milwyr a gyngborir, nid i adael eu swydd, ond i ymddwyn gnddi yn ddiargyoeidd.* Num. x. 9. Luc iii. 14. Barn. v. 23.

3. Mae y neb a laddo Lofrudd, neu Leidr, yn ei Amddiffynniad ei hun, yn ddieuog. *O's cair lleidr yn torri ti, (yn nhywyllwch y nôs) a'i daro fel y byddo marw; na cholier gwaed am dano.* Ecsod. xxii. 2, 3.

4. Mae y neb a ddigwyddo i ladd un arall yn ddifwriad drwg, yn ddieuog. *Megis pan elo un gyd â'i gymmydog i'r coed, i gymwynu pren, ac a estyn ei law â'r fwyall i dorri pren, a syrthio'r baiarn o'r menybr, a chyrhaeddy ei gymmydog fel y byddo farw; efe a gaiff ffoi i un o'r dinasoedd hyn, a byw.* Deut. xix. 5.

Cw. Beth a waherddir yn y chweched Gorchymmyn?

Att. Pob peth a fo yn tueddu i Lofruddjaeth, neu at ddrygu Einioes neb. Megis,

1. Llettya Meddyliau drwg yn y Gâlôn. *Canys o'r gâlôn y mae meddyliau drwg yn dysod allan; lladdiadau, tor-priodasau, godinebau, lladradau, a'r cyffelyb.* Math. xv. 19.

2. Llîd, Digafedd, a Chafineb. *Canys pob yn fydd yn casâu ei frawd, lleiddiad dyn yw. A phob un a ddigio wrth ei frawd heb ystyr, a fydd euog o farn.* 1 Joan iii. 15. Math. v. 22.

3. Cyfeillach â dynjon drwg digofus. *Canys eu traed a redant i ddrygioni, ac a brysurant i dywallt gwaed.* Diar. i. 16.

4. Cynfigennu wrth eraill. *Yr hyn a barodd i Gain ladd ei frawd.—A thrwy gynfigen y bwriadodd brodyr Joseph ei ladd yntef.* 1 Joan iii. 12. Gen. xxxvii. 18.

5. Camfarnu neu gondemnio y Diniwaid i farw. *Am hynny y dywaid Duw wrth bob barnwr, Na ladd na'r gwirion, na'r cyfiawn: canys ni chyfiawnhâaf fi yr annuw-jol.* Ecsod. xxiii. 7.

6. Cam Dyfiolaeth. *Trwy'r hyn y lladdwyd Naboth, a Stephan, a Chrïst ei hun, a llawer eraill.* 1 Bren. xxi. Aet. vii. Marc xiv.

7. Gwneuthur Athrod rhwng dynjon a'i gilydd, a charrio Chwedlau rhyngddunt; ag fy yn peri Cynnen ac Ymladdau yn fynych, a Mwrddra weithjau. *Na rodia yn athbrodwr ym mîsg dy bobl: na sâf yn erbyn gwaed dy gymmydog.* Ief. xix. 16.

8. Mae

8. Mae holl Chwantau y Cnawd yn tueddu i Fwrddra. O chwant ymddial y bwriadodd Jezebel i ladd y prophwyd.— O falchder a gwâgogoniant y ceisiodd Haman ddifetha Mordecai a'i holl genedl ef ar unwaith.—Cybydd-dod a barodd i Ahab fwrddro Naboth; a llawer a laddasant eu gilydd mewn meddwod. 1 Bren. xix. Esth. iii. 1 Bren. xxi.

9. Mae difetha Baban yn y Grôth, neu beri i Feichiogi Gwraig fyned oddi wrthi, yn Fwrddra. Ac o's marwölaeth fydd, rhodder einioes am einioes. Ecsod. xxi. 23.

Cw. Enwch rai Esamplau o Farn Duw ar Fwrddrwyd.

Att. 1. Y brenin Dasydd a ddyfeisiodd i ladd Uria â chleddyf meibjon Ammon. Ac o herwydd hynny y dywedodd Duw, nad ymadawai y cleddyf â'i dy ef byth. Ac felly y bu. Tri o'i feibjon ef a laddwyd â'r cleddyf; ac un o'i blant a laddodd ei frawd, ac a fwriadodd i ladd Dasydd ei ddad. 2 Sam. xii. 9, 10.

2. Jehoram, brenin Juda, a lallodd ei frodyr: a Duw a'i cosbodd ef yn echrydus yn ei bobl, a'i olud, a'i wragedd, a'i blant; ac a'i tarawodd ef â chlesyd mawr jaw'n, fel yr aeth ei goluddjon ef allan o'i gorff, nes iddo farw'n druenus. 2 Cron. xxi.

3. Joas, brenin Juda, a barodd ladd Zecaria, am ei rybuddio ef yn erbyn ei bechod: a Duw a ddygodd arno lu o elynjon, ac a'i tarawodd â chlesfydau mawrjon; a thrwy gysfaw'n farn Duw, ei weision a'i lladdasant ef ar ei wely. 2 Cron. xxiv.

4. Pharao, brenin yr Aipht, a barodd i foddi plant gwr-rywaid pobl Ijrâel yn yr ason gynted ag y genid hwy; a Pharao ei hun a'i holl lu a foddwyl ar ôl hynny yn y Môr Coch, fel na ddiangodd un o honunt. Ecsod. i. 22. xiv. 26-28.

5. Zimri, gwâs Asa brenin Juda, a laddodd ei feistr, pan oedd efe yn feddw, i gymmeryd ei frenhinjaeth ef iddo ei hun; eithr, ym mhen wythnos i'r dydd hwnnw, efe a yrrwyd, gan ddychryn a chysfyngder, i losgi ei hun yn nhŷ'r brenin. 1 Bren. xvi.

Cw. A ydyw yn Bechod i Ddŷn ddistrywio ei Fywyd ei hun?

Att. Ydyw'n ddiammau yn Bechod mawr jaw'n. Canys,

1. Mae y neb a ddistrywio ei hun, yn distrywio Delw Duw. Canys ar ddelw Duw y'n gwnaed ni. Gen. i.

2. Mae'n distrywio Teml Dduw. Oni wyddoch chi, mai

mai teml Dduw ylych, a bod Ysbryd Duw yn trigo ynnoch?
O's llygra neb deml Dduw, Duw a lygra hwnnw. 1 Cor.
 iii. 16, 17.

3. Mae'n torri Gorchymmyn Duw. *Canys efe a ddywed-
 odd, Na ladd; hynny yw, Na ladd dy hun, na neb arall.*
Mwrddrwr gan hynny yw y neb a laddo ei hun, fel yr hwn
a laddo arall.

4. Y Mwrddrwr mwyaf annaturjol yw y neb a laddo ei
 hun. *Canys ni chasbaodd neb erioed ei gnawd ei hun; eithr*
ei fagu a'i feithrin y mae. Eph. v. 29.

5. Mae y neb a ddistrywio ei Einioes ei hun, yn damnio
 ei Enaid ei hun; gan farw mewn Mwrddra, heb Amfer i
 edifarhau. *A'n Harglwydd a ddywaid, Onid edifarhêwch,*
chwi a ddifethir oll. Luc xiii. 3.

Cw. Pa beth a orchymmynnir i chwi ynghylch eich Bywyd
 eich hun?

Att. Pob peth ag fy yn angenrheidjol i Ddiogelwch ein
 Bywyd ni. Megis,

1. Arferiad cymhedrol o Luniaeth, a Physygwrjaeth hefyd
 pan fo raid. *Bwyta a'th wasanaetho. — Yf ychydig xwin,*
er mwyn dy gylla, a'th fynych wendid. — Gosod swp o
ffrys wrth dy gornwyd. Diar. xxv. 16. 1 Dim. v. 23. Eſay
 xxxviii. 21.

2. Ceisio Bendith Dduw ar ein Lluniaeth. *Canys y mae*
melldith ar does a chawell yr annuwjol; ac ar ffrwyth eu
tir, a'u holl anifeiljaid. — Eithr bwy a sancteiddir i'r
ffyddlonjaid trwy air Duw a gweddi. Deut. xxviii. 17, 18.
 1 Dim. iv. 3, 5.

3. Byw yn gyffurus; ac nid ymosfidio yn anfoddlongar, ac
 yn athrist. *Canys, tristwch y byd sy'n gweithio angau. —*
Câlön lawen a wnâ lês fel meddyginiaeth: ond meddwl trwm
a sych yr esgyrn. 2 Cor. vii. 10. Diar. xvii. 22.

4. Llafurio am Râs i fyw yn dduwjol; rhag i Satan ein
 temtio i ddistrywio ein hunain. *Ahitophel oedd bencyngbor-*
wr doeth jâren: ond efe a ddigiodd, pan groeswyd ei gyngor
ef; a'r diasol a'i temtiodd ef i ymgrogi. — A Saul a be-
chodd gymmaith Ysbryd Duw oddi wrtho; ac, mewn cyf-
ygnder a dychryn, efe a syrthiodd ar ei gleddyf ei hun.
 2 Sam. xvii. 1 Sam. xxxi.

5. Tymmer ac Ymadrodd pwylllog; rhag i ni gyffröi Dig-
 flonedd rhyw rai eraill i'n lladd ni, yn eu Poethder. *Taeog-*
rwydd Nabal a ddygai ddinystr arno ei hun a'i holl dy-
lwyth,

lwyth, oni buasai doethineb ei wraig ef. — Y neb a geidw ei enau, a geidw ei einioes: ond y neb a ludo ei wesusau, a ddynysir. 1 Sam. xxv. Diar. xiii. 3.

6. Ffoi ymmaith o wydd Dynjon lldiog a digllon; rhag i Satan eu temtio hwy i dywallt ein Gwaed ni. *Jacob a ffôdd at Laban ei ewythr, pan oedd Esau ei frawd yn ei fagwth, nes ciliodd digofaint ei frawd oddi wrtho. — A Christ a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Pan y'ch erlidiant yn y ddinas hon, ffôwch i un arall.* Gen. xxvii. Math. x. 23.

Cw. Beth a orchymmynnir i chwi ynghylch Bywyd rhai eraill?

Att. Pob peth ag y fo ar ein dwylaw i wneuthur dros Ddiogelwch eu Bywyd. Sef,

1. Sefyll ym Mhlaid y rhai a ddioddefant yn gamweddus. *Agor dy enau dros y mûd, yn achos holl blant dinystr.* Diar. xxxi. 8. xxiv. 11.

2. Rhagflaenu Perygl rhai eraill. *Megis y perswadiodd Reuben ei frodyr rhag tywallt gwaed Joseph, pan oeddynr ar fedr ei ladd ef. — Ac y rhwystrodd y bobl i Saul ladd Jonathan ei fab.* Gen. xxxvii. 19 — 22. 1 Sam. xiv. 45.

3. Anturio ein Bywyd i achub Bywyd eraill a fo yn fwy gwafanaethgar nâ ni. *Obadia, ym mherygl ei fywyd, a guddiodd gant o brophwydi'r Arglwydd mewn ogof, rhag i Jezebel eu lladd. — A Phriscila ac Acwila a ddodasant eu gyddfau eu hunain i lawr dros fywyd Paul.* 1 Bren. xviii. Rhuf. xvi. 3, 4. 1 Joan iii. 16.

4. Na adawom Dramgwydd ar ffordd neb i gael Nîwaid; rhag i'w Gwaed fod arnom. *Megis camfa serth ar lwybr, neu bwell heb ei gau, neu bont heb ganllaw, a'r cyffelyb. Pan adeiladech dy newydd, yna y gwnai ganllawjau o amgylch i'th nen; fel na osodych waed ar dy dy, pan syrthio neb oddi arno. — O's egyr gŵr byderw, neu o's cloddia un bylew, ac heb gau arno; a syrthio yno fch neu asyn; perchen y pyderw a dâl am danunt.* Deut. xxii. 8. Ecclod. xxi. 53, 54.

5. Bod yn elusengar i'r Tlodion; rhag i neb o honunt farw o Eisiau, neu fagu Nychdod o Ddiffyg. *Job a ddywedodd, O's bwyteais fy mwyd yn unig, ac oni fwytaodd yr amddifad o hono; — o's gwelais neb yn marw o eisiau di-llad, a'r angkenog heb wisg; o's ei lwynau ef ni'm bendithiasant, ac oni chynhesodd efe gan gnu fy nefaid: —*
syrthied

syrrhied fy mraich oddi wrth fy ysgwydd; a thorrer fy mraich oddi wrth y cymmal. Job xxxi. 17—22.

6. Tynnu eraill, hyd ag allom, oddi wrth eu Ffyrdd pechadurus, ag sy'n tywys i Angau. *Bydd i'r bwn a drodd bechadur oddi wrth gyfeiliorni ei ffordd, gadw enaid rhag angau, a chuddio lliaws o bechodau.* Jago v. 20.

7. Caru ei gilydd mewn Gwirionedd; fel y byddom ym mhob ffordd yn gydgyhnorthwyol i Fywyd ei gilydd. *Hon yw'r gennadwri a glywsoch o'r dechreuad; Bod i ni garu ei gilydd. Nid fel Cain, yr bwn oedd o'r drwg, ac a laddodd ei frawd.* 1 Joan iii. 11, 12.

Cw. Beth yw y feithfed Gorchymmyn?

Att. Na wnâ odineb.

Cw. Am ba beth y mae'r feithfed Gorchymmyn?

Att. Am Ffyddlondeb Gwŷr a Gwragedd i'w gilydd; a'r Diweirdeb a ddylai fod ym mhawb.

Cw. Pa ham y gorchymmynnir, *Na odineba*, yn nefaf at *Na ladd*?

Att. O herwydd mai y Pechod mwyaf, nefaf at *Ladd*, yw *Godineb*; ac y dylai'n Diweirdeb fod mor annwyl gennym a'n Bywyd.

Cw. Pa Bechodau yn neillduol a waherddir ymma?

Att. 1. Y *Godineb* a wnelir pan fo'r ddau, neu un o'r ddau, yn briod. *Na chydorwedd gyd â gwraig dy gymydog.* Lef. xviii. 20.

2. *Putteindra* rhwng dau a fyddo yn fengl. *Na fydder puttain o ferched Israhel, na phutteinïwr o feibjon Israhel.* Deut. xxiii. 17.

3. *Llosgach* ffiaidd *Gwrrygydwyr*. *Y gŵr a orweddai gyd â gŵr, fel gorwedd gyd â gwraig; ffiaidd-dra a wnaethant ill dau: lladder hwynt yn farw.* Lef. xx. 13.

4. *Priodasau* anghyfreithlon rhwng *Ceraint* agos i'w gilydd. *Canys y mae Duw yn gorchymmyn i dorri gymmaith o blith eu pobl, y rhai a wnelo felis.* Lef. xviii. 6, 29.

5. *Ymadael* â'i gilydd, ar ôl priodi; neu briodi drachefn cyn darfod y Briodas gyntaf. *Tu wrthwyneb i ordinbadau Duw; yr kyn ni ddiango heb ddiol.* 1 Cor. vii. 2. Math. v. 4—6.

6. *Cymmysgedd* halogus â rhyw Anifeiljaidd. *Lladder yn farw*

farw (medd yr Arglwydd) y gŵr a ymgysio ag anifail: lladder belyd yr anifail. Lef. xx. 15.

7. Trais, neu halogi neb o'u Hanfodd. Mae'r treiswr i'w roddi i farwölaeth, wrth gyfraith Dduw. Deut. xxii. 25.

8. Hunanhalogiad; sef, Pechod Onan. Yr hwn a gollodd ei bâd ar y llawer. A'r peth oedd ddrygionus yng ngolwg yr Arglwydd; ac am bynny yr Arglwydd a'i lladdodd ef. Gen. xxxviii. 9, 10. Lef. xv. 16, 17.

9. Chwantau aflan yn y Meddwl. Canys, y mae pob un fydd yn edrych ar wraig i'w chwennych hi, wedi gwneuthur eisoes odineb â hi yn ei gâlon. Math. v. 28.

10. Mae pob peth yn waharddedig, ag y fo yn tueddu i fagu, neu ddeffroi, Chwantau aflan. Megis, Chwareuon a chaneuau anllad; chwedlau, ac ymddygiad, a gweisgadan, a phicturau anllad; a segurdra, a phesgi y cuawd, a'r cyffelyb. Eph. v. 3, 4. Esay iii. 16, 17. Ezech. xvi. 49, 50. xxiii. 14, 16.

Cw. Beth a ddywaid yr Ysgrythur am y Cōsb a'r Drwg o Odineb?

Att. 1. Mae Godineb yn Bechod ysgeler, yn yffu ac yn anrheithio fel tân. Ysgelerder ydyw hyn, ac anwiredd ydyw, i'w gosbi gan farnwyr. Canys tân ydyw a yffa oni anrheithio; ac efe a ddadwreiddia fy holl ffrwyth. Job xxxi. 11, 12.

2. Mae Duw yn barnu Godinebwyr yn euog o Farwölaeth, yr un gyffelyb a Mwrddrwy. Yr hwn a odinebogyd â gwraig ei gymmydog, lladder yn farw y godinebwr a'r odinebwraig. — A'r llanges (ni cheffir yn forwyn pan briodir hi) a ddygant at ddwys ty ei thâd; a dynjon y ddinas a'i llabyddiant hi â meini, nes iddi farw. Lef. xx. 10. Deut. xxii. 20, 21.

3. Mae Godineb yn troi ymmaith holl Serch Dŷn oddi wrth Dduw, a phob Dajoni. Godineb a gwin newydd a dawg y gâlon ymmaith. Hof. iv. 11.

4. Mae Godineb yn halogi Teml Dduw ac Aelodau Crist. Oni wyddoch chwi, mai teml Dduw ydych? O's llygra neb deml Dduw, Duw a lygra hwnnw. — Oni wyddoch chwi, fod eich cyrph yn aelodau i Grist? Gan bynny a gymmeraf fi aelodau Crist, a'u gwneuthur yn aelodau puttain? Na atto Duw. i Cor. iii. 16, 17. vi. 15.

5. Mae Godineb yn dwyn Tlodï, a Gwarth, a Chlefydau blin. O blegid y fenyw butteinig y daw dŷn i dammaid o farw.

fara.—*Archoll a gwarth a gaiff efe; a'i gywilydd ni ddi-leir.*—*T neb a fyddo gyfaill i butteiniaid, a ddifa ei ddâ.*—*Hyd oni ddryllio'r saeth ei afu ef.* *Diar. vi. 26, 33. xxix. 3. vii. 23.*

6. Mae Godineb yn damnio dau Enaid ar unwaith; a Hudoljaeth y Buttain a rwyftra iddunt ddychwelyd. *Pry bynnag a elo i mewn atti hi, ni ddychwelant, ac nid ymafaelant yn llwybrau'r bywyd.*—*Ffordd i uffern yw ei thy hi, yn disgyn i 'stafelloedd angau.* *Diar. ii. 19. vii. 27.*

7. Mae Godineb yn cau y Godinebwyr allan o Deyrnas Nefocdd. *Duw a fydd yn dyst cyflym yn eu herbyn.*—*A mellldigedig yw eu rhandir hwy ar y ddaear.* *Mal. iii. 5. Job xxiv. 18. 1 Cor. vi. 9, 10.*

Cw. Pa Esamplau fydd o Farn Duw ar y Godinebwyr yn y byd hwn?

Att. 1. Duw a darawödd Pharao a'i deulu â phlâu mawrjon, am gymmeryd Sarai, gwraig Abraham, i'w dy; er na halogwyd hi. *Gen. xii.*

2. *Sicem, mab Hemor, a laddwyd, a phob gwrrytw a oedd yn perthyn iddo, am dreisio Dina.*—*Ac Amnon a laddwyd am dreisio Tamar.* *Gen. xxxiv. 2 Sam. xiii.*

3. *Samson, trwy hudoljaeth ei ordderchwraig, a gollodd ei nerth, a'i lygaid, a'i fywyd hysyd.* *Barn. xvi.*

4. *Pedair mil ar hugain a laddwyd â'r plâ mewn un dydd, am odineb Zimri a Chosbi; a hwyntau eu hunain a wanwyd â gwaywffon trwy eu ceudod, yng ngweithred eu godineb.* *Num. xxv. 6—9.*

5. *Deugain mil o wŷr Juda, a phum mil o wŷr Benjamin, a laddwyd â'r cleddyf, o achos godineb un noswaith.* *Barn. xix, a xx.*

6. *Nabucodonosor, brenin Babilon, a rostiodd wrth y tân ddau gau brophwyd, am eu godineb.* *Jer. xxix.*

7. *Sodom a Gomorra, am eu putteindra, a osodwyd yn esampl; gan ddioddef dialedd tân tragywyddol.* *Jud. 7. Gen. xix.*

Cw. Pa rai yn bennaf yw y Dyledswyddau ynghylch Di-weirdeb, yn y feithfed Gorchymryn?

Att. 1. Cyflwyno ein hunain, Gorph ac Enaid, i Waf-naeth Dduw; ac nid i Afendid a Godineb. Rhoddwch eich hunain i Dduw, megis rhai o feirw yn fyw.—*Megis y rhoddasoch eich aelodau yn weision i afendid ac anwiredi; felly, yr awr hon, rhoddwch eich aelodau yn weision i gyf-jawnder, i sancteiddrwydd.* *Rhuf. vi. 13, 19.* 2. Lia-

2. Llafurio am wir Sancteiddiad, ag sy'n wrthwyneb i bob Chwantau aflan. *Canys hyn yw ewylllys Duw; sef, eich sancteiddiad chwi, ar ymgadw o honoch rhag godineb.* 1 Theff. iv. 3.

3. Ymwrthod â phob Cyfeillach anfyber ac anllad; gan geisio yn ddyfal Gymdeithas yr Ysbryd Glân. *Rhodiwch yn yr Ysbryd, ac na chyflawnwch drachwant y cnawd.* Eph. v. 11. Gal. v. 16.

4. Darostwng ein Gwyniau trythyll, trwy ychwaneg o Ddyfalwch yn ein Gwaith a'n Galwad, bwyta ac yfaid yn brinnach, gyd ag Ymprydiau. *Canys fel hyn y dywedai Paul: Trwyf fi yn cosbi fy nghorph, ac yn ei ddwyn yn gaeth; rhag i mi fod yn anghymmeradwy.* 1 Cor. ix. 27.

5. Gochelyd pob rhyw Brofedigaethau a fyddo yn magu Chwantau ynnom. *Chwantau jenuengŷid, ffô oddi wrthunt. — Canys, chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar becchod; a phechod, pan orphenner, a esgor ar farwolaeth. — Cadw dy ffordd ym mhell oddi wrthi hi (y fenyw odinebus) ac na nesd at ddrws ei thŷ hi.* 2 Dim. ii. 22. Jago i. 15. Diar. v. 8.

6. Bod i'r fawl nid oes iddunt Ddawn Diweirdeb, briodi; megis yr ordeiniodd Duw. *Rhag godineb, bydded i bob gwŷr ei wraig ei hun. — Onid allant ymgadw, priodant: canys gwell yw priodi, nag ymlosgi.* 1 Cor. vii. 2, 9.

7. Mae Rhwymedigaeth ar bawb sy'n priodi, i gyflawnu yn ffyddlon eu Dyled i'w gilydd; sef, y Gwŷr i'w Gwragedd, a'r Gwragedd i'w Gwŷr.

Cw. Beth yw Dyled Gwŷr i'w Gwragedd?

Att. 1. Mawrhau eu Gwragedd, a'u caru. Y gwŷr, cerach eich gwragedd, megis ag y carodd Crist yr eglwys, ac a'i rhoddes ei hun drosti. Felly y dylai y gwŷr garu eu gwragedd, megis eu cyrph eu hunain. — Y gwŷr, cerach eich gwragedd, ac na fydlwch chwerwön wrthunt. Eph. v. 25, 28. Col. iii. 19.

2. Ymgadw yn ddiwair i'w Gwragedd. *Aurhyddus yw priodas ym mhawb, a'r gwely dibalogedig: eithr putteinwyr a godinebwyr a farna Duw.* Hebr. xiii. 4.

3. Cydfyw â'u Gwragedd. *O blegid hyn y gâd dŷn dâd a mam, ac y glŷn wrth ei wraig: a'r ddau a fydlant yn un cnawd. Y peth gan hynny a gyffyllodd Duw, na ysgared dŷn.* Math. xix. 5, 6. Marc x. 2 — 9.

4. Perchi eu Gwragedd; ac nid eu diystyru, na rhoddi anair drwg iddunt. *Gan roddi parch i'r wraig, megis i'r*

llesfr grannaf, fel rhai sy gydetifeddion grâs y bywyd; rhag rhwyfiro eich gweddiau. 1 Pedr iii. 7.

5. Rhoddi i'w Gwagedd ddyledus Ewyllys da; a'r un wedd y Gwagedd i'w Gwŷr. *A'u harferyd mewn sancteiddrwydd a pharch; nid mewn gwyn trackwant, megis y cenbedloedd nid adwaenant Dduw.* 1 Cor. vii. 3—5. 1 Theff. iv. 4, 5.

6. Ymgeleddu eu Gwagedd ar bob achos, a'u cyffuro dan eu blinderau. *Megis Elcana, pan yr oedd Hanna ei wraig yn ofidus, am nad oedd mâb iddi: Efe a ddywedodd, Hanna, pa ham yr ŵyli? a pha ham na fwytai? a pha ham y mae yn flin ar dy galon? onid wyf fi yn well i ti na deg o feibjon?* 1 Sam. i. 6, 8.

7. Dyled y Gwŷr, a'r Gwagedd hefyd, yw, cynghori a chynhorthwyo ei gilydd yn garuaidd, ynghylch Jechydwrjaeth eu Heneidiau, a Gwasanaeth Dduw. *Beth a wyddost ti, wraig, a gedwi di dy ŵr? beth a wyddost titbau, ŵr, a gedwi di dy wraig?* 1 Cor. vii. 16.

8. Dyled y Gwŷr yw, ymogelyd, rhag i'w Gwagedd eu cyffroi un amser i bechu yn erbyn Duw. *Gwraig Job a ddywedodd wrtho (yn ei ofid chwerw) A wyt ti yn parhau yn dy berffeithrwydd? melliithia Dduw, a bydd farw. Ond efe a ddywedoda wrthi, Llesfaraist fel y llesarai un o'r nyfydion: a dderbyniwn ni gan Dduw yr hyn sydd dda, ac oni dderbyniwn yr hyn sydd ddwng? Tn kyn i gŵd ni phechodd Job a'i wsfisau.* Job ii. 9, 10.

Cw. Beth yw Dyled Gwagedd i'w Gwŷr?

Att. 1. Ufuddhau i'w Gwŷr; ac nid ymawdurdodi arnunt. *Y gwagedd, ymostyngwch i'ch gwŷr priod, megis i'r Arglwydd. O blegid y gŵr yw pen y wraig, megis y mae Crist yn ben i'r eglwys. Ac fel y mae'r eglwys yn ddarostyngedig i Grist, jettly hefyd bydded y gwagedd i'w gwŷr priod ym mhob peth.* Eph. v. 22—24.

2. Perchi eu Gwŷr; ac nid eu gwradwyddo a'u cablu. *Edryched y wraig ar iddi berchi ei gŵr.—Megis yr ufuddhaodd Sara i Abraham, gan ei alw ef yn Arglwydd: merched yr hon ydych chiwi, tra fyddoch yn gwneuthur yn dda.* Eph. v. 33. 1 Pedr iii. 6

3. Ymddwyn yn dawel, yn araf, ac yn serchog, tu ag at eu Gwŷr, a'u Tylwyth. *Gwell yw aros yn yr anialwch, na chyd â gwraig anynad dligllon.—Defni parhau ar ddiwrnod glawg, a gwraig anynad, cyffelyb ydynt.* Diar. xxi. 19. xxvii. 15.

4. Rhoddi

4. Rhoddi Esampl dda i Wragedd eraill. *I fod yn bwyll-og; i garu eu gwŷr, i garu eu plant; yn sobr, yn bur; yn gwarchod gartref; yn ddarostyngedig i'w gwŷr priod; fel na chabler gair Duw.* Dit. ii. 4, 5.

5. Ymarweddiad gweddaidd a diwair tu ag at eu Gwŷr. *Fel od oes rhai heb gredu i'r gair, y galler, trwy ymarweddiad y gwragedd, eu heunill hwy heb y gair, wrth edrych ar eich ymarweddiad diwair chwi ynghyd ag ofn.—A'u trwsiad yn weddus, nid yn goeglyd, gyd ag ysbryd addfwyn a llonydd; ag sydd ger bron Duw yn werthfawr.* 1 Pedr iii. 1—4.

6. Cyngkori, a chyffuro, a chymmorth eu Gwŷr yn eu holl flinderau, yn orau ag allont. *Rabel a roes gyngor da i Jacob ei gŵr, pan oedd Laban ei thâd yn draws iddo: Tr hyn oll (eb hi) a dlywedo Duw wrthyd, gwnâ.—Gwraig Manoa a gyffurodd ei gŵr, pan oedd efe dan lawer o fraw ac ofn.—Ac Abigail, gwraig Nabal, trwy gallineb, a achubodd ei gŵr a'i thylwyth rhag cael eu lladd.* Gen. xxxi. Barn. xiii. 1 Sam. xxv.

7. Cadw eu Gwŷr yn lân, a'u Tylwyth yn drefnus; gan fod yn ddoeth ac yn ferchog ym mhob peth. *Dyna'r fath yw Gwraig rinweddol. Hynod yw ei gŵr hi yn y pyrth, pan eisteddo gyd â henurjaid y wlad. Hi a egyr ei genau yn ddoeth; a chyfraith trugaredd sydd ar ei thafod hi. Hi a graffa ar ffyrdd tylwyth ei thŷ; ac ni fwyty hi fara se-guryd.* Diar. xxxi. 23, 26, 27.

8. Bod i'r Gwragedd edrych na roddont annogaeth ddrwg i'w Gwŷr; ac na chydsyniont â hwynt un amser i bechu yn erbyn Duw. *Ananias a'i wraig Saphira a gyttunasant i ddywedud celwydd; a buont feirw ill dau ger bron yr Arglwydd.—Jezebel, gwraig Ahab, a annogodd ei gŵr i wneuthur drygioni ysgeler, yn lle ei gynghoru yn ei erbyn; a distryw gresynus a ddaeth arnunt ill dau, a'u heppil gyd â hwynt.* Act. v. 1 Bren. xxi.

Cw. Beth yw yr wythfed Gorchymmyn?

Att. Na ladratta.

Cw. Am ba beth y mae'r Gorchymmyn hwn?

Att. Am ein Rhwymedigaeth i fod yn gywir ac yn onest i Feddiant pob un: na chamgolledom neb; eithr ceisio Elw cyfreithlon eraill, fel yr eiddo ein hunain.

Cw. Pa rai yn bennaf yw y Pechodau a waherddir yn yr wythfed Gorchymmyn?

Att. Pob Pechod a fo yn tueddu, yn un rhyw ffordd, i golledur neb yn eu Moddjon. Sef,

1. Pob rhyw Lledrad; a Chyffegr-ysbeiliad, y gwaethaf o bob Lledrad: sef, dwyn neu gadw y peth a roddwyd i Wafanaeth Dduw; megis y Bobl y mae Duw yn felldithio, am ei 'sbeillio ef yn y Degwm a'r Offrwm. *Mal.* iii. 8, 9.

2. Cam Dyfiolaeth mewn Barn; trwy'r hyn y dioddefo neb Golled yn anghyfiawn. *Y neb a ddywedo'r gwir, a ddengys gyfiawnder: ond gau dyst a draetha dwyll.* *Diar.* xii. 17.

3. Delio yn hoccedus wrth Brynu a Gwerthu. *Pan werthech ddim i'th gymmydog, neu brynu ar lawr dy gymmydog, na orthbrymmwch barwb ei gilydd.* *Lef.* xxv. 14.

4. Celu y Camwedd a wnelo eraill, er Colled i'r neb a fo yn dioddef y Cam. *Pan welaiſt leidr, cyttunaist ag ef.—A'r neb a fo cyfrannog â lleidr, a gasâ ei enaid ei hun: efe a serendy ar fellidh, ac ni's mynega.* *Salm* l. 18. *Diar.* xxix. 24.

5. Cam Fesurau, a cham Bwysau. *Amryw bwysau, ac amryw fesurau, ffiaidd gan yr Arglwydd bob un o'r ddau.* *Diar.* xx. 10.

6. Attal talu ein Dyled, a'r hyn a fenthycciom. *Na ehamattal oddi wrth dy gymmydog, ac na ysbeilia ef: na rbriged cyflog y gweithwyr gyd â thi hyd y borau.—Tr annuwjol a fenthyccia, ac ni thâl adref.* *Lef.* xix. 13. *Salm* xxxvii. 21.

7. Chwiwiatta pethau bychain. *Y neb sydd anghyfiawn yn y lleiaf, sydd anghyfiawn besyd mewn llawer.* *Luc* xvi. 10.

8. Pob rhyw Ocreth, neu Dalment anghyfreithlon, am Echwyn. *O's echwyni arjan i'm pobl sy dlared yn dy gymyl, na sydd fel ocrwr iddunt: na ddôd usuriaeth arnunt.* *Ecsod.* xxii. 25.

9. Symmud Ffiniau rhwng Tiroedd. *Na symmud yr hen derfyn, yr brwn a ofododd dy dadau.—Melldigedig yw y neb a symmudo derfyn ei gymmydog: a dyweded yr holl bobl, Amen.* *Diar.* xxii. 28. *Deut.* xxvii. 17.

10. Syrthni a Segurdra; trwy'r hyn y mae llawer yn bwyta Bara lledradaidd. *O blegid fe ordeiniwyd, O's byddai neb ni synnai weithio, na chai freyta chwairh.* *2 Thess.* iii. 10.

11. Gloddestau a Meddwdod, Difyrrwch ofer a Chwareuon; neu fechnio yn fyrbwyll dros eraill: trwy'r hyn bethau y mae llawer yn ysbeilio eu Plant a'u Tylwyth. *Diar.* xxi. 17. xxiii. 20.

12. Pob math o Dwyll, a Chelwydd, a Chamwedd, a Thrachwantau cybyddus, a fo yn achos o Golled i neb. *Na ledrattêrôch, ac na ddywedwch gelydd, ac na thwyllwch bob un ei gymmydog.*—*Canys ffridd gan yr Arglwydd dy Dduw bob un a wnelo hyn; sef, pawb a'r a wnel angbyfjawnder.* *Lef.* xix. 11. *Deut.* xxv. 16. *1 Theff.* iv. 6.

Cw. Pa Ddrwg a Chôsb fy'n dyfod o drofeddu'r wythfed Gorchymmyn?

Att. 1. Mae y neb a fyddo yn âra chwannog i Elw, yn terfysgu ei dŷ. *Ac y maent hwy yn cynllwyn am eu gwaed eu hun: am eu heinioes eu hun y maent yn llechu. Felly y mae llwybrau y rhai oll sydd chwannog i elw; yr hwn a ddwg einioes ei berchennogion.* *Diar.* xv. 27. i. 18, 19.

2. Mae llawer o'r rhai trachwantus yn marw cyn eu hamser. *Fel petris yn eistedd, ac heb ddeor, yw'r hwn a helio gyfoeth yn annheilwng: yn hanner ei dlyddiau y gedy hwynt, ac yn ei ddiwedd ynfyd fydd.* *Jer.* xvii. 11.

3. Gelynjaeth yn erbyn Duw, a Phutteindra, Eilunaddoliad, a Lledrad, y mae'r Ysgrythur yn galw pob Trachwantau cybyddus. *Gwae a Melldith sydd yn eu canlyn. Gwae a elw elw drwg i'w dŷ, i osod ei nyth yn uchel.* — *A obandant galon wedi ymgynnefino â chybydd-dra; plant y felldith.* *Hab.* ii. 9. *2 Pedr.* ii. 14. *Col.* iii. 5. *Jago.* iv. 4.

4. Mae Duw yn digio'n erchyll wrth y cybyddus; ac yn gwahardd cyfeillach y cyfryw ddŷn i'w Bobl. *O's bydd neb a elwir yn frawd yn gybydd, gyd â'r cyfryw un na chyt-freyta.* — *Am amwiredd ei gybydd-dod ef y digiais, ac y tarwais ef.* *1 Cor.* v. 11. *Ecc.* lvii. 17.

5. Y bobl gynt a orthrymmasant y Tlawd a'r Truan yn anghyfiawn. *Am hynny (medd yr Arglwydd) y tywelldais sy nigofaint arnunt; â thân sy llidiowgrwydd y difethais hwynt: eu ffyrdd eu hunain a roddais ar eu pennau hwynt, medd yr Arglwydd Dduw.* *Ezec.* xxii. 31.

6. Mae y rhai sy'n ewyllysio ymgyfoethogi, yn syrthio i brofeligaeth, a magl, a llawer o chwantau ynfyd a ni-weidiol, y rhai sy yn boddi dynjon i ddynstr a cholledigaeth. *Canys gwreiddyn pob drwg yw arfangarwch: yr hon, a rhai yn chwannog iddi, hwy a gyfeiliornasant oddi wrth y*

fydd, ac a'u gwanasant eu hunain â llawer o ofidiau. —
*Ac oni wyddoch chi, na chaiff y rhai anghyfiawn, na
 chybyddion, na chribddeilwyr, etifeddu teyrnas Dduw?*
 1 Dim. vi. 9, 10. 1 Cor. vi. 9, 10.

7. Mae Dinystr echrydus yn dyfod weithjau yn glau jaw'n
 ar ddynjon trachwantus yn y byd hwn. *Am drachwantu'r
 llafan aur, y llosgwyd Acan a'i deulu, a'r cwbl ag y feddai,
 yn glau ar ôl ei weithred. — Balâam a drachwantodd wob'r
 anghyfiawn; ac ym mhen ychydig a laddwyd â'r cleddyf. —
 Dinystr ddychrynllud a ddaeth ar Ahab a'i wraig, am dra-
 chwantu gwinllan Naboth. — Trachwant Gebezi a dynnodd
 farn Duw arno yn ebrwydd; a gwahanglwyf a lynodd
 wrtho ef a'i hâl yn dragywydd. — Ac yn ebrwydd ar ôl i
 Judas fradychu Crist, o drachwant i'r deg ar hugain ar-
 jan, efe a grogodd ei hun, ac a dorrodd yn ei ganol; a'i
 holl ymysgaroedd a dywallldwyd allan. Jos. vii, a xiii.
 1 Bren. xxi. 2 Bren. v. Act. i. 18.*

Cw. Pa Ddyledswyddau a gynhwyfir yn yr wythfed Gor-
 chymryn?

Att. Pob peth ag fydd yn ddyledus tu ag at i bob dyn
 fwynhau ei Feddiant onest ei hun yn ddigolled.

1. Na fiddytion ddrygu neb yn eu Moddjon. *Na feddwl
 ddrwg yn erbyn dy gymmydog, ac yntef yn trigo yn ddiofal
 yn dy ymmyl. Diar. iii. 29.*

2. Ni a ddylem ragflaenu Colled rhai eraill, hyd ag allom
 ni. *Ni chai w-led eidion dy frawd neu ei ddafad yn cyfei-
 liorni, ac ymguddio oddi wrthunt: gan ddwyn dwg bwynt
 drachefn i'th frawd. Ac felly y gwnai i'w asyn ef, ac
 felly y gwnai i'w adillad ef; ac felly y gwnai i bob coll-
 beth i'th frawd, yr hwn a gyll oddi wrtho ef, a thithau
 yn ei gael: nid elli ymguddio. Deut. xxii. 1, 3.*

3. Ni a ddylem geisio Llës a Llwyddiant eraill, ac nid yr
 eiddo ein hunain yn unig. *Nac edrychwech bob un ar yr
 eiddo eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill hefyd.
 Phil. ii. 4.*

4. Ni a ddylem roddi i bawb eu Heiddo, a thalu 'n Dyled
 yn ddigymmell: canys Lledrad yw cadw Eiddo neb oddi
 wrthunt. *Telwech gan bynni i bawb eu dyledjon. Na fydd-
 wech yn nyled neb o ddim, ond o garu bawb ei gilydd.
 Rhuf. xiii. 7, 8.*

5. Ni a ddylem roddi yn ôl y Gwyfl a roddo yr Ang-
 henus i ni am Fenthyg. *O's gŵr tlawd fydd efe, na chrŷg
 â'i wyfl gyd â thi. Deut. xxiv. 12.*

6. Ni

6. Ni a ddylem weithio yn ddiesgeulus yn ein Galwëdigaeth am Gynhaliaeth oneſt; fel na themtier ni i ledratta, nac i dwyllo, na gorthrymmu neb. *Yr hwn a ledrattaodd, na ledratted mwyach; eithr yn bytrach cymmered boen, gan weithio â'i ddwyllaw yr hyn fydd dda, fel y byddo ganddo beth i'w gyfrannu i'r hwn y mae angen arno.* — *T neb a lasurio ei dir, a ddigonir o fara: ond y neb a ganlyno ofer-wyr, a gaiff ddigon o ulodi.* Eph. iv. 28. Diar. xxviii. 19.

7. Ni a ddylem wneuthur ein gorau i gynnal y Gweinjaid; fel na themtier hwy i ledratta o Newyn. *Yr hwn fydd ganddo ddâ'r byd hwn, ac a welo ei frawd mewn eisiau, ac a gauo ei dosturi oldi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef?* 1 Joan iii. 17.

8. Ni a ddylem edrych am y Meddiant a fo gennym. *T neb a geidw ei ffigysbren, a fwyty o'i ffrwyth ef. Edrych yn ddyfal ar dy anifeiliaid; gofala am dy braidd. Yr ŵyn a'th ddillada; ac o'r geifr y cei werth tîr.* Diar. xxvii. 18, 23, 26.

9. Ni a ddylem ystyriaid Gwagedd y Byd; fel na hudir ni ganddo i Anoneſtrwydd. *Gan fod llawer o bethau yn amhbâu gwagedd, beth yw dŷn well? Pa fudd fydd i'r neb a lasurio am y gwynt?* Preg. vi. 11. v. 16. ii. 11, 20.

10. Ni a ddylem ddelio mor oneſt, mor gyfiawn a chym-mwynafol ag eraill, ag y dymunem i eraill ddelio â ni. *Pa bethau bynnag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynjon i chwi, felly gwnewch chwithau iddunt hwy: canys byn yw'r gyfraith a'r prophwydi.* Math. vii. 12.

Cw. Beth yw y nawfed Gorchymmyn?

Att. Na ddwg gam dyſtiolaeth yn erbyn dy gym-ydog.

Cw. Am ba beth y mae y nawfed Gorchymmyn?

Att. Am y Rhwymedigaeth fydd arnom i rod-di Tyſtiolaeth gywir ym mhob peth a berthyn i Eiddo ac Enw pob Dŷn.

Cw. Pa rai yn bennaf yw y Pechodau a waherddir yn y nawfed Gorchymmyn?

Att. 1. Pob math o Gelwydd ac Anwiredd. *Canys, Ffi-aidd gan yr Arglwydd weſufau celwyddog: ond yrhai a wnant yn ffyddlon, a ryngant ei fodd ef.* — *Gan fwrw ym-maith*

maith gelwydd, dywedwch y gwir pob un wrth ei gymmydog. *Diar. xii. 22. Eph. iv. 25.*

2. Pob cam Lw, neu dyngu yn anudon. *Na thynwch i'm Henw yn anudon, ac na baloga Enw dy Dduw. Lef. xix. 12.*

3. Gwobrwyo neu gyflogi eraill i wneuthur cam Lw. *Megis y cyflogodd gwaraig Ahab gan dystion i ddwyn bywyd a gwinllan Naboth oddi arno. 1 Bren. xxi.*

4. Camdroi a gŵyro Geiriau rhai eraill. *Megis y haerodd rhai o'r Juddewön i Grist ddywedud, y dinystriai efe y deml yn Jerusaleim, ac yr adeiladau un arall mewn tridiau; pan nad oedd Crist wedi dywedud ond am deml ei gorph yn unig. Joan ii. 19—22.*

5. Camfarnu Gweithredoedd rhai eraill. *Megis yr oedd yr Juddewön yn dywedud am Grist, mai trwy Feelzebub yr oedd efe yn bwrw allan gythreuljaid.—Ac mai meddw ar win newydd oedd yr Apostoljon, pan oeddynt yn llefaru â rhafodau dieithr trwy'r Tsbryd Glân. Math. xii. 22—24. Aët. ii. 4, 13.*

6. Cablu a gwradwyddo Enwau da rhai eraill. *Megis y dywedodd rhai am Grist, mai dyn glwth, ac yfwr gwin, ac mai cysaill publicanod a phechadurjaid, oedd efe.—A phryd arall y dywedent, fod cythraul ganddo; ac ei fod yn ynfydu. Math. xi. 19. Joan x. 20.*

7. Pob cam Achwynion. *Megis y dygodd yr Juddewön achwynion trymmion yn erbyn Paul, o flaen Ffestus; y rhai ni's gallent eu profi.—Ac fel y gwnaeth Haman ar yr Juddewön, o flaen Ahasferus, o fwriad i ddifetha yr holl genedl. Aët. xxv. 7. Esth. iii. 8.*

8. Cyhuddo Peth diniwaid i Ddiben drwg. *Megis y cyhuddodd Döeg, i Akimelec yr offeiriad roddi bara, a chleddyf Goliath, i Ddasydd, pan yr oedd efe yn ffoi o wydd Saul: yr kyn a fu yn achos o lanastira greulon jawn a chamweddus.—Na fydd dyst heb achos yn erbyn dy gymmydog. Tr hwn a roddia yn athbrodwr, a ddadgudlia gyfrinach; ond y ffyddlon ei gâlon a gela'r peth. 1 Sam. xxiii. Diar. xxiv. 28. xi. 13. xxv. 9.*

9. Dywedud neu dderbyn Enllib a Chwedlau farhäus, neu ddrwg Absen, am eraill, yn eu cefnau. *Na chysod enllib; na dda'i dy law gyd â'r annuwjol i fod yn dyst anwir.—Mellaigedig yw'r hwn a darawo ei gymmydog yn ddirgel: a dywedet yr holl bobl, Amen. Ecfod. xxiii. 1. Deut. xxvii. 24.*

10. Cablu

10. Cablu y Da, neu ganmol y Drwg. *T' neb a gyfawn-
hao'r drygionus, ac a gondemnio'r gwirion; ffiaidd gan yr
Arglwydd ydynt hwy ill dau.—Gwae y rhai a ddywedant
am y drwg, Da yw; ac am y da, Drwg yw; gan ofod ty-
wyllwch am oleuni, a goleuni am dywyllwch. Diar. xvii.
15. xxiv. 24. Esay v. 20.*

Cw. Beth a ddywedir yn yr Ysgrythur am gau Dyftiolaeth?
*Att. 1. Ni oddef Duw i neb gau Dyftion ddiangc yn ddi-
gôsb. Tyft celwyddog ni bydd dienuog; a llunïwr celwyddau
ni ddiangc. Diar. xix. 5.*

2. Mae Duw yn gorchymmyn, i wneuthur i'r neb a dyftio
ar gam, megis yr oedd efe yn bwriadu i arall. *Gwnewch
iddo fel yr amcanodd wneuthur i'w frawd; a thyn ym-
maith y drwg o'th fyfsg. Deut. xix. 19.*

3. Pobl rhagrithiol yw y rhai a enllibiant, ac a dyftiant yn
erbyn eraill yn gamweddus. *A Duw ei hun a'i barcholla
hwynt yn ddisymmwth. Rhagrithiwr â'i enau a lygra ei
gymmydog.—Eithr Duw a'u saetha hwynt: â saeth ddi-
symwth yr archollir hwynt. Diar. xi. 9. Salm lxiv. 7.*

4. Mae y gau Dyft a'r Absennwr yn drygu pawb o am-
gylch iddo; a phan ddêl ei Ddinystr, ni bydd neb i dofturio
wrtho. *T cyfiarwn a welant hyn, ac a ofnant, ac a chwardd-
ant am ei ben. Salm lii. 6.*

5. Mae Melldith Dduw ar ben y gau Dyft. *A hi a dlaw
i mewn i dŷ'r lleidr, ac i dŷ'r neb a dyngo i'm Henw i ar
gam (medd yr Arglwydd) a hi a erys yng nghanol ei dŷ ef,
ac a'i difa ef, a'i goed, a'i gerrig. Zech. v. 4.*

6. Elw ddrwg, ddinystriol, a dibarbâad, fy yn dyfod trwy
Dwyll, a Chelwydd, a cham Dyftiolaeth. *Trysorau a gasgler
â thafod celwyddog, a chwelir megis gwagedd gan y neb fydd
yn ceisio angau. Diar. xxi. 6.*

7. Mae Athrodwyr ac Enllibwyr, gau Dyftion a Thwyll-
wyr, a phob Dynjon anwireddus, yn ffiaidd gan Dduw, ac
yn blant i'r diabol; ac a gauir allan o Deyrnas Nef. *Ffi-
aidd gan yr Arglwydd wefusau celwyddog.—O'u tâd diabol
y maent hwy: canys y mae yn gelwyddog, ac yn dâd iddo.—
A'r holl gelwyddwyr a fydd â'u rhan yn y llyn sy'n llosgi
â thân a brwmstan. Diar. xii. 22. Joan viii. 44. Dad.
xxi. 8.*

Cw. Pa Efsamlau fydd o Farn Duw ar gau Dyftion a
Chelwyddwyr?

*Att. 1. T gwŷr a ddanfonodd Moses i chwilio gwlad Ca-
naan,*

nâan, ac a roddasant air drwg i'r wlad dda, a gauwyd allan o Gandaan, o blegid hynny, ac a laddwyd a'r plâ yn y diffeithwch. Num. xiv.

2. Meibjon Ammon a gaudystiodd am y cenhadau a ddanfonodd Dafydd i gyffuro y brenin ar arwölaeth ei dâd; a bwy a boenydwyd yn chwerau. Canys kwy a osodwyd dan lifiau a than ogau heyrn, a rhan fwyll heyrn, ac a fwrityd i'r odynau calch. 2 Sam. x. 1—5. xii. 26—31.

3. Jezebel, gwraig Abab, a gyflogodd gau dystion yn erbyn Naboth. Ac ym mben ychydig hi a dafwyd y maes trwy'r ffenestr, ac a ddamseiniwyd dan draed i farwölaeth; a'r cŵn a fwytsant ei chnawd hi. 1 Bren. xxi. 2 Bren. ix.

4. Haman a gamachwynodd ar yr Juddewön wrth Abasferus; ac efe a grogwyd ar y crogbren a gysodasai efe o falais i Fordecai. Llyfr Esther.

5. Amazia, offeiriad Bethel, a lyfelodd anwiredd yn erbyn y Prophwyd Amos: a'i wraig ef a aeth yn buttain; a'i feibjon a'i ferched a laddwyd â'r cleddyf; ac yntef ei bun a fu farw dan gaethiwed mewn gwlad ddieithr. Amos vii. 10—17.

6. Ananias a Saphira ei wraig a fuant feirw ill dau yn ddysysyd, am roddi tystiolaeth anwireddus i'r Apostol ynghylch y tir a werthasant. Act. v.

7. Yr Juddewön, a'u gwlad, a'u dinas, a'u teml, a ddistrwyd yn echrydus, a'u heppil ydynt dan farn a melltith Dauw hyd beddlyw, am eu cam dystiolaeth yn erbyn Crist a'i Apostoljon.

Cw. Pa Ddyledswyddau a gynhwyfir yn y nawfed Gorchymmyn?

Att. 1. Ni a ddylem fod yn ufudd i dystiolaethu'r Gwirionedd, yn gywir ac yn gyflawn, heb wÿro oddi wrtho yn un ffordd; fel na ddioddefo neb Gam yn eu Henwau da na'u Moddjon o'n hachos ni. Y neb a ddywedo'r gwir, a ddengys gyflawnder: ond gau-dyst a draetha d-wyll. Diar. xii. 17.

2. Ni a ddylem ragflaenu Tystiolaeth ddrwg am ein Henwau ein hunain, hyd y bo yn bosibl; trwy ddilyn Dajoni yn ofalus. Fel y byddo i'r hwn sydd yn y gwrthwyneb gywilyddio, heb ganddo ddim drwg i ddywedud am danoch chwi. Dit. ii. 8. Dan. vi. 5. 3 Joan 12.

3. Ni a ddylem geryddu yn llym bob Absen a fo yn magu Athrod. Ac nid derbyn enllib yn erbyn ein cymmydog.

Gwynn

*Gwynt y gogledd a yrr y glaw ymmaith: felly y gyrr wyneb-
pryd digllon dafod atbrodgar. Diar. xxv. 23.*

4. Ni a ddylem orchguddio Ffaeidd eraill yn gariadus; ac nid ei gyhoeddu yn ddiachos, er Niwaid neu Wradwydd iddunt. *Cariad a guddia bob camwedd. Y neb a guddia bechod, sydd yn ceisio cariad: ond y neb a adnerwydda fai, sydd yn neillauo tywyfsgjon. Diar. x. 12. xvii. 9.*

5. Ni a ddylem farnu yn ddibartiol ynghylch y Dyffio-
laeth a fo eraill yn ei roi am ei gilydd; rhag i ni wneuthur
neu goelio yn gamweddus am neb. *Pa byd y bernwch ar
gam? ac y derbyniwch wyneb y rhai annuwjol? Salm
lxxxii. 2.*

6. Ni a ddylem ymattal yn ofalus rhag dywedud yn an-
wiredus am neb, nac ychwaith yn gableddus am neb yn ddi-
achos. *Na ddywedwch yn erbyn ei gilydd, frodyr. O's yw
neb yn eich mysg y cymmeryd arno fod yn grefyddol, heb
attal ei dafod, ond twyllo ei galon ei hun; ofer yw crefydd
hwn. Jago iv. 11. i. 26.*

7. Ni a ddylem fod yn ammyneddgar, pan fo eraill yn
dywedud yn gableddus am danom. *O's, a chwi yn gwneu-
thur yn dda, ac yn dioddef, y byddwch dda eich ammy-
nedd; hyn sydd rasol ger bron Duw. 1 Pedr ii. 20.*

Cw. Beth yw y degfed Gorchymmyn?

*Att. Na chwennych dŷ dy gymmydog, na chwen-
nych wraig dy gymmydog, na'i wafanaethwr, na'i
wafanaethferch, na'i ŷch, na'i afyn, na dim a'r fydd
eiddo dy gymmydog.*

Cw. Am ba bethau y mae'r degfed Gorchymmyn?

*Att. Am y Rhwymedigaeth fydd arnom, na chwen-
nychom, yn ein calonnau, ddim o eiddo neb yng anghyf-
reithlon.*

Cw. Beth a ystyriwch ynghylch y Gorchymmyn hwn?

Att. Tri pherth.

1. Fod Cyfraith Dduw yn rhagori ar holl gyfreithiau dyn-
jon; o blegid na ddichon neb ond Duw yn unig ofod Rhwym-
edigaeth ar Galon a Meddwl Dyn. *Canys ti yn unig a ad-
waenost galonnau holl feibjon dynjon. 1 Bren. viii. 39.*

2. Fod Rhwymedigaeth ysbrydol pob un o'r Gorchym-
mynion yn cael ei amlygu yn y Gorchymmyn hwn. *Canys,*
er

er fod y lleill yn doddi Rhwymedigaeth ar gâlön a meddyliau pod dŷn oddi mewn; etto, yn y degfed Gorchymmyn, yr hysbylir hynny yn amlwg i bawb. *Megis y dywedodd Paul; Nid adnabuafwn i drachwant, oni bai ddywedud o'r dledaf, Na thrachwanta.* Rhuf. vii. 7.

3. Fe roddodd Duw y Gorchymmyn hwn, yn bennodol, ynghylch Chwennychiad y Gâlön; o blegid mai o'r Gâlön y daw allan yr holl Bechodau y mae Duw yn wahardd. *Ac yu ôl cadwraeth ein calonau oddi fewn, y bydd ein bywyd oddi allan. Cadw dy gâlön yn dra-diesgeulus; canys allan o honi y mae bywyd yn dyfod.* Diar. iv. 23.

Cw. Pa sawl Rhan fydd yn y degfed Gorchymmyn?

Att. Dwy Ran.

1. Y Weithred yng Nghâlön Dŷn, ag y ddylem wrthwynebu; sef, *Na chwennych.*

2. Y pethau enwedigol na ddylem ni chwennych; sef, *Na chwennych dy dy gymmydog, na chwennych wraig dy gymmydog, na'i wasanaethwr, na'i wasanaethferch, na'i jch, na'i asyn, na dim a'r fydd eiddo dy gymmydog.*

Cw. A ddylech chwi chwennych dim mwy na'u gilydd?

Att. 1. Mae yn rhŷdd, ac yn ddyledus, i mi chwennych yr hyn a fo yn dda, yn gyfreithlon, ac yn angenrheidjol i mi. *Chwennychwch ddiwyll laeth y gair; fel y cynhyddoch trwyddo ef.—Deisyfwrch ddoniau ysbrydol.* 1 Pedr ii. 2. 1 Cor. xiv. 1.

2. Mae yn Bechod ysgeler i chwennych unrhyw beth, o eiddo ein Cymmydog, a fo yn anghyfreithlon. Sef, nad yw gyfreithlon i ni geisio, nac yn gyfreithlon iddo yntef gamiatrau.

3. Mae yn Bechod i geisio pethau cyfreithlon mewn unrhyw ffordd anghyfreithlon, nac ychwaith gyd â gormod o Serch neu Chwant anghymhedrol am danunt. *Hyn a barodd i Ahab glafychu o ofid calon, a phechu yn aruthr, pan ballodd Naborh ei winllan iddo.* 1 Bren. xxi.

Cw. Pa Bechodau a waherddir yn y degfed Gorchymmyn?

Att. Pob Bechod ag fy'n magu Chwennychiad pechadurus ynnom. Sef,

1. Anfoddlonrwydd i'n Cyflyrau ein hunain. *Yr hyn a bair i ni, fel Ahab, chwennychu eiddo eraill.* 1 Bren. xxi.

2. Balchder; ag a bair i ni chwennych yr Anrhydedd a'r Parch a berthyn i eraill. *Canys y balch a belaelha ei feddwel fel uffern; y mae fel angau, ac ni's digonir.* Hab. ii. 5, 6.

3. Cyn-

3. Cynfigen; neu ymddigio o herwydd Rhagoriaeth rhai eraill. *O gynfigen y chwennychodd plant Jacob ddistrywio Joseph.—Ac y chwennychodd Saul ladd Dafydd.* Act. vii. 9. 1 Sam. xviii. 5—11.

4. Serch awyddus i Elw y Byd; na's gellir ei foddloni byth. *Y neb a garo arjan, ni ddigonir ag arjan; na'r neb a hoffo amltra, â chynnyrch.* Preg. v. 10.

5. Byw yn foethus; ag sy yn chwannog i fagu Chwantau. *Bord y glwth a'r moethus fy'n rhwyd, ac yn fagl, ac yn dramgwydd iddunt. Na wnerwch gan hynny ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawnu ei chwantau ef.* Rhuf. xi. 9. xiii. 14.

6. Gadael y Meddwl i redeg ar ôl rhyw Chwant neu Chwennychiad pechadurus. *Chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar bechod; a phechod belyd, pan orphenner, a esgor ar farwlaeth.—Gnylia arnat, rhag bod yn dy galon ddrwg feddwl.* Jago i. 15. Deut. xv. 9.

7. Pob math o Annuwjoldeb. *Canys, Enaid yr annuwjod a ddeisyf ddrwg: nid grafol yw ei gymmydog yn ei olwg ef.* Diar. xxi. 10.

Cw. Beth a ddywedir yn yr Ysgrythur am bob Chwennychiad pechadurus?

Att. 1. Mae Chwennychiad pechadurus yn 'sbeilio Dynjon o'u holl Efmwythder. *Chwennychiad drwg Haman tu ag at Fordecai, a barodd, nad oedd ei holl fawredd a'i olud yn llestau dim iddo.* Esth. v.

2. Mae yn gwneuthur Dynjon yn rhagrithiol yn eu Proffes; a Gair Duw yn ddiles iddunt. *Canys â'u geneuau yn unig (medd y Prophwyd) y danghofant gariad, a'u calon fydd yn myned ar ôl eu cybydd-dod.—Y mae budoljaeth golud, a chwantau am bethau eraill, yn dysod i mewn, ac yn tagu'r gair; a myned y mae yn ddiffriwyth.* Ezec. xxxiii. 31. Marc iv. 19.

3. Mae yn gwrthwynebu yr Ysbryd Glân, a Jechydwraeth ein Heneidiau ni. *Ymgedwch oddi wrth chwantau cnawdol, yrhai fydd yn rhyfela yn erbyn yr enaid.—Canys y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Ysbryd.* 1 Pedr ii. 11. Gal. v. 17.

4. Mae yn rhwystro ein Gweddïau. *Gosyn yr ydych, ac nid ydych yn derbyn; o herwydd eich bod yn gosyn ar gam, fel y galloch eu treulio ar eich meluschwantau.* Jago iv. 3.

5. Oddi wrth Chwennychiad pechadurus y Galon y mae laddïadau, tor-priodasau, godinebau, lladradau, camdystio-

*dyfiolaethau, cablau, cybydd dod, balchder, a phob drygi-
oni, yn dyfod; ag sy'n halogi dyn, ac yn tynnu digofaint
Duw ar blant yr anufudd-dod.* Marc vii. 21—23. Col. iii.
5, 6.

Cw. Pa Esamplau fydd o Farn Duw a'i Gôsb yn y Byd
hwn am Chwennychiad pechadurus?

*Att. 1. Chwennychiad Efa o'r ffrwyth gwaharddedig,
a ddygodd bob rhyw bechodau a drygau i'r byd gyntaf eri-
oed.—Ac a dynnodd farn marwolaeth a cholledigaeth dra-
gwyddol ar holl ddynolryw.* Gen. iii. Rhuf. v.

2. Chwennychiad cynfigennus a barodd i Gain ladd Abel
ei frawd: ac yna yr aeth efe fel gwibiad a chrwydrad ar
wyneb y ddaear; ac euogrwydd ei lanastra a barodd iddo
lesain yn ofidus yn chwerwder ei anobaith, gan ddywedud,
Mwy yw fy anwiredd nâ's gellir ei faddau. Gen. iv.

3. Chwennychiad Acan o'r llafan aur, a'r fantell Babi-
lonig dêg, a'i dygodd ef a'i holl eiddo i'w llosgi â than.
Jof. vii.

4. Chwennychiad pechadurus Gebezi am rôdd gan Nâa-
man, a barodd i wahanglwyf Nâaman lynu wrtho ef a'i
bâd yn dragywydd. 2 Bren. v.

5. Chwennychiad pechadurus pobl Isrâel, yn blyso am
gŕ, a dynnodd blâ dinystriol arnunt. Tra yr ydoedd eu
bwyd yn eu safnau, digllonedd Dduw a gynneuodd yn eu
herbyn hwynt, ac a laddodd y rhai brasaf o bonunt, ac a
gwympodd etholedigion Isrâel. Salm lxxviii. 30, 31.

Cw. Pa Ddyledfwyddau a gynhwysir yn y degfed Gor-
chymryn?

*Att. Pob Dyledfwyddau angenrheidjol i orchfygu Chwen-
nychiad a Chwantau pechadurus.* Sef,

1. Ni a ddylem ddyfgu boddloni i'r Cyflwr a drefno Duw
i ni. O bydd gennym ymborth a dillad, ymfoddlonwn ar
hynny. 1 Dim. vi. 8.

2. Ni a ddylem ddiddysfnu ein Serch oddi wrth wâg Elw y
Byd; ag sy yn temtio Dynjon i Drachwant. Dasydd a
ddywedodd, *Gosodais, a gostegais fy enaid, fel un wedi ei
ddiddysfnu oddi wrth ei fam: sy enaid sydl ynnof fel un wedi
ei ddiddysfnu.* Salm cxxxi. 2.

3. Ni a ddylem ddewis yr Arglwydd yn Rhan i ni; yr hyn
yn unig a ddigona ein Heneidiau, fel na bo ynnom le i Dra-
chwant am bethau eraill. Yr Arglwydd yw rhan fy eti-
feddiaeth i a'm phiol. *Megis â mêr ac â brasder y digonir
fy enaid.* Salm xvi. 5. lxiii. 5.

4. Ni

4. Ni a ddylem weddio ar Dduw, i ddwyn ein Calonnau oddi wrth y Byd dan Reolaeth ei Air ef. *Gestwng fy nghâlön at dy dystiolaethau, ac nid at gybydd-dra.* Salm cxix. 36.

5. Ni a ddylem farwhâu yr holl Chwantau cnawdol a fo yn magu Chwennychiad pechadurus ynnom. *Yrhai sydd yn eiddo Crist, a groesfoeliasant y cnawd, a'i wyniau, a'i chwantau.* Gal. v. 24.

6. Ni a ddylem lasurio yn ddyfal am ein Cynhaliaeth; fel na chwennychom eiddo eraill. *Nid segura, eithr cymmeryd poen, gan weithio â'n dwylaw yr hyn sydd dda. Ac fel y dywedodd Santes Paul; Arian, neu aur, neu wîsg neb, ni chwennychais. Cwmi a wyddoch ddarfod i'r dwylaw hyn wasanaethu i'm cyfreidjan i.* Eph. iv. 28. Act. xx. 33, 34.

7. Ni a ddylem chwennychu y pethau a foddio eraill, ac nid ein bodd ein hunain yn unig. *Bodddhaed pob un o honon ei gymmydog, yn yr hyn sydd dda iddo er adeiladaeth.* Rhuf. xv. 2.

Cw. Beth yr wyt ti yn ei ddysgu yn bennaf wrth y Gorchymmynnion hyn?

Att. Yr ydwyf yn dysgu dan beth: fy nyled tu ag at Dduw, a'm dyled tu ag at fy nghymmydog.

Cw. Pa beth yw dy ddyled tu ag at Dduw?

Att. Fy nyled tu ag at Dduw yw,

1. Credu ynddo. *Credwch yn yr Arglwydd eich Dduw, a chwi a sicrhëir.* 2 Cron. xx. 20.

2. Ei ofni. *O'na Dduw, a chadw ei orchymmynnion: canys hyn yw holl ddyled dyn.* Preg. xii. 13.

3. Ei garu â'm holl galon, â'm holl feddwl, â'm holl enaid, ac â'm holl nerth. *Luc x. 27.*

4. Ei addoli ef. *Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi.* Math. iv. 10. Salm xcvi. 6. Joan iv. 24.

5. Diolch iddo. *Ym mhob dim diolchwch: canys hyn yw ewyllys Dduw yng Nghrist Jesu tu ag atoch chwi.* 1 Theff. v. 18. Salm xcii. 1.

6. Rhoddi fy holl ymddiried ynddo. *Gobeithia yn yr Arglwydd â'th holl galon; ac nac ymddiried i'th ddyall dy hun.* Diar. iii. 5.

7. Galw

7. Galw arno. *Gan weddio bob amser â phob rhyw weddi, a deisyfiad yn yr Ysbryd Glân.* Eph. vi. 18.

8. Anrhydeddu ei Enw sanctaidd ef, a'i Air. *Moestwch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw. Ti a fawrheiaist dy Air uwch law dy Enw oll.* Salm xxix. 2. cxxxviii. 2. lvi. 10. cxix. 161.

Ac, 9. Ei wasanaethu yn gywir holl ddyddiau fy mywyd. *Bydded gennym rās, trwy'r hwn y gwasanaethom Dduw wrth ei fodd gyd â gwylder a pharchedig ofn.* Hebr. xii. 28. Luc i. 74, 75.

Cw. Pa beth yw dy ddyled tu ag at dy Gymmydog?

Att. Fy nyled tu ag at fy Nghymmydog yw,

1. Ei garu ef fel fi fy hun. *Câr dy gymmydog fel ti dy hun.* Math. xxii. 39.

2. Gwneuthur i bob dŷn, megis y chwennychwn iddo wneuthur i minnau. *Pa bethau bynnag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynjon i chwi, felly gwneuwch chwithau iddunt hwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.* Math. vii. 12.

3. Caru o honof, anrhydeddu, a chymmorth, fy Nhâd a'm Mam. *Canys Duw a orchymmynnodd, gan ddywedud, Anrhydedda dy dâd a'th fam.* Math. xv. 4.

4. Anrhydeddu, ac ufuddhau i'r Brenin, a'r Swyddogion. *Ofrwch Dduw. Anrhydeddwch y brenin.* 1 Pedr ii. 17.

5. Ymddarostwng i'm holl Lywïawdwyr, Dygawdwyr, a'm Bugelliaid ysbrydol. *Ufuddhewch i'ch blaenoriaid, ac ymddarostyngwch.* Hebr. xiii. 17.

6. Ymddarostwng i'm Meistred, a'm Hathrawen. *Y gweision, byddwch ddarostyngedig gyd â phob ofn i'ch meistred; nid yn unig i'r rhai da a chyweithas, eithr i'r rhai anghyweithas hefyd.* 1 Pedr ii. 18.

7. Ymddwyn o honof yn ofstyngedig, gan berchi pawb o'm gwell. *Yr jeuaingc, byddwch ofstyngedig i'r benurjaid. Perchwch lawb. Cerwch y brawdoljaeth.* 1 Pedr v. 5. ii. 17.

8. Na wnelwyf niwaid i neb, ar air, na gweithred. *Fel y byddoch ddiargyodedd, a diniwaid, yn blant difeius i Dduw.* Phil. ii. 15. Math. v. 44.

9. Bod yn gywir ac yn unjawn ym mhob peth a wnelwyf. *Pa bethau bynnag sydd wir, pa bethau bynnag sydd onest, pa bethau bynnag sydd gyfiawn; meddylwch am y pethau hyn.* Phil. iv. 8. Hebr. xiii. 18.

10. Na bo na châs na digafedd yn fy nghàlon i neb. *Rhoddwch chwithau ymmaith yr holl bethau hyn; digter, llid, drygioni.* Col. iii. 8. Eph. iv. 31. Lef. xix. 17. 1 Joan iii. 15.

11. Cadw o honof fy nwyllaw rhag chwilen na lledratta. *Yr hwn a ledrattaodd, na ledratted mwyach; eithr yn hytrach cymmered boen, gan weithio â'i ddwyllaw yr hyn sydd dda.* Eph. iv. 28.

12. Cadw fy nhafod rhag dywedud celwydd, cabl-eiriau, na drwgabsen. *Na ddywedwch gelwydd wrth ei gilydd.—Bod heb gablu neb.* Col. iii. 9. Dit. iii. 2. Salm ci. 5. Eph. iv. 25. Jago i. 26.

13. Cadw fy nghorph mewn cymhedroldeb, fobrwydd, a diweirdeb. *Nid mewn cyfeddach a meddwod; nid mewn cydorwedd ac anlladrwydd.* Luc xxi. 34. Rhuf. xiii. 13. Dit. ii. 12. 1 Theff. iv. 3, 4.

14. Na chybyddwyf ac na ddeisyfwyf ddâ na golud neb arall. *Bydded eich ymarweddiad yn ddiarjanger; gan fod yn foddlen i'r hyn sydd gennych.* Hebr. xiii. 5.

15. (Ac, yn olaf) Dysgu a llafurio yn gywir, i geisio ennill fy mywyd, ac i wneuthur a ddylwyf, ym mha ryw fuchedd bynnag y rhyngo bodd i Dduw fy ngalw. *A gwneuthur eich gorchwylion eich hunain, a gweithio â'ch dwylaw eich hunain.—Pob un yn yr alwedigaeth y galwyd ef, yn honno arhosed.* 1 Theff. iv. 11. 1 Cor. vii. 20.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth Esboniad y Deg Gorchymmyn?

Att. 1. Ni a ddylem weled, mor helaeth yw ystyr Cyfraith Dduw. Gan fod pob rhyw Ddyledswyddau yn orchymmynedig,

mynnedig, a phob rhyw Bechodau yn waharddedig, yn y Deg Gorchymmyn. *Dy orchymmynion di fydd dra ehang.* Salm cxix. 96.

2. Ni a ddylem weled, mor fawr yw Gofal Duw am danom, yn gosod Rhwymedigaeth ar bawb i wneuthur yn dda i 'w gilydd; ac na ddrygo neb ein Bywyd, na 'n Meddiant, na 'n Henw da, mewn Meddwl, Gair, neu Weithred. *Pe beth yw dyn, i ti feddwl am dano?* Hebr. ii. 6.

3. Ni a ddylem ystyriaid, wrth mor aml ac amrywïol yw trofeddau y Gorchymmynion, mor aneirif yw ein Pechodau ni yn erbyn Duw a Dynjon. *Canys, trwy'r ddeddf y mae adnabod pechod.* Rhuf. iii. 20.

4. Ni a ddylem ddiolch i Dduw am Grist, a chredu ynddo ef: canys trwy weithredoedd y *Ddeddf* (a drofeddasom ni aneirif o ffyrdd) ni chyfiawnheir un cnawd yng ngolwg Duw; ond trwy Grist yn unig. *Trwy'r bren y cyfiawnheir pob un fydd yn credu, oddi wrth yr holl bethau, y rhai nid allech trwy gyfraith Moses gael eich cyfiawnhau oddi wrthunt.* Act. xiii. 39.

5. Ni a ddylem, wrth ystyriaid amled yw ein Pechodau yn erbyn Cyfraith Dduw, ddeisyf Trugaredd i faddau ein Pechodau a aeth heibio, a Chymmorth i gadw Cyfraith Dduw yn well rhag llaw; megis y 'n dysgir i weddio yn ystyriol, yn yr Eglwys, ar ddiwedd pob Gorchymmyn: *Arglwydd, trugarbâ wrthym, a gostwng ein calonau i gadw'r Gyfraith hon. — Arglwydd, trugarbâ wrthym, ac ysgrifenna yr holl Ddeddfau byn yn ein calonau, ni a attolygwn i ti.*

Y BEDWAREDD RAN.

YN CYNNWYS

ESBONIAD O WEDDI yr ARGLWYDD.

Gwest. **A**M ba beth y mae y Bedwaredd Ran o'r Carcism?

Atreb. Am Weddi, a'r Pethau a berthyn

iddi.

Cw. Beth yw Gweddi?

Att

Att. 1. Mae Gweddi yn arwyddocâu holl Addoliad Duw, weithjau. *A bydd, yr achubir pob un a alwö ar Enw'r Arglwydd.* (Sef, y sawl a wir-addolant Dduw.) *Jöel ii. 32.*

2. Y mae mewn Gweddi amryw Rannau; sef, 1. Cyfeiriad parchus o'n Deifyfiadau at Dduw, wrth ei Enwau a'i Dirlau. 2. Cyfaddefiad o'n Pechodau. 3. Erfyniau am Drugaredd. 4. Eiriolaeth dros eraill. 5. Diolchgarwch am Ddajoni Duw i ni.

3. Y mae Gweddi o amryw fath; sef, 1. Gweddi Public, yn yr Eglwys. 2. Gweddi Deuluol, yn y Tŷ Gartref. 3. Gweddi Breifat, pob un ar ei ben ei hun. 4. Gweddi y Meddwl, heb leferydd y genau. *Eph. vi. 18.*

4. Gweddi, yn yr ystyr briodol o honi, yw, tywallt allan Ddeifyfiad ein Calonau ger bron Duw. *O bobl, tywelltdech eich calonau ger ei fron ef.* *Salm lxii. 8.*

Cw. Ar bwy y dylech weddio?

Att. 1. Nid ar eilunnod meirwön a delwau. *Y rhai y mae clustjau iddunt, ond ni chlywânt.* *Salm cxxxv. 17.*

2. Nid ar y Seintjau, y rhai ni wyddant oddi wrthym. *Nid edwyn Abraham ni, ac Isräel ni'n cylnebydd.* *Efay lxiii. 16.*

3. Ar Dduw yn unig y dylem weddio. *Onid â'u Duw yr ymosyn pobloedd?* *Efay viii. 19.*

Cw. Pa ham y dylech weddio ar Dduw yn unig?

Att. 1. O blegid mai Duw yn unig fydd Hollbresennol, ac yn agos attom, pa le bynnag y gweddiom arno. *Jer. xxiii. 23, 24.*

2. O blegid mai Duw yn unig fydd Hollwybodol: Efe yn unig a wybydd ein holl Ddeifyfiadau. *1 Bren. viii. 39.*

3. O blegid mai Duw yn unig fydd Hollalluog, ac yn gwbl abl i gyflawnu ein Gweddiau. *Eph. iii. 20.*

4. O blegid mai Rhan o'r Addoliad fydd ddyledus i Dduw yn unig, yw Gweddi. *Tr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi.* *Math. iv. 10.*

Cw. Yn Enw a thrwy Gymmorth pwy y dylech weddio?

Att. 1. Mi ddylwn weddio trwy Ffydd yn Enw Crist. *Canys efe a ddywedodd, O's gofynnwch ddim yn fy Enw i, mi a'i gwnef.* *Joan xiv. 14.*

2. Trwy Gymmorth Ysbryd Duw. *Mae'r Ysbryd yn cynhorthwyo ein gwendid ni. Canys ni wyddom ni beth a weddiom, megis y dylem: eithr y mae'r Ysbryd ei hun yn ersyn drosom ni ag ocheneidiau annbraetkadwy.* *Rhuf. viii. 26.*

Cw. Am ba bethau y dylech weddio?

Att. Am bob peth angenrheidiol, a chyttunol ag Ewyllys Duw. *Canys, hyn yw'r byfder sydd gennym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwerando ni, o's gofynnwn ddim yn ôl ei ewyllys ef.* 1 Joan v. 14.

Cw. Dros bwy y dylech weddio?

Att. Mi ddylwn weddio, 1. Drosod fy hun. *Ac, 2. Dros bawb eraill. Canys, fe ddylai fod ymbiliau, gweddiau, deisyfiadau, a thalu diolch, dros bob dyn.* 1 Dim. ii. 1.

Cw. Pa ham y mae yn ddyledus arnoch i weddio?

Att. 1. Am fod Duw mawr y Nefoedd yn gorchymmyn i bawb wneuthur felly. *Gweddinwch yn ddibaid. A Christ a ddywedodd, Fod yn rhaid gweddio yn wastad, ac heb ddiffygio.* 1 Theff. v. 17. Luc xviii. 1.

2. Ni ddichon neb, heb weddio, fod yn Blant i Dduw. *O herwydd eich bod yn feibjon, yr anfonodd Duw Ysbryd ei Fâb i'ch calonau chwi, yn llefain, Abba, Dâd.* Gal. iv. 6.

3. Trwy weddio y mae Duw yn addaw Ymwared mewn Trallod. *Galw arnaf yn nydd trallod, a mi a'th wrandawaf.* Salm l. 15.

4. Trwy weddio, ac nid heb hynny, y mae cael y Bendithion y mae Duw yn addaw. *Rhoddaf i chwi galon newydd; ysbryd newydd hefyd a roddaf o'ch mewn chwi. Ymfynnir â mi etto (medd yr Arglwydd) gan dy Israhel, i wneuthur hyn iddunt.* Ezech. xxxvi. 26, 37.

5. Mae Duw yn melltithio y Teiau di-weddi. *Tywallt dy lid ar y cenbedloedd y rhai ni'th adnabuant, ac ar y teluoedd ni alwafant ar dy Enw.* Jer. x. 25.

6. Ni a ddylem weddio, o herwydd cymmaint yw Effaith Gweddi. *Canys, Llaxer a ddichon taer weddi y cystawen.* Jago v. 16.

Cw. Pa fodd y mae i chwi weddio yn gymmeradwy?

Att. 1. Trwy Ffydd ddiffuant, heb amheuaeth. *Pa beth bynnag a ofynnoch mewn gweddi, gan gredu, chwi a'i derbynwch.* Math. xxi. 22.

2. Yn wirioneddus â'n holl Galonnau. *Ceisiwch fi, a chwi a'm cewch, pan y'm ceisioch â'ch holl galon.* Jer. xxix. 13.

3. Yn wir-ostyngedig; nid yn wâg-ogoneddus. *Y mae Duw yn gwrthwynebu'r beilchion; ond yn rhoddi grâs i'r rhai gostyngedig.* Jago iv. 6.

4. Yn daer-ddyfal; nid yn syrthlyd. *Enaid y diog a ddeisyf, ac ni chaff ddim: ond enaid y diwyd a wneir yn frâs.* Diar. xiii. 4.

5. Yn gyffon; nid weithjau yn unig. *Gan weddio bob amser â phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr Ysbryd.* Eph. vi. 18.

6. Gyd â chafineb i bechod, ac Ufudd-dod i Ewyllys Duw. *Ni a wyddom nad yw Duw yn gwrando pechadur-jaid: ond o's yw neb yn addolwr Duw, ac yn gwneuthur ei ewyllys ef, bwnnw y mae yn ei wrando.* Joan ix. 31.

7. Ni a ddylem weddio yn ysbrydol ac yn ddyallus, yn barchus ac yn wylidwrus; nid yn anystyriol, yn ffurfiol, ac yn ddiotal. *Mi a weddiaf â'r ysbryd, ac a weddiaf â'r dyall besyf.—Parhêwch mewn gweddi, gan wylid ynddi.* 1 Cor. xiv. 15. Col. iv. 2.

Gw. Pa Sail sydd gennych i gredu, y gwrendy Duw eich Gweddiau?

Att. 1. Addewidjon Duw. *Gofynnwch, a rhoddir i chwi; ceiswch, a chwi a gewch; curwch, ac fe agorir i chwi.* Math. vii. 7.

2. Ffyddlondeb Duw. *Nid dyn yw Duw, i ddywedud celhryd; na mab dyn, i edifarhau: a ddywedodd efe, ac ni's cyflawna? a lefarodd efe, ac oni chywira?* Num. xxiii. 19.

3. Hysbyrwydd Duw o'n Gweddiau dirgelaf. *Oni chwi-lia Duw hyn allan? canys efe a wyr ddirgeloedd y galon.* Salm xlv. 21.

4. Gallu Duw, a'i Agosrwydd attom. *Efe a ddichon wneuthur yn dra rhagorol, y tu bwnt i bob peth yr ydyn ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl.—Canys, Agos yw'r Arglwydd at y rhai oll a alwânt arno mewn gwirionedd. Efe a wnâ ewyllys y rhai a'i hofnant: gwrendy besyf eu llefain, ac a'u hachub bwynt.* Eph. iii. 20. Salm cxlv. 18, 19.

5. Trugarogrwydd Duw a'i Dosturi. *Fel y tosturia tâd wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef.* Salm ciii. 13.

6. Eiriolaeth Crist drosom. *Am hynny, awn yn byderus at orseddfaingc y grâs; fel y derbynion drugaredd, ac y caffom râs yn gymmorth cyfamserol.* Hebr. iv. 16.

7. Gorchymmyn Duw, i ni weddio arno: canys ni bydd dim yn ofer nac yn ddiles ag a archo efe i ni. *Ni ddywedais*

(medd Duw) wrth bâd *Jacob*, *Ceistwech* fi yn ofer. *Myfi'r Arglwydd* wyf yn llefaru cyfiawnder, ac yn mynegu petbau unjawn. *Efay* xlv. 19.

8. Esamplau y rhai a weddiasant Dduw o'n blaen ni. *Ein tadau a obeithiasant ynnot; a gwaredaist hwynt. Arnat ti y llefasant; ac achubwyd hwynt.* *Salm* xxii. 4, 5.

Cw. Pa Esamplau fydd yn yr Ysgrythur o Lwyddiant Gweddi?

Att. 1. Trwy weddio wrth drafael ar hŷd y ffordd, y cafodd Gwâs *Abraham* Lwyddiant yn ei daith. *Gen.* xxiv.

2. Trwy Weddi *Jacob*, y tröwyd digllonedd *Esau* ei frawd i'w dderbyn ef yn garedig, pan oedd yn bwriadu ei ladd ef. *Gen.* xxxii, a xxxiii.

3. Trwy Weddi ddistaw yn y Meddwl, y cyffurwyd *Hanna* dan orthrymder mawr; ac ni bu hi athrist mwy. *1 Sam.* i.

4. Trwy Weddi y cafodd *Sara, Rebecca, Rachel*, a *Hanna*, Blant, ar ôl eu bod yn hîr yn ammhiantadwy. *Gen.* xv. 21, 25, 30. *1 Sam.* i.

5. Trwy Weddi y gwareddwyd Pobl *Isrâel* oddi wrth Farnau trymmion yn yr *Aipht*, ac yn yr Anialwch, ac aneirif o weithjau ar ôl hynny. *2 Cron.* xv. 4.

6. Trwy Weddi y cafodd *Jabes* ei lwyr fendithio; ac a dderbyniodd yr hyn oll a geisiodd gan Dduw. *1 Cron.* iv.

7. Gweddi *Dafydd* yn yr Ogof, Gweddi *Elisêus* yng nghanol ei Elynjon, Gweddi *Jeremia* o waelod y Pydew, Gweddi *Daniel* o Ffau'r Llewöd, Gweddi *Jona* o Fol Uffern, a Gweddi *Paul* a *Silas* yn y Carchar, a ddygodd Ymwared iddunt. *Salm* lvii, a cxlii. *2 Bren.* vi. *Jer.* xxxviii. *Dan.* vi. *Jon.* ii. *Act.* xvi.

Cw. Pa Reol fydd gennych i gyfarwyddo eich Gweddïau?

Att. 1. Holl Air Duw: canys nid yw anhawdd i droi pob Athrawjaeth yn Weddi; ac y mae Ffuriau amryw o Weddïau yn yr Ysgrythur, yn enwedig yn Llyfr y *Salman.*

2. Y Rheol fwyaf rhagorol yw, Gweddi yr Arglwydd, a ddysgodd Crist i'w Ddisgybljon. *Math.* vi. 5—15.

Cw. Pa un ai *Ffurf* i weddio yn yr un Geiriau, neu *Batrwn* i weddio yn gyffelyb iddi, yw Gweddi yr Arglwydd?

Att. Mae yn bob un o'r ddau.

1. Mae Gweddi yr Arglwydd yn *Batrwn*, i'n dysgu i weddio yn gyffelyb iddi. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, *Gweddiwech chwî fel hyn.* *Math.* vi. 9.

2. Mae

2. Mae yn Ffurf o Weddi hefyd, i'w harferyd yn yr un Geiriau. *Canys yr Arglwydd a ddywedodd bryd arall, Pan weddi och, dywedwch, Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nefoedd.* Luc xi. 2.

Cw. Pa fath Ffurf yw Gweddi yr Arglwydd?

Att. 1. Mae yn Ffurf rhagorol, o'r Modd, a'r Matter, a'r Drefn, y dylid gweddio; yn helaethach mewn ystyr, ac yn fyrrach mewn geiriau, nâ Ffurfiâu cyffredin.

2. Mae yn Ffurf rhagorol ar gyfrif yr Awdwr o honi: canys Crist, *Doethineb Duw*, a roddodd y Ffurf hon i ni.

Cw. Pa sawl Rhan fydd yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Tair Rhan. 1. Y Rhagymadrodd. 2. Eirchion, neu Ddeisyfiadau. 3. Y Diwedd glo.

Cw. Beth yw y Rhagymadrodd?

Att. Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nefoedd.

Cw. I ba Ddiben y mae'r Rhagymadrodd hwn?

Att. I ddeffröi ynnom Gariad, a Pharch, a Hyder gofnyngedig, tu ag at Dduw, wrth weddio.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y Rhagymadrodd hwn?

Att. Tri pheth. 1. Titl, neu Enw Duw; sef, *Tâd*. 2. Tâd i bwy yw; sef, *ein Tâd ni*. 3. Tâd ym mha le ydyw; sef, *ein Tâd yn y Nefoedd*.

Cw. Pa ffordd y mae Duw yn Dâd i chwi?

Att. 1. Trwy Greadigaeth; fel y mae efe i'r creadurjaid eraill oll. *Onid un Tâd sydd i ni oll? onid un Duw a'n creodd ni?* Mal. ii. 10.

2. Trwy Fabwysiad yng Nghrist Jesu, o's ydym yn credu ynddo. *Canys, cynnifer ag a'i derbyniasant ef, efe a roddodd iddunt allu i fod yn feibjon i Dduw; sef, i'r sawl a gredant yn ei Enw ef.* Joan i. 12.

Cw. Pa ham y'ch dysgir i alw Duw yn Dâd wrth weddio?

Att. 1. Fe'n dysgir i alw Duw yn Dâd, i chwanegu ein Ffydd mewn Gweddi. *Canys, Fel y tosturia tâd wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofniant ef.* Salm ciii. 13.

2. Fe'n dysgir i alw Duw yn Dâd, fel yr edrychom am nesâu yn ofnyngedig ac yn barchus ger bron Duw mewn Gweddi. *Mâb a anrhyddeda ei dâd,—ac o's ydwyf fi Dâd, (medd Duw) pa le y mae fy anrhydedd?* Mal. i. 6.

3. Fe'n dysgir i alw Duw yn Dâd, fel y delom at Dduw mewn Gweddi yn Enw Crist. *Canys trwy ffydd yng Nghrist, yn unig, y mae Duw yn Dâd i ni, a ninnau yn blant iddo ef.* Gal. iii. 26.

4. Fe'n dysgir i alw Duw yn Dâd, fel y cydnabyddom mai Duw, fel Tâd i ni, fydd yn rhoddi i ni bob peth. *Pob rhoddiad dajonus, a phob rhôdd berffaith, oddi uchod y mae, yn disgyn oddi wrth Dâd y goleuni.* Jago i. 17.

5. Fe'n dysgir i alw Duw yn Dâd, i'n hannog i lefain arno yn daer mewn Gweddi, fel plant yn ymbil â'u Tâd. *Megis y llefodd y mab afradlon ar ei dâd; a'i dâd a dosfu-riodd wrtho.* Luc xv. 17—20.

Cw. Pa ham y'ch dysgir i ddywedud, *Ein Tâd*, ac nid *Fy Nhâd*?

Att. Fe'n dysgir i ddywedud, *Ein Tâd*,

1. O herwydd y dylai pob dŷn weddio, nid drosto ei hun yn unig, eithr dros eraill hefyd. *Canys felly mae'r Ysbryd Glân yn gorchymyn; Gweddiwch dros ei gilydd.* Jago v. 16.

2. O herwydd y dylai Pobl Dduw weddio yn fynych gyd â'u gilydd; ac nid ar eu pennau eu hunain yn unig. *Mawr-gwch yr Arglwydd gyd â mi; a chysfolwn ni ei Enw ef.* Salm xxxiv. 3.

3. I'n dysgu i gydnabod Dajoni tadol Duw i bawb eraill: canys, nid ein Tâd ni yn unig yw efe. *Dajonus yw'r Arglwydd i bawb; a'i drugaredd fydd ar ei holl weithredoedd.* Salm cxlv. 9.

4. I'n doddi mewn côf o'r Dyled fydd arnom, i ymddwyn tu ag at ei gilydd fel Brodyr a Phlant yr un Tâd. *Onid un Tâd fydd i ni oll? onid un Duw a'n creodd ni?—Ha wŷr, brodyr ydych chi; pa ham y gwnewch gam â'i gilydd?* Mal. ii. 10. Aët. vii. 26.

5. Mae yn rhŷdd i Blentyn Duw, wrth weddio yn neill-duol, ddywedud, *Fy Nhâd*; fef, i alw Duw yn Dâd iddo ef ar ei ben ei hun. *Oni lesi di arnafi o hyn allan, Fy Nhâd? Ac eilchwaith; Efe a lesa arnaf, Ti yw fy Nhâd, fy Nuw, a Chraig fy jechydwrjaeth.* Jer. iii. 4. Salm lxxxix. 26.

Cw. Pa ham y'n dysgir i ddywedud, *Ein Tâd*, yr hwn wyt yn y Nefoedd?

Att. 1. I'n dysgu i nesau o flaen Duw gyd â Gwylder a pharchedig Ofn. Canys, Tâd gogoneddus yn y Nefoedd,

yw Duw; nid fel ein tadau daearol. *Gwylia ar dy droed, pan fydddech yn myned i dy Dduw. Canys Duw sydd yn y nefoedd, a thirbau ar y ddaear.* Preg. v. 1, 2.

2. I'n dysgu i ddyrchafu ein Calonnau tu a'r Nef, wrth weddio ar Dduw. *Dyrchafwn ein calonnau a'n dwylaw at Dduw yn y nefoedd.* Galar. iii. 41.

3. I'n dysgu i gydnabod, fod Duw goruwch pawb; a chanddo bob Awdurdod a Gallu i wneuthur a fynno. *Ein Duw ni sydd yn y nefoedd: efe a wnaeth yr hyn a fynnodoll.* Salm cxv. 3. 2 Cron. xx. 6.

4. I'n dysgu i ystyriaid, mai dieithriaid ydym ar y ddaear: y Nefoedd yw Tŷ ein Tâd, a'n Cartref ni; lle y dylem ni chwennych i fod. *Gan wybod, tra'r ydym yn gartrefol yn y corph, ein bod oddi cartref oddi wrth yr Arglwydd.* 2 Cor. v. 6.

Cw. Ai yn y Nefoedd yn unig y mae Duw?

Att. 1. Mi ddylwn ystyriaid, nad ellir cynnwys Mawredd annherfynol Duw mewn un lle neu fan: canys y mae Duw ym mhob man. *Wele, y nefoedd, a nefoedd y nefoedd, nid allant dy gynnwys di.* 1 Bren. viii. 27.

2. Yn y Nefoedd, yn bennaf, y mae Duw yn amlygu Mawredd ei Ogoniant, fel Brenin gogoneddus yn ei Llys brenhinol, ac yn eistedd ar Orseddfaingc ei Frenhinjaeth. *Fel hyn y dywaid yr Arglwydd; Y nef yw fy ngorseddfaingc, a'r ddaear yw lleithig fy nbraed.* Esay lxvi. 1.

3. Yn Nefoedd ei Ogoniant, fef, yn Sancteiddrwydd gogoneddus a Pherffeithrwydd annhraethol ei Nâtur wynfydedig, y mae Duw ym mhob man. *Yr Arglwydd sydd yn nheini ei sancteiddrwydd: gorseddfa'r Arglwydd sydd yn y nefoedd.* Salm xi. 4.

Cw. Pa Ddefnydd a ddylech wneuthur o'r Rhagorfraint hon; fef, fod Duw y Nefoedd yn Dâd i chwi?

Att. 1. Ni a ddylem ystyriaid, mor rhyfedd yw Cariad Duw, yn ein cymmeryd yn Blant iddo ei hun; ag oeddym wrth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill. *Gwelwch pa fath gariad a roes y Tâd arnom, fel y'n gelwid yn feibjon i Dduw!* 1 Joan iii. 1.

2. Ni a ddylem edrych, pa un a ydym, yn wir, yn Blant i Dduw, a chwedi derbyn Ysbryd Mabwysiad, i weddio ar Dduw fel ein Tâd. *O herwydd eich bod yn feibjon, yr anfonodd Duw Ysbryd ei Fâb i'ch calonnau chwi, yn llefain, Abba, Dâd.* Gal. iv. 6.

3. Ni

3. Ni a ddylem fod yn gwbl ficer o Ewyllys da a Thosturi Duw tu ag attom. *Canys, Fel y tosturia tâd wrth ei blant, felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef.*—*Arbedaf hwynt (medd Duw) fel yr arbed gŵr ei fâb sydd yn ei wasanaethu.* Salm ciii. 13. Mal. iii. 17.

4. Ni a ddylem berchi pob peth a berthyn i Dduw ein Tâd, a'i ogoneddu yn ein holl weithredoedd. *Llewyrched felly eich goleuni ger bron dynjon, fel y gwelont eich gweithredoedd da chwi, ac y gogoneddont eich Tâd yr hwn sydd yn y nesoedd.* Math. v. 16.

5. Ni a ddylem fod yn ufudd i holl Ewyllys Duw ein Tâd. *Nid pob un sydd yn dywedud wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaew i mewn i deyrnas nesoedd; ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhâd yr hwn sydd yn y nesoedd.* Math. vii. 21.

6. Ni a ddylem dderbyn Ceryddon ein Tâd o'r Nef, yn ofstyngedig ac yn barchus. *Ni a gawfom dadau ein cnawd i'n ceryddu, ac a'u parchasom hwy: onid mwy o lawer y byddwn ddarostyngedig i Dâd yr ysbrydoedd, a byw?* Hebr. xii. 9.

7. Ni a ddylem geisio bod mor gyffelyb i'n Tâd ag allom, mewn Sancteiddrwydd a phob Dajoni. *Byddwch gan hynny ddilynwyr Duw, fel plant amrywyl.* Eph. v. 1.

8. Ni a ddylem geisio Cyngor, a Chymmorth, a Bendith Dduw ein Tâd ym mhob peth. *Tmgynghora, attolwg, â Duw; fel y gwypom a lwydda ein ffordd.*—*Gwae'r meibion cyndyn, medd yr Arglwydd, a gymmerant gyngor, ond nid gennyf fi.* *Y rhai sydd yn myned i ddisgyn i'r Aipht, heb ymosyn â mi.* Barn. xviii. 5. Esay xxx. 1, 2.

9. Fe ddylai y Berthynas hyn y'n hannog i ymddiried yn gyffurus yn ein Tâd o'r Nef.

Cw. Ar ba Achosion y dylech ymddiried yn gyffurus yn eich Tâd o'r Nef?

Att. 1. Ni a ddylem ymddiried yn gyffurus, y bydd i'n Tâd o'r Nef, ag sydd yn anfeidrol well nâ thadau y byd, roddi pob peth da a geisiom ganddo. *O's chwychwî, a chwi yn ddrwg, a fedrwch roddi rhoddion da i'ch plant; pa faint mwy y rhydd eich Tâd yr hwn sydd yn y nesoedd bethau da i'r rhai a ofynnant iddo?* Math. vii. 11.

2. Ni a ddylem ymddiried yn gyffurus yn Rhagluniaeth ein Tâd o'r Nef, am bob peth angenrheidjol at ein Bywiolaeth. *Am hynny na ofelwch, gan ddywedud, Beth a fwytâwn?*

fwytawn? neu, Beth a yfwn? O blegid gwyr eich Tâd nefol fod arnoch eisiau yr holl bethau hyn. Math. vi. 31, 32.

3. Ni a ddylem ymddiried yn gyffurus yn ein Tâd nefol, pan fyddom fel Amddifaid yn y byd hwn. *O herwydd yn-not ti y caiff yr amddifad drugaredd.—Pan yw fy nbâd a'm mam yn fy ngwrthod, yr Arglwydd a'm derbyn. Hof. xiv.*

3. Salm xxvii. 10.

4. Ni a ddylem ymddiried yn gyffurus yn ein Tâd nefol, am gael ein harddel yn Frodyr i'r Arglwydd Jesu: canys ei Dâd ef yw ein Tâd ninnau. *Yr hwn sydd yn sancteiddio, a'r rhai a sancteiddir, o'r un y maent oll: am ba achos nid yw gywilyddus ganddo eu galw hwy yn frodyr. Hebr. ii. 11.*

5. Ni a ddylem ymddiried yn gyffurus am Ran o'r Etfeddiaeth dragwyddol sydd gan ein Tâd nefol i rod-di i'w Blant. *O's plant, etifeddion befyd; sef, etifeddion i Dduw, a chydetifeddion â Christ. Rhuf. viii. 17.*

Cw. Pa sawl un o Eirchion, neu Ddeisyfiadau, fydd yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Chwech. Y tair flaenaf am Ogoniant Duw; a'r tair olaf am bethau angenrheidjol i ni.

Cw. Am ba beth y'ch dysgir i weddio yn y tair Arch flaenaf, a berthyn i Ogoniant Duw?

Att. 1. Am sancteiddio Enw Duw. 2. Am ddyfod Teyrnas Dduw. Ac, 3. Am wneuthur Ewyllys Duw ar y ddaear, megis ei gwneir yn y nefoedd.

Cw. Am ba beth y'ch dysgir i weddio yn y tair Arch olaf, a berthyn i'n Angenrheidjau ni?

Att. 1. Am ein Cynhaliaeth; sef, ein Bara beunyddjol. 2. Am Faddeuant o'n Pechodau. Ac, 3. Am Waredigaeth rhag Profedigaethau, a phob rhyw Ddrygau.

Cw. Beth yw yr Arch gyntaf yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Sancteiddier dy Enw.

Cw. Am beth yr ydych yn gweddio yn yr Arch hon; sef, Sancteiddier dy Enw?

Att. Am i Enw Duw gael ei sancteiddio a'i ogoneddu ym mhob peth gennym ni, a phawb eraill. *O Dâd! gogonedda dy Enw.—Nid i ni, O Arglwydd! nid i ni, ond i'th Enw dy hun dôd ogoniant. Joan xii. 28. Salm cxv. 1.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ynghylch sancteiddio Enw Duw?

Att.

Att. Tri pheth. 1. Pa ham y gosodir yr Arch hon yn flaenaf. 2. Beth a feddylier wrth Enw Duw. Ac, 3. Pa lun y mae i ni ei sancteiddio ef.

Cw. Pa ham y gosodir yr Arch hon, am sancteiddio Enw Duw, yn flaenaf?

Att. 1. O blegid y dylem ni sancteiddio a gogoneddu Enw Duw yn bennaf, ym mhob peth a wnelom. *Pa un bynnag, gan hynny, ai bwyta, ai ysfaid, ai beth bynnag a wneloch, gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw.* 1 Cor. x. 31.

2. O blegid mai Gogoniant ei Enw, oedd Diben pennaf Duw ei hun yn ei holl Waith; ac y ddylai fod, gan hynny, yn flaenaf ac yn bennaf yn ein golwg ni ym mhob peth. *Tr Arglwydd a wnaeth bob peth er ei fwyn ei hun.* Diar. xvi. 4.

3. O blegid fod Duw yn eiddigus o Ogoniant ei Enw: Efe a fyn ei ogoneddu; ac ni oddef i neb ddwyn ei Ogoniant oddi arno. *Herod frenin, am na roisai y Gogonedd i Dduw, a daraiyd gan Angel yr Arglwydd; a chan bryfed yn ei yffu, efe a drengodd. A'r Arglwydd a ddywaid, Oni ystyr- twch, i roddi anrhydedd i'm Henw i; gna mi a anfonaf felldith arnoch chiwi, ac a felldigaf eich bendithion chiwi.* Act. xii. Mal. ii. 2.

Cw. Beth a feddylier wrth *Enw Duw*?

Att. Titlau a Phriedoliaethau Duw; Gair, ac Ordin- hadau, a Gweithredoedd Duw; a phob Pethau cyffegredig a berthyn iddo.

Cw. Pa lun y mae i chwi sancteiddio Enw Duw?

Att. 1. Nid trwy ei wneuthur yn fwy sanctaidd nag yw: canys, y mae Sancteiddrwydd Duw yn anfeidrol; na's gellir chwanegu atto, na thynnu oddi wrtho. Eithr, yn

2. Bod i ni gydnabod Sancteiddrwydd Duw, a'i berchi, ac ymddwyn yn barchedig tu ag atto ym mhob peth.

Cw. Pa ham y dywedir, *Sancteiddier dy Enw*; ac nid, *Parcher, neu, Ogonedder, dy Enw*?

Att. O blegid mai *Sancteiddrwydd* Duw yw Gogoniant a Pherffeithrwydd gwynfydedig ei Natur ef. *Pwy fel tydi yn ogoneddus mewn sancteiddrwydd!* Ecfod. xv. 11.

Cw. Beth y mae hyn yn ddangos?

Att. Fod yn rhaid i ni fod yn Bobl sanctaidd, cyn y gallom byth fod yn Bobl i Dduw. *Byddwch sanctaidd; canys sanc- taidd ydwyf fi, yr Arglwydd eich Duw chiwi.* Lef. xix. 2.

Cw. Trwy ba ffordd y dylech sancteiddio Enw Duw?

Att.

Att. 1. Trwy ddyfod yn barchus i Addoliad Duw; as ymddwyn yn barchus ynddo. *Mi a sancteiddir* (medd Duw) *yn y rhai a nesânt attaf; a cher bron yr koll bobl y'm gogoneddir.* Lef. x. 3.

2. Trwy ddiolch i Dduw am bob peth. *Ym mhob dim diolchwch: canys hyn yw ewyllys Duw.* 1 Theff. v. 18.

3. Trwy fod yn ffrwythlawn ac yn helaeth ym mhob Gweithred dda. *Yn hyn y gogoneddwyd fy Nhâd, ar ddwyn o honoch ffrwyth lawer; a disgyblion fyddwch i mi.* Joan xv. 8.

4. Trwy fod yn ffyddlon yn ein Galwëdigaethau. *O's gweini y mae neb, gwnaed megis o'r gallu y mae Duw yn ei roddi; fel ym mhob peth y gogonedder Duw trwy Jesu Grist.* 1 Pedr iv. 11.

5. Trwy berchi Enw Duw, a'i foli, yn ein Meddyliau a'n Geiriau. *Sancteiddiwch yr Arglwydd Dduw yn eich calonau.—Llanw'r fy ngenau â'th foliant, ac â'th gogoniant beunydd.* 1 Pedr iii. 15. Salm lxxi. 8.

6. Trwy fyw yn dduwjol yn Ofn Duw. *Arglwydd y lluoedd ei hun y sancteiddiwch; a bydded efe yn ofn i chwi, a bydded efe yn arswyd i chwi.* Esay viii. 13.

7. Trwy gredu Addewidjon Duw yn ddiarnheuol. *Nid amheuodd Abraham addewid Duw trwy angbrediniaeth; eithr efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw.* Rhuf. iv. 20.

8. Trwy ddymunaid a gwneuthur ein gorau, am i Dduw gael ei foliannu trwy'r holl fyd. *Molianned y bobl di, O Dduw! molianned yr holl bobl dydi.* Salm lxvii. 5.

9. Trwy ddymunaid i'n Gweddiau gael eu gwrandu, er Gogoniant i Enw Duw. *Cynborthwya ni, O Dduw ein jechydwrjaeth! er mwyn gogoniant dy Enw: gwared ni befyd, a thrugarhâ wrth ein pechodau, er mwyn dy Enw.* Salm lxxix. 9.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth eich Dyled i sancteiddio Enw Duw?

Att. 1. Mor beryglus yw i neb fod yn glaiar ac yn ddi-zêl dros Ogoniant Duw. *Am dy fod yn glaiar, ac nid yn cer nac yn frwd, mi a'th chwydaf di allan o'm genau.* Dad. iii. 16.

2. Bod y rhai a geisiant eu gogoniant eu hunain, yn lle Gogoniant Duw, ym mhell oddi wrth fod yn Ddisgyblion i Grist; ac yn annhebygol o gredu byth ynddo ef. *Pa fodd y gellwch*

gellwch chwí gredn, y rhai ydych yn derbyn gogoniant gan ei gilydd, ac heb geisio y gogoniant sydd oddi wrth Dduw yn unig? Joan v. 44.

3. Na ddylai neb dwyllo eu hunain; gan dybiaid eu bod yn Bobl i Dduw, tra font yn esgeuluso ei Ogoniant ef. *O's tybia neb ei fod yn rhyw-beth, ac yntef heb fod yn ddim; y mae efe yn ei dwyllo ei hun.* Gal. vi. 3.

Cw. Beth yw yr ail Arch yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Deued dy Deyrnas.

Cw. Beth yr ydych yn ddeisyf gan Dduw yn yr Arch hon; fef, *Deued dy Deyrnas?*

Att. Yr ym yn deisyf ar Dduw, i'n dwyn ni ac eraill dan Deyrnafiad ei Râs ef yn awr, ac i Deyrnas ei Ogoniant yn ôl hyn.

Cw. Pa ham y mae'r Arch hon, fef, *Deued dy Deyrnas*, yn nefaf at yr Arch, *Sancteiddier dy Enw?*

Att. Am na's gallwn ni sancteiddio Enw Duw, a'i ogo-neddu, heb i Râs Duw deyrnasu drosom.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Arch hon?

Att. Dau beth. 1. Beth yw Teyrnas Dduw. 2. Pa fodd y mae gweddio am ddyfod Teyrnas Dduw.

Cw. Beth yw Teyrnas Dduw?

Att. Mae Teyrnas Dduw o ddau fath; fef, 1. Teyrnas gyffredinol Duw dros bob peth. Ac, 2. Teyrnas neillduol Duw dros ei Bobl briodol ei hun.

Cw. Beth yw Teyrnas gyffredinol Duw?

Att. Teyrnas gyffredinol Duw yw, Llywödraeth penar-glwyddiaethol ei Ragluniaeth ef dros bob peth. *Ei lywödraeth ef sydd lywödraeth dragywyddol, a'i frenbinjaeth byd genhedlaeth a chenhedlaeth. Yn ôl ei ewylllys ei hun y mae'n gwneuthur â llu'r nefoedd, ac â thrigolion y ddaear.* Dan. iv. 34, 35. Salm ciii. 19.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth Deyrnas gyffredinol a Rhagluniaeth Dduw?

Att. 1. Ni a ddylem ofni Duw, y Brenin mawr, sydd yn llywödraethu pob peth. *Pwy ni'th ofna di, Brenin y cenhedloedd? canys i ti y gweddai.* Jer. x. 7.

2. Ni a ddylem, ym mhob peryglon ac ofnau, ymorfo-leddu yn Nuw, sy'n teyrnasu ar bob peth. *Yr Arglwydd sydd yn teyrnasu; gorfoledded y ddaear, a llawenyched ynysf-oedd lawer.* Salm xcvi. 1.

3. Ni

3. Ni a ddylem ddyfal-weddio, er i bob peth yn Nhrefa Rhagluniaeth Dduw fod er Llwyddiant i'w Eglwys ef. *Na adewch ddistawrwydd iddo, hyd oni sicrhao, ac hyd oni osodo Jerusalem yn foliant ar y ddaear.* Esay lxii. 7.

Cw. Beth yw Teyrnas neillduol Duw dros ei Bobl ei hun?

Att. 1. Teyrnas yr Efengyl; sef, Llywödraeth Crist dros ei Eglwys a'i Bobl, a elwir yn Deyrnas Dduw. *Pan ddechreuodd Crist bregethu yr Efengyl, ac i osod i fynu ei Eglwys, efe a ddywedodd, Tr amser a gyflawnwyd, a theyrnas Dduw a nesaodd.* Marc i. 15.

2. Teyrnas Grâs; sef, Llywödraeth Grâs Duw yng Nghallonnau ei Bobl, yn eu darostwng i fod yn ufudd iddo. *Canys wele, teyrnas Dduw, o'ch meron chwi y mae.* Luc xvii. 21.

3. Teyrnas y Gogoniant yn y Nefoedd; lle mae Gorfolledd tragywyddol, ar fedr y rhai a sancteiddir trwy Râs Duw yn y byd hwn. 1 Cor. xv. 50.

Cw. Pa lun y dygir y Seintiau i Deyrnas y Gogoniant?

Att. Trwy waith Duw yn eu gwaredu hwynt o deyrnas y tywyllwch, a llywödraeth pechod, i'w dwyn i Deyrnas Crist dan Lywödraeth ei Râs ef. *Tr hwn a'n gwaredodd ni o feddiant y tywyllwch, ac a'n symmudodd i deyrnas ei aunwyl Fâb.* Col. i. 13.

Cw. Pa lun y gwybyddwch, pa un a ydych yn Nheyrnas Grâs Duw, neu ynte ym meddiant a theyrnas y tywyllwch?

Att. 1. Ni a ddylem ystyriaid, pa un a agorwyd ein llygaid i weled drwg pechod, a gwagedd y byd, i ymadael â hwynt; ac i roddi ein hunain i Dduw, megis rhai o feirw yn fyw. Rhuf. vi. 13.

2. Ni a ddylem ystyriaid, pa un a ydym, trwy Râs Duw, wedi ein hadnewyddu yn ein holl arferion a'n tymherau. *Od oes neb yng Nghrist, y mae efe yn creadur newydd. Tr hên bethau a aethant heibio; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd.* 2 Cor. v. 17.

3. Ni a ddylem ystyriaid, pa un a gymmerasom ni Jau Crist arnom, i fod yn ffyddlon yn ei Gyfammod, ac i ddygu ganddo, megis y mae efe yn gorchymmyn. *Cymmerwch fy Jau arnoch, a dysgwch gennyf; canys adafwyn ydwyf a gostyngedig o galon: a chwi a geirch orphwysdra i'ch eneidiau.* Math. xi. 29.

4. Ni a ddylem ystyriaid, pa un ai Grâs Duw, neu bechod a thrachwantau y diafol, sydd yn teyrnasu ynnom. *Tr hwn sydd*

sydd yn gwneuthur pechod, o ddiasol y mae.— O 'u tâd diabol y maent hwy, a thrachwantau eu tâd a fynnant hwy eu gwneuthur. Eithr am y Duwjol y dywedir, Nid arglwyddiaetha pechod arnoch chwi: o blegid nid ydych chwi dan y ddeddf, eithr dan râs. 1 Joan iii. 8. Joan viii. 44. Rhuf. vi. 14.

5. Ni a ddylem ystyriaid, pa un a ydym yn caru Crist mewn gwirionedd, ac yn dilyn Cyfiawnder a Chariad brawdol tu ag at ei gilydd. *Yr Fesu a ddywedodd, Pe Duw fyddai eich Tâd, chwi a'm carech i.—Ac, Yn hyn y mae'n amlwg blant Duw a phlant y diabol: Pob un ag sy heb wneuthur cyfiawnder, nid yw o Dduw; na'r hwn nid yw yn caru ei frawd. Joan viii. 42. 1 Joan iii. 10.*

Cw. A ydyw pawb sy'n proffesu Crefydd, yn Nheyrnas Dduw?

Att. Nac ydynt. Canys,

1. Nid yw proffes, nac ymadroddion ffraeth am Grefydd, yn talu dim, heb allu i orchfygu pechod. *Canys, nid mewn ymadrodd y mae teyrnas Dduw, ond mewn gallu. 1 Cor. iv. 20.*

2. Nid yw awyddsfryd y rhai a gynhennant ynghylch Amgylchion Crefydd yn talu dim, ond Teyrnasiad Grâs Duw yn yr Enaid. *Canys, nid yw teyrnas Dduw fwyd a diod; ond cyfiawnder, a thangnefedd, a llawenydd yn yr Ysbryd Glân. Rhuf. xiv. 17.*

3. Nid yw zêl ynghylch Ordinhadau Crefydd yn talu dim, heb Ufudd-dod, a Ffydd, a Chariad. *Enwaediad nid yw ddim, a dienwaediad nid yw ddim; ond cadw gorchymynion Duw.—Canys yng Nghrist Fesu nid all enwaediad ddim, na dienwaediad ddim; ond ffydd yn gweithio trwy gariad. 1 Cor. vii. 19. Gal. v. 6.*

4. Ni ddichon y rhai a brophwydant, ac a wnânt wyrthjau lawer hefyd, fyned i Deyrnas Dduw, heb i Deyrnas Grâs yn ei grym ddyfod i mewn iddunt hwy, i'w cymhwyso i Deyrnas Nefoedd. *Math. vii. 22, 23.*

Cw. Beth a ddylech weddio am dano, fel y dêl Teyrnas Dduw?

Att. 1. Ni a ddylem weddio am Ddiogelwch a Llwyddiant Teyrnas Dduw; sef, ei Eglwys ef ar y ddaear. Dymunwch heddwch Jerusalem: llwydded y rhai a'i hoffant. Er mwyn ty'r Arglwydd y ceisias i ti ddajoni.—Er mwyn Sion ni thawäf, ac er mwyn Jerusalem ni oftegaf, hyd oni

êl ei chyfawnder hi allan fel disgleirdeb, a'i jecbydw'rjaeth hi fel lamp yn llosgi. Salm cxxii. 6, 9. Esay lxii. 1.

2. Ni a ddylem weddio ar Dduw, i fathru Satan a'i holl angyljon, sy'n milwrio yn erbyn Teyrnas Dduw a'i Eglwys ef. *Megis hesyd y bydd ar fyrder. Canys, Duw y tangnefedd a fathr Satan dan eich traed chwri ar frŷs.* Rhuf. xvi. 20.

3. Ni a ddylem weddio ar Dduw, i ddanfôn Gweinidogion ffyddlon i adeiladu ei Eglwys ef. *T cynbauaf yn ddiau sydd fawr, ond y gweithwyr yn anaml. Am hynny atolygwch i Arglwydd y cynbauaf anfon gweithwyr i'w gynbauaf.* Math. ix. 37, 38.

4. Ni a ddylem weddio ar Dduw, i fendithio ei Air, fel yr elo ar lëd yn llwyddiannus, i droi pechadurjaid o feddiant y tywyllwch i'w Deyrnas ef. *Gweddïwch drosom ni, ar fod i air yr Arglwydd redeg, a chael gogonedd.* 2 Theff. iii. 1.

5. Ni a ddylem weddio ar Dduw, i'n cadw yn ffyddlon yn Nheyrnas ei Râs, ac i ddwyn yn y blaen Deyrnas y Gogoniant, yn Etifeddiaeth dragywyddol i ni, ac eraill.

Cw. Beth yr ydych yn ddyfsgu oddi wrth hyn?

Att. 1. Mai rhagrith atgas yw dywedud, *Deued dy Deyrnas*, yng Ngweddi yr Arglwydd, o's byw yr ydym yn ôl y cnawd, gan wrthod Grâs Duw i deyrnasu drosom. *O blegid syniad y cnawd sydd elynjaeth yn erbyn Duw: canys nid yw yn ddarostyngedig i ddeddf Duw; o blegid ni's gall chwaith.* Rhuf. viii. 7.

2. Mai Dyled pawb ag fydd ar Ochr Duw yw, gwneuthur a allont dros Lwyddiant ei Deyrnas ef a'i Eglwys. *T neb (medd yr Arglwydd) nid yw gyd â mi, sydd yn fy erbyn; a'r neb nid yw yn casglu gyd â mi, sydd yn gwasgaru.* Math. xii. 30.

3. Mae yn ddiammau, y daw Teyrnas ac Eglwys Dduw yn y blaen, i Berffeithrwydd gogoneddus yn y diwedd; ac onid ê, ni orchymmynnasai Crist i'w Bobl weddio am hynny. *Ni ddywedais wrth bâd Jacob, Ceisfwech fi yn ofer.—Dywedais, a mi a'i dygaf i ben; mi a'i lluniais, a mi a'i gwnâf.* Esay xlv. 19. xlv. 11.

Cw. Beth yw y drydedd Arch yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Gwneler dy Ewyllys ar y ddaear, megis y mae yn y nefoedd.

Cw. Pa ham y mae'r Arch hon yn nefaf at *Deued dy Deyrnas*?

Att. O blegid mai trwy wneuthur Ewyllys Duw, ac ymwrthod â'n hëwyllyfiau llygredig ein hunain, y mae Teyrnas Dduw yn dyfod i mewn ynnom, ac yn teyrnafu drosom.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Arch hon?

Att. Dau beth. 1. Ein Dyled i wneuthur Ewyllys Duw.
2. Ym mha fodd y dylem ei wneuthur.

Cw. Beth yr ydych yn feddwl am *wneuthur Ewyllys Duw*?

Att. Dau beth.

1. Bod i ni ymostwng i Ewyllys ddirgelaidd Dduw, yn Nhrefn ei Rhagluniaeth ef; trwy ba un y mae *Duw yn trefnu pob peth wrth gyngor ei ewyllys ei hun.* Eph. i. 11. Salm cxxxv. 6.

2. Bod i ni ufuddhäu, hyd eithaf ein gallu, i Ewyllys ddadguddiedig Dduw, megis y mae Duw yn ei amlygu i ni yn yr Ysgrythur Lân.

Cw. Pa ham y gelwch Ewyllys Duw yn Nhrefn ei Rhagluniaeth, yn *Ewyllys ddirgelaidd*?

Att. O herwydd na wyddom beth y mae Rhagluniaeth Dduw yn drefnu, nes y dël y cwbl i ben. *Cymbylau a thywylwch sydd o'i amgylch ef.—Efe a wnaeth dywylwch yn ddirgelfa iddo.—Pethau Duw nid edrynn neb ond Ysbryd Duw.—Mor anchwiliadwy yw ei farnau ef! a'i ffyrdd, mor anolrhcinadwy ydynt!* Salm xcvi. 2. xviii. 11. 1 Cor. ii. 11. Rhuf. xi. 33.

Cw. Pa fath yw Ewyllys ddirgelaidd Rhagluniaeth Dduw?

Att. 1. Mae yn Ewyllys penarglwyddiaethol. *Yn ôl ei ewyllys ei hun y mae yn gwneuthur â llu'r nefoedd, ac â thrigolion y ddaear.* Dan. iv. 3, 35.

2. Mae yn Ewyllys cyfiawn a sanctaidd. *Canys, Cyfjawn yw'r Arglwydd yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.* Salm cxlv. 17.

3. Mae yn Ewyllys sicr o ddyfod i ben. *Arglwydd y lluoedd a'i bwriadodd; a phwy a'i diddymma? — Tr hyn y mae ei enaid ef yn chwennychu, efe a'i gwnâ.* Esay xiv. 27. Job xxiii. 13.

Cw. A ddylech chwi ymostwng yn foddlongar i Ewyllys Duw, mewn cyflyrau blinedig?

Att. Ni a ddylem, yn ddiammau, ymostwng yn foddlong i Ewyllys Duw ym mhob blinder.

1. O blegid mai Duw fydd yn eu trefnu. *Tr Arglwydd yw efe: gwnaed yr hyn a fyddo da yn ei olwg.—Aetbym yn fud, ac nid agorais fy ngenau: canys ti a wnaethost hyn.—A dderbynir ni gan Dduw yr hyn fydd dda, ac oni dderbynir yr hyn fydd ddrwg? —Y cwppan a roddes y Tad i mi, onid yfaf ef?* 1 Sam. iii. 18. Salm xxxix. 9. Job ii. 10. Joan xviii. 11.

2. O blegid fod blinderau yn dyfod yn synych o achos ein pechodau. *Dioddefaf ddig yr Arglwydd; canys pechais yn ei erbyn.—Pa ham y grwgnach dyn byw, gŵr am gosbedigaeth ei bechod?* Mic. vii. 9. Galar. iii. 39.

3. O blegid fod Duw am ein tynnu, trwy flinderau, oddi wrth ein pechodau. *Trwy hyn y glanhëir anwiredd Jacob: a dymma'r holl ffrwyth; tynnu ymmaith ein pechodau.* Esay xxvii. 9. Hebr. xii. 10.

4. O blegid fod Duw yn dwyn dioddefaint arnom, i'n darostwng i fod yn ufudd ym mhob peth. *Crist ei hun, er ei fod yn Fâb, a ddyfgodd ufudd-dod trwy y pethau a ddioddefodd.* Hebr. v. 8. 1 Pedr v. 6.

5. O blegid fod blinder er dajoni i ni weithjau yn y byd hwn. *Dafydd a ddywedodd, pan oedd Simei yn ei regu, Fe allai yr edrych yr Arglwydd ar fy nghystudd i, ac y dyry'r Arglwydd i mi ddajoni am ei felldith ef y dydd hwn. Ac efe a gafodd lwyddiant yn ebrwydd ar ôl hynny. A Job, ar ôl ei gystudd, a gafodd drachefn yn ddauddeblyg o'r holl foddjon a gollasai.* 2 Sam. xvi. Job xlii.

6. O blegid fod Esamplau yr holl Seintjau yn ein dysgu i ddioddef pob blinderau yn ymarhös. *Cymmerwch, fy mrodyr, y prophwydi, y rhai a lefarasant yn Enw yr Arglwydd, yn siampl o ddioddef blinder, ac o hŷr-ymaros.—Chwi a glywsoch am ammynedd Job, ac a welsoch ddiwedd yr Arglwydd.* Jago v. 10, 11.

7. O blegid fod yn beryglus i anfoddloni a grwgnach yn erbyn Ewyllys Duw a'i Ragluniaeth ef. *Hyn a ddygodd dinystr ar lawer o'r Juddewön gynt. Na rwgnechroch, megis y grwgnachodd rhai o honunt hwy; ac a'u dinystrwyd gan y dinystrydd.* 1 Cor. x. 10.

Cw. Beth yw eich Dyled i Ewyllys dadguddiedig Dduw? Att. 1. Ni a ddylem gydabod yn dda, mai Ewyllys Duw, dadguddir i ni yn yr Ysgrhythur Lân, yw y Rheol a roddodd yr Ysbryd Glân i'n dysgu a'n perffeithio ym mhob dajoni. *Tr holl ysgrythur fydd wedi ei rhoddi gan ysbryd-*

oliaeth *Dduw*; ac sydd fuddiol i atbrawjaethu, i argy-
oeddu, i geryddu, i byfforddu mewn cyfiawnder: fel y byddo
dyn *Duw* yn berffaith, wedi ei berffeithio i bob gweithbre
dda. 2 Dim. iii. 16, 17.

2. Ni a ddylem lafurio yn ofalus am Wybodaeth ddyallus
o Ewyllys *Duw*; fel na chamfyniom yn annoeth mewn dim.
Na fyddwch annoethion, eithr yn dyall beth yw ewyllys yr
Arglwydd. Eph. v. 17.

3. Ni a ddylem ymwadu â'n hewyllys llygredig ein hun-
ain, i ufuddhau o'r galon i Ewyllys *Duw* ym mhob peth.
Gwnewch yn ôl ewyllys eich Duw. — *Nid fel yr ydwyf*
fi yn ewyllysio, ond fel yr ydwyf ti. Ezra vii. 18. Math.
xxvi. 39.

Cw. Pa ham y dylech ymwadu â'ch hewyllys eich hun, i
wneuthur Ewyllys *Duw*?

Att. 1. Am na ddichon *Teyrnas Dduw* byth ddyfod i
mewn ynnom, a theyrnafu drosom, megis yr ydym yn gwe-
ddio yng *Ngweddi* yr *Arglwydd*, ac na's gallwn byth ymar-
ddel ag ef yn *Arglwydd* i ni, yn ddiragrith, heb ddarostwng
ein hewyllys ein hunain i'w *Ewyllys* ef ym mhob peth.
Pa ham yr ydych yn fyngalw i, Arglwydd, Arglwydd, ac
nad ydych yn gwneuthur yr hyn yr wyf yn ei ddywedol? Luc
vi. 46.

2. Am mai *Ewyllys Duw* yw *Rheol* sanctaidd holl Bri-
odoliaethau anfeidrol ogoneddus *Duw*, yn ei holl Ragluni-
aethau ef a'i Gyfreithiau i ni; fel na ddichon anghuttuniad ein
hewyllys ni â'i Ewyllys gwynfydedig ef, lai na bod yn be-
chod aruthr. *Felly, yn wir, y mae'r ddeddf yn sanctaidd*
a'r gorchymyn yn sanctaidd, ac yn gyfiawn, ac yn dda. —
Pob un ag sydd yn gwneuthur pechod, sydd belyd yn gwneut-
hur anghyfraith: o blegid anghyfraith yw pechod. Rhut
vii. 12. 1 Joan iii. 4.

3. Am mai hunan-ymwadiad, ac aberthiad o'n hewyllys
ein hunain, o ufudd-dod i Ewyllys *Duw*, yw'r pennaf o'r
holl Offrymmau, y diben a'r pennaf o'n holl Ddyledswydd-
au, ac o'r cwbl y mae *Duw* yn ei geisio gennym. *A yw*
ewyllys yr Arglwydd ar boeth-offrymmau, neu ebyrth, me-
gis ar serando ar lais yr Arglwydd? Wele, gwrando sy'n
well nag aberth, ac ufuddhau na brasder hyrdod. Cam
anufudd-dod sydd fel pechod dextiniaeth. — Offrymmau pech-
od a thros bechod, ni buost foddlon iddunt. *Tua y dywedais*
Wele fi yn dyfod, — i wneuthur dy ewyllys di, O Dduw
1 Sam. xv. 22, 23. Hebr. x. 6, 7.

4. Am mai trwy fyned ar ôl ein hëwyllys ein hunain, yn wrthwyneb i Ewyllys Duw, y taflasom ein hunain yn goll-edig. *Ob Isräel, tydi a'th ddinystriaiſt dy hun. — Ti a beraist hyn i ti dy hun, am wrthod o bonot yr Arglwydd dy Dduw.* Hof. xiii. 9. Jer. ii. 17.

5. Am fod ein hëwyllys *cnawdol* ein hunain yn ein tywys i bob pechod; ac yn gwrthwynebu Ewyllys ysbrydol Duw, fy'n tywys i Bardeb. *Y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Ysbryd, a'r Ysbryd yn erbyn y cnawd: a'r ddau hyn a wrthwynebant ei gilydd.* — *Canys hyn gw efwyllys Duw; sef, eich sancteiddiad chwi.* Gal. v. 17. 1 Theſſ. iv. 3.

6. Am fod gwrthwynebiad gwrthnyfig ein hëwyllys ein hunain, yn erbyn Ymostfyngiad i Ewyllys Duw, yn llenwi dŷn o gythrafl ac anfoddlonrwydd poenydus, ac yn ymderfysgu ynnom yn flinedig jawn ym mhob adfyd. *Fel tarw gwyllt mewn magl; — neu ruad cynddeiriog y m'r mewn tymmestl, pan ferw fel crochan, pan nad ello fod yn llo-nydd.* Eſay li. 20. lvii. 20. Jud. 13.

7. Am mai gwrthwynebiad ein hëwyllys ein hunain, fy yn ein rhwyſtro at Dduw i gael Jechydwrjaeth. *Megis y dywaid Duw wrth Jerusalem; Pa sawl gwaith y mynnas-wn gasglu dy blant ynghyd, megis y casgl iâr ei chyrwon dan ei hadenydd; ac ni's mynneck! — Ni fynnwch chwi ddyſod attafi, fel y caffoch fywyd.* Math. xxiii. 37. Joan v. 40.

8. Am fod Eſampl Crift ei hun yn ein dysgu, yn bennaf o bob peth, i ymwrthod â'n hëwyllys ein hunain, ac i wneuthur Ewyllys Duw. *Canys efe a ddywedodd, Nid ydwyf yn ceisio fy efwyllys fy hunan, ond efwyllys y Tad. — Canys myfi a ddisgynnais o'r nef, nid i wneuthur fy efwyllys fy hun, ond efwyllys yr hwn a'm hanfonodd.* Ac efe a ddywedodd wrth ei Ddisgyblion, *Fy mwyd i yw, gwneuthur i efwyllys yr hwn a'm hanfonodd, a gorphen ei waith ef.* A phan oedd Enaid Crift yn drist jawn hyd angau, ac yn dei-lyf, o's oedd bosibl, i'r cwppan hwnnw fyned heibio oddi wrtho, efe a ddywedodd, *Etto nid fel yr ydwyf fi yn efwyllysio, ond fel yr ydwyf ti.* Joan v. 30. vi. 38. iv. 34. Math. xxvi. 38, 39.

9. Am mai Diben Arfaeth Duw, yn ein Hetholedigaeth i Fywyd tragwyddol, yw, ein dwyn i gydffurfio ag Eſampl ei Fâb Jesu Grist, yn ein hymwadiad â'n hëwyllys ein hunain, a'n hufudd-dod i Ewyllys Duw. *O blegid yr rhai*

a ragwybu, a ragluniodd efe hefyd, i fod yn un ffurf â delw ei Fâb ef. — Fel na byddom mwyach fyw i chwantau dynion, ond i ewyllys Duw, dros yr amser sydd yn ôl yn y cnawd. Rhuf. viii. 29. 1 Pedr iv. 2.

10. Am fod ymwrthodiad â'n hëwyllys ein hunain ag ymostyngiad ufudd i Ewyllys Duw, gan ymddiried ynddo, yn dwyn i mewn Dawêlwch cyffurus a Boddlonrwydd ym mhob cyflwr. Megis y dywedodd Sant Paul; *Yr wyf yn foddlon mewn gwendid, mewn ammharch, mewn anghenion, mewn erlidiau, mewn cyfyngderau, er mwyn Crist.* — *Ti a gedwi mewn tangnefedd heddychol yr hwn sydd â'i feddylfryd arnat ti; am ei fod yn ymddiried ynnor.* — *Cynifer ag a rodiant yn ôl y rheol hon, tangnefedd arnunt a thrugaredd.* — *A thangneddes Dduw, yr hwn sydd uwch law pob dyall, a geidw eich calonau a'ch meddyliau yng Nghrist Jesu.* 2 Cor. xii. 10. Esay xxvi. 3. Gal. vi. 16. Phil. iv. 7.

11. Am mai yr hunan-ëwyllys lygredig, yw eilun farwr y byd, a'r swm o bob annuwjoleb; ac ymwadiad â'n hëwyllys ein hunain, yw Swm Duwjoleb, yr Effaith bennaf o Ffydd; a Gofynniad pennodol Crist oddi wrth bawb a fynno fod yn Ddisgyblion iddo: heb yr hyn ni's dichon neb ddyfod i Deyrnas Nefoedd. *Yr Jesu a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, O's myn neb ddyfod ar fy ôl i, ymwaded ag ef ei hun, a chyfoded ei groes, a chanlyned fi.* — *Nid pob un sydd yn dywedud wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddarw i mewn i deyrnas nefoedd; ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhâd yr hwn sydd yn y nefoedd.* Math. xvi. 24. vii. 21.

12. Am mai ein Dyled yw, gweddio beunydd, sef bob dydd o'n bywyd, er i Ewyllys Duw, nid ein hëwyllys ni, gael ei wneuthur: canys felly y mae Crist, ein Prynwr, yn ein dyfgu i weddio, yng Ngweddi yr Arglwydd.

Cw. Ym mha ffordd y dylech wneuthur Ewyllys Duw?

Att. Ni a ddylem wneuthur Ewyllys Duw ar y ddaear, yr un gyffelyb ag y mae'r Angylion yn ei wneuthur yn y Nefoedd; er nad allwn ni ei wneuthur gystal a hwy. *Gwneler dy ewyllys, megis yn y nef, felly ar y ddaear hefyd.* Math. vi. 9.

Cw. Ym mha ystyr y dylem wneuthur Ewyllys Duw yn gyffelyb i'r Angylion?

Att. 1. Gwneuthur Ewyllys Duw yn awyddus: canys y mae Zêl Angylion fel *flam dân.* — *Fel gweision Crist, yn gwneuthur*

gwneuthur ewyllys Duw o'r galon. Ac fel y dywaid Dafydd; Drylliwyd fy enaid gan awydd i'th farnedigaethau bob amser. Hebr. i. 7. Eph. vi. 6. Salm cxix. 20.

2. Gwneuthur Ewyllys Duw yn ddioed: canys y mae'r Angyljon yn ehedeg yn fuan, wrth Arch Duw, yn ddiaros. Brysiais, ac nid oedais gadw dy orchymmynion. Dan. ix. 21. Salm cxix. 60.

3. Gwneuthur Ewyllys Duw yn ddyfal; nid yn fyrthlyd: canys nid yw'r Angyljon yn gorphwys ddydd na nôs; eithr yn gwneuthur Ewyllys Duw yn ddibaid. *Ti a orchymmynnaist gadw dy orchymmynion yn ddyfal.*—Nid yn ddiog mewn diwydrwydd; yn wresog yn yr Ysbryd, yn gwasanaethu'r Arglwydd. Dad. iv. 8. Salm cxix. 4. Rhuf. xii. 11.

4. Gwneuthur Ewyllys Duw yn gyflawn; nid yn hannerog: canys nid rhan, ond Ewyllys Duw yn gwbl, a wnâ yr Angyljon ym mhob peth. *Felly y dylem ninnau, sefyll yn berffaith ac yn gyflawn, ynghwbl o ewyllys Duw.* Jago ii. 10. Col. iv. 12.

5. Gwneuthur Ewyllys Duw yn gysson; nid ambell waith: canys y mae'r Angyljon yn gwneuthur Ewyllys Duw bob amser. *Dafydd a ddywedodd, Dy gyfraith a gadwaf yn wastadol, byth ac yn dragywydd.*—*Gan wneuthur bob amser y pethau sydd foddlon gan Dduw.* Dad. vii. 15. Salm cxix. 44. Joan viii. 29.

6. Gwneuthur Ewyllys Duw yn oftyngedig ac yn hunanymwadol: canys yr Angyljon a fwriant i lawr eu Coronau o flaen yr Orfeddfaingc, i rod-di yr holl Ogoniant i Dduw yn unig. *Nid i ni, O Arglwydd! nid i ni, ond i'th Enw dy hun dôd ogoniant.*—*Gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw.* Dad. iv. 10, 11. Salm cxv. 1. 1 Cor. x. 31.

7. Gwneuthur Ewyllys Duw, fel yn ei Wydd, a cher ei Fron ef: canys y mae'r Angyljon bob amser yn gweled Wyneb Duw. *Gofodais yr Arglwydd bob amser ger fy mron.* A Duw a ddywedodd wrth Abraham, *Myfi yw Duw Hollalluog; rhodia ger fy mron i, a bydd berffaith.* Math. xviii. 10. Salm xvi. 8. Gen. xvii. 1.

8. Gwneuthur Ewyllys Duw, gyd â chymmaint ag allom o wasanaethgarwch ac ewyllys da i holl Bobl Dduw. *Canys, y mae'r angyljon yn gwasanaethu er mwyn etifeddion jechylwrjaeth;—ac yn llawenychu am bob pechadur a edifarhao.*—*Gwneuler eich holl bethau chwi mewn cariad.* Hebr. i. 14. Luc xv. 10. 1 Cor. xvi. 14. Cw.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth hyn?

Att. 1. Mi ddylwn alaru, o blegid y gwrthryfel fydd yn fy öwyllys *fy hun* yn erbyn Ewyllys Duw. *Tr wyf yn gweled deddf arall yn fy aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy ngbaethiwo i ddeddf pechod, yr hon fydd yn fy aelodau. Ts truan o ddyn wyf fi! pwy a'm gwared i oddi wrth gorph y farwölaeth hon!* Rhuf. vii. 23, 24.

2. Mi ddylwn weled, mai nid yn ôl esampl annuwjol y byd, eithr cyffelyb i'r Angyljon, y dylai fod ein Hufuddod ni i Dduw. *Na ddilyn liaws i wneuthur drwg.* Ecfod. xxiii. 2.

3. Gan mai ymwadiad â'n hëwyllys ein hunain, i gydffurfio ag Ewyllys Duw, yw Swm Duwjoldeb, a'n holl Ddyledfwyddau, ac Athrawjaeth Gair Duw; ni a ddylem gashäu ymrysonau dynjon ymrafaelgar ynghylch eu hamrywiol biniynau, yn lle dirio Hunanymwadiad ac Ymostyngiad ufuddgar i Ewyllys Duw. *Ckwyddo y maent, heb wybod dim; eithr ammbwyllo ynghylch cwestiynau, ac ymryson ynghylch geiriau; o'r rhai y mae cynfigen, ymryson, cabl-eddau, drwgdybiau, yn dyfod.* 1 Dim. vi. 4. 2 Dim. ii. 14, 23. 1 Cor. xi. 16. Marc vii. 9.

4. Mi ddylwn, â'm holl Galon, weddio Duw yn daer ac yn ddysal beunydd. *Gan weddio bob amser, â phob rhyw weddi a deisfiad yn yr Ysbryd, am Ewyllys a Gallu, i mi ac eraill ufuddhäu ym mhob peth i Ewyllys Duw. Canys Duw yw'r hwn fydd yn gweithio ynnoch iwyllysio a gweithbredu, o'i ewyllys da ef.* Eph. vi. 18. Phil. ii. 13.

Cw. Beth yw y bedwaredd Arch yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddjol.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Arch hon?

Att. Ni a ddylem ystyriaid dri pheth.

1. Beth yr ydym yn ei geisio yn yr Arch hon; fef, ein Bara beunyddjol: hynny yw, pob peth a berthyn i Gynhaliaeth ein Bywyd.

2. Gan bwy yr ydym yn ei geisio; fef, gan ein Tâd, yr hwn fydd yn y Nefoedd.

3. I bwy yr ydym yn ei geisio; fef, i ni: nid i mi fy hun yn unig, eithr i eraill hefyd.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth hyn?

Att. Tri pheth.

1. Mai trwy Rôdd Duw y mae pob peth yn dyfod a berthyn i Gynhaliaeth ein Bywyd ni. *Efe sydd yn rhoddi glaw o'r nesoedd i ni, a thymhorau ffrwythlawn; ac yn llenwi ein calonau ni â llunïaeth, ac â llawenydd.*—*Gan roddi i bawb fywyd, ac anadl, a phob peth oll.* Aët. xiv. 17. xvii. 25.

2. Fod Dajoni Duw yn fawr tu ag attom, yn cenhadu i ni geisio y Pethau a berthyn i'n Cynhaliaeth, yn nefaf i'r Pethau a berthyn i'w Ogoniant ef. *Fe wyl eich Tâd nesol fod arnoch eisiau yr holl bethau hyn. Eithr yn gyntaf ceiswch deyrnas Dduw, a'i gyflawnder ef; a'r holl bethau hyn a roddir i chi yn ychwaneg.* Math. vi. 32, 33.

3. Fod Rhwymedigaeth ar bob un i edrych at Gynhaliaeth ei gilydd: canys, nid drosom ein hunain yn unig y'n dysgir i weddio am Fara beunyddjol. *Nac edrychwch bob un ar yr eiddo eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill hefyd.* Phil. ii. 4.

Cw. Pa ham y dylech weddio am Fara beunyddjol, pan fyddoch yn meddu Bara ddigon, ac yn llafurio am dano hefyd?

Att. 1. Ni a ddylem weddio am ein Bara beunyddjol, i addef, nad ydym ni yn ei haeddu; eithr mai trwy Rôdd Duw y mae yn dyfod. *Ni ryglyddais y lleiaf o'th holl drugareddau di.* Gen. xxxii. 10.

2. Ni a ddylem weddio am ein Bara beunyddjol, o blegid mai eiddo Duw ydyw; ac ni ddylai neb ei gymmeryd yn lledradaidd, heb ei geisio gan Dduw. *Beth bynnag sydd dan yr holl nesoedd (medd yr Arglwydd) eiddo fi yw.—Wele y nesoedd, a nesoedd y nesoedd, ydynt eiddo yr Arglwydd dy Dduw; a'r ddaciar hefyd, a'r hyn oll sydd ynddi.* Job xli. 11. Deut. x. 14.

3. Ni a ddylem weddio am ein Bara beunyddjol, fel y caffom Fendith Dduw arno; megis y mae Duw yn addaw. *Gan fendithio y bendithiaf eu llunïaeth.* Salm cxxxii. 15.

Cw. Pa ham y'ch dysgir i weddio am Fara, ac nid am ryw bethau eraill?

Att. 1. Am fod Bara yn arwyddocâu, pob peth angenrheidjol at Gynhaliaeth ein Bywyd naturjol. *Ffon y bywyd ydyw.* Lef. xxvi. 26.

2. Am fod Bara yn Gyffelybiaeth ysgrythurol o Grifft, ein Bywyd ysbrydol; yn yr hwn y mae pob peth a berthyn i'n

i'n Bywyd tragywyddol. *Canys efe a ddywedodd, Myfi yw'r bara bywiol, yr hwn a ddaeth i wared o'r nef. O's bwyty neb o'r bara hwn, efe a fydd byw yn draggywydd.* Joan vi. 51.

3. Am y dylem foddloni wrth *Fara*, fef, Cynhaliaeth ddigonol; ac nid trachwantu am bethau afreidjol a moethus. *O's bydd gennym ymborth a dillad, ymfoddlonwn ar bynny.* 1 Dim. vi. 8.

Cw. Pa ham y'ch dysgir i weddio am *Fara* dros heddyw, megis dros *un* dydd; ac nid dros fis, neu flwyddyn?

Att. 1. I'n dysgu i weddio ar *Dduw* yn feunyddjol; fef, bob dydd o'n bywyd. *Hwyr a borau, a hanner dydd, y gweddias, a byddas daer: ac efe a glyw fy lleferydd.—Gan barhau mewn ymbiliau a gweddiau nôs a dydd.* Salm lv. 17. 1 Dim. v. 5.

2. I'n dysgu i foddloni i'n *Cyfraid* presennol, megis dros heddyw; ac nid i flino ein hunain yn ofidus am yr amser i ddyfod. *Na ofelwch gan bynny dros drannoeth: canys tran-noeth a ofala am ei bethau ei hun. Digon i'r diwrnod ei ddrwg ei hun.* Math. vi. 34.

3. Fe'n dysgir i geisio yn unig a fo raid i ni dros y dydd presennol, o herwydd anferterwydd ein bywyd: canys ni wyr neb a fydd efe byw drannoeth. *Nac ymffrostia o'r dydd yfory: canys ni wyddost beth a ddigwydd mewn diwrnod.* Diar. xxvii. 1.

Cw. Pa ham y dodir arnom i weddio am *ein Bara*; fef, *ein Bara ni?*

Att. 1. I'n dysgu i fyw yn gyfiawn; gan fwyta *ein Bara* ein hunain, nid dwyn *Bara* eraill oddi arnunt. *Darperwch bethau onest yng ngolwg pob dyn.* Rhuf. xii. 17.

2. I'n dysgu, na fyddom fufgrell a segur; eithr llafurio yn ddiwyd yng ngwaith *ein Galwédigaeth*: heb yr hyn, ni ddichon neb fwyta ei *Fara* ei hun. *Trwy chwys dy wyneb y bwyta'i fara.* Canys felly yr ordeiniodd yr Arglwydd; *O's bydd neb ni fynnai weithio, na chai fwyta chwaith.* Gen. iii. 19. 2 Theff. iii. 10.

3. I'n dysgu i geisio *Hawl* yng Nghrist. Canys, megis y collasom *ein Hawl* yn holl *Drugareddau Duw*, trwy bechod; trwy *Grist* yn unig y rhoddir *Hawl* o honunt drachefn, i'r rhai sy'n eiddo Crist. *T mae pob peth yn eiddo chwi; a chwaithau yn eiddo Crist.* 1 Cor. iii. 22, 23.

Cw.

Cw. Pa fodd y mae annuwjoliaid segur, heb weddio na gweithio ychwaith, yn cael Bara ddigon, a gweddill?

Att. 1. O herwydd Haeljoni Duw; ag fy'n dysgu i ni wneuthur yn dda i bawb. *Fel y byddoch blant i'ch Tâl yr hwn sydd yn y nefoedd: canys y mae efe yn peri i'w haul godi ar y drwg a'r da, ac yn glawio ar y cyfiawn a'r angbyfiawn.* Math. v. 45.

2. O herwydd fod Duw yn disgwyl, i Olud ei Ddajoni ef a'i Ddioddefgarwch eu tywys hwynt i Edifeirwch. *Ac onid e, maent yn tryfori iddunt eu hunain ddigofaint erbyn dydd digofaint, a dadguddiad cyfiawn farn Duw.* Rhuf. ii. 4, 5.

3. O herwydd fod Duw yn rhoi amltra i'r annuwjol, weithjau, er dinystr iddunt. *Ni ommeddwyd hwynt o'r byn a flysiasant: er hynny, tra yr ydoedd eu bwyd yn eu safnau, digllonedd Duw a gynnenudd yn eu herbryn hwynt, ac a laddodd y rhai brasaf o honunt, ac a gwympodd etholedigion Isrâel.* Salm lxxviii. 30, 31.

Cw. Pa fodd y mae llawer yn dlawd, ac mewn eisiau Bara beunyddjol?

Att. 1. Am fod llawer o honunt yn segur, na fynnant weithio; ac yn gyndyn, na fynnant weddio ychwaith. *Nid ydych yn cael, am nad ydych yn gosyn.* Jago iv. 2.

2. Er fod y rhai Cyfiawn wrth ychydig jawn, weithjau; er hynny, *Gwell yw ychydig gyd ag ofn yr Arglwydd, na thryfor mawr a thrallod gyd ag ef. — Mae'r ychydig sydd gan y cyfiawn yn well na mawr olud annuwjoliau lawer.* Diar. xv. 16. Salm xxxvii. 16. iv. 7.

3. Y mae Duw yn gadael i rai Cyfiawn fod wrth ychydig, weithjau, er mwyn i'w Jechydwraeth fod yn haws iddunt. *Canys yr Arglwydd ei hun a ddywaid, Mai yn anhawdd yr â goludog i mewn i deyrnas nefoedd.* Math. xix. 23.

Cw. Beth a ddyfsgwch oddi wrth y cwbl a ddywedafoch am yr Arch hon; fef, *Dyro i ni heddyw ein bara beunyddjol?*

Att. 1. Ni a ddylem fod yn foddlon wrth a fo raid i ni at ein Cynhaliaeth: canys, *ein Bara beunyddjol a ddyfsgir i ni geisio gan Dduw. Na wnewch ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawnu ei chwantau ef. — O's bydd gennym ymborth a dillad, ymfoddlonrwn ar hynny.* Rhuf. xiii. 14. i Dim. vi. 8.

2. Ni a ddylem ymddiried i Ofal Duw am ein Cynhali-
aeth; o blegid ei fod yn ein dysgu i geisio hynny ganddo.
*Gan fwrw eich holl ofal arno ef: canys y mae efe yn gosalu
drosoch chiwi. — O blegid gæyr eich Tâd nefol fod arnoch
eisiau yr holl betbau byn.* 1 Pedr v. 7. Math. vi. 32.

3. Ni a ddylem weled, fod mor angenrheidjol i weddio
ar Dduw yn feunyddjol, ag yw i ni gael gan Dduw ein
Bara beunyddjol. *Gweddiwch yn ddibaid. — Crist a ddy-
wedodd ddammeg, Fod yn rhaid gweddio yn wastad, ac heb
ddiffygio.* 1 Theff. v. 17. Luc xviii. 1.

4. Ni a ddylem fod yn ddiwyd yng ngwaith ein Galw-
edigaeth, a Gwasanaeth Dduw; ac onid ê, ni wrendy Duw
ein Gweddiau, i roddi ein Cynhaliath i ni gyd â Bendith.
*Enaid y diog a ddeisyf, ac ni chaiff ddim. — Gwasanaeth-
wch yr Arglwydd eich Duw, ac efe a fendithia dy fara
a'th ddwfr.* Diar. xiii. 4. Ecsod. xxiii. 25.

5. Ni a ddylem ystyriaid, mai Duw fydd yn rhoddi Cyn-
haliath ac Ymborth i ni; ac mai ein Dyled yw, bod yn
ddiolchgar iddo. *Pan fwytych, a'th ddigoni, yna y ben-
ditbi'r Arglwydd dy Dduw.* Deut. viii. 10.

Cw. Beth yw y bummed Arch yng Ngweddi yr Ar-
glwydd?

Att. Maddau i ni ein dyledjon, fel y maddeüwn ni
i'n dyledwyr.

Cw. Pa ham y mae'r Arch hon yn nefaf at yr Arch am
Fara beunyddjol?

Att. 1. O blegid y dylem weddio am Faddeuant beunydd-
jol, megis am Fara beunyddjol. *Canys nid oes ddyn cyfiarwn
ar y ddaear, a wnâ ddajoni, ac ni phecha.* Preg. vii. 20.

2. O blegid na ddichon ein Bara beunyddjol, na dim
arall, wneuthur i ni ddim Llê, tra fyddo ein Pechodau heb
eu maddau, a'n Heneidiau mewn perygl beunyddjol o Goll-
edigaeth. *Canys pa lesâad i dlyn, o's ynnill efe yr holl
fyd, a cholli ei enaid ei hun?* Math. xvi. 26.

3. O blegid fod Pechod, heb ei faddau, yn rhwyffro
llwyddiant ein Gweddiau, am y pethau a geiliom. *Eich
hanwireddau a ysgarodd rhyngoch chiwi a'ch Duw, a'ch
pechodau a guddiasant ei wyneb oddi wrthy, fel na
chlywö.* Esay lix. 2.

Cw.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Arch hon; fef, *Maddau i ni ein dyledjon, fel y maddeürwn ni i'n dyledwyr?*

Att. Pedwar peth.

1. Y peth yr ydym yn ei ddeisyf: fef, *Maddau ein dyledjon*; hynny yw, *ein pechodau*. *I. luc xi. 4.*

2. Ar bwy yr ydym yn deisyf Maddeuant: fef, nid ar y Pâb, na'r Seintjau; ond ar *ein Tâd*, yr *bwn sydd yn y nef-oedd*. *Pwy a ddichon faddau pechodau, ond Duw yn unig?* *Luc v. 21.*

3. I bwy yr ydym yn deisyf Maddeuant: fef, *i ni*; nid i *mi* fy hun yn *unig*, eithr i *eraill* hefyd. *Canys felly y mae Duw yn gorchymmyn: Gweddïwch dros ei gilydd.* *Jago v. 16.*

4. Ym mha gyffelyb yr ydym yn deisyf ar Dduw i faddau ein Dyledjon; fef, *fel y maddeürwn ni i'n dyledwyr*. *Oni faddeürwch i ddynjon eu camweddau, ni faddau eich Tâd eich camweddau chwithau.* *Math. vi. 15.*

Cw. Pa fath Ddyledjon yw eich Pechodau chwi?

Att. 1. Mae ein hesgeulusiad ni o'r holl Ddylediwyddau, y mae Duw yn orchymmyn, fel Dyledjon mawrjon heb eu talu; a Chyfiawnder Duw yn ein gofyn ni am danunt. *O's myn dyn ymryson â Duw, nid all atreb iddo am un peth o fil.— Onid yw dy ddrygioni di yn aml, a'th anwiredd heb derfyn?* *Job ix. 3 xxii. 5.*

2. Mae yr holl bethau a wnaethom, mewn meddwl, gair, a gweithred, ag oedd Duw yn wahardd, yn Ddyledjon trymmion: canys Cōsb dragywyddol sydd ddyledus an danunt. *Pa faint o gamweddau ac o bechodau sydd ynnos?— Arglwydd, maddau fy anwiredd: canys mawr yw.* *Job xiii. 23. Salm xxv. 11.*

3. Mae yr holl Fendithion aneirif, a'r Doniau amrywiol, a gawfom ni gan Dduw, heb i ni erioed ei wasanaethu ef â hwynt, yn Swm mawr jawn o Ddyled, na's gallwn ni byth fyned yn rhŷdd oddi wrtho heb Faddeuant. *Math. xxv. 24—30.*

Cw. Ym mha ffordd y cewch Faddeuant?

Att. Trwy Grist yn unig. O blegid,

1. Crist a ddioddefodd Gōsb ein Pechodau ni. *Ejaj liii. 5. 1 Pedr ii. 24. Gal. iii. 13.*

2. Efe a gyflawnodd gyfiawnder ac ufudd-dod y Ddeddf drosom ni. *Rhuf. viii. 3, 4. 2 Cor. v. 21.*

3. Efe a roddodd ei Einioes yn Jawn ac yn Aberth am Bechod. *Eph. v. 2. Rhuf. iii. 25.*

4. Efe

4. Efe a 'n prynodd, trwy rod-di ei hun yn Bridwerth am danom. *Marc* x. 45. 1 *Pedr* i. 18, 19. *Eph.* i. 7.

5. Efe a dywalldodd ei Waed, i 'n glanhäu a 'n puro ni. 1 *Joan* i. 7. *Hebr.* ix. 12—14.

6. Efe a ddyrchafodd i'r Nefoedd, i eiriol drofom ger bron Duw. 1 *Joan* ii. 1, 2. *Hebr.* viii. 25. *Rhuf.* viii. 34.

7. Trwy Grist y mae Duw yn ein cymmodi ag ef ei hun, fel na chyfrifer ein Pechodau i ni. 2 *Cor.* v. 18, 19. *Rhuf.* v. 10. *Col.* i. 20, 21.

Cw. Pa fath yw'r Maddeuant a ddeisyfwch yn yr Arch hon?

Att. Mae *Maddeuant* yn cynnwys pob peth a berthyn i Jechydwraeth; megis y mae ein *Bara beunyddiol* yn cynnwys pob peth a berthyn i 'n Cynhaliaeth: canys y mae holl *Freintiau* Jechydwraeth yn cydgerdded â Maddeuant.

Cw. Pa *Freintiau* fydd yn cydgerdded â Maddeuant?

Att. 1. Heddwch â Duw; ac Ymwared oddi wrth ei Ddigofaint ef, a Chosbedigaeth Pechod. *Rhuf.* v. 10. viii. 1.

2. Cyfiawnhâad; sef, cael ein derbyn fel rhai cyfiawn, a chymmeradwy yng Ngolwg Duw. *Act.* xiii. 39. 1 *Cor.* vi. 11.

3. Mabwysiad; i fod yn Blant i Dduw, ac yn Frodyr i'r Arglwydd Jesu. *Joan* i. 12. *Gal.* iv. 4, 5.

4. Dyfodfa hyderus, trwy Grist, ger bron Duw, mewn Gweddi. *Eph.* iii. 12. *Hebr.* iv. 16.

5. Cyffur a Gorfoledd Ysbryd ym mhob Cyflwr. *Math.* ix. 2. *Rhuf.* v. 1—3.

6. Hyder cyffurus yn erbyn Ofn Angau a Barn. 1 *Cor.* xv. 55—57. *Rhuf.* viii. 35—39.

7. Etifeddiaeth ogoneddus, yn ôl Angau, gyd â Duw a Christ yn y Nefoedd. *Rhuf.* viii. 17. 1 *Pedr* i. 3, 4.*

Cw. Pa fath un a ddylech chwi fod, fel y caffoch Faddeuant?

Att. 1. Mae yn rhaid i mi edifarhäu; a chyfaddef fy Mhechodau, a 'u gadael. *Onid edifarhêwch, chwi a ddifethir oll.—Y neb a guddio ei bechodau, ni lwydda: ond y neb a 'u haddefo, ac a 'u gadawö, a gaiff drugaredd.* *Luc* xiii. 3. *Diar.* xxviii. 13.

* Gwêl yr hyn a ddywedir yn ychwaneg am *Faddeuant Pechodau*, yn *Esboniad y ddegfed Erthygl o'r Gredo.*

2. Mae

2. Mae yn rhaid i mi feddu gwir Ffydd yng Nghrist. *Créd yn yr Arglwydd Jezu Grist, a chadwëdig fyddi.* Act. xvi. 31.

3. Mae yn rhaid i mi gymmeryd Cyfammod yr Arglwydd arnaf, a bod yn Ddisgybl cywir iddo. *Cymmerwch fy jan arnoch, a dysgwch gennyf.* Math. xi. 29.

4. Mae yn rhaid i mi ddyfsgu byw yn heddychol ac yn sanctaidd. *Dilynwch heddwch â phawb, a sancteidlrwydd; heb yr hyn ni chaiff heb weled yr Arglwydd.* Hebr. xii. 14.

5. Mae yn rhaid i mi faddau o'm calon i'r rhai a'm drygant, o's mynnaf i Dduw faddau i mi. *Oni faddeu'wch i ddynjon eu camweddu, ni faddau eich Tâd eich camweddu chreithau.* Math. vi. 15.

Cw. Pa lun y dylech faddau eich Gwrthwynebwy?

Att. 1. Mi ddylwn wyllo rhag chwennych ymddial ar-
nunt, na gorfoleddu yn eu drygfyd. *Nac ymddielwch, rai annwyl. — Pan syrthio dy elyn, na lawenycha; a phân dramgwydlo, na orfoledded dy gâlôn: rhag i'r Arglwydd weled, a bod hynny yn ddrwg yn ei olwg ef, ac iddo droi ei ddig oldi wrtho ef attat ti.* Rhuf. xii. 19. Diar. xxiv. 17, 18.

2. Mi ddylwn weddio am eu Tröedigaeth, a Maddeuant iddunt gan Dduw. *Gweddiwch dros y rhai a wnêl ni'waid i chwi, ac a'ch erlidiant.* Math. v. 44.

3. Mi ddylwn ddangos Cariad a Chymmwynasgarwch iddunt yn eu Hangen. *Gwnewch dda i'r rhai a'ch casânt. — O's dy elyn a newyna, portha ef; o's sycheda, dyro iddo ddiod: canys wrth wneuthur hyn, ti a bentyrri farwor tanllyd ar ei ben ef.* Math. v. 44. Rhuf. xii. 20.

Cw. A ddylech chwi gosbi y rhai a wnânt yn gamweddu?

Att. 1. Fe ddylai y neb a fyddo mewn Awdurdod gosbi drwgweithredwyr. *O blegid gweinidog Duw yw efe, dialydd llid i'r hwn fydd yn gwneuthur drwg.* Rhuf. xiii. 4.

2. Fe ddylai y neb a wypo am eu drwgweithredoedd, eu mynegu, a'u dwyn dan gerydd. *Oni fynega, yna efe a ddwg ei anwiredd.* Lef. v. 1.

3. Fe ddylai pawb dalu, yn ôl y camwedd a wnaethant. *Zacëus a ddywedodd, O's dugum ddim o'r eiddo neb trwy gamachwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedwerydd.* Luc xix. 8.

Cw. A ddylech chwi ymgysfreithio am bob camwedd a cholled a wnelo dynjon i chwi?

Att. 1. Gwell yw dioddef llawer, nag ymddial; a bod ar ein colled, nâ chynhennu a chyfreithio. *Pa ham nad ydych yn hytrach yn dioddef cam? pa ham nad ydych yn hytrach mewn colled?* 1 Cor. vi. 7.

2. Mi ddylwn wneuthur gymmaint eithaf ag allwyf i ddwyn pob matter i ben yn heddychol. *O's yw bosibl, byd y mae ynnoch chwi, byddwch heddychlawr a phob dyn.* Rhuf. xii. 18.

3. Mi ddylwn hefyd wybod, nad yw yn anghyfiawn i fyned i Gyfraith, pan nad allwyf gael Cyfiawnder yn un modd arall; er mwyn cael fy eiddo, neu i gosbi pechod; nid i ymddial. *Canys da yw'r gyfraith, o's arfer dyn hi yn gyfreithlon.* 1 Dim. i. 8.

4. Mi ddylwn, yn ddiammau, o's gorfydd ymgyfreithio, wneuthur hynny heb lîd na malais; gan faddau, ger bron Duw, i bawb a drofeddant i'm herbyn. *Pan safoch i weddio, maddeüwch, o's bydd gennych ddim yn erbyn neb: fel y maddewo eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd i chwithau eich camweddu.* Marc xi. 25.

Cw. Pa gynnifer gwaith y dylech faddau i'r rhai a bechant i'ch herbyn?

Att. Cynnifer gwaith ag y pechont. *Megis y dywedodd Crist wrth Bedr: Nid, byd seithwaith; ond, byd ddengwaith a thrugain seithwaith.* Math. xviii. 22.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid, i'ch cymmell i faddau i'r rhai a bechant i'ch herbyn?

Att. 1. Mi ddylwn ystyriaid, fod fy Mhechodau i yn erbyn Duw yn fwy, ac yn amlach, nâ phechodau neb dynjon yn fy erbyn i; o gymmaint ag yw deng mîl o dalentau yn fwy nâ chan ceiniog. *Math. xviii. 23—35.*

2. Mi ddylwn ystyriaid, fod maddau camwedd yn beth doeth a hardd yng ngolwg Duw a dynjon. *Synwyr dyn a oeda ei ddigofaint; a harddwch yw iddo fyned dros gamwedd.* Diar. xix. 11.

3. Mi ddylwn ystyriaid, mor dueddol wyf fi fy hun i bechu yn erbyn eraill. *Na ofod dy gâlon ar bob gair a ddyweder; rhag it' glywaid dy wâs yn dy felldithio.* *Canys llawer gwaith hefyd y gwyr dy gâlon, ddarfod i ti dy hun felldithio eraill.* Preg. vii. 21, 22.

4. Mi ddylwn ystyriaid Faddeuant Duw i mi. *Gan gyddwyn â'i gilydd, a maddau i'w gilydd, o's bydd gan neigweryl yn erbyn neb: megis ag y maddewodd Crist i chwi jelly gwnewch chwithau.* Col. iii. 13.

5. Mi ddylwn ystyriaid, fy mod yn deisyf ar Dduw, na faddeuo efe i mi, o's ni faddeuaf fi i eraill, pan ddywedwyf y geiriau hyn yng Ngweddi yr Arglwydd; *Maddau i ni ein dyledjon, fel y maddeüwn ni i'n dyledwyr.*

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth y cwbl a ddywedafoch am yr Arch hon; fef, *Maddau i ni ein dyledjon, fel y maddeüwn ni i'n dyledwyr?*

Att. 1. Mi ddylwn gydnabod yn athrist, fy mod yn pechu yn feunyddjol; onid é, ni'm dysgafid i weddio yn feunyddjol am Faddeuant. *O's dywedwn nad oes ynnom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynnom.* 1 Joan i. 8.

2. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, am drefnu Maddeuant i mi, trwy'r Jawn a dalodd Crist. *Canys, nid oes jechydwr-jaeth yn neb arall.—O's pecha neb, y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tâd, Jesu Grist, y cyfiawn: ac efe yw'r jawn dros ein pechodau ni.* Act. iv. 12. 1 Joan ii. 1, 2.

3. Mi ddylwn weddio yn hyderus am Faddeuant; o herwydd fod yr Arglwydd yn ewyllysio i mi geisio Maddeuant ganddo, ac yn fy nyfsgu i weddio am dano. *Hyn yw'r byfder sydd gennym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, o's gofynnwn ddim yn ôl ei ewyllys ef.—Canys pob un sy'n gofyn, sy'n derbyn; a'r neb sy'n ceisio, sy'n cael.* 1 Joan v. 14. Math. vii. 8.

4. Mi ddylwn feddu ar Gariad diffuant i bob dŷn; fel y maddeüwyf i bawb mor rhwydd, ag y dymunwn i Dduw faddau i mi: canys yr un gyffelyb y maddau Duw i ni, ag y maddeüwn ni i'w gilydd. *A pha fefur y mesuroch, yr adfesurir i chwithau.* Math. vii. 2.

5. Mi ddylwn weddio am ychwaneg o Ffydd, i'n cym-morth i faddau i'w gilydd. *Pan orchymmynnodd Crist i'r Apostoljon faddau i'r neb a bechai yn eu herbyn seithwaitb yn y dydd, hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, chwanega ein ffydd ni.* Luc xvii. 5—5.

Cw. Beth yw y chweched Arch yng Ngweddi yr Arglwydd?

Att. Nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared ni rhag drwg.

Cw. Pa ham y'ch dysgir i weddio yn erbyn Profedigaeth, yn ncfaf at Faddeuant?

Att. 1. Am fod y rhai a faddeüwyd mewn perygl o syrthio i Brofedigaethau a Phechod drachefn. *Tr hwn sy'n tybiaid ei fod yn sefyll, edryched na syrthio.* — *Pan ddywedodd Duw am Grist, Hwn yw fy annwyl Fâb, yn yr hwn y'm boddlonwyd; efe a arweiniwyd i'r anialwch yn fuan, i'w demtio gan ddiabol.* 1 Cor. x. 12. Math. iii. 17. iv. 1.

2. Am y dylai'r rhai a faddeüwyd, wyllo rhag pechu eilchwaith. *Wele, ti a wnacthpwyd yn jach: na phecha mwyach.* Joan v. 14.

Cw. Pa sawl Rhan fydd yn yr Arch hon?

Att. Dwy Ran. 1. *Nac arwain ni i brofedigaeth.* 2. *Gwared ni rhag drwg.*

Cw. Beth yw *Profedigaeth*?

Att. Mae *Profedigaeth* o ddau fath.

1. Y *Profedigaethau* trwy ba rai y mae Duw yn ein profi ni, i amlygu beth fydd ynnom. *T mae ei lygaid ef yn gweled, a'i amrantaau yn profi, meibion dynjon.* Salm xi. 4.

2. Y *Profedigaethau* trwy ba rai y mae Satan yn ein temtio i Bechod. *O blegid y mae eich gwrthwynebwyr, diabol, megis llew rhoadwy, yn rhodio oddi amgylch, gan geisio y neb a allo ei lyngcu.* 1 Pedr v. 8.

Cw. Pa ffordd y mae Duw yn profi dynjon?

Att. 1. Trwy Drallodion a Chystudd. *Felly y cyfuddiodd Duw Bobl Isrâel lawer gwaith; i wybod yr hyn oedd yn eu calon, a gadwënt hwy orchymmynion Duw, ai na's cadwent.* Deut. viii. 2.

2. Trwy Lwyddiant neu Freintiau hynod. *Felly y glawiodd Duw fanna o'r nesodd; i brofi Pobl Isrâel yn yr anialwch.* Ecsod. xvi. 4.

3. Trwy oddef i wrthwynebwyr eu blino hwynt. *Felly y gadawodd Duw i'r cenbedloedd aros yng ngwlad Canaan, i brofi pobl Isrâel.* Barn. i, a ii.

4. Trwy oddef i gau athrawon, neu brophwydi ffeilfion, godi yn eu plith. *Na wrando ar eiriau y prophwyd hwnnw. Canys yr Arglwydd eich Duw sydd yn eich profi.* Deut. xiii. 3.

5. Trwy adael ei Bobl ar brydiau, iddunt eu hunain. *Felly y brenin Hezecia, Duw a'i gadawodd ef, i'w brofi ef, i wybod y cwbl eg oedd yn ei galon ef.* 2 Cron. xxxii. 31.

6. Trwy Waith neu Ddyledfwyddau anhawdd. *Felly y profodd Duw Abraham, trwy orchymmyn iddo offrymu ei unig fâb Isaac.* Gen. xxii. 1, 2.

7. Trwy

7. Trwy Erledigaeth. *Wele, y cythraul a fwrw rai o honoch chwî i garchar, fel y'ch profer.* Dad. ii. 10.

Cw. Pa ffordd y mae Satan yn eich temtio i bechod?

Att. 1. Trwy ogwyddo ein meddyliau i bechod. *Felly yr annogodd Satan Dafydd i rifo'r bobl: yr llyn a aeth yn bechod mawr.—Ac a ddododd yng nghalon Judas i fradychu Crist.* 1 Cron. xxi. Joan xiii. 2.

2. Trwy chwantau y cnawd. *Canys gna y temtir pob un, pan y tynner ef, ac y llithier, gan ei chwant ei hun.* Jago i. 14.

3. Trwy hudoljaeth y byd. *Felly y ceifiodd Satan i demtio Crist. Efe a dlanghosodd iddo holl deyrnasoedd y byd, a'u gogoniant; ac a ddywedodd wrtho, Hyn oll a roddaf i ti, o's syrthi i lawr a'm baddoli i.* Math. iv.

4. Trwy segurdra a syrthni. *Pan oedd Dafydd yn codi brydnhawen oddi ar ei wely, ac yn rhodio ar nen ei dy, y temtiodd Satan ef i odineb a mwddra.* 2 Sam. xi.

5. Trwy gyfeillach ddrwg. *Megis trwy gyfeillach Abab y hudeyd Jebosaphat i ryfel yn erbyn ewyllys Duw.—Mewn drwg gyfeillach y temtiwyd Pedr i wadu Crist.—A Joseph ym mysg yr Aiphtjaid a ddysgodd dyngu, Myn einioes Pharao.* 2 Cron. xviii. Math. xxvi. Marc xiv. Luc xxii. Joan xviii. Gen. xlii.

6. Trwy ddichelljon Satan, yn llyfalu ei holl brofedigaethau yn gyfattebol i bob graddau, a fwyddau, a galwedigaethau, ac i bob cyflyrau, a thymherau, a digwyddiadau, a berthyn i bob dyn. *Nid ydym ni heb wybod ei ddichelljon ef.* 2 Cor. ii. 11.

Cw. Pa ham y mae Duw yn profi ei Bobl?

Att. Mae Duw yn profi ei Bobl, i amlygu beth fydd ynddunt; eithr nid yw efe yn temtio neb i bechod. *Na ddyweded neb pan demtier ef, Gan Duw y'm temtir: canys Duw ni's gellir ei demtio â drygau, ac nid yw efe yn temtio neb.* Jago i. 13.

Cw. Pa ham y mae Duw yn goddef ei Bobl i gael eu temtio trwy amryw brofedigaethau?

Att. 1. I brofi eu Ffydd, ac i weithio Ammynedd yn ei Bobl. *Gan wybod fod profiad eich ffydd chwî yn gweithredu ammyneidd.* Jago i. 3.

2. I gadw ei Bobl yn oftyngedig. *Megis y dywedodd Sant Paul: Fel na'm tradyrchaser gan olidowgrwydd y dadguddiedigaethau, rhoddwyd i mi swmbwl yn y cnawd.*

cefnad Satan, i'm cernodio, fel na'm tradyrchefid. 2 Cor. xii. 7.

3. Er mwyn puro ei Bobl yn fwy. Megis y dywedodd *Job: Wedi iddo fy mkrofi, myfi a ddeuaf allan fel aur.* Job xxiii. 10.

4. Fel yr ymddanghoso Nerth Grâs Duw ynddunt, i orchfygu profedigaethau. Canys efe a ddywedodd, *Digon i ti fy ngrâs i: fy nerth i a berffeithir mewn gwendid.* 2 Cor. xii. 9.

5. Fel y bo Mawl a Gogoniant o blegid hynny yn Nydd y Farn. Sef, *Fel y caffer profiad eu ffydd hwy, yr hwn ffydd werthfawrusach nâ'r aur colladwy, er mawel, ac anrhydedd, a gogoniant, yn ymddanghosiad Jesu Grist.* 1 Pedr i. 7.

6. Mae yr annuwjol yn syrthio i brofedigaethau dinystriol, trwy gyfiawn Farn Duw. *Am na dderbyniasant gariad y gwirionedd, fel y byddent gadwedig. Am hynny y densyn Duw iddunt amryfusedd cadarn, fel y credont gelwydd.* 2 Theff. ii. 10, 11.

Cw. Beth a weddiwch am dano wrth ddywedud, *Nac arwain ni i brofedigaeth?*

Att. Na bo i Dduw drefnu i ni nebrhyw 'stâd, nac amgylchiad, ag y fo yn brofedigaeth i bechod; ac iddo ef ein cadw rhag Profedigaethau Satan: canys fe all Duw ein cadw. *Tr Arglwydd a fedr wared y duwjol rhag profedigaeth.* 2 Pedr ii. 9.

Cw. Rhag pa Ddrygau yr ydych chwi yn gweddio, wrth ddywedud, *Gwared ni rhag drwg?*

Att. Rhag pob Peryglon a Digwyddiadau drwg; ond yn bennaf rhag y drwg o bechod, a'r awdwr o hono, yr ysbryd drwg.

Cw. Pa ham y gweddiwch yn bennaf yn erbyn Drwg Pechod?

Att. Am mai Pechod yw'r pennaf a'r gwaethaf o bob drygau. Canys,

1. Mae yn wrthwyncb i Dduw, y Dajoni a'r Dedwyddwch pennaf.

2. Mae Pechod yn ein 'sbeilio ni o bob Dajoni, ac yn dwyn arnom bob Trueni; sef, Cosbedigaethau trymion yn y byd hwn, a Phoenau tragwyddol ar y Corph a'r Enaid yn y byd a ddaw.

3. Mae Pechod yn drygu holl greadurjaid y byd hwn; o ble-

o blegid iddo dynnu Melldith Dduw ar yr holl ddacar.
Gen. iii.

4. Mae Pechod yn waeth na'r holl Ddrygau a'r Cosbedigaethau ag fydd yn y byd; yn waeth nag Angau, a Phoenau Uffern: canys Pechod yw'r achos o honunt i gŷd. *Drwg anllywödraethus ydyw, llawn o wenwyn marwöl.* Jago iii. 8.

5. Pechod yw drwg y diafol, a'i trôdd yn ysbryd drwg: ac y mae ym mhob pechod fwy o ddrwg nag all yr holl fyd byth wneuthur jaw'n am dano, a mwy o aflendid nag all yr holl fyd byth ei lanhau, na'r tân tragwyddol byth ei goethi; na dim arall ond Gwaed Crist yn unig. *Fer. ii. 22.*

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth yr Arch hon?

Att. 1. Mi ddylwn ochelyd Profedigaethau, a chilio oddi wrthunt, o's mynnaf gael fy nghadw rhag Drwg Pechod. Megis y cynghora *Salomon* i ochelyd tŷ'r buttain. *Cadw dy ffordd ym mhell oddi wrthi hi, ac na neshâ at ddrws ei thŷ hi.* *Diar. v. 8.*

2. Mi ddylwn weddio ar Dduw yn ddyfal yn erbyn Profedigaethau. Yn ôl Cyngor Crist ei hun: *Gwylwch a gwe-ddiwch, fel nad eloch i brofedigaeth.* *Math. xxvi. 41.*

3. Mi ddylwn gredu, y ceidw Duw fi rhag Profedigaethau i Bechod, o's gweddiaf yn eu herbyn: canys nid yn ofer y mae'r Arglwydd yn fy nysgu i wneuthur selly. *Canys, ffyddlon yw Duw, yr hwn ni âd eich temtio uwch law yr byn a alloch; eithr a wna ynghyd â'r temtasiwn ddiangfa, fel y galloch ei ddwyn.* *1 Cor. x. 13.*

4. Mi ddylwn gydnabod, mai nid yn fy nerth fy hun y gallaf ochelyd Profedigaethau; onid é, ni buasai achos i'n Harglwydd ein dysgu i weddio yn eu herbyn. Ac efe a ddywedodd, *Hebof fi nid ellwch chwi wneuthur dim.* *Joan xv. 5.*

5. Mi ddylwn edrych, na bo i mi demtio Duw i'm gadael, trwy fyned o'm bodd i Brofedigaethau. *Esa a ddechreuodd ymddidlan â'r temtiwr; ac a syrthiodd yn fuan i bechod.—Dina a roddiodd allan i weled merched y wlad; ac a dreiswyd cyn dychweilyd.—A Phedr a aeth i lŷs yr arch-offeiriad; ac a wadodd Crist cyn dysod allan.* *Gen. iii, a xxxiv. Math. xxvi. Marc xiv. Luc xxii. Joan xviii.*

6. Mi ddylwn roddi fy hun i'r Arglwydd, a chredu ynddo, fel y bo Eiriolaeth Crist drosof yn erbyn Profedigaethau Satan. Yr Arglwydd a ddywedodd wrth *Bedr, Wele, Sa-*

tan a'ch ceisfodd chwi, i'ch nithio fel gwenith: eithr mi a weddiais drosor, na ddiffygiai dy ffydd di. Luc xxii. 31, 32.

Cw. Beth yw y drydedd Ran o Weddi yr Arglwydd; fef, y *Diwedd glo?*

Att. Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, a'r Gallu, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd. Amen.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn y *Diwedd glo?*

Att. Chw'e' pheth.

1. Mai eiddo Duw yw'r *Deyrnas*; fef, mai Duw yw'r Brenin mawr fy'n teyrnafu dros y nesoedd a'r ddaear, ac yn llywodraethu pob peth. *Dan.* iv. 34, 35.

2. Mai eiddo Duw yw'r *Nerth*; fef, yr holl Nerth, a'r Gallu Hollalluog, i wneuthur a fynno: ac nad oes nerth a gallu, onid a ddél oddi wrtho ef yn unig.

3. Mai eiddo Duw yw'r *Gogoniant*; fef, mai iddo ef y perthyn i drefnu pob peth i'w Ogoniant ei hun: ac iddo ef yn unig y mae pob Clôd a Gogoniant yn ddyledus.

4. Mai eiddo Duw yw'r Deyrnas, a'r Nerth, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd; fef, erioed ac yn dragywydd; heb ddechreuad, na chyfnewidiad, na diwedd byth.

5. Y Cyfylltiad fydd rhwng y *Diwedd glo* a'r Deifyfiadau, yn y gair *canys*; i arwyddocâu, mai o herwydd fod y *Deyrnas*, a'r *Nerth*, a'r *Gogoniant*, yn eiddo Duw yn oes oesoedd, yr ydym yn gosod ein Deifyfiadau atto yn hyderus.

6. Sêl y Weddi, yn y gair *Amen*; i arwyddocâu, Dymuniad ein Calonnau i gael gan Dduw ein Deifyfiadau hyn.

Cw. Pa ham y chwanegir y *Diwedd glo* hyn at Weddi yr Arglwydd?

Att. 1. I ddeffröi ein Ffydd i ddisgwyl yn hyderus wrth Dduw i gyflawnu ein Gweddïau. *Canys yr hwn fydd yn ammau, fydd gyffelyb i don y môr, a chwelir ac a defir gan y gwynt. Canys na seddylïed y dŷn hwnnw y derbyn efe ddim gan yr Arglwydd.* Jago i. 6, 7.

2. I ddeffröi ein calonnau i glodfori Duw. *Canys, fe ddylai Mawl i Dduw a Gweddi gydgerdded yn wastad. Yn nebob peth, mewn gweddi ac ymbil, gyd â diolchgarwch, gwneler eich deifyfiadau chwi yn hysbys ger bron Duw.* Phil. iv. 6.

3. I ddyfgu i ni amryw Werfi buddiol, oddi wrth Uchel-freintjau gogoneddus, ac Ardderchowgrwydd Mawredd Duw, ag y fonier am danunt yn y Diwedd glo hwn.

Cw. Beth fydd yn y Diwedd glo hwn, i'ch hannog i ddisgwyl yn hyderus wrth Dduw yn eich Gweddiau?

Att. 1. Fod ar ei Law ef, fel Penllywïawdwr yr holl fyd, i wneuthur drosom y peth a fynno: canys *eiddo ef yw'r Deyrnas*. Felly y gweddiodd *Jehosaphat* ar *Dduw* yn ei gyfyngder; ac a lwyddodd. 2 Cron. xx.

2. Fod Duw yn gwbl abl i roddi y peth a geisiom: canys *eiddo ef yw'r Nerth*. Megis y gweddiodd *Dafydd*: *Yn ôl mawredd dy nerth, cadw blant marwölaeth*. Salm lxxix. 11.

3. Fod i ni Obaith o gael gan Dduw y peth a geisiom, er mwyn ei Ogoniant ei hun: canys felly y dylem ni geisio pob peth ganddo ef. *Cynborthwya ni, O Dduw ein jechyd-wrjaeth! er mwyn gogoniant dy Enw*. Salm lxxix. 9.

Cw. Beth fydd yn y Diwedd glo hwn, i'ch deffroi i glodfori Duw?

Att. 1. Ni a ddylem glodfori Duw, o blegid ei *Deyrnas*: canys *eiddo ef yw'r Deyrnas*. A chan mai efe fy'n teyrnasu, ac yn llywödraethu pob peth, ni ddichon dim da ddyfod, na dim drwg ddigwydd, i ni, ond fel y bo efe yn trefnu. *Y coelbren a fwrir i'r arffed; ond oddi wrth yr Arglwydd y mae ei holl llywödraethiad ef*. Diar. xvi. 33.

2. Ni a ddylem glodfori Duw, o blegid ei *Nerth*, a'i Hollalluogrwydd, i wneuthur drosom tu hwnt i bob peth ag ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl. Eph. iii. 20.

3. Ni a ddylem glodfori Duw, o herwydd mai ei *eiddo ef yw'r Gogoniant*; fel na ddylai neb feiddio cadw oddi wrtho, neu esgeuluso rhoddi iddo, y Clôd a'r Gogoniant sy ddyledus. *I ti, Arglwydd, y mae mawredd, a gallu, a goruchafiaeth, a barddwch: canys y cwbl yn y nesoedd ac yn y daear sydd eiddot ti*. 1 Cron. xxix. 11.

Cw. Pa Werfau da a ddyfsgwch oddi wrth y Diwedd glo hwn?

Att. 1. Gan mai Duw fy'n teyrnasu dros y nesoedd a'r daear, ac yn llywödraethu pob peth; ni a ddylem ei ofni ef yn unig, ac ymostwng i'w Ewyllys ef, a boddloni i'r cyflwr a drefno efe i ni. *Osna Dduw, a chadw ei orchymmynion.—Gan fod yn foddllon i'r hyn sydd gennych*. Preg. xii. 13. Hebr. xiii. 5.

2. Ni a ddylem fod yn gyflurus yn holl gythryfwl a ther-
fysgoedd y byd hwn: canys y mae Teyrnas Dduw yn llyw-
odraethu droflunt i gyd. *Yr Arglwydd sydd yn teyrnasu:*
gorfoledded y ddaear; llawenyched ynysoedd lawer. Salm
xcvii. 1.

3. Ni a ddylem hefyd arswydo *Teyrnasiad* Duw a'i
Lywödraeth, o's pobl annuwjol ydym. *Yr Arglwydd sydd*
yn teyrnasu; cryned y bobloedd: eistedd y mae rhwng y
cerubjaid; ymgynhyrfed y ddaear. Salm xcix. 1.

4. Ni a ddylem ymddiried yn Nuw am Gymmorth mewn
Cyfyngder, er gwanned a fyddo ein plaid ni: canys eiddo
Duw yw'r holl *Nerth*, a *Gallu* anfeidrol fydd ganddo. *Nid*
yw ddim iddo ef gynborthwyo, pa un bynnag ai gyd â
llawer, ai gyd â'r rhai nid oes ganddunt gryfdwr. 2 Cron.
xiv. 11.

5. Ni a ddylem ymwrthod â phob clôd pechadurus, a'n
gwagogoniant ein hunain; gan ddeisyf Gogoniant i Dduw
yn y cwbl a wnelom: canys eiddo ef yw'r *Gogoniant*; a'i
Ogoniant ef a ddysgir i ni geisio yn flaenaf, yn bennaf, ac
yn ddiweddaf, yn y Weddi hon. *Nid i ni, O Arglwydd!*
nid i ni, ond i'th Enw dy hun dôd ogoniant. Salm cxv. 1.

Cw. Beth yw ystyr Sêl y Weddi; sef, *Amen*?

Att. 1. Mae yn Dyfiolaeth o Ddymuniad ein Calonnau,
am gael gan Dduw y perthau yr ydym yn ddeisyf ganddo;
fel pe dywedem, *Poed felly y bo.*

2. Mae yn Dyfiolaeth o'n Hufudd-dod parchus i Grifft,
yr hwn a'n dysg i ddywedud *Amen* ar ddiwedd ein Gweddï;
ac yr ydym gan hynny yn dibrisio Crist, a'n Gweddïau he-
fyd, pan yr esgeulusom hynny. Y Duwjoljon gynt a atteb-
ent *Amen*, yn barchus, ar ddiwedd eu Gweddïau yn wastad.
Ezra a fenditbiodd yr Arglwydd, y Duw mawr. A'r holl
bobl a attebasant, Amen, Amen; gan ddyrchafu eu dwylaw.
Neh. viii. 6.

Cw. Beth ychwaneg a ddyfsgwch oddi wrth fod Crist yn
gosod *Amen* i ni ddywedud ar ddiwedd ein Gweddï?

Att. 1. Y dylai ein Gweddïau fod mewn Jaith ag allo
pawb ddyall; ac onid ê, pa fodd y dichon yr anwybodus
ddywedud *Amen* yn ddyallus, *gan na's gwyr beth yr wyt*
yn ei ddywedud? 1 Cor. xiv. 16.

2. Y dylai ein Meddyliau ni fod yn gweddïo ar Dduw;
onid ê, pa fodd y gall neb ddywedud *Amen* o'r Galon, ac
yn ddiragrith? *Math. xv. 8.*

3. Y dylai ein Gweddïau fod yn gyttun ag Ewyllys Duw; onid ê, pa fodd y gall neb ddywedud *Amen* trwy Ffydd?
1 *Joan* v. 14.

Cw. Pa beth yr wyt ti yn ei erchi ar Dduw yn y Weddi hon?

Att. 1. Yr ydwyf yn deisyf ar fy Arglwydd Dduw ein Tâd nefol, yr hwn yw Rhoddwr pob dajoni, ddanfon ei Râd arnaf, ac ar yr holl bobl; fel y gallom ei anrhydeddu ef, a'i wafanaethu, ac ufuddhau iddo megis y dylem.

2. Yr wyf yn gweddïo ar Dduw, ddanfon i ni bob peth angenrheidjol, yn gyftal i'n heneidiau ag i'n cyrph; a bod yn drugarog wrthym, a maddau i ni ein pechodau.

3. Am ryngu bodd ein cadw a'n hamddiffyn ym mhob perygl, ysbrydol a chorphorol; a chadw o hono nyni rhag pob pechod ac anwiredd, a rhag ein gelyn ysbrydol, a rhag angau tragwyddol.

A hyn, 4, yr ydwyf yn ei obeithio y gwnâ efe o'i Drugaredd a'i Ddajoni, trwy ein Harglwydd Jesu Grift. Ac am hynny yr wyf yn dywedud, *Amen*. Poed gwir. *Neu*, Felly y byddo.

Cw. Beth a ystyriwch ychwaneg am Weddi yr Arglwydd?

Att. Dau beth.

1. Na ddichon neb weddio y Weddi hon yn ystyriol, tra parhaont i fyw yn annuwjol.

2. Bod Arferiad ystyriol o'r Weddi hon yn fuddiol i'n dysgu i fyw yn dduwjol.

Cw. Pa fodd na ddichon neb weddio y Weddi hon yn ystyriol, tra y parhao i fyw yn annuwjol?

Att. O blegid,

1. Na ddichon neb yn ystyriol alw Duw yn *Dâd* iddunt; tra y parhaont yn blant ac yn weision i'r diafol.

2. Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, *Sanſteiddier* dy *Enw*; tra font yn cymmeryd *Enw* Duw yn ofer, ac yn ei halogi trwy lwon a rhegau.

3. Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, *Dened* dy *Deyrnas*; tra font yn gwrthwynebu Grâs Duw i deyrnasu droftunt,

tunt, ac yn byw dan lywödraeth pechod, a'u tymherau drwg eu hunain.

4. Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, *Gwneler dy Ewyllys, megis yn y nef, felly ar y ddaear befyd*; tra font yn gwbl am gael eu hëwyllys eu hunain, yn anfoddlon ac yn anufudd i Ewyllys Duw.

5. Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, *Dyro i ni beddyw ein bara beunyddiol*; tra na fyddont yn llafurio am eu Cynhaliaeth mewn ffordd gywir, eithr yn trachwantu yn ôl pethau y byd yn anghyfiawn.

6. Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, *Maddau i ni ein dyledjon* (hynny yw, ein pechodau) *fel y maddeüen ni i'n dyledwyr*; heb droi oddi wrth eu pechodau; na maddau i'r rhai a bechont yn eu herbyn hwy.

7. Ni ddichon neb weddio yn ystyriol, *Nac arwain ni i brofedigaeth*; eithr gwared ni rhag drwg; tra font yn rhedeg o'u gwirfodd i brofedigaethau, ac heb wrthwynebu rhwyfsg lygredig eu natur, sy'n tywys i bob drwg.

8. Ni ddichon neb ddywedud yn ystyriol, *Eiddot ti yw'r Deyrnas, a'r Gallu, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd*; heb adnabod Mawredd gogoneddus Duw, nac ymddwyn yn ufudd, yn barchus, ac yn oftyngedig tu ag atto.

Cw. Pa lun y mae Arferiad ystyriol o'r Weddi hon yn fuddiol i'ch dysgu i fyw yn dduwjol?

Att. 1. Pan ddywedom, *Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nef-oedd*; fe ddylai yr ystyriaeth o hyn fagu ynnom fwy o Ffydd, a Pharch, ac Ufudd-dod i Dduw ein Tâd, a'n dysgu i fod yn ddilynwyr iddo fel plant annwyl.

2. Pan ddywedom, *Sancteiddier dy Enw*; ni a ddylem ystyriaid ein Rhwymedigaeth i berchi Enw Duw, a phob Peth cyflegredig a berthyn iddo, a gwneuthur ein gorau i bawb o'n Teulu a'n Cyfeilljon ei anrhydeddu ef gyd â ni.

3. Pan ddywedom, *Deued dy Deyrnas*; ni a ddylem ystyriaid ein Rhwymedigaeth i wneuthur gymmaint ag allom, yn ôl ein lle, dros Lwyddiant Eglwys Dduw, a Chynnydd Crefydd yn y byd; fel y del yn y blaen Deyrnas ei Râs a'i Ogoniant ef.

4. Pan ddywedom, *Gwneler dy Ewyllys, megis yn y nef, felly ar y ddaear befyd*; ni a ddylem ystyriaid ein Rhwymedigaeth i addoli Duw a'i wafanaethu; gan ymwrthod a'n hëwyllys ein hunain, i ymostwng i'w Ewyllys ef, yn holl Drefn ei Ragluniaeth tu ag attom.

5. Pan

5. Pan ddywedom, *Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol*; ni a ddylem ystyriaid, mai o Rôdd Duw y mae ein Cynhaliaeth, a chanddo ef y mae i ni gael ein cyfraid o bob peth yng nghyflawniad ffyddlon ein Galwëdigaethau.

6. Pan ddywedom, *Maddau i ni ein dyledjon* (sef, ein pechodau) *fel y maddeüen ni i'n dyledwyr*; ni a ddylem ystyriaid ein Rhwymedigaeth i droi at Dduw oddi wrth ein pechodau, ac i faddau i'r rhai a bechont yn ein herbyn ni.

7. Pan ddywedom, *Nac arwain ni i brofedigaeth*; *eithr gwared ni rhag drwg*; ni a ddylem ystyriaid, na's gall neb ein gwaredu rhag drwg ond Duw; ac nad oes i ni fyned o'n gwirfodd i leoedd neu amgylchoedd profedigaethus.

8. Pan ddywedom, *Eiddot ti yw'r Deyrnas, a'r Nerth, a'r Gogoniant, yn oes oesoedd*; ni a ddylem ystyriaid ein Rhwymedigaeth i glodfori Mawredd gogoneddus Duw, gan ufuddhâu ac ymoftwng iddo ym mhob peth.

Y BUMMED RAN.

YN CYNNWYS

ESBONIAD O'R DDAU SACRAMENT.

Cwest. **Y**M mha fodd y'ch gwneir yn gyfrannog o'r Jechydwriaeth a bwrcafodd Crist?

Att. Trwy Râs Duw yn cydweithio, a'i Fendith ef, ar y Moddjon a ordeiniodd Crist i'r Diben hynny; yn enwedigol, *Gair Guw,* Gweddi, a'r Sacramentau.*

Cw. Beth yw *Sacramentau*?

Att. Arwyddion gweledig o Bethau ysbrydol, a ordeiniodd Duw i'w harferyd yn ei Addoliad ef.

Cw. Pa ham yr ordeiniodd Duw *Sacramentau*?

Att. 1. I fod yn Arwyddion o Bethau ysbrydol, er mwyn eu gwneuthur yn eglurach i'n dyall ni. *Ecsod. xxiv. 8.*

2. I ddwyn Pethau ysbrydol ar gôf i ni, ac i gynnal coffa o honunt yn Eglwys Dduw yn wastadol. *1 Cor. xi. 20.*

* Am *Air Duw*, gwêl Lyfr bychan a elwir, *Cyngor Rhâd*; ac am *Weddi*, gwêl *Esboniad Gweddi yr Arglwydd.*

3. I gryfhâu ein Ffydd, er ychwaneg o Sicrwydd, am y pethau y mae Duw yn addaw. *Job* vi. 27.

4. I sicrhâu y Rhwymedigaeth fydd arnom i fod yn ffyddlon yng Nghyfammod Duw: canys Seliâu'r Cyfammod ydyw'r Sacramentau. *Ezec.* xx. 37. *Rhuf.* iv. 11.

5. I rwymo pawb o Bobl Dduw i fyw mewn Cariad, ac Undeb heddychol â'i gilydd. *1 Cor.* x. 17. xii. 13.

6. I wahaniaethu rhwng Pobl Dduw ac annuwjolygon y byd, ag fydd yn ei wrthod ef. *Gen.* xvii. 10, 14. *Ecsod.* xii.

Cw. Beth ychwaneg a ystyriwch am Sacramentau?

Att. 1. Nad oes awdurdod gan neb i ordeinio Sacramentau, ond Duw ei hun yn unig. *Yr Arglwydd ei hun a ddyry i chwi arwydd.* *Esay* vii. 14.

2. Nad oes i neb weini y Sacramentau, ond y cyfryw a alwyd yn gyfreithlon i Swydd y Weinidogaeth. *Nid yw neb yn cymmeryd yr anrhydedd hwn iddo ei hun, ond yr hwn a alwyd gan Dduw; megis Aaron.* *Hebr.* v. 4.

3. Nad trwy effaith naturjol y Sacramentau, na theilyngdod y neb a fyddo yn eu gweini, ond trwy Gyffegriad Duw o honunt, y maent hwy yn fuddiol i ni. *Nid yw yr hwn sydd yn plannu ddim, na'r hwn sydd yn dyfrhâu; ond Duw, yr hwn sydd yn rhoddi y cynnydd.* *1 Cor.* iii. 7.

4. Nad yw y Sacramentau yn effeithiol i Jechydwrjaeth pawb, nac i neb a barhao yn annuwjol. *Canys rhai a gondemnir yn nydd y farn, er iddunt ddywedud, Ni a fwytasom ac a yfasom yn dy wydd di.—A Simon Magus oedd mewn rhwymedigaeth amwired d a bustl chwerrwder, er iddo gael ei fedyddio.* *Luc* xiii. *Act.* viii.

Cw. Pa fodd nad yw'r Sacramentau yn effeithiol i Jechydwrjaeth pawb a'u harferant?

Att. 1. Am nad yw pawb yn eu harferyd yn ysbrydol; eithr yn ffurfiol, oddi allan yn unig. *Nesbâu y mae'r bobl hyn attaf â'u genau, a'm hanrhydeddu â'u gwefusau; a'u calon sydd bell oddi wrthyf. Eithr yn ofer y'm hanrhyddant.* *Math.* xv. 8, 9. *Rhuf.* ii. 29.

2. Am nad yw pawb yn cadw'r Cyfammod ag yw'r Sacramentau yn Seliâu o hono. *Enwaediad yn wir a wnâ lês, o's cedwi y ddeddf: eithr o's trofeddw'r y ddeddf ydwyf, aeth dy enwaediad yn dlienwaediad.* *Rhuf.* ii. 25.

Cw. Beth yw Cyfammod?

Att. Ammod sicr o Gytundeb rhwng Duw a Dynolryw, am Fywyd tragywyddol, nad oes i neb ei gyfnwid. *Cyd na byddo*

byddo ond ammod dŷn, wedi y cadarnbäer, nid yw neb yn ei ddirymmu, neu yn rhoddi atto. Gal. iii. 15.

Cw. Pa fawl Cyfammod a wnaeth Duw â Dynolryw?

Att. Dau. 1. Y Cyfammod Gweithredoedd, a wnaeth Duw ag *Adda* cyn iddo bechu. 2. Y Cyfammod Gräs, a amlygodd Duw i *Adda* ar ôl iddo bechu, a thorri'r Cyfammod Gweithredoedd.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn flaenaf am y Cyfammod Gweithredoedd?

Att. Pedwar peth.

1. Beth oedd Duw yn ofyn gan *Adda* yn y Cyfammod hwn; sef, Ufudd-dod perffaith, dibechod.

2. Beth oedd Duw yn addaw i *Adda* ar yr Ammod hwn; sef, Bywyd anfarwöl. Fel pe dywedasai Duw wrtho, *Gwnâ dyn, a byw fyddi*. Luc x. 28.

3. Beth oedd Duw yn fygwth, o's torrai *Adda* y Cyfammod; sef, Marwölaeth. *Gan farw y byddi farw*. Canys y mae Bygythiad o Gôsb yn angenheidjel i gadw dŷn mewn Ufudd-dod yn ei 'ftâd orau ar y ddaear.

4. Pa lun y profodd Duw Ufudd-dod *Adda*; sef, trwy wahardd iddo fwyta o Ffrwyth Pren Gwybodaeth Da a Drwg. *A'r Arglwydd a orchymymmodd i'r dŷn, gan ddyrmedud, O bob pren o'r ardd gan fwyta y gelli fwyta: ond o bren gwybodaeth da a drwg, na fwyta o bono; o blegid yn dydd y bywtäi di o bono, gan farw y byddi farw*. Gen. ii. 16, 17.

Cw. Pa ham y gelwir ef yn Bren Gwybodaeth Da a Drwg?

Att. Nid am y gallai y Pren reddi Gwybodaeth. Ond,

1. Am i Dduw ofod y Pren hwn fel Arwydd, i *Adda* wybod yn sicr ym mlaen llaw beth oedd dda, a pheth oedd ddrgw iddo. Sef, *Mai caerw Gorchymymyn Duw, ac na chwennyckai y peth a waharddodd Duw, oedd dda; ac mai torri Gorchymymyn Duw, gan chwennyck y peth a waharddodd Duw, a jyddai yn ddrgw iddo*.

2. Am mai trwy twyta o Ffrwyth Pren Gwybodaeth Da a Drwg, y catodd *Adda* Wybodaeth brofiadol a chwerw iawn o'r Cyflwr da a gollodd, a'r Drwg a ddaeth iddo, trwy dorri Gorchymymyn a Chysammed Duw.

Cw. Pa lun y toriodd *Adda* y Cyfammod Gweithredoedd?

Att. Trwy dorri y Gorchymymyn pennodol a roddodd Duw iddo; na fwytäi o Ffrwyth Pren Gwybodaeth Da a Drwg.

Drwg. Pan yr oedd efe o'r blaen mewn Cyflwr da dan y Cyfammod Gweithredoedd. *Gen. iii.*

Cw. Pa fath ydoedd Cyflwr da *Adda*, pan wnaeth Duw y Cyfammod Gweithredoedd ag ef?

Att. i. Yr oedd Duw newydd ei grëu yn gwbl-berffaith, yn ei Gorph a'i Enaid. Heb ddim yn ddiffyg, na dim ar fai, na dim yn falw, mewn un rhan neu aelod o hono.

2. Fe roddodd Duw i *Adda* Gynheddfau perffaith a dihalog. Sef, Rhefwm a Dyall golau, digwmmwl, i adnabod Duw, a phob peth angenrheidiol, yn ddiboen ac yn ddigamfyniad; Cof cryf, diffaeledd; a Chydwybod dda, ddifnomedig; Serchiadau cynnes, diŵyrni, i garu Duw; a Natur bur, ddilygredd, ddiuedd i ddrwg, ac heb un mesur o wrthwynebiad i'r hyn oedd dda; Ewyllys rhÿdd, a Gallu ddiagon, i wneuthur a dewis y peth a fynnai. *Gen. ii. 31.*

3. Fe drefnodd Duw Drigfa gyflëus i *Adda*, yn barod ar ei fedr cyn ei grëu. Y Byd, yn *Dŷ* trigianol iddo, wedi ei lenwi a'i drwsio â phob peth oedd raid; yr Haul, a'r Lloer a Sêr y Nefoedd, i'w *oleuo* Ddydd a Nôs; a Ffurfasen y Awyr, yn *Dô* uwch ei Ben; Ffrwythau y Ddaear, a Phrenau yr Ardd, a'r Ffynhonnau Dyfroedd, yn *Fwyd* ac yn *Ddiod* iddo, ac yn barod wrth ei law, heb boen, na gofal na thrasel, i lasurio am danunt: a pharodd Duw i bob peth barhau a lliosogi, fel na byddai diffyg byth. *Gen. ii.*

4. Fe greodd Duw Wraig i *Adda* o'i Afen ei hun, tra yr oedd efe yn cyfgu. Nid o'i Ben, i lywödraethu arno; na o'i Draed, i'w damfang ganddo: eithr o'i Ystlys, yn agos at ei Gâlön; i fod yn annwyl ganddo, fel Afgwrn o'i Esgyrn ef, a Chnawd o'i Gnawd ef; ac i fod yn Ymgeledd adda iddo, amgen nag ellid ei gael ym mhlith yr holl greadurjaid Canys, *Duw a welodd nad oedd dda fod y dŷ yn unig.* *Gen. ii. 18, 20.*

5. Duw a'u creodd hwynt ar ei Lun a'i Ddelw ei hun Yn Natur ysbrydol ac anfarwöl eu Hencidiau; ac yn Nghynheddfau eu Hencidiau; sef, *Gwybodaeth*, *Cyfiawnder*, a *gwir Sanfteiddrwydd*: ac hefyd yn eu Harglwyddiaeth dros y creadurjaid; canys Duw a roddodd bob peth dan eu Llywödraeth hwynt. *Gen. i. 26, 27. Eph. iv. 24 Col. iii. 10.*

6. Fe roddodd Duw Allu iddunt i fod yn anfarwöl. Ffrwythau yr Ardd, a Phren y Bywyd, i'w cadw yn fyw tel na byddent yn ddarostyngedig i Gystudd, na Chroes, na

Chlesyc

Chlefyd, nac Anhwyl, yn y Corph na'r Enaid; nac achos i ofni Marwölaeth byth. *Gen. iii. 22. Luc x. 28.*

7. Fe *sicrhaodd* Duw i *Adda*, trwy'r Cyfammod Gweithredoedd, Barháad o Fywyd anfarwöl. Ac o'r holl Freintiau gwyntfydedig ag oedd yn perthyn iddo, dan Ammod o Ufudd-dod dibechod: ac a roddes i *Adda* un Gorchymmyn *penmodol*, i brofi ei Ufudd-dod ef; fef, na fwytäi o Ffrwyth y *Pren Gwybodaeth Da a Drwg*. *Gen. ii. 17.*

Cw. Pa ham y rhoddodd Duw y Gorchymmyn hwn i brofi *Adda*; fef, na fwytäi o Ffrwyth *Pren Gwybodaeth Da a Drwg*?

Att. Am nad oedd un Gorchymmyn cymhwysach i brofi Ufudd-dod *Adda*; nac un Gorchymmyn arall ag allasai efe dorri yn ei gyflwr ef y pryd hynny. O blegid,

1. Nid oedd bosibl iddo addoli *un duw* arall, mor gynnar, ond y *gwir Dduw*, a'i creodd ef ychydig bach o'r blaen; fel nad oedd yn debygol iddo allu pechu felly yn erbyn Duw ei Greawdwr.

2. Nid oedd i *Adda* Dâd na Mam, i orchymmyn iddo eu hanrhydeddu, ac ymoftwng iddunt; fel na's gallasai ychwaith droseddu yn y ffordd honno.

3. Nid oedd cyfle i *Adda ladd*, na *lledratta*, na *thwylllo*, na *thrackwantu* Meddiannau dynjon eraill, pan nad oedd neb ond efe a'i Wraig i feddiannu yr holl fyd.

Cw. Pa lun y temtiwyd *Adda* i fwyta y Ffrwyth gwa-harddedig?

Att. 1. Fe ddaeth Satan at y Wraig, y llestr gwannaf. Nid yn weledig; eithr yn ymguddio yng nghorph y *Sarph*, ag oedd *fwyaf cyfrwys o holl fwyfiflod y maes*. Canys yn y modd mwyaf dirgelaid a chyfrwys y mae Satan yn temtio pawb. *Gen. iii. 1.*

2. Fe ymosododd y *Sarph* i demtio y *Wraig* ar ei phen ei *bun*; ac nid ei *Gêr a hi* ar unwaith: onid é, hwy a fuafent ill dau yn gryfach. Gwae yr unig; pan na fo Ysbryd Duw, na Phobl Dduw, gyd â hwynt. *Pan oedd Crist iertho ei bun yn yr anialwch, y daeth y diafol i'w demtio ef. Canys y mae cyfeillach ddwng, a diffyg cyfeillach dda, yn fantais i'w gelyn.* *Gen. iii. 1.*

3. Mae Satan yn hudo y Wraig, i ddechrau *amman* Bygythiad Duw. Efe a ofynnodd, Ai gwir oedd, na chaent fwyta ffrwyth pob pren yn yr Ardd? Duw a ddywedodd, eb hi, am ffrwyth y Pren yng nghanol yr Ardd, *Na fwy-
retach*

terech o hono, rhag eich marw: lle y dywedafai Duw yn bendant, T dydd y bwytaï o hono, gan farw y byddi farw. Canys, bob ychydig, ac nid ar unwaith, a thrwy anghredu fod cymmaint perygl o bechu, y mae'r diafol yn tynnu dŷn i'r pechodau gwaethaf. Gen. ii. 17. iii. 1—3.

4. Mae Satan yn temtio y Wraig, pan yr oedd hi yn agos i'r Pren gwaharddedig: canys hi a welodd ei ffrwyth yn ddeg mewn golwg; ac a fwytaodd o hono. Nid yw yn ddiberygl i fyned yn agos i Brofedigaethau; nac ychwaith i edrych arnunt: canys y mae llawer o bechodau yn dyfod i mewn trwy'r llygaid. *Acan a welodd y fantell Babilonig deg, a'r llafn aur; ac a'u chwennydhodd hwynt: ac ar ôl hynny a'u dygodd, i'w ddinysr ei hun. Wrth y neb a ewyllysio ymgadw rhag hudoljaeth y buttain, y dywaid Ysbryd Duw, Cadw dy ffordd ym mhell oddi wrthi, ac na nesbâ at ddrws ei thŷ hi. Gen. iii. 6. Jos. vii. 21. Diar. v. 8.*

5. Pan fwytaodd y Wraig o'r Ffrwyth gwaharddedig, hi a roddodd i'w Gŵr; ac yntef a fwytaodd. Gynted ag y pecho dynjon eu hunain, y maent yn offerynnau cymmws yn llaw y gelyn i dynnu eraill i bechod gyd â hwynt, yn fwy effeithiol nâ Satan ei hun. *Gen. iii. 6.*

6. Satan a wnaeth achwyniad gelymol iawn a maleifus wrth y Wraig yn erbyn Duw: canys y Sarph a ddywedodd, *Gwybod y mae Duw, mai yn y dydd y bwytaoch o hono ef, yr agorir eich llygaid, ac y bydddech megis duwiau, yn gwybod da a drwg.* Canys tueddrwydd holl brofedigaethau y diafol yw, dwyn y sawl a'u groesawo i ammau Cariad Duw, i farnu yn galed am dano, ac i fod yn gâs ganddunt *Dduw: ac yn elynjon iddo mewn meddwl, trwy weithredoedd drwg. Gen. iii. 5. Rhuf. i. 30. Col. i. 21.*

7. Satan a haerodd gelwydd haerllug: Na fyddent hwy feirw; eithr yr agorid eu llygaid, ac y byddent megis duwiau, yn gwybod da a drwg. Ac felly y mae holl brofedigaethau Satan yn llawn twyll, a'r cwbl yn troi yn wrthwyneb i'w addewidjon ef wrth demtio. Pan fwytafant hwy y Ffrwyth gwaharddedig, yn lle na byddent hwy feirw ddim, hwy aethant yn farwöl o'r funyd honno allan: yn lle agoryd eu llygaid, eu goleuni a drôdd yn dywyllwch, heb weled dim ond eu cywilydd eu hunain a'u noethni; yn lle bod megis duwiau, aethant yn gyffelyb i'r ysbrydjon colledig; ac heb wybod *Drwg a Da* ddim amgen, nâ dŷn yn ei glefyd yn gwybod mor dda oedd y jechyd a gollodd, ac mor dôt yw

poen ei ddolur. Gwae a goelio dâd y celwydd! *Joan*
viii. 44.

8. Satan a demtiodd ein Rhieni cyntaf yn ebrwydd ar ôl eu creu: ond antur cyn cenhedlu *Cain*; onid ê, ni fuasai gymmaint o natur ddiefflig ynddo i fwrddro ei frawd *Abel*. Nid allodd malais Satan aros eu gweled yn parhâu ddiwrnod cyfan yn eu Perffeithrwydd; rhag iddunt ymgryfhâu mewn Grâs, a bwyta o Ffrwyth *Pren y Bywyd*. Am hynny, nid yw dda i neb oedi Ordinhadau Grâs Duw: canys ni wyddys pa brofedigaeth, a phechod, a pherygl, a ddigwydd, tra fyddir yn eu hefgeulufo.

9. Satan a gelodd ei ystryw ddrwg yn y brofedigaeth hon: efe a ddechreuodd ymddiddan yn rhith-ddifrad jawn â'r Wraig; ac a addawödd yn dëg, nes ei handwyo. Nid yw yn ddiberygl i roesawü dechreuad brofedigaethau: er tecced eu lliw, y maent yn llawn o wenwyn marwöl; a lle gwthio'r Saph ei phen, hi a lysg i mewn ei holl gorph.

10. Satan a ddewifodd yr odfeydd â'r offerynnau cymhwysaf i demtio Dŷn. Trwy'r Saph, y cyfrwyfaf o holl fwyffilod y maes, y temtiodd efe y Wraig, pan oedd hi oddi wrth ei Gŵr, a cher llaw y Pren gwaharddedig; a thrwy'r Wraig y temtiodd efe y Gŵr ar ôl hynny.

11. Trwy hudo Dŷn i gydŷynio â'r Brofedigaeth o'i wirfodd, y mae Satan yn twyllo Dŷn i bechu: nid ddichon efe demtio neb o'u hanfodd. Nid allodd Satan wthio'r Ffrwyth gwaharddedig i enau'r Wraig o drais ac anfodd; eithr y Wraig, ar ôl ei hudo, a gymmerth o'r Ffrwyth, ac a'i bwytaodd. *Gen. iii. 6. Math. iv. 6.*

12. Mae pob Rhan o Ddŷn yn gyfrannog o'r Pechod a wnelo. Traed y Wraig a'i dygodd hi at y Pren gwaharddedig; ei Llygaid a edrychodd ar Degwch y Ffrwyth; ei Chlustiau a wrandawödd Hudoljaeth Satan; ei Thafod a ymddiddanodd ag ef; ei Dwylaw a gymmerth y Ffrwyth; ei Genau a'i bwytaodd; a'r holl Ddŷn o'i mewn oedd yn cydŷynio: ac felly y bydd yn gyfiawn i bob Rhan o Ddŷn damnedig fod yn gydgyfrannog o Gôsb ei Bechod.

Cw. Pa Bechodau yr aeth *Adda* yn euog o honunt, trwy fwyta'r Ffrwyth gwaharddedig?

Att. Pechodau ysgeler aneirif. Megis,

1. Anffyddlondeb, a Throfeddiad gwirfodd o Gyfammod Duw.

2. Anufudd-dod i Orchymmyn Mawrhydi gogoneddus ei Greawdwr, ag oedd mor hawdd ei gadw.

3. Dibrifdod dirmygus o'i Hawl yn Nuw, a Breintjau'r Cyfammod; gan werthu y cwbl am wegi falw.

4. Anghrediniaeth i Air Duw; a ddywedasai wrtho, y byddai efe farw, o's bwytaï o'r Ffrwyth gwaharddedig, a rhoddi coel i'r diafol o flaen Duw.

5. Anfoddlonrwydd cywilyddus o'r Cyflwr gorau yn yr holl fyd, yn eithaf Purdeb ei Natur, a'r Perffeithrwydd o bob Dedwyddwch.

6. Teyrnfrad, a Balchder, a Chyffegrledrad; trwy chwenych o hono ef a'i Wraig i fod fel duwjau. Gan ymwrthod â Duw, a cheisio Goruchafiaeth Dduw iddunt eu hunain.

7. Y Galanastra a'r Llofruddjaeth waethaf a fu erioed. Trwy ddwyn marwolaeth a melltith, côsb a dialedd tymhorol a thragywyddol, arno ei hun, ac ar holl fyrddjynau ei hiliogaeth ef. Canys, *Trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dŷn i gondemniad.* Rhuf. v. 17.

8. Trachwant lledradus, yn chwenych Ffrwyth yr un Pren a waharddasai Duw iddunt, a'r gwaethaf o'r holl ffrwythau. Pan yr oedd Duw wedi rhoddi iddunt yr holl Brennau ffrwythlon eraill i gŷd, a Phren y Bywyd i'w cadw yn fyw byth; a'u gwneuthur hefyd yn berchennol o'r holl fyd.

9. Anghariad atgas i Dduw, ei Dâd, a'i Greawdwr; trwy dderbyn enllib faleifus y diafol yn erbyn Duw. Fel pe buasai Duw am rwyfiro Dedwyddwch *Adda*. Canys, *Tsarpb a ddywedodd wrth y wraig, Ni byddwch feirw dim. Gwybod y mae Duw, mai yn y dydd y bwytaoch o hono ef, yr agorir eich llygaid, ac y byddwch megis duwjau, yn gwybod da a drwg. Yna y wraig a gymmerth o ffrwyth y pren; ac a fwytaodd: ac a roddes i'w gŷr hefyd; ac yntef a fwytaodd.* Gen. iii. 4-6.

10. Fe dorrodd *Adda*, trwy fwyta o'r Ffrwyth gwaharddedig, *bob un* o holl Orchymmynion y Gyfraith Foefol, a 'sgrifennasai Duw yn ei galon ef. Canys, *yr bwn a gadw'r gyfraith i gŷd oll, ac a ballo mewn un prwngc; y mae efe yn euog o'r crebl.* Jago ii. 10.

Cre. I ba fath gyflwr y fyrrhiod ein Rhieni cyntaf, pan dorrasant y Cyfammod Gweithredoedd?

Att. 1. Gogoniant a Harddwch eu Creadigaeth a ymadawödd oddi wrthun, pan ymadawfant hwy â Duw. *A'u llygaid a agorwyd, i welod gwarth eu noethder: am hynny y gwnaeth-*

ant iddunt eu hunain *arffedogau o ddail y ffigysbren*. Ond ni ddichon dychymmygion ofer guddio cywilydd ein beiau. *Gen. iii. 7.*

2. Hwy a gollasant Gymmundeb â Duw. Ym mha un y mae holl Ddiddanwch a Gorfoledd y Seintjau; ac aethant dan Ddigofaint Duw, ac yn blant i'r diafol. Canys, *Yr bren sydd yn gwneuthur pechod, o ddiabol y mae.* 1 Joan iii. 8. Salm vii. 11.

3. Eu holl Nâtur a aeth yn llawn gwyniau gwarthus, poethion, a digofus; yn ffaidd, ac yn farw mewn pechod. Yr Ewyllys yn ufudd i ddrwg, ac yn gyndyn i bob Dajoni; Meddyliau'r Gâlön a'u Serchiadau yn llawn twyll a gwagedd, ac yn troi oddi wrth Dduw, i garu meluschwantau yn fwy nâ Duw; y Côf a'r Gydwybod yn anffyddlon; a'r Dyall yn wan, yn ddall, ac yn ddiog i ddyfgu, ac yn chwanog i fod yn gyfeiliornus: euogrwydd a llygredd a dannodd trwyddunt, yn lle Sancteiddrwydd a *Delw Duw*. 1 Cor. ii. 14. Jer. iv. 22. Gen. vi. 5.

4. Fe ymddanghofodd llygredigaeth ein Rhieni cyntaf yn glau. Canys, ar ôl iddunt fwyta o'r Ffrwyth gwaharddedig, daeth dychryn erchyll arnunt i sefyll o flaen Duw, yn lle bod fel duwjau eu hunain. Ceisiasant, trwy anfad ffolineb, i ffoi o Olwg yr Arglwydd, i ymguddio ym mysg prennau yr Ardd: ac, yn lle cyfaddef eu pechod, *Adda* a fwriodd y bai ar y Wraig a roddasai Duw iddo; a'r Wraig, ar y Saph. Ac felly pawb ag a dynnant ei gilydd i bechod, a gyhuddant ei gilydd yn ôl llaw o blegid hynny; a'u hesgusodion a'u condemnia. *Am wrando ar lais dy wraig* (eb Duw wrth *Adda*) *a bwyta o'r ffrwyth gwaharddedig, melltigedig fydd y ddaear o'r achos di.* Gen. iii. 12, 13, 17.

5. Cosbedigaeth drom a ddaeth arnunt yn ebrwydd. Trwy elynjaeth y Saph iddunt hwy a'u Hâd; fel y mae pob cyfeillach pechadurus yn troi yn elynjaeth o'r diwedd. Gofodwyd i'r Wraig ddwyn plant mewn poen, ac i'w Gŵr lywödraethu arni; ac i'r Gŵr a'i holl Eppil fwyta bara trwy chwys eu hwynebau; o blegid y ddaear o'i achos ef a felldigwyd i ddwyn drain ac ysgall, fel na chaffai ffrwyth o honi mwyach yn ddiboen: a llyfiau y maes a roddwyd iddunt yn fwyd, yn lle Pren y Bywyd, a Ffrwythau tég *Paradwys*: a Duw a'u gyrrodd hwynt allan o Ardd *Eden*, i lasurio y ddaear; gan ofod Cerubjaid, a Chleddyf tanllyd ysgwydedig, i gadw ffordd Pren y Bywyd, fel na ddychwelent yno byth mwy.

Canys trwy bechod y mae dŷn yn fforffettu y Trugareddau mawrjon, na's gellir mo'u cael drachefn. *Gen. iii. 15—24.*

6. Mae Duw yn cyhoeddu Barn Angau arnunt am eu Trofedd; gan ddywedud, *O'r ddaear y'th gymmerwyd: canys pridd ydwyt, ac i'r pridd y dychweli.* Ac o'r awr honno allan yr aethant hwy a'u holl Eppil yn ddarostyngedig i farwölaeth, ac i bob clefydau a thrallodion ag fydd yn tueddu i ofid a dinystr dŷn. *Gen. iii. 19.*

7. Trwy dorri'r Cyfammod Gweithredoedd, y syrthiodd ein Rhieni cyntaf dan Farn o Gondemniad i Boenau tragwyddol. Sef, eu cau allan o Bresennoldeb gogoneddus Duw dros byth, i oddef cnofeydd llymmion eu Cydwybod fel seirph yn ymborthu arnunt, ym mysg llu melldigedig o gythreuljaidd, lle ni bydd i'r pryf byth farw, na'r tân byth ddiffoddi, na'r poenau byth ddarfod; am na pheidiafent byth â phechu, oni buasai i Râs Duw ymweled â hwy drachefn. *Rhuf. v. 18. Esay lxvi. 24.*

Cw. Pa ham y daeth cymmaint o Gôsb am fwyta y Ffrwyth gwaharddedig, pan nad oedd y bai ond *megis* bwyta afal?

Att. 1. Am fod Drwg mawr anfeidrol yn y Pechod a fo'n edrych leiaf yng ngolwg dŷn. Ac yn cynnwys drygau aneirif ynddo, yn erbyn Mawredd anfeidrol Duw: ac felly y mae Côsb anfeidrol yn ddyledus am dano. Canys, *Peth ofnadwy yw syrthio yn nwyllaw y Duw byw.* *Hebr. x. 31.*

2. Am i Dduw ofod *Gwynfyd anfeidrol*, a *Côsb anfeidrol*, o flaen y Dŷn, i ddewis yr un a fynnai. *Megis* y mae Duw yn llefaru yn y Gyfraith: *Galw yr wyf yn dyf i'th erbyn heddyw y nesoedd a'r ddaear, roddi o honof o'th flaen einioes ac angau, fendith a melldith; dewis dithau'r einioes, fel y byddech fyw, ti a'th bâd.* *Deut. xxx. 19. Jer. xxi. 8.*

3. Am i Dduw grëu Dŷn yn gwbl unjawn a pherffaith: heb ddim tywyllwch ynddo, i gamfynio trwy anwybodaeth; na dim llygredd ynddo, i'w ddenu ef i bechod. *Wele, byr a gefais; wneutbur o Dduw dŷn yn unjawn: ond hwy a chwiliasant allan lawer o ddychymygion.* *Preg. vii. 29.*

4. Am fod y Bywyd gwynfydedig a'r Dedwyddwch o ufuddhau, yn gwbl gymmaint a'r côsb a'r annedwyddwch o bechu. Y naill mor anfeidrol a'r llall, fel cloriannau cydbwys; a chyn hawfed i'n Rhieni cyntaf, yn eu *Stad ddi-lygredd*, ufuddhau, ag oedd iddunt bechu; a chan iddunt hwy;

hwy, er hynny, roddi crêd ac ufudd-dod i'r diafol o flaen Duw, a thorri'r Cyfammod am beth cyn lleied, ag oedd cymmaint o lês o'i gadw, a chymmaint perygl o'i dorri; yr oedd yn gyfiawn iddunt ddioddef yn gyfattebol i'w bai. Canys, ni esyd Duw ar ddyn ychwaneg nag a baeddo, fel y gallo efe fyned i gyfraith â Duw. Job xxxiv. 23. Salm cxlv. 17. Ezec. xviii. 25. xxxiii. 20.

5. Am fod Dajoni a Chariad Duw yn hael jaw n i'n Rhieni cyntaf, yn trefnu eu Cyflwr yn rhagorol dda, na's gallai fod yn well. Gan roddi iddunt holl Ffrwythau yr Ardd, a Chreadurjaid y Byd i gŷd, a'i Feddiannau, ond yr un ffrwyth gwenwynig a'u drygai hwynt; ac yn eu rhybuddio ym mlaen llaw o'u perygl: fel na's gallai eu diystyrwch hwy o'r cwbl lai nâ thynnu arnunt Farn drom. Canys, pa fwyaf y pecho neb yn erbyn Gwybodaeth, ac yn erbyn Dajoni a Chariad Duw iddunt; mwyaf fydd, ac y dylai fod, eu cosbedigaeth. *A wyt ti yn diystyru golud ei ddajoni ef?* Rhuf. ii. 4.

6. Am ddartod i'n Rhieni cyntaf, nid yn unig ddrygu a damnio eu hunain, eithr hefyd eu holl Eppil gyd â hwynt, a llenwï'r byd o bechodau. Canys ffrwythau y gwrâidd hwn ydynt i gŷd oll; fel nad ydyw Cōsb y Pechod hwn yn fwy na'r Drwg o hono. Canys Duw a ddywedodd, *Myf'r Arglwydd sydd yn chwilio'r gâlon, ac yn profi'r arennau, i roddi i bob un yn ôl ei ffyrdd, ac yn ôl ffrwyth ei weithredoedd.* Jer. xvii. 10.

Cw. Pa fodd y darfu i Gwypm a Phechod *Adda* ddrygu ei holl Hâd naturjol ef?

Att. 1. O herwydd ein bod, mewn ystyr, yn gydgyfrannog ag ef yn ei Gwypm a'i Bechod. Megis y dywedir i *Leſi* dalu Degwm i *Melcisedec* yn *Abraham*, lawer o flynyddoedd cyn geni *Leſi*; o herwydd ei fod ef yn lwynau *Abraham*, pan y talodd *Abraham* Ddegwm iddo: felly y cwypasom ni yng Nghwypm *Adda*, o blegid ein bod yn ei lwynau ef. *Hebr. vii. 9, 10.*

2. Pan bechodd *Adda*, efe a dorrodd y Cyfammod a wnaethai Duw ag ef, ac â ninnau hefyd ynddo ef. A thrwy hynny y colodd efe, a ninnau ynddo ef, Heddwch Duw; ac yr aethom oll yn golledig, a than Ddigofaint Duw. Megis y dywaid yr Apostol; *Yr oeddym ni wrth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill.* Eph. ii. 3.

3. Oddi wrth nâtur lygredig *Adda*, ar ôl iddo bechu, y derbyniasom ni wrâidd a nâtur yr holl lygredigaeth sydd yn-

nom. O blegid na ddichon Hâd naturjol *Adda* gael natur-
jaeth ddihalog oddi wrtho; fwy nâ ffrwythau da ar bren
drwg, neu ddwfr melus o ffynnon chwerw. *A gasgl rhai*
rawenwin oddi ar ddrain, neu ffigys oddi ar ysgall? Job
xiv. 4. Math. vii. 16—18.

4. Fe ymddanghosodd llygredigaeth pechadurus *Adda*, yn
aml jawn, ac yn ebrwydd, yn ei hiliogaeth ef. Canys, *Tr*
Arglwydd a welodd mai aml oedd drygioni dyn ar y ddaear,
a bod holl fwriad meddylfryd ei galon, yn unig yn ddrygi-
onus bob amser. *Adda* a genhedlodd blant ar ei ddelw ei
hun; a *Chain*, ei fâb hynaf, a laddodd ei frawd *Abel*: o'r
un gwrâidd y mae etto gymmaint o gafineb a chynnen, lladd-
iadau, cynfigen, ac ymryson, ym mysg dynjon yn eu cyflyrau
naturjol. *Gen.* vi. 5. *Dit.* iii. 3, 4. *Jago* iv. 1.

5. Trwy Bechod *Adda*, fel yr achos gwreiddiol o bob tru-
eni a phechod, yr aeth pob rhan o ddynolryw yn llygredig.
Y Dyall yn dywyll, a'r Ewyllys yn wrthgas; eu Meddwl
yn ofer, eu Serch yn gnawdol, eu Côf yn wan, a'u Calon yn
galed; yn diystyru Addoliad Duw, ac yn ddifraw dan lyw-
odraeth a meddiant y diafol; yn anufudd i'r hyn fy dda, ac
yn barod i'r drwg. Canys y mae llygredd yr annuwjol yn
eu halogi ryw ffordd neu gilydd yn ddibaid: megis tafod y
celwyddog, *na saif funyd awr; ac fel y môr yn dygyfor,*
pan nad allo fod yn llonydd, yr hwn y mae ei ddyfroedd yn
bwrw allan dom a llaid. Ac o herwydd gwaddod y llygr-
edd hwn, y mae'r Duwjol eu hunain yn achwyn yn brudd-
aidd, na's gallant fod mor bur ac ysbrydol, na gwneuthur
fel yr ewyllysient. *Diar.* xii. 19. *Esfay* lviii. 20. *Rhuf.*
vii. 18, 21, 23. *Gal.* v. 17.

6. Trwy Bechod Dŷn y mae'r byd yn llawn o drallodau
galar a griddfan, tuchan a llefain, fy'n aml jawn ym mhob
lle, gan groesau trymmion amrywiol, a chlefydau dolurus
ancirif. Blinderau chwerwön, na's gellir eu henwï, fy'n
gofidio dynolryw oddi mewn ac oddi allan, yn eu cyrph a'u
beneidiau, a'u holl feddiannau: canys Duw a felldigodd y
ddaear, pan y pechodd Dŷn gyntaf; a'r ddaear a'i holl
brefswylwyr ydynt i gŷd yn griddfan dan y Felldith hon hyd
ymma, oddi ar y collasom ni Fendith Dduw trwy ein Cwyp
yn *Adda*. *Gen.* iii. *Deut.* xxviii. 15—20. *Rhuf.* viii.
20, 22.

7. Trwy ein Cwyp yn *Adda*, y collasom ein Cyflwr da
antarwöl; ac yr aethom dan Farn Marwolaeth a Chondem-
niad

niad. *Trwy un dŷn y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod. Trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dŷn i gondemniad.—Yn Adda y mae pawb yn meirw.* Rhuf. v. 12, 18. 1 Cor. xv. 22.

Cw. I ba beth y mae Gwybyddiaeth o'ch Trueni trwy Bechod *Adda* yn fuddiol?

Att. Mae Gwybyddiaeth o'n Trueni mawr, a'n Llygredd trwy ein Cwmp yn *Adda*, yn fuddiol jaw'n i ddyfsgu i ni lawer o Werlau da, ag fy'n llwyr angenrheidjol tu ag at ein Jechydwriaeth. Megis,

1. Y mae i ni weled ymma, mor ddiolchgar y dylem fod am ein Hymward. Canys, pa dostaf yw ein Colledigaeth, a pha fwyaf ein Llygredd a'n Trueni trwy *Adda*, a'n hunain hefyd, dan y Cyfammod Gweithredoedd; cymmaint a hynny yn fwy y dylai fod ein Diolch i Dduw, am ein Jechydwriaeth yn y Cyfammod Grâs trwy'r Arglwydd Jesu. *Joan* iii. 16. *Gal.* iii. 13. *Rhuf.* viii. 1.

2. Ni a ddylem weled gymmaint yw y Drwg o Bechod, a'r Perygl o dorni Cyfammod â Duw. Canys o blegid hynny y mae ein Trueni yn drwm arnom, ac y collasom ein holl Wynfyd. *Pa fodd bellach y gallwn wneuthur y mawr-ddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw!—Ynfydion yn unig a hoffant bechu.* Gen. xxxix. 9. *Diar.* x. 23. *Hof.* viii. 1.

3. Ni a ddylem alaru yn bruddaidd am ein Cwmp a'n Colled yn *Adda*, megis am ein pechodau ein hunain, trwy'r hyn y collasom ein holl Wynfyd, a Pherffeithrwydd ein Natur. Ac y difwynwyd Delw Duw arnom, ac yr aethom yn ddarostyngedig i bob Blinderau a Marwolaeth. *Rhuf.* v. 12. *Galar.* iv. i. v. 16, 17.

4. Ni a ddylem weled oddi ymma, y fath Lygredigaeth a Pechod gwreiddiol fydd yn awr, wrth natur, ynnom ni oll. Yr hwn a elwir yn yr Ysgrhythur, yn *bên ddŷn*; o herwydd ei fod, yn agos, cyn hyned a chreadigaeth y byd. Fe'i gelwir hefyd yn *gorph pechod*, a *chorph marwolaeth*; y *cnawd*, a *chwantau'r cnawd*; *trysor drwg y galon*, a *phlâ y galon*; a'r *gwreiddyn chwern*, nad oes neb o hâd naturjol *Adda* yn rhŷdd oddi wrtho. *Megis y mae yn 'sgrifennedig; Nid oes neb cyfiarwn, nac oes un. Gwyrasant oll, aethant i gyd yn anfuddiol.* Rhuf. iii. 10, 12.

5. Ni a ddylem weled, faint yw ein hangenrheidrwydd o gael ein hadnewyddu trwy Râs Duw. O blegid fod ynnom, trwy Bechod, gymmaint o ammhuredd, ac o wenwyn marwöl

y farch ddieflig a'n hudodd. Megis y dywedodd Crist; *Ob feirph, hiliogaeth gwiberod, pa fodd y gellwch chwí ddiangc rhag barn uffern!—Tn wir, yn wir, meddaf i chwi, Oddieithr geni dŷn drachefn, ni ddichon efe weled teyrnas Dduw.* Math. xxiii. 33. Joan iii. 3.

6. Ni a ddylem weled, faint yw ynfydrwydd a diystyrwch pawb, a arhosit yn natur a chyflwr *Adda*, dan drosedd a melldith y Cyfammod Gweithredoedd. Ac na fynnant ddyfod at Grifft, Cyfryngwr Cyfammod gwell: canys hwyntwy a gondemnir ym mhob un o'r ddau Gyfammod. *Hebr. x. 26. Jer. xi. 3, 11.*

7. Ni a ddylem weled, y Rhwmedigaeth fydd ar bawb i geisio Ymwared oddi wrth eu Llygredd a'u Colledigaeth yn *Adda*, nid yn unig iddunt eu hunain, eithr hefyd (megis y darfu i'r naill o'n Rhieni cyntaf dynnu'r llall i drueni) fod i bawb geisio achub eu heiddo. Yn enwedigol eu Plant, oddi wrth y Golledigaeth a'r Llygredd a dderbyniodd eu Plant oddi wrthunt. *Od oes neb heb ddarbod dros yr eiddo, ac yn enwedig ei deulu; efe a wadodd y ffydd, a gwaeth yw nâ'r di-ffydd.* 1 Dim. v. 8.

8. Ni a ddylem ystyriaid, megis y mae'r effaith ddrwg wenwynol o Drosedd *Adda*, yn damnio pawb; fod; yn ddi-ammau, yr Effaith rinweddol o Ddioddefaint Crist, yn gwbl ddigonol i gadw pawb a gredant. *Megis trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dŷn i gondemniad; felly hefyd trwy gyfiawnder un y daeth y dawn ar bob dŷn i gyfiawnhâd bywyd.* Rhuf. v. 18. Joan xii. 32. *Hebr. ii. 9.*

9. Ni a ddylem ymbil yn ddyfal am ein *Cadwraeth* gan Dduw, rhag profedigaethau; gan fod yn awr gymmaint o lygredd ynnom. Canys pan oedd ein Rhieni cyntaf dan eu *cadwraeth* eu hunain, yn y 'Stad o Berffeithrwydd ddi-lygredd, hwyntwy yn fuan a gollasant eu hunain a'r cwbl, trwy brofedigaethau y diafol. Nid oes un lle, nac un cyflwr yn y byd hwn, yn rhŷdd oddi wrth brofedigaethau: canys hwyntwy a demtiwyd yn eu Diniweidrwydd, yng nghanol *Paradwys*. *Gwylwch a gweddiwch, fel nad eloch i brofedigaeth.—Am hynny, yr bren sydd yn tybiaid ei fod yn sefyll, edryched na syrthio.* Math. xxvi. 41. 1 Cor. x. 12.

10. Ni a ddylem weled ein hangen am Hawl yn y Cyfammod Grâs. A chlodfori Duw, am ei Drugaredd i'n Rhieni cyntaf, pan y torrasant y Cyfammod Gweithredoedd. Canys, *Tr Arglwydd fydd hwyrfrydig i ddŷg, ac aml o drugaredd.* Num. xiv. 18.

Cw.

Cw. Pa Drugaredd a ddanghofodd Duw i'n Rhieni cyntaf, pan y torrafant hwy y Cyfammod Gweithredoedd, trwy fwyta y Ffrwyth gwaharddedig?

Att. 1. Pan fwytaodd *Adda* y Ffrwyth gwaharddedig, efe a geisiodd ffoi o Wydd Duw, ac ymguddio, gan euog-rwydd, a chywilydd, ac ofn: eithr Duw a ymofynnodd yn ebrwydd am dano, ac a alwödd arno wrth eienw. Ac onid é, nid oedd debygol y buasai i *Adda* geisio Duw, nac i alw arno byth mwy. *Gen. iii. 9.*

2. Er i *Adda* a'i Wraig wneuthur eu noethni yn gywilyddus, trwy bechu; fe welodd Duw fod yn dda eu dilladu, i guddio gwarth eu noethder. A'u cynhefu; yr hyn ni's gallai eu harffedogau hwy o ddail y figysbren. Canys, *Yr Arglwydd Dduw a wnaeth i Adda ac i'w wraig beisiau crwyn, ac a'u gwisgodd am danunt hwy.* *Gen. iii. 21.*

3. Er i Dduw droi *Adda* a'i Wraig allan o *Baradwys*, ni thrödd efe mo honunt allan o'r byd i uffern a distryw, fel yr oedd eu Bai yn haeddu.

4. Er i Dduw roi Barn Marwölaeth ar *Adda*, am fwyta y Ffrwyth gwaharddedig, ni roddodd Duw ef i farw yr awr honno; eithr efe a gafodd fyw dros naw can mlynedd, i edifarhäu. *Gen. v. 5.*

5. Er i'r Arglwydd felldigo y ddaear i ddwyn drain ac ysgall, am Bechod *Adda*; etto ni lwyr-ddiffwrwythodd Duw y ddaear, fel na's caiai efe er hynny fwyta o'i ffrwyth hi trwy chwys ei wyneb. Ac yr oedd yn Drugaredd, na roddodd Duw yr un Farn ar *Adda* ag y roddodd efe ar y Sarph; wrth ba un y dywedodd Duw, *Ar dy dor y cerddi, a phridd y fwytai holl ddyddiau dy einioes.* *Gen. iii. 14.*

6. Er i Dduw ofod i'r Wraig feichiogi, a dwyn plant mewn poen; etto fe addawödd Duw i *Häd* y Wraig yffigo pen y Sarph a'i twyllasai; ac a ordeiniodd i'w *Gwr* lywödraethu arni, ac nid ei gelyn. *Gen. iii. 16.*

7. Er i Dduw gau ffordd Pren y Bywyd, fel na chaent fyned yn eu hól i *Baradwys* mwy, am dorri'r Cyfammod Gweithredoedd; etto fe drefnodd Duw ffordd newydd yn y Cyfammod Gräs, iddunt hwy a ninnau ddyfod i'r Nefoedd, trwy Grift, *Häd* y Wraig, a addawodd Duw iddunt.

Cw. A ellwch chwi ddim fod yn gadwedig trwy'r Cyfammod Gweithredoedd?

Att. Nac allwn. O blegid,

1. Yr ydym ni oll wedi torri'r Cyfammod Gweithredoedd,
trwy

trwy Gwypm a Phechod *Adda*. Canys, *Trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dyn i gondemniad. Trwy anufudd-dod un dyn y gwnaethpwyd llawer yn bechadurjaid.* Rhuf. v. 18, 19.

2. O blegid ein bod wedi torri'r Cyfammod Gweithredoedd aneirif o weithjau trwyddom ein hunain. *Pwy a ddyall ei gamweddu? — Onid yw ein drygioni yn aml, a'n hanwireddau heb derfyn?* Salm xix. 12. Job xxii. 5.

3. Yr ydym yn anabl, o herwydd ein Llygredd, i gyflawnu Gofynniad y Cyfammod Gweithredoedd rhag llaw. O blegid na ddichon dyn pechadurus roddi Ufudd-dod dibechod i Gyfraith Dduw. *Canys nid oes dyn cyfiawn ar y ddaear, a rhwng ddajoni, ac ni phecha.* Preg. vii. 20.

Cw. Beth yw Gofynniad neu Ammod y Cyfammod Grâs?

Att. Ffydd yn gweithio Edifeirwch ac Ufudd-dod newydd. Canys, *Heb ffydd nid ellir rhyngu bodd Duw.* — *Ac, Heb edifeirwch, nyni oll a ddifethir.* — *A, Digofaint Duw a ddarw ar blant yr anufudd-dod.* Hebr. xi. 6. Luc xiii. 3. Eph. v. 6.

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng Ufudd-dod newydd y Cyfammod Grâs, ac Ufudd-dod y Cyfammod Gweithredoedd?

Att. 1. Ufudd-dod perffaith, llwyr-ddibechod, a ofynnir yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr Ufudd-dod gwirioneddus, cymmeradwy trwy Ffydd, er fod amherffeithrwydd ynddo, a ofynnir yn y Cyfammod Grâs. 2 Cor. viii. 12.

2. Ufudd-dod trwy nerth naturjol dyn ei hunan, a ofynnir yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr trwy'r Grâs a brynodd Crist, y cyflawnir Ufudd-dod y Cyfammod Grâs. *Phil. iv. 13. Joan xv. 5.*

3. Trwy Ufudd-dod perffaith, yr oedd Cyfiawnhâd Dyn yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr trwy Ffydd, y mae Cyfiawnhâd yn y Cyfammod Grâs. *Megis y credodd Abraham i Dduw; ac y cyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.* Gal. iii. 6, 11.

Cw. Pa ham y gelwch ef yn Ufudd-dod newydd?

Att. 1. Am ei fod oddi wrth Fywyd newydd yn yr Enaid, ag oedd o'r blaen yn farw mewn Pechod. *A chwithau a fywbaodd efe, pan oeddych feirw mewn camweddu a phechodau.* Eph. ii. 1.

2. Am ei fod oddi wrth Egwyddor newydd; sef, o Serch duwjol,

duwjol, a Chariad i Dduw. *Canys y mae cariad Crist yn ein cymmell ni.* 2 Cor. v. 14.

3. Am mai mewn Modd newydd y cyflawnir yr Ufudd-dod hwn: fef, yn ysbrydol, a thrwy Ffydd yng Nghrist; nid yn ffurfiol, ac yn hunanhyderus. *Fel y gwasanaethom mewn newydd-deb ysbryd, ac nid yn bender y llythyren.* Rhuf. vii. 6.

Cw. Pa fodd y mae hwn yn Gyfammod Grâs, fef yn Gyfammod *rhâd*, pan y mae Gofynniad ac Ammodau ynddo?

A. 1. Am mai yn rhâd, ac yn llwyr-ddihaeddiant, y rhoddodd Duw y Cyfammod hwn i'w Bobl, a'r cwbl ag fydd ynddo. *Megis y dywedodd Duw; Caraf bwynt yn rhâd: canys trôdd fy nâg oddi wrthunt.* Hos. xiv. 4.

2. Am nad oes Haeddiant mewn Ffydd, yr Ammod y mae Duw yn ofyn; a Duw ei hun hefyd fydd yn ei rhoddi i'w Bobl yn rhâd. *Canys trwy râs yr ydych yn gadwëdig, trwy ffydd; a hynny nid o bonoch eich hunain: rhôdd Duw ydyw.* Eph. ii. 8.

Cw. A ydyw y Cyfammod Gweithredoedd a'r Cyfammod Grâs yn gyffelyb mewn dim?

Att. Maent yn gyffelyb yn y pum peth hyn.

1. Yr un yw Awdwr y ddau Gyfammod; fef, Duw.

2. I'r un Diben y mae'r ddau; fef, er Gogoniant i Dduw.

3. Ynghylch yr un peth, fef am Fywyd, y mae'r ddau.

4. Mae Rhwymedigaeth yn y ddau i ddilyn Sancteiddrwydd.

5. Mae Ammodau, Addewidjon, a Bygythion, yn perthyn i'r ddau. *Fer. xi. 3. xxxiv. 18, 20.*

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng y ddau Gyfammod?

Att. 1. Adda oedd ein Pen cyfammodol yn y Cyfammod Gweithredoedd, trwy'r hwn y'n llygrwyd ac y'n collwyd ni: eithr Crist yw ein Pen cyfammodol yn y Cyfammod Grâs, trwy'r hwn y'n sancteiddir ac y'n cedwir ni. *O blegid megis yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hefyd yng Nghrist y bywheir pawb.* 1 Cor. xv. 22.

2. Ammod a Gofynniad y Cyfammod Gweithredoedd oedd, Ufudd-dod dibechod; eithr Ammod y Cyfammod Grâs yw, Ffydd yn gweithio Edifeirwch ac Ufudd-dod Efangylaidd. *Crêd yn yr Arglwydd Jesu Grist, a chadwedig fyddi.* Act. xvi. 31. Gal. iii. 11. Rhuf. iii. 22, 23, 28.

3. Yr oedd y Pechod lleiaf yn dwyn Damnedigaeth, yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr fe wahoddir y Pechadur-jaid

jaid mwyaf i gael Jechydwriaeth trwy Ffydd, yn y Cyfammod Grâs. *Deuwch yr awr hon, ac gymresymmwon, medd yr Arglwydd: 'Pe byddai eich pechodau fel 'sgarlad, ânt cyn wynnued a'r eira; pe cochent fel porphor, byddant fel gwlan.* Esay i. 18.

4. Yr oedd Parhâad Dŷn, yn y Cyfammod Gweithredoedd, yn fefyll ar ei Ewyllys ei hun; eithr fe roddir i ni Sicrwydd mwy, am ein Parhâad, yn y Cyfammod Grâs. *Canys yr Arglwydd a ddywaid, Mi a wnâf â bwynt gyfammod tragywyddol, na throaf oddi wrthunt, heb wneuthur lles iddunt; a mi a osodaf fy ofn yn eu calonau, fel na chilioont oddi wrthyf.* Jer. xxxii. 40. Joan x. 27—29. 1 Joan ii. 19. 2 Dim. ii. 19.

5. Yr oedd Dŷn yn rhwym wrtho ei hun, yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr y mae Crist yn rhwym gyd â ni, yn y Cyfammod Grâs. *Sef, yn Fechnydd drosom, ac yn Gyfryngwr rhyngom a Duw.* Hebr. vii. 22. ix. 15.

6. Cyflawnder Duw yn bennaf a ddanghosir allan yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr y mae Duw yn dangos ei Drugaredd yn bennaf yn y Cyfammod Grâs, ynghyd â'i Gyflawnder hefyd. *Joan iii. 16. 1 Joan iv. 9, 10.*

7. Cyn Cwmp Dŷn i Bechod, y gwnaed y Cyfammod Gweithredoedd, am Barhâad o'r Bywyd oedd ganddo; eithr yn ôl y Cwmp, yr amlygwyd y Cyfammod Grâs, am Adferiad o Fywyd tragywyddol ar ôl ei golli. *Gen. ii, a iii.*

Cw. Pa lun y gwnaethpwyd y Cyfammod Grâs?

Att. Pan ragwelodd Duw holl Ddynolryw yn golledig, trwy Droseddiad Adda o'r Cyfammod Gweithredoedd; efe a welodd yn dda i roddi Crist ei Fâb yn Gyfammod newydd i ni. *Canys Duw a ddywedodd wrtho, Rhoddaf di yn Gyfammod pobl, ac yn Oleuni cenbedloedd.—Gwnaethym ammod â'm Hetboledig. Cadwâf iddo fy nbrugaredd yn dragywydd; a'm cyfammod fydd sicr iddo.* Esay xlii. 6. Salm lxxxix. 3, 28.

Cw. Ym mha ystyr y mae Crist yn Gyfammod i ni?

Att. 1. Crist yw y Sylfaen ar ba un y feiliwyd y Cyfammod. *Sylfaen arall ni's gall neb ei osod, heb law yr un a osodnyd; yr hwn yw, Jesu Grist.* 1 Cor. iii. 11.

2. Crist yn unig, yn ein natur ni, a gyflawnodd y Cyfammod Gweithredoedd drosom, ac a dalodd Jawn am ein trofodd ni o hono. *Yr hwn a osododd Duw yn jawn, trwy ffydd yn ei waed ef.—Fel y cyflawnid cyflawnder y ddeddf ynnom ni.* Rhuf. iii. 25. viii. 4.

3. Trwy

3. Trwy Grift yn unig y'n gelwir ni i'r Cyfammod Grâs, yn ôl Arfaeth Duw. *Tr hwn a'n hachubodd ni, ac a'n galwodd â galwëligaeth sanctaidd; nid yn ôl ein gweithredoedd ni, ond yn ôl ei arfaeth ei hun a'i râs, yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Jesu, cyn dechrau'r byd.* 2 Dim. 9. 1 Cor. xv. 22. Salm lxxxix. 19.

4. I Grift y gwnaeth Duw holl Addewidjon y Cyfammod Grâs. *Megis y dywedodd Duw wrth Abraham; I'th Hîd di; yr hwn gw Crist.—Ynndo ef y mae holl addewidjon Duw yn Ie, ac yn Amen.* Gal. iii. 16. 2 Cor. i. 20.

5. Crist yw y Gwreiddyn, oddi wrth ba un y mae holl Freintiau y Cyfammod Grâs yn dyfod. *Efe yw Angel, a Chyfringwr y cyfammod: a Christ hefyd yw Cyflawnder yr holl drugareiddau a'r bendithion a gynhwysir ynndo. O bledid rhyngodd bodd i'r Tâd drigo o bob cyflawnder ynndo ef.* Dad. xxii. 16. Mal. ii. 1. Hebr. vii. 22. ix. 15. Col. i. 19.

6. Crist yw ein Pen ysbrydol yn y Cyfammod Grâs. *Oddi wrth yr hwn y mae Grâs yn dyfod, ag sy'n tywys i sancteiddrwydd a bywyd tragrwyddol; megis y mae llygredd yn deillio oddi wrth Adda, ein pen naturjol yn y cyfammod gweithredoedd, ag sy'n tywys i bechod a marwolaeth dragrwyddol.* Eph. iv. 15, 16.

7. Crist, ein Pen ysbrydol yn y Cyfammod Grâs, a ddi-ddedfodd drofom yn gwbl-gyfattedbol i'r holl effeithiau drwg a ddaeth o Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd, i'n gwaredu ni oddi withunt.

Cw. Pa lun y dioddefodd Crist yn gyfattedbol i'r effeithiau drwg a ddaeth o Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd?

Att. 1. Lle yr anufuddhaodd Adda, ac yr aeth yn gnawd pechadurus, trwy dorri y Ddeddf a roddasai Duw iddo: *Duw a ddanfonodd ei Fâb ei hun yng nghyffelybiaeth cnawd pechadurus; ac am bechod a gondemniodd bechod yn y cnawd: fel y cyflawnid cyflawnder y ddeddf ynnom ni.—Efe a wnaethpwyd dan y ddeddf, fel y prynai efe y rhai dedd dan (gondemniad) y ddeddf.* Rhuf. viii. 3, 4. Gal. iv. 4, 5.

2. Lle daeth amrywiol boenau llafurus, a chwysu, a llawer o ofidiau athrist jawn a doluriau, arnom, yn y byd ymma, trwy Droseddiad y Cyfammod Gweithredoedd; Crist, am hynny, a oddefodd lawer o Boen a Diffyg. *Gŵr gofidus ydoedd, a chynnefin â dolur. Trwy lasur ei enaid yr aeth efe yn athrist hyd angau; a'i chwys ef oedd yn disgyn ar y ddaear*

ddaeear fel defnynnau gwaed. Esay liii. 3, 11. Math. xxvi. 38. Luc xxii. 44.

3. Lle y'n darostyngwyd ni yn ddirfawr, ac yr aethom yn ddirmygus, trwy Drosfeddiad y Cyfammod Gweithredoedd; wele, Crist a gymmerodd ei wneuthur felly drosom. *Dirmygedig oedd, a diystyras o'r gwŷr.—Efe a'i dibrisiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwâs.—Efe a ymostyngodd i'w eni o wraig, ac a wnaethpwyd dan y ddeddf.* Esay liii. 3. Phil. ii. 7. Gal. iv. 4.

4. Lle y daeth Melldith Dduw ar y ddaear hon, fel y tyfai drain o honi i'r rhai a'i llafuriant, trwy Drosfeddiad y Cyfammod Gweithredoedd; wele, Crist a goronwyd â drain; *ac a'n llwyrbrynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith drosom.* Math. xxvii. 26, 29. Gal. iii. 13.

5. Lle yr oedd Balchder cywilyddus ein Rhieni cyntaf yn fawr jawn yn Nhrosfeddiad y Cyfammod Gweithredoedd, trwy chwennych i fod fel duwjau; Crist a ddioddefodd *Warth a Gwradwydd* cywilyddus jawn o'i blegid. Canys, *efe a gafodd ei watwor, a'i gernodio, a phoeri yn ei wyneb.—Ei gorph a roddodd i'r curwyr, a'i gernau i'r rhai a dynnai'r blew: ni chudliodd ei wyneb oddi wrth wradwydd a phoeredd.* Math. xxvi. Esay l. 6.

6. Lle yr aeth ein Rhieni cyntaf yn noethion, pan ddiosgwyd hwynt o Wisg eu Harddwch, *sef Delw Dduw*, trwy Drosfeddiad y Cyfammod Gweithredoedd; wele, Crist a ddiosgwyd o'i Wisgoedd; ei Ddillad a gymmerwyd oddi wrtho: a thrwyddo ef y'n dilladir ni â *gwisgoedd jechydwrjaeth; fel nad ymddangoso gwarth ein noethder.* Math. xxvii. 28, 35. Dad. iii. 18.

7. Lle yr aethom ni oll yn weinjon, yn ddall, ac yn ffôl, yn halogedig, a than Farn Angau a Chondemniad, trwy Drosfeddiad y Cyfammod Gweithredoedd; Crist yw ein Nerth, a'n Goleuni, a'n holl Jechydwrjaeth. *Efe a wnaethpwyd i ni gan Dduw, yn Daoethineb, yn Gyfiawnder, yn Sanŷteiddrwydd, ac yn Brynedigaeth.—Gan fod yn usudd byd angau, ie angau'r groes. I'r Diben ymma y rhoddwyd Crist yn Gyfammod i ni.* *Salin* xxvii. 1. 1 Cor. i. 30. Phil. ii. 8.

Cxx. Pa ham y rhoddwyd Crist yn Gyfammod i ni?

Att. 1. Am i Dduw artaethu y Cyfammod Grâs er Tragwyddoldeb; ac nid oedd neb y pryd hynny ond Crist i roddi

Addewid

Addewid y Cyfammod iddo. *Tr hon a addawödd y digelwyddog Dduw, cyn dechrau'r byd.* Dit. i. 2. Hebr. xiii. 20.

2. Am nad oedd neb ond Crist i gymmeryd ymmaith ein Trosedd ni o'r Cyfammod Gweithredoedd. *Ese a archollwyd am ein camweddau ni; ese a ddrylliwyd am ein hanwiredau ni: cosbedigaeth ein heddwch ni oedd arno ef; a thrwy ei gleisiau ef y jachäwyd ni.* Esay liii. 5. lxiii. 3, 5. Gal. iii. 13.

3. Fe wnaethpwyd y Cyfammod Gräs â Christ, ac â nin-nau trwyddo ef, fel y byddai ein Jechydwiäeth ni yn rhad ac yn sicr. *Ac nid o'n gwaith ein hunain, nac yn anser-gennol, fel yn y Cyfammod Gweithredoedd. Nid o weithredoedd; fel nad ymfrostiai neb.—Am hynny o ffydd y mae; fel y byddai yn ôl gräs, ac fel y byddai'r addewid yn sicr.* Eph. ii. 9. Rhuf. iv. 16.

Cw. Pa bryd yr amlygwyd Crist, a'r Cyfammod Gräs, i Ddŷn?

Att. Yn ebrwydd ar ôl i Adda dorri'r Cyfammod Gweithredoedd. Canys Duw a ddywedodd wrth y Sarph a'i hudodd ef trwy'r Wraig, *Gelynäeth a ofodaf rhyngot ti a'r wraig, a rhwng dy bâd di a'i Hâd hitbau: ese a yssiga dy ben di, a thithau a yssiga ei sawdl ef.* Gen. iii. 15.

Cw. Beth a fynegir ymma am Grist?

Att. Tri pheth.

1. Ei Gnewdoläeth ef; sef, y byddai iddo gymmeryd arno y natur ddynol, a'i eni o Wraig. Canys, *Had y Wraig y gelwir ef; nid, Hâd y Gŵr: o blegid mai o Forwyn bur, wedi ei dyweddio i fod yn Wraig, ac heb adnabod Gŵr, y ganed Crist.* Esay vii. 14. Math. i. 18.

2. Fe fynegir ymma am Ddiodesfaint Crist, yn ei Natur ddynol, dros ein Pechodau ni. Canys Duw a ddywaid, y byddai i'r Sarph *yssigo ei sawdl ef.*

3. Fe fynegir ymma am Oruchafiaeth Crist; y byddai iddo ef *yssigo pen* y Sarph: sef, distrywio grym a chyfrwyf-dra Satan, a'i holl lywödraeth ef. i *Joan* iii. 8.

Cw. Pa lun yr amlygwyd y Cyfammod Gräs ar ôl hynny?

Att. 1. Duw a gadarnhaodd y Cyfammod Gräs â Noa, pan oedd y *Diluw* yn dyfod ar yr hên fyd. Gen. vi. 18.

2. Fe amlygodd Duw y Cyfammod Gräs ar ôl hynny yn helaeth i *Abraham*; gan addaw Genedigaeth Crist o'i lwynau ef, i fod yn Fendith i holl genhedlaethau y ddacar.

Ac

Ac a roddodd yr Enwaediad iddo, yn Sêl o'r Cyfammod. Gen. xvii. xxli. 18. Aët. iii. 25, 26. Gal. iii. 8, 9.

3. Duw a adnewyddodd y Cyfammod wedi hynny i Bobl *Isräel*, yn amser *Moses*, pan ddaethant allan o wlad yr *Aipht*. *Ac a roddodd iddunt Oen y Pasg, yn Sêl arall o hono.* Deut. iv. 11—13. xxix. 10, &c.

4. Fe amlygodd Duw y Cyfammod yn helaethach eilchwyl, yn amser y Brenin *Dafydd*. *A'r Cyfammod hwn oedd ei holl gyffur ef, yn ei oriau diweddas, pan oedd efe yn marw.* 2 Sam. xxiii. 5.

5. Fe roddodd Ysbryd Duw, trwy'r Prophwydi ar ôl hynny, Amlygiad ychwaneg o'r Cyfammod Grâs i Bobl *Isräel*, er Cyffur iddunt yng Nghaethiwed *Babilon*. Jer. xxxii. 37, &c. Ezec. xxxvi. 22, &c.

6. Yng Nghyflawnder yr Amser, pan ddaeth Crist i'r byd, fe amlygwyd y Cyfammod Grâs, yn Athrawjaeth yr Efyngyl, yn eglurach nag erioed o'r blaen.

Cw. Ai yr un fath yw y Cyfammod Grâs yn awr a chynt?

Att. 1. Mae y Cyfammod Grâs, yn ei Sylwedd, yr un yn awr a chynt: canys Crist oedd y Cyfryngwr, a Ffydd oedd yr Ammod o Fywyd ynddo, o'r dechreuad; ac felly y mae etto. Gal. iii. 15, 17.

2. Er bod Sylwedd ysbrydol y Cyfammod Grâs yr un bob amser; er hynny fe newidiwyd Gweinidogaeth, sef Goruchwiliaeth y Cyfammod, dan y Testament newydd, pan ddaeth Crist i'r byd.

Cw. Ym mha beth y mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Grâs, yn y Testament newydd, yn gwahaniaethu oddi wrth yr Oruchwiliaeth o hono dan yr hên Testament?

Att. Fe'i gelwir wrth wahan Enwau. Canys, *Goruchwiliaeth y Cyfammod Grâs dan yr hên Testament, a elwir yr Hên Gyfammod, a'r Cyfammod Cyntaf; a'r Oruchwiliaeth o hono dan y Testament newydd, a elwir yn Gyfammod Newydd, a'r Ail Gyfammod, ac yn Gyfammod Gwell o herwydd ei fod yn well dan yr Efyngyl, nâ chynt yn yr Eglwys Fuddewig dan yr hên Testament.* Hebr. viii. 6.

Cw. Ym mha beth y mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Grâs yn well yn awr, nag yn yr Eglwys Fuddewig gynt?

Att. 1. Mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Grâs, yn awr yn fwy efnedig nâ chynt. Canys yr holl aberthau costfawr

a'r defodau trafferthus gynt, a ddiddymwyd. Gal. v. 1. Att. xv. 10.

2. Mae yn awr yn fwy eglur nâ chynt. Canys ystyr dywyll y cysgodau gynt, a wnaed yn olau dan yr Efengyl.—Yr hyn yn oesoedd eraill nid eglurwyd i feibjon dynjon, fel y mae yr awr hon wedi ei ddadguddio. Hebr. x. 1. Eph. iii. 5.

3. Mae yn awr yn fwy helaeth nâ chynt. Canys, nid un genedl yn unig, ses pobl yr Judderwon, a dderbynir dan yr Oruchwiliaeth bresennol o'r Cyfammod; eithr pareb a dwyllyfiant, o ba genedl bynnag y bônt. Marc xvi. 15. Rhuf. iii. 29.

4. Mae yn fwy sicr i olwg ein Ffydd ni. Canys, y pethau ag oedd yr holl Gysgodau a'r Prophwydoliaethau gynt yn rhagddangos, a gyflawnwyd; a Christ a orphennodd bob peth a berthyn i'n Fechydwrjaeth ni.

5. Mae yn cynnwys ynddo well Addewidjon nâ chynt. Sef, Addewidjon mwy ysbrydol, mwy helaeth, eglur, a sicr, am Fywyd tragwyddol; ac am Ysbryd Duw, i'n cymorth a'n diddanu. Hebr. viii. 6. Rhuf. viii. 33. Joan vii. 38, 39.

6. Mae Goruchwiliaeth y Cyfammod Grâs yn awr yn fwy sefydlog. Canys fe newidiwyd yr Oruchwiliaeth gynt, pan ddaeth Crist i'r byd; ond yr Oruchwiliaeth hon a saif, nes delo Crist i'r farn. Hebr. xii. 28. 2 Cor. iii. 11.

Cw. Pa ham y newidiwyd Goruchwiliaeth y Cyfammod Grâs er gwell, dan y Testament newydd?

Att. 1. Am nad oedd Eglwys Dduw gynt ond megis plant yneu mebyd; a phan ddél plant i gyflawnder oedran a dyall, y hysbyfir iddunt fwyaf o gyfrinach eu tâd, a'r etifeddiaeth a berthyn iddunt. Gal. iv. 1—7.

2. Yr oedd yn angenrheidiol i symmud ymmaith y Cysgodau ag oedd yn perthyn i Oruchwiliaeth y Cyfammod gynt, pan ddaeth y Sylwedd o honunt. Nid yr un Ordinadau ag oedd yn arwyddocâu fod Crist i ddyfod, fydd weddus wr ôl ei ddyfodjad. Hebr. vii. 12.

3. Yr oedd yn gynnwys i Grist, ein Harchoffeiriad mawr, pan ddaeth efe i'r byd, ddwyn gyd ag ef Oruchwiliaeth rhagorach o'r Cyfammod nag oedd o'r blaen, er Anghydedd a Gogoniant iddo. Hebr. viii. 6.

Cw. Pa fath yw y Cyfammod Grâs?

Att. 1. Mae yn Gyfammod *sanctiaidd*. Canys, y mae *Sancteidrwydd Duw* yn ymddangos yn fawr ynddo; a'r *di-ben o hono yw*, ein dwyn ni i fod yn *Bobl sanctiaidd*: mae yr holl *Ordinbadau*, a'r *Bobl*, a'r *ciwbl* a berthyn iddo, i gyd yn *sanctiaidd*. Luc i. 72.

2. Mae yn Gyfammod *goludog a manteisiol jawn*. Canys, y mae i ni *Hawl trwyddo yn Nuw*, a'i holl *Briodoliaethau*; ym *Mâb Duw*, a holl *Ddoniau'r Prynedigaeth*; yn yr *Ysbryd Glân*, a'i holl *Rasau*; yng *Ngofal Rhagluni-aeth Dduw*, a *Gweinidogaeth ei Angyljon ef*; ac yn holl *Addewidjon Duw*, a phob *Trugareddau a Bendithion*: fel na's dychon neb a adwaeno'r *Cyfammod hwn*, lai na ddywedodd *Fy holl jechydwrjaeth*, a'm holl *ddymuniad yw*. 2 Sam. xxiii. 5. 1 Cor. ii. 9. iii. 21—23.

3. Mae yn Gyfammod *tragywyddol*, heb derfyn iddo. *Oddi wrth Arfaeth dragywyddol Duw y daeth y Cyfammod hwn*: *Bendithion tragywyddol*, *Maddeuant a Heddwch tragywyddol*, *Llawenydd a Bywyd tragywyddol*, a gynhwysir ynddo. Salm cxi. 9.

4. Mae yn Gyfammod *Priodas*. *Trwy ba un y mae Undeb agosaf*, a'r *Cariad annwylaf*, rhwng *Duw a'r Bobl*; ac na ddichon dim ysgaru rhyngddunt a *Duw*, oddi eithr *godineb ysbrydol*; sef, *ymadaewiad ein calonau oddi wrtho*: canys nid yw pob bai a ffaeledd yn torri *Cyfammod Priodas*. Esay lxii. 5. Hof. ii. 19.

5. Mae yn Gyfammod *rhâd*. *Heb elw i Dduw oddi wrtho*; na chennym ninnau ddim *baeddiant o'r Drugaredd leiaf sydd ynddo*. *Duw a ddywedodd*, *Caraf hwy yn rhâd*: canys *trôdd fy nîg oddi wrthunt*. Esay v. 1—10. Hof. xiv. 4.

6. Mae yn Gyfammod *sicr*. Ni's gellir ei ddiddymu na'i gyfnewid byth. *Fel y gallom yn ddibryder obeithio am bob peth a addewir ynddo*. *Cyfammod fy bêdd ni sydd wedd yr Arglwydd*, sydd yn *trugarhau wrthyt*. Esay li. 10. Joan x. 28.

7. Mae yn Gyfammod *rhagorol*. Yn rhagorach ra'r *Cyfammod Gweithredoedd*, ac na hên *Oruchwiliaeth y Cyfammod Grâs*; ac yn rhagorach na'r *ciwbl* a fedr dŷn ddiwedud na dyall am dano. *Fel y mae yn 'sgrifennedig*; *welodd llygad*, ac ni chlywodd *clust*, ac ni ddaeth i gâl dŷn, y pethau a ddarparodd *Duw i'r rhai a'i carant*. 1 Cor. ii. 9.

Cw. I ba Bethau rhagorol y mae'r Cyfammod Grás yn gyffelyb?

Att. 1. Mae yn gyffelyb i *Baradwys*, neu *Ardl Elen*. Lle yr oedd pob Ffrwythau dymunol yn tyfu, a Phren y Bywyd yn y canol. Canys, Ffrwythau rhinweddus aneirif sydd yn y Cyfammod hwn; a Chrifft, ein Bywyd, yn Ben-naf ac yn Swm o'r cwbl.

2. Mae yn gyffelyb i *Arch y Cyfammod*. Lle yr oedd Llechau y Ddeddf, y Crochan Manna, a Gwialen Aaron, ynghadw; a'r Drugareddfa a'r Cerubjaid oddi ar hynay. Canys, yn y Cyfammod hwn y mae Crist, fel y Manna, yn Ymborth i'n Heneidiau; a Gweinidogaeth yr Efengyl, fel Gwialen Aaron, yn blaguro; y Gyfraith Foefol, a 'sgrifennwyd ar Lechau, yn Rheol o Ufudd-dod i ni; Trugaredd Dduw yng Nghrist, yn gorchguddio ein Trofedd, fel y Drugareddfa oddi ar y Llechau; ac Angyljon Duw, fel y Cerubjaid, â'u Hadenydd ar lêd, yn barod i weini i ni. *Hebr. ix. 4, 5.*

3. Mae yn gyffelyb i *Afon Dwfr y Bywyd*. Am yr hon y dywaid *Dafydd*, *fod ei ffrydiau yn llawenhâu dinas Duw*. Canys felly mae Grasau a Chyffuron y Cyfammod, yn tannu fel ffrydiau ysbrydol trwy holl Eglwys Dduw, i fywba'u a llonni pob aelod o honi. *Salm xlii. 4. Dad. xxii. 1.*

4. Mae yn gyffelyb i *Dŵr Libanus*. Neu Drysfordy, yn llawn Golud, a Gwisgoedd, ac Arfau. Canys, y Cyfammod a lenwir ag anchwiliadwy Olud Crist, y Trysor cuddiedig, i'w rhannu yn rhodd rhwng pechadurjaid; ac yno hesyd y mae Gwisgoedd Fechydurjaeth i'n dilladu, ac Arfogaeth Grás Duw i orchfygu y gelyn.

5. Mae yn gyffelyb i *Destament*, neu Lythyr Cymmun. Lle mae y Testamentwr yn rhoddi rhoddion mawrjon, heb bawlgan neb ynddint. Canys felly y mae Crist, o'i Ewyllys da, yn ei Destament hwn, yn rhoddi i ni yr holl Fendithion a berthyn i Fywyd tragwyddol, heb fod gennym bawlgan na baeddiant o ddim.

6. Mae yn gyffelyb i Gerbyd y Brenin Salomon, a wnaeth ef o goed Libanus, a'i byst o arjan, ei lawer o aur, ei lenni o borphor, a'i ganol a balmantwyd â chariad i ferched Jerusalem. Canys, y Cyfammod Grás yw Cerbyd y Brenin tragwyddol, i ddwyn adref ei Briod, yr Eglwys, atto ei hun i'r Nefoedd. Mae y Cyfammod hwn yn barhaus fel goed Libanus, yn gryf fel arjan, yn bur fel aur, a thae-

nelliad Gwaed Crist fel llenni o borphor ynddo, ac i gŷd yn llawn o Gariad. Can. iii. 9, 10.

7. Mae yn gyffelyb i *Arch Noa*. *Tm mba un yr achubwyd ef a'i deulu, pan ddaeth y Diluw i fodd y byd. Canys, yn y Cyfammod Grâs yn unig y mae Diogelwch rhag colledigaeth; ac yr achubir holl Deulu'r Ffydd, pan ddêl y Diluw tanllyd ar holl annurwylion y byd yn y Dydd olaf.*

Cw. Pa bethau yn neillduol a addewir i chwi yn y Cyfammod hwn?

Att. 1. Mae Duw ei hun yn addaw, bod yn Dduw ac yn Dâd i mi; ac y bydd efe yn Dduw i mi yn ei holl Briodoliaethau. Sef, yn *Dduw Hollalluog, Hollwybodol, Hollbreffennol; yn Dduw Grasol a Thrugarog, ac yn Dduw Angbyfnewidiol i mi, na's gellir ddiddymmu ei Gariad, na throï ei Glon oddi wrth yf byth.* 2 Cor. vi. 18. Jer. xxxi. 33. xxxii. 40. Esay liv. 10. Hebr. viii. 10. Mal. iii. 6.

2. Mae Duw yn addaw Crist i mi, yn ei holl Berthynafau, a'i Swyddau, a'i Briodoliaethau. *Yngbyd â'r holl Ddoniau a bwrcasodd; i'm cymhwyso i Gymmundebydd Duw, ac i Deyrnas Nefoedd.* 1 Cor. iii. 22, 23. Salm lxxviii. 18, 19. Eph. i. 3. 1 Cor. i. 30.

3. Mae Duw yn addaw ei Ysbryd Glân, i'm nerthu, a'm cynghoru, a'm diddanu, a'm sancteiddio oddi wrth fy holl halogrwydd pechadurus, a'm gwneuthur yn ufudd i holl Ewyllys Duw. *Ezec. xxxvi. 26, 27. Diar. i. 23.*

4. Mae Duw yn addaw Maddeuant cyflawn o'm holl bechodau; yngbyd â'r holl Freintiau mawrion eraill ag fy cydgerdded. Sef, *Cyflawnbâd, a Mabwysiad, a Dysodfkyderus ger bron Duw; a'r cyffelyb.* Hebr. viii. 12.

5. Mae Duw yn addaw, y bydd i mi gael fy nghyfraidd bob Trugareddau tymhorol. *A derbyn llês, ac nid dim niwaid, oddi wrth drallodau y byd. Ac yn addaw fy nerth â'i Râs, i orchfygu pob profedigaethau.* Math. vi. 33. Rhuf. viii. 28. 1 Cor. x. 13. 2 Cor. xii. 9.

6. Mae Duw yn addaw, fy ngwaredu oddi wrth y caethiwed blin o Ofn Marwolaeth, a Barn y Dydd olaf. *Hebr. ii. 14, 15. Rhuf. viii. 15.*

7. Mae Duw yn addaw i mi Adgyfodiad gogoneddus a ôl i mi farw, i fwynhau Bywyd tragywyddol mewn Gogoniant diddiwedd yn y Byd arall. *Joan. iii. 16.*

Cw. Beth a ystyriwch yn ychwaneg am y Cyfammod Grâs?

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu Cariad Duw, yn trefnu Cyfammod mor dda am Fywyd tragywyddol i mi. Canys, pob un o Berfonau y Drindod a wnaethant ran Cariad anfeidrol yn y Cyfammod hwn. Y Tad a'i lluniodd; y Mab a bwrcafodd Fendithion y Cyfammod; a'r Ysbryd Glân fydd yn eu selio ar ein Calonnau, ac yn ein dwyn i fod yn gyfrannog o honunt. Job vii. 17. Rhuf. viii. 31, 32.

2. Mi ddylwn ystyriaid, mor alarus yw bod heb ran yn y Cyfammod Grâs. Pwy na lefai, nad oes iddo unr rôl na rhan yn Llythyr Cymmun ei Dâd? Canys, nid oes i'r rhai fydd allan o'r Gyfammod ran na chyfran yn neb o Alderwadjon Duw, nac mewn dim a bwrcafodd Crist. Mae Porth y Nefoedd ynghau yn eu herbyn, a dinystr uwch eu pennau. Ac wele, mae Duw hefyd yn eu melltithio bwynt, am wrthod ei Gyfammod ef. Canys fel hyn y dywaid Arglwydd Dduw Israhel: Melltigedig fyddo'r gŵr ni wrendy ar eiriau'r cyfammod hwn. Jer. xi. 3. Eph. ii. 12. Dad. xxii. 15.

3. Mi ddylwn ystyriaid, na ddichon neb fod yn Bobl gyfammodol i Dduw, heb ddilyn Sancteiddrwydd: canys Cyfammod sanctaidd yw efe. Wrth yr amnuwjol y dywedodd Duw, Beth fydd i ti a fynegech ar fyneddfau, neu a gymmerech ar fy nghyfammod yn dy enau; gan dy fod yn casâu addysg, ac yn taflu fy ngeiriau i'th ôl? Salm l. 16, 17. 2 Cor. vii. 1. 2 Pedr i. 4.

4. Mi ddylwn ystyriaid, fod Cyffur a Diddanwch digonol yn y Cyfammod hwn i holl Bobl Dduw. Canys se ddichon pob un o honom ddywedud, Yr Arglwydd yw rhan fy etifeddiaeth i. Y llinynnau a syrthiasant i mi mewn lleoedd byfryd: y mae i mi etifeddiaeth dŷ.—Wele, Duw yw fy ffechydwrjaeth: gobeithiaf, ac nid ofnaf. Salm xvi. 5, 6. Esay xii. 2. 2 Sam. xxiii. 5. Salm l. 4, 5. Hebr. viii. 10, 12. Luc x. 20.

5. Mi ddylwn ystyriaid, mor echrydus yw bod yn dwyllodrus yn y Cyfammod: canys anudonjaeth gresynus yw, ag sy'n tynnu barnau trymmion, diymwared, a didosturi. Wrth y bobl a dorrasant y cyfammod, y dywedodd Duw, Wele fi yn dwyn drwg arnunt, yr hwn ni's gallant fyned oddi wrtho: yna y gwaeddant arnaf, ac ni wrandawâf bwynt.—Ie, mi a'u rhoddaf bwynt yn llaw eu gelynjon.—Dywedafant eiriau, gan dyngu anudon wrth wneuthur aiamod.—

A dygaf arnoch gledlys, yr bwn a ddial fy nghyfammod.
Jer. xi. 10, 11. xxxiv. 18—20. Hof. x. 4. Lef. xxvi. 25.

6. Mi ddylwn ystyriaid, mai trwy Grist y rhoddir Hawl o'r Cyfammod i ni: canys efe yw Swm a Chyflawnder y Cyfammod. *Gwaed Crist yw Gwaed y Cyfammod, trwy baw yn y prynwyd i ni ollyngdod oddi wrth golledigaeth a phechod; ac iddo ef y rhoddwyd yr holl Addewidjon sydd ynddo.* Zec. ix. 11. Gal. iii. 19.

7. Mi ddylwn ystyriaid, mai ymgyfammodi â Duw fydd fwyaf angenrheidiol o bob peth. *O blegid na ddichon y cwbl ag sydd yn y byd, na'r cwbl ag sydd mewn Crefydd befyd, lesbâu dim i'r rhai sydd allan o'r Cyfammod. Canys y maent heb Grist, yn ddiethriaid i wladwriaeth Israhel, ac yn efronjaid i ammodau yr addewid; heb obaith ganddunt, ac heb Dduw yn y byd.* Eph. ii. 12.

Cw. Pwy fydd mewn gwirionedd yn y Cyfammod Grâs?

Att. 1. Ni's gellir gwybod pwy ydynt wrth eu henwau, a ysgrifennwyd yn Llyfr y Bywyd. *Canys, Dirgeledigaethau sydd ei ddo'r Arglwydd; a'r pethau amlwg a roddwyd i ni.* Deut. xxix. 29.

2. Y mae Goruchwiliaeth y Cyfammod yn perthyn i bawb yn yr Eglwys weledig; a Galwâd cyffredinol i bawb, a ewyllysio, ddyfod i mewn iddo. *Gogwyddwch eich clust, a deuoch attaf; gwranderwch, a bydd byw eich enaid: a mi a wnâf gyfammod tragywyddol â chwi.* Esay lv. 3. Math. xi. 28, 29. Dad. xxii. 17. Joan iii. 16.

3. Y mae amryw Nodau yn perthyn i'r rhai a ddygwyd i'r Cyfammod Grâs mewn gwirionedd. *Ac y mae'r drws yn agored i dderbyn eraill i mewn, o's mynnant ddyfod tra fyddo Dydd Grâs yn parhau.*

Cw. Beth yw Nodau y rhai sydd yn y Cyfammod Grâs?

Att. 1. Hwyl a gawfiant Farn Angau ynddunt eu hunain, trwy Ddeddf y Cyfammod Gweithredoedd. *Sef, Golwg ar eu colledigaeth, ag sy'n peri iddunt ffoi am eu bywyd, i gymmeryd gafael yn y gobaith a osodwyd o'u blaen yng Nghrist, trwy'r Cyfammod Grâs; ac i lynnw wrtho, er gwaethaf pob rhwystrau.* Hebr. vi. 18. Rhuf. vii. 9. Phil. iii. 7. Math. x. 6.

2. Mae y Berthynas gyfammodol fydd rhyngddunt a Christ, yn ei wneuthur ef yn werthfawr ac yn annwyl iawn iddunt. *Maent yn gweled Doethineb a Gallu Duw ynddo;*

fel nad yw holl odidowgrwydd y byd hwn ond dom, mewn cymbariaeth iddo; er fod eraill yn ddiystyr am dano. 1 Cor.

i. 23, 24. 1 Pedr ii. 7. Phil. iii. 7, 8. Hebr. xi. 24—26.

3. Mae Cyfraith y Cyfammod yn 'sgrifennedig yn eu calonnau, i'w gwneuthur yn ufudd i Ewyllys Duw. Sef, *I arferyd yn barchus ei holl Ordinhadau, ac i rodio yn ei holl Ddeddfau ef yn ddiargyoedd.* Hebr. viii. 10. Ezech. xxxvi. 27. Salm cxix. 5. Luc i. 6.

4. Mae Cariad Duw yng Nghrist, a amlygir yn y Cyfammod, yn tynnu eu Serch a'u Hiraeth ar ôl Duw. *Ac yn gwneuthur eu hufudd-dod iddo yn hoff ac yn esmwyth.* Salm lxxiii. 25. xl. 8. 1 Joan v. 3.

5. Maent yn gwafanaethu Duw a'i addoli yn ysbrydol; nid yn ffurfiol, fel eraill: ac yng Nghrist yn unig y mae holl hyder eu Ffydd a'u Gorfoledd hwy. *Heb ymdliried mewn dim a welont eu hunain, eithr yng Nghrist yn unig.* Joan iv. 24. Phil. iii. 3. Rhuf. x. 4.

6. Mae Ysbryd Duw, yn ôl Addewid y Cyfammod, ynddunt; sef, Ysbryd Crist, Ysbryd Grâs a Gweddiau, Ysbryd Mabwyfiad, yn llefain, *Abba, Dâd*, yn eu calonnau. *Ysbryd grâs, a nerth, a phwyll, i'w diddanu, a'u dysgu, a'u nerthu, i fyw ac i farw iddo ef.* Ezech. xxxvi. 27. 1 Cor. vi. 17. Zec. xii. 10. Rhuf. viii. 15, 16. xiv. 8. Efsay xlv. 3.

7. Mae Grâs y Cyfammod yn eu tynnu oddi wrth annuwjoleb a chwantau bydol, i fyw yn sobr, yn gyfiawn, ac yn dduwjol. *Ac i ddisgryl (er cyssur iddunt ym mhob gorthrymder ac adfyd) am y Gobaith gwynfydedig ag sydd ar eu medr yn Ymddanghosiad Crist.* Dit. ii. 11—13. Rhuf. v. 2. viii. 18.

Cw. Pa lun y mae dyfod i'r Cyfammod Grâs?

Att. Trwy Ysbryd Crist yn fy nerthu i dderbyn Crist yn Waredwr, ac yn Arglwydd; i gredu ynddo, ac i ymofwng iddo, ym mhob peth. *Yr hwn a gynhygir yn rhâd ac yn ddihaeddiant i'r mwyaf a'r gwaethaf o bechadurjaid.* Efsay i. 18. 1 Dim. i. 15, 16.

Cw. Pa ham mai trwy dderbyn Crist y mae dyfod i'r Cyfammod?

Att. 1. Am mai yng Nghrist y mae holl Gyflawnder y Bendithion a addewir yn y Cyfammod hwn, a Chyflawnder y Grâs i gyflawnu Ammodau y Cyfammod. *Canys, Crist sydd bob peth, ac ym mhob peth. Yr hwn sydd yn cyflawnu*

oll yn oll. Col. iii. 11. Eph. i. 23. Col. i. 19. ii. 9. Joan i. 16. iii. 35.

2. Am mai trwy ein Hundeb â Chrif, y gwneir ni yn gyfrannog o holl Freintjau y Cyfammod. *Tr ydych chwio hono ef yng Ngbrist Jezu, yr hwn a wnaethpwyd i ni gan Dduw yn Ddoethineb, ac yn Gyfiawnder, ac yn Sancteiddrwydd, ac yn Brynedigaeth.* 1 Cor. i. 30. Rhuf. viii. 32.

3. Am nad oes un ffordd arall i 'Stad o Jechydwriaeth, ond trwy Grif yn unig. *Fel y dywaid Crist ei hun; Myfi yw y Drws: o's â neb i mewn trwof fi, efe a fydd cadwedig.* Joan x. 9. xiv. 6.

Cw. Pa ham y rhoddir Addewidjon Jechydwriaeth trwy Gyfammod?

Att. 1. Er mwyn deffroi ac annog dynjon i 'w ceisio. *Canys, Pa fodd y gallem geisio, oni buasai fod Duw wedi ymgysammodi i rodli?* 2 Sam. vii. 27.

2. Er mwyn i Ffyddlondeb a Gwirionedd Dduw ymddangos yn ogoneddus, yn ei Waith yn cyflawnu Addewidjon ei Gyfammod. *Deut. vii. 9. 1 Bren. viii. 23. Rhuf. xv. 8, 9.*

3. Er mwyn gosod ychwaneg o Anrhydedd ar ei Bobl. *Canys, Pa genhedlaeth ar wyneb y ddaear mor anrhydeddus ac ardderchog, a'r rhai y mae Duw yn gymmeryd yn Bobl iddo ei hun trwy gyfammod!* Deut. xxvi. 18, 19. 1 Cron. xvii. 21, 22.

4. Er mwyn dod i ar ei Bobl ychwaneg o Rwymedigaeth i rodio yn ffyddlon yn Ffordd yr Arglwydd. *Canys, Nid peth bychan yw, torri Cyfammod â Duw.* Gen. xvii. 7, 9. Ezec. xx. 37. Jer. xiii. 11.

5. Er mwyn ychwaneg o Sicrwydd Ffydd a Chyffur i 'w Bobl, yn erbyn amheuan ac ofnau. *Canys, Ni thyr Duw ei Gyfammod byth.* Hebr. vi. 17—19. x. 23. 2 Cron. xxi. 7.

Cw. Pa ffordd y mae Duw yn sicrhau ei Gyfammod?

Att. 1. Trwy ei Air, a'i Lw. *Fel trwy ddau beth di-antecad, yn y rhai yr oedl yn ammhossibl i Dduw fod yn gelwyddog, y gallem ni gael cyffur cryf.* Hebr. vi. 18.

2. Trwy Waed a Mechniaeth Crist. *Canys, am ei Bobl gyfammodol y dywedodd Crist, Tr ydwyf yn rhoddi iddunt fywyd tragywyddol; ac ni chyfrgollant byth, ac ni ddwg neb hwynt allan o'm llaw i.* Joan x. 28.

3. Trwy Seliad ac Ernes yr Ysbryd Glân. *Tr hwn fydd*

yn ein cadarnhau ni gyd â chwi yng Nghrist, ac a'n benneiniodd ni, yw Duw: yr hwn hefyd a'n seliodd, ac a roes ernes yr Ysbyrd yn ein calonau. 2 Cor. i. 21, 22. Eph. i. 13, 14. iv. 30.

4. Trwy Anghyfnewidioldeb Duw ei hun. Canys myfi yr Arglwydd ni'm newidir: am hynny ni ddifethwyd chwi, meibjon Jacob. Mal. iii. 6.

5. Trwy y Sacramentau, a appwyntiodd Crist yn ei Eglwys yn Seliâu o'r Cyfammod.

Cw. Pa Sacramentau oedd yn Seliâu o'r Cyfammod, yn Eglwys Dduw yn y dyddiau gynt, cyn dyfod Crist i'r byd?

Att. 1. Fe ordeiniodd Duw Arwyddjon cyffelyb i Sacramentau, i'n Rhieni cyntaf ym Mharadwys: canys yr oedd y Pren yng nghanol yr Ardd, yn Arwydd o Fywyd; a Phren Gwybodaeth Da a Drwg, yn Arwydd o Farwolaeth. Gen. ii.

2. Fe ordeiniodd Duw, ar ôl hynny, ddau Sacrament, yn yr Eglwys *Juddewig*; sef, *Enwaediad*, ac *Oen y Pasg*.

Cw. Pa fawl Sacrament a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys?

Att. Dau yn unig, megis yn gyffredinol yn angenrhaid i Jechydwrjaeth; sef, Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ynghylch y Sacramentau hyn?

Att. Pum peth.

1. Awdwr y Sacramentau; sef, Crist. Efe a'u bordeiniodd: y rhai gan hynny a'u hesgeulusant, ydynt yn dirmygu Crist, ac yn anafudd iddo. Dit. i. 16.

2. Nifer y Sacramentau; sef, dau. Ac, am hynny, cyseiliorni cywilyddus yw saith Sacrament y Pabyddjaid.

3. Enwau y Sacramentau; sef, Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.

4. Angenrheidrwydd y Sacramentau tu ag at Jechydwrjaeth. Ac, am hynny, mae y rhai a'u hesgeulusant, yn esgeuluso eu Jechydwrjaeth eu hunain. Hebr. ii. 3.

5. Ym mha ystyr y maent yn angenrheidjol i Jechydwrjaeth; sef, yn gyffredinol, nid yn anhepcorol: gan nad yw

yn ammhossibl i fod yn gadwedig hebddunt, pan nad ellir eu cael; fel y Lleidr edifeiriol ar y groes.

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng Sacramentau yr Efengyl, a Sacramentau yr Hên Destament?

Att. Yr un yw Awdwr y ddau; fef, *Duw*. Eithr,

1. Nid yr un yw eu Defnydd. *Enwaediad*, ac *Oen y Pasg*, oedd gynt; eithr *Bedydd Dwfr*, a *Bara a Gwin*, yw y Sacramentau yn awr.

2. I genedl yr *Judderwôn*, y rhoddwyd y Sacramentau gynt; eithr Sacramentau yr Efengyl, a roddir i bob cenedl a gyfammodant â *Duw*.

3. Y Sacramentau gynt, oeddynt yn Arwyddjon o Grift i ddyfod; eithr Sacramentau yr Efengyl, ydynt Arwyddjon o Grift wedi dyfod i'r byd.

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng Gair *Duw* a'r Sacramentau?

Att. 1. Mae Gair *Duw* i'w weini i bawb; eithr y Sacramentau a ddylid eu gweini yn unig i Deulu y Ffydd.

2. Mae Gair *Duw* yn mynegu Pethau ysbrydol i'n clustiau; ond y mae'r Sacramentau yn portreïadu Pethau ysbrydol, trwy Arwyddjon gweledig, o flaen ein llygaid ni.

3. Mae Gair *Duw* yn hysbyfu i ni Gyfammod ac Addewidjon *Duw*; eithr y mae'r Sacramentau yn eu sicrhau fel Seliâu: canys Seliâu y Cyfammod ydynt.

Cw. Pa beth yr wyt ti yn ei ddyall wrth y gair hwn, *Sacrament*?

Att. Yr wyf yn dyall Arwydd gweledig oddi allan o Râs ysbrydol oddi fewn, a roddir i ni; yr hwn a ordeiniodd Crist ei hun, megis Modd i ni dderbyn y Grâs hwnnw trwyddo, ac i fod yn Wyfl i'n sicrhau ni o'r Grâs hwnnw.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ymma?

Att. Tri pheth. 1. Ystyr y gair *Sacrament*. 2. Pwy a'i hordeiniodd; fef, Crist. 3. I ba Ddiben.

Cw. Beth yw ystyr y gair *Sacrament*?

Att. 1. *Sacrament* oeddyd gynt yn galw *Lifrai* Gweision Arglwyddi, i wahaniaethu rhyngddunt hwy a dynjon eraill. Ac felly mae y Sacramentau yn gwahaniaethu rhwng Gweision Crist a phobl y byd.

2. *Sacra-*

2. *Sacrament* oeddyd gynt yn galw y *Gwyfl* i ateb Cwyn mewn Cyfraith, am wneuthur y Matter yn dda yn Llŷs y Barnwr. *Felly mae y Sacramentau yn Wyfl neu Sicrwydd o Ffyddlondeb Crist i ateb drosom ni yn Llŷs y Nefoedd, ac i wneuthur ein bachos yn dda ger bron Duw.*

3. *Sacrament* a elwyd *Llw Milwr*, am fod yn ffyddlon i'w Bentywyfog mewn Rhyfel. *A thrwy y Sacramentau yr ydym ni yn myned dan Lw y Cyfammod, am fod yn Filwyr ffyddlon dan Faner Crist, yn erbyn pechod, y byd, a'r cythraul.*

Cw. Beth a ystyriwch ynghylch mai Crist yw'r Awdwr a ordeiniodd y Sacramentau hyn?

Att. Tri pheth.

1. Mai Crist yw ein Pennaeth a'n Brenin, i'r hwn yn unig y perthyn i appwyntio yr Ordinhadau, a'r Drefn a welo efe yn dda, yn ei Eglwys ei hun. *Eph. i. 22.*

2. Mai gan Grift yn unig y mae Gallu i fendithio yr Ordinhadau a ordeiniodd efe er Llës i ni. *Math. xxviii. 18.*

3. Nad oes i neb lyfeli Ordinhadau Crefydd o'u dychymmyg eu hunain; nac esgeuluso y rhai a ordeiniodd Crist. *Dan berygl o dynnu ar eu pennau y cyfryw Farn echrydus, ag y mae'r fath Ryfeg yn haeddu. Dad. xxii. 18.*

Cw. I ba Ddiben yr ordeiniodd Crist y Sacramentau?

Att. 1. I fod yn Arwyddion gweledig oddi allan o Râs ysbrydol oddi fewn. *Fel na byddom hwyrfrydig i gredu Addewidjon Duw am y pethau a berthyn i Fywyd tragwyddol. Joan xx. 27. Jago i. 6, 7.*

2. I fod yn Foddion i dderbyn Grâs trwyddunt. *Canys, ni ddichon yr Ordinhadau a gyffegrodd Crist, lai nâ bod yn llesol i barwb a'u harferant yn barchus. Esay xii. 3.*

3. I fod yn Wyfl i'n sicrhau o'r Grâs hwnnw. *Fel y nef-aom at Ordinhadau Crist, mewn llawen sicrwydd ffydd, heb ammau dim. Hebr. x. 22, 23.*

Cw. Pa fawl rhan y fydd mewn Sacrament?

Att. Dwy: yr Arwydd gweledig oddi allan, a'r Grâs ysbrydol oddi fewn.

Cw. Beth a ddysgwch oddi wrth hyn?

Att. 1. Nad oes i mi orphwys ar yr Arferiad o'r Ordinhadau

hadau oddi allan yn unig: canys, nid ydynt ond Arwyddjon neu Foddjon o Râs; nid y *Grâs* ei hun ydynt.

2. Nid oes i mi ddisgwyl am Râs ysbrydol oddi fewn, tra yr esgeuluswyf yr Ordinhadau oddi allan. *Canys, ni ddylai neb wahanu y pethau a gyffylltodd Duw.*

3. Y mae megis Corph ac Enaid i bob Ordinhâad; sef, Cyflawniad yr Ordinhadau oddi allan, a Chydweithrediad *Grâs* ysbrydol oddi fewn: ac ni ddylyd esgeuluso un o'r ddau.

Cw. Pa beth yw'r Arwydd gweledig oddi allan, neu'r Ffurf, yn y Bedydd?

Att. Dwfr: yn yr hwn y bedyddir un, *Yn Enw y Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid am Fedydd?

Att. 1. Mai y Sacrament cyntaf o'r Testament newydd yw Bedydd, a ordeiniodd Crist ei hun; na ddylyd ei arferyd yn ddibris, na'i esgeuluso. *Math. xxviii. 19.*

2. Mai trwy Fedydd y'n derbynir i mewn i Eglwys Crist; heb yr hyn nid oes i neb *Addewid* am Jechydwirjaeth. *Canys, Tr Arglwydd a chwanegodd beunydd at yr eglwys y rhai fyddent gadwedig. Aët. ii. 47.*

3. Nad oes i neb gael eu bedyddio ychwaneg nag un-waith. *Un Arglwydd, un ffydd, un bedydd, un Duw a Thâd oll. Eph. iv. 5, 6.*

4. Nad oes i neb fedyddio, ond Gweinidogjon Gair Duw: canys, iddunt hwy yn unig y rhoddodd Crist Awdurdod i weini y Sacrament hwn. *Math. xxviii. 16, 18, 19.*

5. Fod Bedydd yn gyffredinol yn angenrheidjol i Jechydwirjaeth: canys ni ordeiniodd Crist un Ordinhâad yn afreidjol. *A Christ ei hun bfyd a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddieithr geni dyn o ddwfr ac o'r Ysbryd, ni daichon efe fyned i mewn i deyrnas Duw. Joan iii. 5.*

6. Fod Bedydd, megis yr Enwaediad (yn lle pa un y daeth Bedydd) yn Sêl ac yn Arwydd o'r Cyfammod *Grâs*; i sicrhau i'n Ffydd Fendithion y Bywyd tragywyddol a addewir ynddo. *Fel nad oes gan y difedydd un Sêl nac Arwydd weledig am ran yng Nghyfammod Duw a Bywyd tragywyddol.*

Cw. Ai yn lle yr Enwaediad yr ordeiniodd Crist Fedydd?

Att.

Att. 1. Megis yr ordeiniodd Crist Swpper yr Arglwydd, yn lle Oen y Pasg; felly yn ddiammau yr ordeiniodd efe Fedydd hefyd, yn lle yr Enwaediad. *Canys, pe buasai Crist yn bwrw ymmaith yr Enwaediad heb un Ordinhâd yn ei le, fe fuasai diffyg; ac ni ordeiniodd Crist un arall yn lle yr Enwaediad, ond Bedydd yn unig.*

2. Mae yn addas fod dau Sacrament dan yr Efengyl, megis yr oedd dan y Gyfraith: un i'r Ffyddlonjaid mewn oedran; a'r llall i'w Plant, megis yr oedd yr Enwaediad i Blant yr *Juddewön*. *Onid nid oes un arwydd arall oll o Gariad a Chyfammod Duw i Blant, yn awr dan yr Efengyl, onid yw'r Bedydd yn perthyn iddunt yn lle yr Enwaediad.*

3. Mae y Bedydd wedi ei ordeinio i'r un gyffelyb wafa-naeth a'r Enwaediad; fef, i dderbyn y rhai a fo mewn oedran ar broffes eu Ffydd, a'u Plant hefyd gyd â hwynt. *Megis yr enwaedwyd ar Abraham ac Ismael ei fâb yr un dydd, ynghyd â holl dylwyth ei dy. Felly hefyd y rhai a fedyddwyd, hwyntwy a'u holl deulu a fedyddwyd gyd â hwynt yr un pryd. Gen. xvii. 26, 27. Act. xvi. 15, 33.*

4. Mae yr Ysbryd Glân yn galw Bedydd dan Enw Enwaediad. Sef, *Enwaediad* nid o waith llaw; hynny yw, nid fel yr Enwaediad a ordeiniodd Duw i'r *Juddewön* trwy *Foses*: eithr *Enwaediad* Crist; fef, *Bedydd*. Ac a elwir yn *Enwaediad* gan yr Apostol: o blegid mai hwn, fef *Bedydd*, a ordeiniodd Crist dan yr Efengyl, yn lle yr Enwaediad dan y Gyfraith. Col. ii. 11, 12.

5. Mae yr Enwaediad dan y Gyfraith, a'r Bedydd dan yr Efengyl, yn arwyddocâu yr un gyffelyb bethau. *Ac, am hynny, pan ddarfu amser yr Enwaediad, yr ordeiniodd Crist yn gyflêus i Fedydd fod yn ei le.*

Cw. Pa gyffelyb bethau y mae y ddau yn arwyddocâu?

Att. 1. Yr oedd Enwaediad, ac felly mae Bedydd, yn arwyddocâu, Llygredigaeth y Cnawd. *Jer. iv. 4. 1 Pedr i. 21.*

2. Yr oedd Enwaediad, ac felly mae Bedydd, yn arwyddocâu, yr Adenedigaeth, neu Enwaediad y Galon. *Deut. xxx. 6. Dit. iii. 5.*

3. Yr oedd Enwaediad, ac felly mae Bedydd, yn Sêl o'r Cyfammod Grâs. *Canys, Isfel Cyfiawnder y Ffydd* oedd yr Enwaediad: ac nid oes possiblwydd fod Cyfiawnder y Ffydd mewn un Cyfammed, ond yn y Cyfammod Grâs yn unig. *Rhuf. iv. 11.*

4. Trwy

4. Trwy yr Enwaediad yr oedd gynt, a thrwy Fedydd y mae yn awr, ddyfodjad i mewn i Eglwys Dduw dan Oruchwiliaeth y Cyfammod Grâs.

5. Yr oedd yr Enwaediad, ac felly mae Bedydd hefyd, yn gosod Rhwymedigaeth ar bawb, i ddiofsg corph pechod, ac i arwain buchedd newydd. *Col. ii. 11. Rhuf. vi. 4, 6.*

6. Yr oedd yr Enwaediad, ac felly mae Bedydd hefyd, yn Nôd o Wahaniaeth rhwng Aelodau yr Eglwys weledig a dynjon eraill.

Cw. I ba Ddiben yr ordeiniwyd Bedydd?

Att. 1. I arwyddocâu a felio ein Himpiad ni yng Nghrist, ac o'n Hawl ni, trwyddo ef, ym Mreintjau y Cyfammod Grâs.

2. I arwyddocâu a felio ein Rhwymedigaeth ni i gyflawnu Gofynniad a Dyledfwyddau y Cyfammod.

Cw. Pa Freintjau a felir i chwi yn y Bedydd?

Att. 1. Derbyniad, i fod yn Aelodau o Gorph Eglwys Grift. *Tn gyd-ddinasfyddjon â'r saint, a theulu Duw; ac yn gydetifeddion o holl freintjau ac addewidjon y Cyfammod Grâs. Eph. ii. 19.*

2. Maddeuant trwy Grift o'n holl bechodau. *Bedyddier pob un o honoch yn Enw Jesu Grift, er maddeuant pechodau; a chwi a dderbyniwch ddawn yr Ysbryd Glân. Canys, i chwi y mae yr addewid, ac i'ch plant. Act. ii. 38, 39.*

3. Golchiad ymmaith ammhuredd pechod oddi arnom. *Cyfod; bedyddier di, a golch ymmaith dy bechodau. Act. xxii. 16.*

4. Adenedigaeth, ac adnewyddiad ein natur bechadurus, trwy'r Ysbryd Glân. *Tn ôl ei drugaredd yr achubodd efe nyni, trwy olchiad yr adenedigaeth, ac adnewyddiad yr Ysbryd Glân. Dit. iii. 5.*

5. Mabwysiad, i fod yn Blant i Dduw trwy Grift Jesu; a'n gwisgo â'i Gyfiawnder ef. *Canys, cynnifer o honoch ag a fedyddiwyd yng Nghrist, a wisgasoch Grift. Gal. iii. 27.*

6. Hawl yn holl Haeddiant Marwolaeth Crist drosom. *Oni wyddoch chwi, am gynnifer o honom ag a fedyddiwyd i Grift Jesu, ein bedyddio ni i'w farwolaeth ef? Rhuf. vi. 3.*

7. Sicrwydd o Adgyfodiad gogoneddus ein Cyrph ar y Dydd olaf, i fod gyd â Christ yn dragywydd. *O's amgen,*
verb

beth a wna y rhai a fedyddir dros y meirw, o's y meirw ni chyfodir ddim? pa ham ynte y bedyddir hwy dros y meirw?
 1 Cor. xv. 29.

Cw. Pa Ddyledfwyddau y mae Bedydd yn eich rhwymo i gyflawnu?

Att. 1. Ymwrthod â gweithredoedd y diafol, a gwagedd y byd, a chwantau pechadurus y cnawd. *Na theyrnased pechod gan hynny yn eich corph marwöl, i ufuddhau o honoch iddo yn ei chwantau.* Rhuf. vi. 12.

2. CREDU yn ffyddlon yng Nghrist. *Canys trwy Ffydd y'n cyfodir megis o feirw i fod yn eiddo ef. Wedi eich cydgladdau ag ef yn y bedydd, yn yr hwn befyd y'ch cydgyfodwyd trwy ffydd gweithbrediad Duw.* Col. ii. 12.

3. Ufudd-dod ffyddlon i Dduw, *mewn newydd-deb buchedd, ac ymatteb cydwybod dda tu ag at Dduw. Gan groeshoelio yr hên ddyn, er mwyn dirymmu corph pechod; fel rhag llaw na wasanaethom bechod.* Rhuf. vi. 4, 6.
 1 Pedr iii. 21.

4. Byw yn gariadus â'i gilydd, fel Cydaelodau o Gorph Crist. *O herwydd trwy un Ysbryd y bedyddiwyd ni oll yn un corph.* 1 Cor. xii. 13.

5. Ymddwyn yn addas i Athrawjaeth yr Efengyl ym mhob peth. *A chynnifer ag a rodiant yn ôl y rheol hon, tangnefedd arnunt a thrugareidd.* Gal. vi. 16. v. 3.

Cw. A raid i'r Cynheddfau hyn fod ym Mhlant y Crist-jonogjon a fedyddir?

Att. Na raid, mwy nag yr oedd yn rhaid i Enwaediad y Galon fod ym Mhlant yr *Judderwön* pan enwaedwyd hwynt; eithr y mae Bedydd, fel yr oedd yr Enwaediad, yn rhwymo Plant i gwplâu y Dyledjon hyn yn ôl llaw.

Cw. Beth a ystyriwch am yr Arwydd oddi allan yn y Bedydd?

Att. 1. Yr Arwydd ei hun; sef, *Dwfr*, â pha un y'n bedyddir.

2. Y Weithred o Fedyddio; sef, cyfaddasu Dwfr, trwy Air Duw a Gweddi, at Gorph y neb a fedyddir.

3. Yn Enw pwy y'n bedyddir; sef, Yn Enw y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glân.

Cw. Pa lun y profwch, y dylyd bedyddio â Dwfr? canys y mae rhai yn gwadu Bedydd Dwfr.

Att. 1. Nid allai Bedydd fod yn Sacrament, heb Ddwfr
 I yn

yn Arwydd gweledig oddi allan ynddo. *Canys, Arwydd weledig o Râs ysbrydol anweledig, yw Sacrament.*

2. Yr oedd yr Apostoljon yn bedyddio â Dwfr wrth Orchymmyn Crist, tra yr oedd efe gyd â hwynt yn y byd. *Joan iv. 1, 2.*

3. Yr oedd yr Apostoljon yn bedyddio â Dwfr, ar ôl ymadawiad Crist oddi wrthunt. *A thair mil a fedyddiwyd â dwfr mewn un dydd. Act. ii, a x.*

4. Mae y rhai a wadant Fedydd Dwfr, yn gwadu Swper yr Arglwydd hefyd. *Ac y mae Gair Duw yn rhybuddio pob dyn i ochelyd eu gau athrawjaeth hwynt. Fy mât, paid â gwrando'r addysg a bair i ti gyfeiliorni. Diar. xix. 27.*

5. Nid oes un peth mor olau yng Ngair Duw, na thwylla Satan ryw rai i ddal yn ei erbyn. *Am na dderbyniasant gariad y gwirionedd, fel y byddent cadwedig. Ac am hynny y densyn Duw iddunt hwy amryfusedd cadarn, fel y credont gelwydd. 1 Theff. ii. 10, 11.*

Cw. Pa ham yr ordeiniwyd Dwfr yn Arwydd yn y Bedydd?

Att. 1. Am mai felly y gwelodd yr Arglwydd yn dda. *Ie, O Dâd! canys felly y rhyngodd bodd i ti. Math. xi. 26.*

2. Am fod yr Arglwydd yn gogoneddu ei hun, trwy ddwyn i ben bethau mawr trwy foddjon dichwaith. *Trwy ymolchi yn llyn Siloam, y parodd Crist i'r dall weled. A thrwy ymolchi yn y Forddonen, y glanhawyd gwahanglwyf Ndaman. Joan ix. 7. 2 Bren. v.*

3. Fe ordeiniwyd Dwfr yn Arwydd gweledig oddi allan yn y Bedydd, o herwydd ei gyffelybiaeth o'r Grâs ysbrydol oddi fewn. *Dad. xxi. 6.*

Cw. Pa gyffelybiaeth fy mewn Dwfr o Râs Duw?

Att. 1. Mae Dwfr yn angenrheidjol i feithrin bywyd ynnom: ac ni ddichon dim fyw na thyfu hebddo; nac un Enaid fyw Bywyd ysbrydol, a chynhyddu ynddo, heb Râs Duw.

2. Mae Dwfr yn torri fyched, ac yn bywhäu dyn o'i lewyg. Grâs yw'r Dwfr bywiol fydd yn llonni yr Enaid yn ei bangau athrist, ac yn dosi y trachwantau fychedig pechadurus fydd ynddo. Canys yr Arglwydd a ddywedodd, *Pwy bynnag a yfo o'r dwfr a roddwyf fi iddo, ni fycheda*

yn dragywydd; eithr y dwfr a roddwyf iddo a fydd ynddo yn ffynnon o ddwfr, yn tarddu i fywyd tragywyddol. Joan iv. 14.

3. Mae Dwfr yn ffrwythloni y glennydd diffwrth, ac yn golchi ymmaith ammhuredd. Gras Crist a'n pura oddi wrth bechod, ac a'n gwnâ yn ffrwythlon mewn Sancteiddrwydd a phob Dajoni. *Esfay lviii. 11. Joel iii. 18.*

4. Mae Dwfr yn aml, yn rhâd, ac yn llefol i bawb: felly hefyd y mae Grâs Duw, mor rhâd, ac mor aml, ag y dichon pawb ei gael; ac mor llefol, nad oes dim yn llefol hebddo. *Math. xvi. 26.*

Cw. Pa faint o Ddwfr fy ddigon i fedyddio? canys y mae llawer o ymbleidio ynghylch hynny.

Att. 1. Fe ddywaid yr Ysbryd Glân, mai gwaith y cnawd yw ymbleidio. Cnawdol ydych chiwi etto. Canys tra fyddo yn eich plith chiwi gynfigen, a chymmen, ac ymbleidio; onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio yn ddynol? *1 Cor. iii. 3.*

2. Y dynjon ysgafnaf mewn Crefydd, fy barottaf i ymbleidio ynghylch amgylchion ammhwyys. Y Phariseaid a bilient gwybedyn, ac a ddadleuent yn erbyn Crist ei hun. Od oes neb a syn fod yn ymrysongar, nid oes gennym ni gyfryw ddefod, na chan eglwys Duw. *1 Cor. xi. 16.*

3. Nid yw Gair Duw yn appwyntio, pa un ai Trochiad mewn llawer, neu Daenelliad ag ychydig, o Ddwfr, a ddylai fod yn y Bedydd. Eithr yn gadael hynny, a llawer ychwaneg o amgylchion Crefydd, i Drefn yr Eglwys; i'r hyn y dylem ufuddhâu ym mhob peth na fyddo yn wrthwyneb i Air Duw. Canys Crist ei hun a ddywaid, *Tr hwn ni wrendy ar yr eglwys 'chwaith, bydded i ti megis yr ethnig a'r publican.* *Math. xviii. 17. 2 Theff. ii. 15. iii. 6.*

4. Mae yn ddiammau, i'r Apostoljon fedyddio trwy daenellu Dwfr. Canys, amryw a fedyddiwyd yn eu teiau; a llawer, yn y prif oesoedd, a fedyddiwyd yn eu gwelyau, yn glaf: ac nid oes un gair o sôn yn yr Ysgrythur am drochi neb. *Act. ix. 17, 18. xvi. 33.*

5. Mae Tywalltiad neu Daenelliad Dwfr, yn y Bedydd, yn Arwydd mwy cyffelyb nâ Throchiad, o Dywalltiad yr Ysbryd Glân, ac o Daenelliad Gwaed Crist: canys, trwy dywallt neu daenellu, ac nid trwy drochi, y mae Duw yn addaw ei Ysbryd. *Tywalltas fy Ysbryd ar dy hâd, a'm bendith ar dy hiliogaeth.—Tuenellaf arnoch ddwfr glân, fel y byddoch lân oddi wrth eich holl frynti.—A Gwaed y*

Taenelliad y mae'r Ysgrythur yn galw Gwaed Crist. Esay xlv. 3. Ezech. xxxvi. 25. Hebr. xii. 24.

6. Cyfaddasiad y Dwfr at y Corph, ac nid pa faint o hono, fydd yn arwyddocâu y Cyfaddasiad o Ddoniau Crist at yr Enaid. Canys, megis y mae ychydig o Fara a Gwin yn Swpper yr Arglwydd, felly hefyd y mae ychydig o Ddwfr yn y Bedydd, yn ateb y Diben o honunt. Canys, nid o rinwedd naturjol yr Arwyddjon hyn, pa un ai ychydig neu lawer a fyddont, ond trwy Fendith Dduw, y mae'r Llesháad ysbrydol o honunt. Nid golchi ymmaith *fudreddi y cnawd*, medd Sant *Pedr*, *eithr ymatteb cydwybod dda tu ag at Dduw*, a ofynnir oddi wrth y rhai a fedyddir. Ac nid trwy olchiad y corph, *eithr trwy olchiad yr adenedigaeth*, ac adnewyddiad yr *Ysbryd Glân*, yr achubir ni. A Christ a ddywedodd, *Fod yr Ewn y golchwyd rhan o hono, yn lân i gyd oll.* 1 *Pedr* iii. 21. *Dit.* iii. 5. *Joan* xiii. 10.

Cw. Beth y mae Bedyddio â Dwfr yn arwyddocâu yn bennaf?

Att. Glanhâad oddi wrth euogrwydd pechod, trwy Waed Crist; a Sancteiddiad ein natur, trwy'r Ysbryd Glân. 1 *Cor.* vi. 10, 11.

Cw. Beth y mae Bedyddio, *Yn Enw y Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân*, yn arwyddocâu?

Att. 1. Y Cyffegriad o honof mewn ffordd o Gyfammod i Dduw, i fod yn eiddo ef; ac na thynnwyf byth yn ôl. *Euthym mewn cyfammod â thi, medd yr Arglwydd Dduw; a thi a aethost yn eiddof fi.* *Ezech.* xvi. 8.

2. Bod i mi gredu ac addoli Duwdod pob un o'r Personau yn Undod y Duwdod: canys, fe a'm bedyddiwyd yn Enw pob un o honunt fel ei gilydd. Ac, *T mae Tri yn rystiolaethu yn y nef; y Tâd, y Gair, a'r Ysbryd Glân: a'r Tri hyn Un ydynt.* 1 *Joan* v. 7.

3. Bod i mi ymofwng yn ufudd, i gael fy nyfsgu a'm rheoli, ym mhob peth, gan y Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân: canys, fe a'm cyffegrwyd i *bob un o honunt*, pan fy medyddiwyd. *Math.* xxviii. 19, 20.

Cw. Beth yw'r Grâs ysbrydol oddi fewn (*yn y Bedydd?*)

Att.

Att. Marwölaeth i bechod, a genedigaeth newydd i gyfiawnder : canys, gan ein bod ni wrth naturjaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn blant digofaint, trwy Fedydd y gwnair ni yn blant Grâs.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Atteb hwn?

Att. Mi ddylwn ystyriaid pedwar peth.

1. Y Farwölaeth i Bechod y mae Grâs yn ei weithio; fel na fyddom ni fyw ynddo mwyach. *Megis y dywaid yr Apostol; A ni wedi meirw i bechod, pa wedd y byddwn fyw etto ynddo ef?* Rhuf. vi. 2.

2. Yr Enedigaeth newydd i Gyfiawnder a Sansteiddrwydd; heb ba un ni's gellir bod yn gadwedig. *Megis y dywaid Crist ei hun; Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi-eithr geni dŷn drachefn, ni ddichon efe weled teyrnas Dduw.* Joan iii. 3.

3. Yr Achos pa ham y mae Marwölaeth i Bechod a Genedigaeth newydd yn angenrheidjol; sef, *Am ein bod wrth naturjaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn blant digofaint. Wele, mewn anwiredd y'm llunireyd, ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf.* — Am hynny, *Yr oeddym ni wrth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill.* Salm li. 5. Eph. ii. 3.

4. Y Diben o Farwölaeth i Bechod, ac o'r Enedigaeth newydd i Gyfiawnder: nid amgen nag i gael ein gwneuthur yn *Blant Grâs*; sef, yn Blant i Dduw, lle yr oeddym yn blant digofaint.

Cw. Pa ham y gelwir y Grâs hwn yn Enedigaeth newydd?

Att. 1. Am ei fod yn ein fymmod i 'Stad a Chyflwr newydd o Jechydwrjaeth; lle yr oeddym yn golledig. *Dy frawd hwn oedd farw, ac a aeth yn fyw drachefn; ac a fu golledig, ac a gafwyd.* Luc xv. 32.

2. Am ei fod yn gweithio ynnom Dymherau a Buchedd newydd. *Yr hên bethau a aethant heibio; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd.* 2 Cor. v. 17.

3. Am ei fod yn dwyn aneirif o Freintjau newydd; sef, Rhyddhâd oddi wrth holl Felldithion y Ddeddf, a Hawl yn holl Fendithion y Cyfammod Grâs. *Gal. iii. 13, 14.*

Cw. Pa ham y mae'r Enedigaeth newydd yn angenrheidiol?

Att. 1. O blegid fod Llygredigaeth ein Genedigaeth gnawdol yn ein anghymhwyfo i Deyrnas Nefoedd. *Ac, am hynny, Oddieithr geni dŷn o ddwfr ac o'r Tsbryd, ni ddichon efe fyned i meron i deyrnas Dduw.* Joan iii. 5.

2. O blegid na ddichon neb fod yn Blant i Dduw, nac yn Aelodau o Grift, ond y rhai a aned o Dduw. *Sef, Y rhai ni aned o waed, nac o ewylllys y cnawd, nac o ewylllys gŵr; eithr o Dduw.* Joan i. 12, 13.

3. O blegid, heb yr Enedigaeth newydd, nid allwn ni wneuthur dim a fo yn dda yngolwg Duw. *A gasgl rai rawnwin oddi ar ddrain, neu ffigys oddi ar ysgall? Ni ddichon pren drwg ddwyn ffrwythau da.* Math. vii. 16, 18.

Cw. Trwy ba fodd y daw yr Enedigaeth newydd?

Att. Trwy Fedydd, pan fyddo Grâs ysbrydol yn cydweithio. *Yn ôl ei drugaredd yr achubodd efe nyni, trwy olchïad yr adenedigaeth, ac adnewyddiad yr Tsbryd Glân.* Dit. iii. 5.

Cw. Pa ham nad yw yr Enedigaeth newydd ym mhawb a fedyddir?

Att. 1. Nid yw y Moddjon pennaf yn effeithiol i bawb, o herwydd eu cyndynrwydd. *Fe roddodd Duw Fara o'r Nefoedd, sef Manna, i gadw yr Isrâeljaid yn fyw yn yr anialwch; a'r rhai fwyaf o honant a fuant seirw yn er hynny, trwy gyflawn Farn Dduw, o herwydd eu gwrthryfelgarwch.* Eclod. xvi, xxxii, &c.

2. Mae llawer yn arferu y Bedydd, a'r Ordinhadau craill, yn ffurfiol, heb ymgais yn ôl y Grâs ysbrydol o honant. *Enwaediad y galon sydd yn yr ysbryd; nid yn y llythyren.—Mae y llythyren yn lladd; ond yr Tsbryd sydd yn bywban.* Rhuf. ii. 29. 2-Cor. iii. 6.

3. Mae yn ddiammau, fod Ordinhaad y Bedydd, ac Ordinhadau craill, yn fuddiol i bawb a'u harferant yn barchus. *Canys, ffyddlon yw yr hwn a addawodd.* Hebr. x. 23.

Cw. Pa beth a ddifgwylir gan y rhai a fedyddier?

Att. (Dau beth yn bennaf.) 1. Edifeirwch, trwy hon y maent yn ymwrthod â phechod. 2. Ffydd trwy

trwy'r hon y maent yn ddiysgog yn credu Addewidjon Duw, y rhai a wnair iddunt yn y Sacrament hwnnw.

Cw. Pa ham y disgwylir Edifeirwch gan y rhai a fedyddiwyd?

Att. 1. Ni ddichon yr anedifeiriol gael Heddwch â Duw, o blegid eu bod yn elynjon iddo. *Symiad y cnawd sydd clynjaeth yn erbyn Duw; canys nid yw yn ddarostyngedig i ddeddf Duw. Rhuf. viii. 7.*

2. Mae Cyfraith Dduw, a'r Efengyl hefyd, yn condemnio yr anedifeiriol. *Onid edifarbenwch, chwi a ddifethir oll. Luc xiii. 3.*

3. Heb wir Edifeirwch, ni ddichon neb feddu ar wir Ffydd; o herwydd eu bod yn cydgerdded. Canys Crist a ddywaid, *Edifarbenwch, a chredwch yr Efengyl. Marc i. 15.*

Cw. Pa ham y disgwylir am Ffydd yn y rhai a fedyddiwyd?

Att. 1. O blegid mai trwy Ffydd y byddant gyfrannog o'r Addewidjon a wnair iddunt trwy'r Sacrament hwnnw. *Chwi oll ydych blant i Dduw trwy ffydd yng Nghrist Jesu. Gal. iii. 26.*

2. Heb Ffydd nid yw ein Hedifeirwch yn gywir. *Judas Iscariot a edifarhaodd; ond am nad oedd ganddo ffydd, efe a aeth yn golledig er hynny. Math. xxvii. 3—5.*

3. Trwy Ffydd y mae ein holl Ddyledswyddau yn gymmeradwy ger bron Duw. Canys, *Heb ffydd ammbossibl yw rhyngu ei fodd ef. Hebr. xi. 6.*

4. Trwy Ffydd y mae gorchfygu Profedigaethau y Byd a Satan. *Hon yw'r oruchafiaeth sydd yn gorchfygu y byi; sef, ein ffydd ni.—A tharian y ffydd, sy'n diffoddi holl bicecellau tanllyd y fall. 1 Joan v. 4. Eph. vi. 16.*

5. Trwy Ffydd yn unig y sicrhëir i ni Fywyd tragwyddol. *Yr hwn sydd yn credu yn y Mâb, y mae ganddo fywyd tragwyddol: a'r hwn sydd heb gredu i'r Mâb, ni wel fywyd; eithr y mae digofaint Duw yn aros arno ef. Joan iii. 36.*

Cw. Pa ham wrth hynny y bedyddir plant bychain, pryd na's gallant, o herwydd eu jeuengfïd, gyflawnu y pethau hyn?

Att. O blegid eu bod yn addaw pob un o'r ddau trwy eu mechniau: yr hwn addewid, pan ddelont i oedran, y maent hwy eu hunain yn rhwym i'w gyflawnu.

Cw. A ydyw Mechniau yn y Bedydd yn Drefn ysgrythurol?

Att. 1. Mae llawer o fân amgylchion Crefydd heb eu hordinio yn bennodol yn yr Ysgrythur; eithr wedi eu gadael i'r Eglwysydd eu gosod yn weddaidd ac yn drefnus. *Canys felly y gorchymymmir: Gwneir pob peth yn weddaidd ac mewn trefn.* 1 Cor. xiv. 40.

2. Fe drefnwyd Mechniau yn y Bedydd yn y prif oesoedd, pan yr oedd Crefydd buraf yn yr Eglwys; ac yr ydym yn rhwymedig, o Barch i'r Arglwydd, i ymofwng i Ordinhadau dynol na fyddont yn wrthwyneb i Ordinhadau Duw. *Ymddarostyngwch o blegid hyn i bob dynol ordinhad, o herwydd yr Arglwydd.—Herwydd pa ham, angenrhaid yw ymofwng; nid yn unig o herwydd lld, eithr o herwydd cydwybod hefyd.* 1 Pedr ii. 13. Rhuf. xiii. 5.

3. Mae yn fuddiol iawn i'r Mechniau gyflawnu eu Dyled, megis y mae rhai; ac nid yw esgeulustiad eraill yn gwneuthur y peth fy fuddiol yn anghyfreithlon. *Beth o's angbredodd rhai? a wna eu hangbrediniaeth bwynt ffydd Dduw yn ofer?* Rhuf. iii. 5.

4. Mae gwrthwynebwyr Llywödraeth yn pechu'n beryglus, wrth gablu a gwrthwynebu Trefniadau diniwaidd yr Eglwys, yn lle eu defnyddio. *Y rhai a wrthwynebant, a dderbyniant farnedigaeith iddunt eu hunain.—Rhyfgygus gdynt, cyndyn; nid gdynt yn arfayo cablu urddas.—Hwy a gablant y pethau ni wyddant oddi wrthbunt; ac a ddi-fethir yn eu llygredigaeth eu hunain.* Rhuf. xiii. 2. 2 Pedr ii. 10, 12. Jud. 8.

Cw. Pa Sail fydd am fedyddio Plant Cristjonogjon; sef, y Fyddlonjaidd?

Att. 1. Mae pawb, sef holl Eppil naturjol *Adda*, a'u Plant hefyd, dan Farn o Gondemniad trwy Droseddiad y Cyf-
ammed

ammod Gweithredoedd; ac yn y cyflwr athrist hynny y mae pawb yn aros, fef Plant y Ffyddlonjaid fel eraill, oni chânt Hawl yn y Cyfammod Grâs, i ba un y dygir hwynt trwy Fedydd. Canys, *Y maent werth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill.* Eph. ii. 3.

2. Ni ddichon neb wadu, nad yw Addewidjon y Cyfammod Grâs yn perthyn i Blant y Ffyddlonjaid; ac yna y mae yn ddiammau, fod Bedydd, Sêl ac Arwydd gyntaf y Cyfammod, trwy ba un y derbynir hwynt gyntaf iddo, yn perthyn iddunt hwy hefyd. *Onid é, y maent fel y cenbedloedd digred a'u plant, yn ddieithbriaid i wladurjaeth Israhel, yn estronjaid i ammodau yr addewid; heb obaith ganddunt, ac heb Dduw yn y byd: er gofid chwerw, a thorcalon, i bob Rhieni a feddylio am hyn.* Eph. ii. 12.

3. Fe wnaeth Duw Gyfammod ag *Abraham*, a Phobl yr *Juddewön*, ac â'u Plant; ac a orchymmynodd iddunt yn gaeth am ddwyn eu rhai bach yn bennodol i'r Cyfammod gyd â hwynt, dan berygl o gael eu torri ymmaith. *Ac a roddodd iddunt arwydd yr Enwaediad* (rhagflaenor y Bedydd) *yn insel cyfiawnder y ffydd; fef, yn Sêl o'r Cyfammod Grâs.* *Ac am hynny ni ddichon y Cristjonogjon, yn ddiberygl o bechu yn erbyn Duw, esgeuluso dwyn eu rhai bach i Gyfammod Duw trwy Fedydd, ag a appwyntiodd Crist yn lle yr Enwaediad.* Rhuf. iv. 11. Gen. xvii.

4. Megis yr oedd yn Rhagorffaint fawr i Bobl Dduw gynt, i gael eu Plant gyd â hwynt yn y Cyfammod dan Gyfraith *Moses*; y mae yn ddiammau, na wnaeth Duw gyflwr Plant ei Bobl yn waeth dan Efengyl Crist ei Fâb, ac na chauir eu Plant byth allan o unrhyw Ddawn neu Ffaint ag oedd gynt yn perthyn iddunt. *Canys diedisfarus yw doniau a galwedigaeth Dduw.* *A Christ hefyd a wnaed yn Weinidog yr Enwaediad, i gyflawnu'r Cyfammod Grâs, ag oedd yr Enwaediad yn Sêl o hono, mor helaeth i'r Cristjonogjon a'u Plant yn awr, ag yr ydoedd efe gynt i'r Juddewön a'u Plant.* A'r Ysbryd Glân a sicrhodd, na fyddai eu Cyflwr yn waeth dan yr Efengyl. *Eu meibjon hefyd fydd megis cynt, a'u cynnulleidfa a sicrhëir ger fy mron.* Rhuf. xi. 29. xv. 8. Jer. xxx. 20.

5. Ni wnaeth Duw unrhyw Gyfammod â neb erioed, heb gyfammodi â'u Plant gyd â hwynt. *Felly y cyfammododd Duw ag Adda, ac â'i holl Hiliogaeth gyd ag ef; ac â Noa, a'i Blant hefyd, ar ôl y Diluw; ag Abraham, ac*

Isaac, a Jacob, ac â'u Hâd gyd â hwynt: a Chysammmod yr Offeiriadaeth a wnaeth Duw â Lefi a Phineas, ac â'u Plant gyd â hwynt; ac ar ôl hynny, â Dafydd a'i Hâd ef. Ac felly y mae Cysammmod Duw â'r Ffyddlonjaidd, ac â'u Hâd, sef â'u Plant, gyd â hwynt; ac am hynny y dylid eu bedyddio i'r Cysammmod a berthyn iddunt. Canys Duw ei hun a ddywaid, *Wele, myfi, ie myfi* (medd yr Arglwydd) ydwyf yn cadarnhau fy nghysammmod â chwi, ac â'ch hâd ar eich holl chwi. Gen. ix. 9. xvii. 7. I Cron. xxiii. 3. 2 Cron. xxi. 7.

6. Yr oedd yr holl Fedyddiau gynt, ag y fonier am dant yn yr Ysgrythur, yn perthyn i Blant, fel eraill. Noa a'i Blant a fedyddiwyd yn yr Arch. Pobl Israhel a'u Plant a fedyddiwyd yn y Môr Coch â'r Cwmwl. Amryw o Blant a fedyddiwyd â Bedydd yr Ysbryd, ac a gyflawnwyd â'r Ysbryd Glân o Groth eu Mamau. A llawer o Blant a fedyddiwyd â Bedydd Gwaed; sef, Bedydd Merthyrddod. A'r Cristjonogion a fedyddient eu Plant â Bedydd Crist trwy'r holl Eglwys Gatholig, o ddechreuad y Gresydd Gristionogol hyd ymma; fel y mae yn ddyledus i wneuthur hyd ddiwedd y byd. I Pedr iii. 20. I Cor. x. 1, 2. Ecclod. xii. 37. Math. ii.

7. Mae yn ddyledus i Blant y Cristjonogion gael eu derbyn i Deyrnas Dduw, sef ei Eglwys ef, gyd â'u Rhieni; megis y mae Plant Bwrdeisiaid yn gyfrannog o Ddinasfaint eu Tadau. A Christ a ddywaid, *fod Teyrnas Dduw* (sef, Breintiau ei Eglwys ef) yn eiddo iddunt; fel na ddylai neb eu cadw oddi wrthunt. Canys yr Iesu a ddywedodd, *Gadewch i blant bychain ddyfod attafi, ac na waherddwch iddunt: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw.*—Gwell fyddai (i ddyn) pe rhoddid maen melin o amgylch ei wddf ef, a'i dafu i'r môr, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain hyn. Marc x. 14. Luc xvii. 2.

8. Yn ei Eglwys yr ordeiniodd Duw fod Jechydwirjaeth. Canys, *Yr Arglwydd a chwanegodd beunydd at yr eglwys y rhai a fyddent gadwedig.* A thrwy Fedydd yr ordeiniodd Duw cin Derbynad i mewn i Eglwys Crist, lle y mae Jechydwirjaeth trwy'r Cysammmod Grâs. *Ac o's o wirfodd, gan hynny, y cedwir ein Plant allan o Eglwys Dduw, a'r Cysammmod a Harol yng Nghrist, se a'u gadewir heb un Sêl, nac Arwydd weddig o'u Jechydwirjaeth.* Wyn Defaid Crist yw eu Plant: ac ni dylid mo'u cadw allan o Gorlan Crist,

sef

sef ei Eglwys; nac o'r Olchfa sydd yng ngwaed Crist: canys y mae arnunt eisiau Glanhâad; ac y mae Duw yn galw am danunt i ddyfod ym mreichiau eu Rhieni. Fel hyn y dywaid yr Arglwydd Dduw: Wele, cyfodaf fy llaw at y cenhedloedd, a dyrchafaf fy maner at y bobloedd: a dygant dy feibjon yn eu mynwes, a dygir dy ferched ar ysgwyddau. Ac y mae yr Arglwydd hefyd yn addaw bod yn garuaidd iddunt. Fel bugail y portha efe ei braidd; â'i fraich y casgl ei ŵyn, ac a'u dŵg yn ei fynwes. Aët. ii. 47. Esay xlix. 22. xl. 11.

9. Fe ddylyd bedyddio Plant y Cristjonogjon, o blegid fod pob un o'r Bendithion a arwyddocëir ac a felir yn y Bedydd, yn angenrheidjol ac yn anhepcorol tu ag at eu Jechydwraeth hwynt. Sef, Cyfammod â Duw, Undeb â Christ, Sancteiddiad yr Ysbryd Glân, Rhan yn Addewidjon Duw, Glanhâad oddi wrth Bechod gwreiddiol, a'r Enedigaeth newydd; na's gellir bod yn gadwëdig hebddunt. *O herwydd pa ham y dywaid Crist, fod Bedydd Ddwfr yn angenrheidjol. Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddieithr geni dŷn o ddwfr ac o'r Ysbryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Dduw. Joan iii. 5.*

10. Mae yn wrthwyneb i Drefn yr Efengyl, i adael neb heb eu bedyddio mewn Teuluoedd Cristjonogol; am fod yr Apostoljon, pan ordeiniodd Crist Fedydd gyntaf yn yr Eglwys, yn bedyddio y Penteu Luoedd a'u Teulu i gŷd ynghŷd. *Canys Lydia, a Cheidwäd y Carchar, a Stephanas, a'u Teuluoedd, a fedyddiwyd yr un pryd: a Phlant yn bennaf a fedydlir wrth Deulu yn yr Ysgrythur. A phan y bedyddiwyd tair mîl ynghŷd, Pedr a ddywedodd, Bedyddier pob un o honoch: (sef, eu Plant, fel hwyntau) canys i chwi, ac i'ch plant (eb efe) y mae yr addewid. Ac nid oes un esampl, na hanes, trwy'r holl Ysgrythur, am fedyddio neb erioed mewn oedran, ond y rhai ni fedyddiasid erioed o'r blaen; nac i gymmaint ag un o Blant y Teuluoedd a fedyddiwyd, gael eu bedyddio byth drachefn, pan ddaethant i oedran; fel y buasai yn angenrheidjol, pe buasent heb eu bedyddio yn eu mebyd yngkyd â'u Rhieni. Aët. ii, a xvi. 1 Cor. xvi.*

Cw. Ym mha le y dylid gweini yr Ordinhâad o Fedydd?

Att. Yn wyneb yr Eglwys. 1. Fel y byddo'r Gynnull-eidfa yn Dyffion o Dderbyniad y neb a fedyddir i Gorph Eglwys Grift. 2. Fel y bo i'r Gynulleidfa adgofio Breintiau

ac Ammodau eu Bedydd eu hunain. 3. Fel yr unont â gilydd yn eu Gweddïau dros y neb a fedyddir.

Cw. Beth yw Dyled Rhieni y Plant a fedyddir?

Att. 1. Hwylent ymddarostwng yn bruddaidd, o blegid y Llygredigaeth a dderbyniodd eu Plant oddi wrthunt.

2. Hwylent gyflwyno eu Plant i Gyfammod Duw yn wir ddifrifol, a gweddio droftunt â'u holl galonnau.

3. Hwylent ddiolch i Dduw am y Cyfammod Grâs, ac am eu Derbyniad hwylent â'u Plant iddo; heb yr hyn ni fuafai Gobaith am Jechydwriaeth iddunt hwylent neu eu Plant byth.

4. Hwylent ddyfsgu i'w Plant Egwyddorjon Crefydd, a'u Dyledfwyddau tu ag at Dduw a Dynjon, a'u dwyn yn ddytal dan Foddjon Grâs; gan roddi Efsaml dda iddunt, a gweddio droftunt.

5. Hwylent ofod eu Plant i gydgyfwr â Theulu y Ffydd, ag y fo yn addoli Duw, pan elont o dŷ eu Tad.

Cw. Beth yw eich Dyled chwi oddi wrth y Bedydd a gawfoch?

Att. 1. Mi a ddylwn alaru am Lygredigaeth fy Natur, ac am y Golledigaeth a berthyn i mi, heb Ran yng Nghrist a'r Cyfammod Grâs.

2. Mi a ddylwn ddiolch i Dduw, am fy nghymmeryd, trwy Gyfammod, dan Addewid i gael bod yn Blentyn i Dduw, yn Aelod i Grifft, ac yn Eitfodd Teyrnas Nefoedd; ac edrych na fforffettwyf y Breintiau hyn byth.

3. Mi a ddylwn ystyriaid y Rhwymedigaeth fydd arnaf i ymwrthod â'r diafol a'i holl weithredoedd, ac â rhodres a gorwagedd y byd anwir hwn, ac â holl chwantau pechadurus y cnawd; ac i gredu holl Byngciau Ffydd Grifft, a chadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynion; o's mynnaf fod mewn gwirionedd yn Blentyn i Dduw, yn Aelod i Grifft, ac yn Eitfodd Teyrnas Nefoedd.

4. Mi a ddylwn gofio Adduned fy Medydd yn amser Profedigaeth; gan ddywedud ynnof fy hun, Pa fodd y gwadaf fy Medydd, ac y torraf fy Nghyfammod â Christ, i roddi fy hun i'r diafol a cholledigaeth am fwyniant y pechod hwn?

5. Mi a ddylwn gymmeryd Cyfammod fy Medydd arnaf fy hun yn gydwybodol, ac yn gynnar, yn Swpper yr Arglwydd; ac arferu pob Moddjon i barhau yn Filwr ffyddlon, ac yn Wâs i Grifft, holl ddyddiau fy mywyd.

Cw.

Cw. Beth yw *Swpper yr Arglwydd*?

Att. *Swpper yr Arglwydd* yw yr ail Sacrament a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys dan yr Efengyl, yn lle *Oen y Pasg*, ag oedd yn yr Eglwys *Juddewig*.

Cw. Wrth ba enwau y gelwir y Sacrament hwn?

Att. Fe a'i gelwir, yn *Gwppan y Fendith*, *Cymmun Corph a Gwaed Crist*, *Bwrdd yr Arglwydd*, *Torri Bara*, *Gwaed y Testament Newydd*, a *Swpper yr Arglwydd*.

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng *Swpper yr Arglwydd* a'r *Bedydd*?

Att. 1. Nid yr un Arwyddion gweledig fydd ynddunt: canys *Dwfr* fydd yn y *Bedydd*; a *Bara a Gwin*, yn *Swpper yr Arglwydd*.

2. Arwydd o'n Himpiad cyntaf yng Nghorph Eglwys Crist, yw'r *Bedydd*; eithr Arwydd o'n Sefydliad a'n Cynydd yng Nghrist, yw *Swpper yr Arglwydd*.

3. Ni ddylid *Bedyddio* ond unwaith; eithr fe ddylid derbyn *Swpper yr Arglwydd* yn fynych.

4. Nid yw *Swpper yr Arglwydd* yn perthyn i Blant, fel *Bedydd*; nac i neb ond y rhai a fedrant gofio Marwolaeth Crist, a holi eu hunain, a jawnfarnu Corph yr Arglwydd.
1 Cor. xi.

Cw. Pa wahaniaeth fydd rhwng *Swpper yr Arglwydd* ac *Oen y Pasg*, Sacrament yr *Juddewon* gynt?

Att. 1. Yr oedd *Oen y Pasg* yn Arwydd i goffhâu Gwaredigaeth Pobl *Israel* o Gaethiwed yr *Aipht* trwy'r *Môr Coch*; ond Arwydd i goffhâu Prynedigaeth y byd trwy Waed Crist, yw *Swpper yr Arglwydd*.

2. Yr oedd *Oen y Pasg*, yn yr Ystyr ysbrydol o hono, yn Arwydd o Grist i ddyfod; ond Arwydd o Grist wedi dyfod, yw *Swpper yr Arglwydd*.

3. Yr oedd *Oen y Pasg* i barhâu hyd ddechreuad yr Efengyl; ond y mae *Swpper yr Arglwydd* i barhâu hyd ddiwedd y byd.

Cw. Ym mha beth y mae *Swpper yr Arglwydd* ac *Oen y Pasg* yn gyffelyb?

Att. 1. Yr oedd *Oen y Pasg* i fod yn gwbl-berffaith, ac i'w ladd a'i fwyta wedi ei rottio wrth dân; yn gyffelybiaeth o Ddioddefaint Crist, yr *Oen* difrycheulid, ag fydd i ni ymborthi arno trwy Ffydd yn *Swpper yr Arglwydd*.
Ecfod. xii.

2. Yr oedd Gwaed *Oen y Pasg* yn Arwydd o Ymwared Pobl *Isrâel*, pan oedd Duw yn danfon i ddistrywio Cyntafanedig yr *Aiphitjaid*: trwy Waed Crist, a arwyddocëir yn *Swpper yr Arglwydd*, y gwaredir Pobl Dduw, pan fo distryw yn dyfod ar eraill. *Ecsod. xii. 12, 13.*

3. Yr oedd i Bobl *Isrâel* fwyta *Oen y Pasg* yn gyfan, gyd â dail furion, a bara croyw dilefeinllyd, a chwedi ymwisgo i fyned ar ffrwst o'r *Aipht* oddi dan lywödraeth *Pharao*: felly y dylem ni dderbyn Crist yn gwbl, yn *Swpper yr Arglwydd*, ac ymborthi arno trwy Ffydd, gyd ag Edifeirwch, a Phurdeb oddi wrth lefain malais a drygioni; gan ymwisgo ag Arfogaeth Grâs Duw, i fyned ar ffrwst oddi dan lywödraeth Satan a Phechod. *Ecsod. xii. 1 Cor. v. 7, 8.*

4. Nid oedd i neb dienwaededig, na dieithr, nac aflan, fwyta *Oen y Pasg*; ac nid oes i'r difedydd, na'r dieithriaid i Deulu'r Ffydd, nac o fuchedd aflan, fwyta *Swpper yr Arglwydd*. *Ecsod. xii. 43, 48.*

5. *Oen y Pasg* oedd yr Ordinhâad bennaf gynt; a *Swpper yr Arglwydd* ydyw'r Ordinhâad uchaf, twyaf ardderchog, a mwyaf buddiol, ag a ordeiniodd Duw erioed.

Cw. Pa ham yr ordeiniwyd Sacrament *Swpper yr Arglwydd*?

Att. Er mwyn tragywyddol gôf am Aberth Dioddefaint Marwölaeth Crist, a'r llefhâad yr ydym ni yn ei dderbyn oddi wrtho.

Cw. Beth a ddylech gofio yn *Swpper yr Arglwydd*?

Att. 1. Mi a ddylwn gofio Dioddefaint Marwölaeth Crist drosof. Canys efe a ddywedodd, *Gwnewch byn er coffa am danaf.* *1 Cor. xi. 24.*

2. Mi a ddylwn gofio, fod Dioddefaint Marwölaeth Crist yn Aberth i foddioni Cyfiawnder Duw drosof. *Canys Crist ein Pasg ni a aberthwyd drofom ni.* *1 Cor. v. 7.*

3. Mi a ddylwn gofio am y Lleshâad fydd i mi trwy Aberth Crist drosof. Canys efe a ddaeth, *i ddilëu pechod, trwy ei aberthu ei hun.* *Hebr. ix. 26, 28.*

Cw. Beth a ystyriwch am Aberth Dioddefaint Marwölaeth Crist?

Att.

Att. 1. Nad oedd yn gyttun â Chyfiawnder Duw, i faddau pechod heb Aberth am dano. *Rhuf. iii. 23—25.*

2. Nad oedd aberthu yr holl greadurjaid yn Jaw'n ddi-gonol am bechod dŷn: canys nid oedd yr Aberthau gynt ond Cyfgodau. *Hebr. ix. 9. x. 1.*

3. Nad oes bosiblirwydd am Lês jachusol i 'm Henaïd, ond trwy Aberth Dioddefaint Crist yn unig. *Act. iv. 12.*

Cw. Pa Lês a gewch oddi wrth Aberth Dioddefaint Crist?

Att. 1. Ymwared oddi wrth ein gelynjon ysbrydol, ag ydym ni wrth nâtur dan eu llywödraeth a 'u meddiant. *Luc i. 74, 75. Act. xxvi. 18.*

2. Maddeuant rhâd a chyflawn o'n holl bechodau, trwy Waed Crist, heb ddannod i ni o'u plegid byth mwyach. *Hebr. viii. 12. ix. 22.*

3. Ysbryd Duw i sancteiddio ein nâtur bechadurus, ac i'n cymmorth yng Ngwafanaeth Dduw. *Joan xvi. 7.*

4. Heddwch cyflawn â Duw dros byth, a Mabwyfiad i fod yn Blant annwyl iddo; er ein bod wrth naturjaeth yn blant digofaint, fel eraill. *Rhuf. iii. 25. Gal. iii. 26.*

5. Dyfodfa hyderus ger bron Duw ar bob achos, yn ein Gweddiau, ac yn holl Ddyledfwyddau Crefydd. *Eph. iii. 12. Hebr. iv. 16.*

6. Ymwared sicr oddi wrth holl Felldithion echrydus y Gyfraith, a Hawl sicr yn holl Fendithion yr Efengyl, ac Addewidjon y Cyfammod Grâs a bwrcasodd Crist, ac a felir i ni yn Swpper yr Arglwydd. *Gal. iii. 13, 14. 2 Cor. i. 20.*

7. Hawl sicr o Fywyd tragywyddol, a phob peth a berthyn iddo; er ein bod, trwy bechod, dan Gondemniad i Gosbedigaeth dragywyddol. *Joan iii. 16.*

Cw. Pa ham yr ordeiniwyd, fod Coffa am Aberth Dioddefaint Crist?

Att. 1. Am mai Aberth Dioddefaint Crist, a'r Llês an-nhraethol a ddél oddi wrtho, yw y Peth teilyngaf yn yr holl fyd i goffhâu am dano.

2. Am ein bod, trwy llygredigaeth ein nâtur, yn chwan-nog i anghosio y Pethau rheitiaf. *Megis yr anghosiodd pobl Isrâel eu Hymwared o'r Aipht; ac a gyffroisiant yr Arglwydd i'w ffeiddio hwynt o blegid hynny. Deut. xxxii. 18—20.*

3. Am y dylem ni gofio am y Pethau sydd i'w gweled yn Aberth Dioddefaint Crist; fef, Cyfiawnder a Chariad Duw, Drwg Pechod, a'r Jechydwriaeth a bwrcafodd Crist i ni. *Gal. iii. 1.*

Cw. I ba Ddiben ychwaneg yr ordeiniwyd Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. I fod yn Sêl o'r Cyfammod i ni; ac i'n rhwymo i gyflawnu y Gofynniad o hono. *Math. xxvi. 28. Luc xxii. 20.*

2. I fod yn Wahaniaeth rhwng Disgybljon Crist a phobl y byd; ac yn Arwydd o Gyffes ein Ffydd. *Ac ni ddylai neb gymmeryd yn gywilydd i gyffesu Ffydd Crist a groesbhoeliwyd. Rhuf. i. 16.*

3. I fod yn Fodd i gynhyddu Grâs Duw ynnom. *I'n nerthu a'n diddanu yn erbyn holl brofedigaethau a thralodion y bywyd trangceaig hwn, ac i'n cymmorth ym mhob peth i ogoneddu Duw. 2 Dim. ii. 1. 2 Pedr iii. 17, 18.*

4. I'n sicrhau yng Nghymmundeb â Duw a Christ, ac mewn Undeb a Chariad brawdol â'i gilydd, ac fel Cydaelodau o'r un Corph. *1 Cor. x. 16, 17.*

5. I'n deffroi i fod yn ddiolchgar am Gariad Duw a'i Fâb; a chanu Mawl am dano. *Crist ei hun a'i Ddisgybljon a ganasant Hymn ar ddiwedd y Swpper. Math. xxvi. 30.*

Cw. Pa beth yw y rhan oddi allan, neu'r arwydd, yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Bara a Gwin; y rhai a orchymmynnodd yr Arglwydd eu derbyn.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ymma?

Att. Dau beth.

1. Yr Arwyddjon gweledig a ordeiniodd Crist yn y Sacrament hwn; fef, *Bara a Gwin.*

2. Gorchymmyn Crist i ni eu derbyn; fef, i fwyta o'r Bara, ac i yfaid o'r Gwin.

Cw. Pa ham yr ordeiniodd Crist Fara a Gwin yn Arwyddjon?

Att. Nid am ddim Rhinwedd ysbrydol fydd ynddunt; ond o herwydd eu Cymhwysder i arwyddocâu y Pethau a ddylem ystyriaid am Grift yn Swpper yr Arglwydd.

Cw. Ym mha beth y mae Bara a Gwin ym gymmwys i arwyddocâu y Pethau a ddylech ystyriaid am Grift yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Yn y Parotoad o honunt. Canys, rhaid i'r *Yd* gael ei ddyrnu, a'i falu, a'i bobi â thân; a'r *Grawnwin* gael eu briwö, a'u gwasgu; cyn y gwnelir hwy yn Fara a Gwin: ag y ddylai ein doddi mewn côf, mai trwy lawer o Ddioddefaint y daeth Crist yn Jachawdwr i ni. Canys, *Efe a archollwyd am ein camweddu ni; efe a ddryllwyd am ein hanwireddu ni: cosbedigaeth ein beddwch ni oedd arno ef; a thrwy ei gleisiau ef y jachawyd ni.* Efsay liii. 5. Hebr. v. 8, 9.

2. Yn ein Hangen ni am danunt. Canys Bara a Gwin, sef Llundiaeth, yw Ffon a Chynhaliaeth ein Bywyd naturjol ni; ac oddi wrth Aberth Corph a Gwaed Crist yn unig y mae Bywyd tragywyddol i'r rhai a ymborthant arno trwy Ffydd. Megis y dywaid Crist ei hun; *Oni fwytewch gnawd Mab y dŷn, ac oni yfwch ei waed ef, nid oes gennych fywyd gnnock. Yr hwn fydd yn bwyta fy nghnawd i, ac yn yfaid fy ngwaed i, fydd ganddo fywyd tragywyddol. Canys fy nghnawd i fydd fywyd yn wir, a'm gwaed i fydd ddiod yn wir.* Joan vi. 53—55.

3. Yn y Llës o honunt i ni. Canys Bara a Gwin a ddiwalla y newynog, a nerth y gweinion, ac a lonna galonnau y galarus. A Christ yw Diwallwr ein holl angen: ete yw Nerth a Diddanwch ei Bobl, a Llawenydd eu calonau; nid oes dim mor ddymunol ganddunt yn yr holl tyd. *Pwy fydd gennyf fi yn y nefoedd ond tydi? ac ni ewyllysiais ar y ddau ear neb gyd â thydi.* Salm lxxiii. 25.

4. Yn eu Gwerthfawrogrwydd. Canys y pennaf o'r holl Drugareddau tymborol yw Bara a Gwin, neu Llundiaeth, i gadw dŷn rhag marw o newyn. Crist yw'r Pennaf o holl Drugareddau Duw i gŷd: ni thâl y cwbl ag y feddom ni ddim, tra fyddom heb Grift. Canys pa lesbâd i dŷn, o's ynnill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun? Math. xvi. 26.

5. Yn ein Cais am danunt. Canys, fel y'n dysgir i lasurio a gweddio beunydd am ein Bara beunyddjol, ag fydd yn arwyddo-

arwyddocâu holl Gyfreidjau y Bywyd naturjol; felly y dylai pob gwir Grifftjon lafurio a gweddio yn ddibaid am Ran yn Aberth Corph a Gwaed Crist, ag fy'n cynnwys ynddunt y Cyflawnder anfeidrol o bob Cyfreidjau a Chyffuron a berthyn i Fywyd ysbrydol eu Heneidiau. *Llafuriwch, nid am y bwyd a dderfydd, eithr am y bwyd a beri i fywyd tragywyddol, yr hwn a ddyry Mâb y dŷn i chwî.* Joan vi. 27.

Cw. Pwy a orchymmynnir i dderbyn y Bara a'r Gwin?

Att. Y Disgybljon, y rhai a gredant ynddo; fef, y rhai a dderbyniant ei Athrawjaeth ef, ac a ewyllyfiant fod yn Ddilynwyr iddo. *Wedi i'n Harglwydd fendithio y bara, efe a'i torrodd, ac a'i rhoddodd i'r disgybljon; ac a ddywedodd, Cymmerwch, bwytwch; hwn yw fy nghorph.* Math. xxvi. 26, 27.

Cw. A ddylai pawb o'r Cymmunwyr dderbyn y Bara a'r Gwin hefyd? Canys y mae'r Pabyddjaid yn pallu'r Cwppan iddunt.

Att. Dylent yn ddiammau; o blegid y mae Crist yn gorchymryn yn bennodol am y Gwin, neu'r Cwppan; gan ddywedud, *Tfwrch BAWB o hwn.*

Cw. Pa beth yw y rhan oddi fewn, neu y peth a arwyddocëir?

Att. Corph a Gwaed Crist; y rhai y mae'r ffyddlonjaid yn wir ac yn ddiau yn eu cymmeryd ac yn eu derbyn, yn Swpper yr Arglwydd.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ymma?

Att. Dau beth.

1. Mai *Corph a Gwaed Crist* a arwyddocëir wrth Fara a Gwin, yn Swpper yr Arglwydd.

2. Mai y *Ffyddlonjaid yn unig*, ac nid neb eraill, fy'n derbyn Corph a Gwaed Crist, yn wir ac yn ddiau, yn Swpper yr Arglwydd.

Cw. Ym mha ystyr y mae Bara a Gwin yn arwyddocâu, *Corph a Gwaed Crist*, yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mae Bara a Gwin yn arwyddocâu, Person Crist: canys efe a offrymmodd ei hun, fef ei Person ei hun, yn Aberth dros ein pechodau ni. *Eph. v. 2.*

2. Maent yn arwyddocâu, Dioddefaint Crist yn ei Farwolaeth, pan groeshoeliwyd ei Gorph, ac y tywalltwyd ei Waed ef.

3. Maent yn arwyddocâu, y Llës a'r Budd ysbrydol fydd yn dyfod oddi wrth Ddioddefaint Crist i'r Ffyddlonjaid.

Cw. Pa ham mai y Ffyddlonjaid yn unig fydd yn derbyn Corph a Gwaed Crist yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Am fod yr anffyddlonjaid yn gwrthod Crist. Canys hwy a ddywedant yn eu calonnau, *Ni fynnen ni hwn i deyrnasu arnom.* Luc xix. 14, 27.

2. Am fod yr anffyddlonjaid yn anufudd; ac i'r rhai'ny yn unig a ufuddhânt iddo, y mae Crist yn *Awder jechydwrjaeth dragywyddol.* Hebr. v. 9.

3. Am na ddichon yr anffyddlonjaid dderbyn Crist, er iddunt dderbyn y Bara a'r Gwin. Canys, trwy Ffydd yn unig y mae derbyn Crist. *Joan i. 12.*

Cw. Ym mha ystyr y mae'r Ffyddlonjaid yn derbyn Corph a Gwaed Crist, *yn wir ac yn ddiau?*

Att. 1. Nid yn yr ystyr lythyrennol; fel pe b'ai y Bara a'r Gwin yn troi yn Gorph a Gwaed Crist. Eithr,

2. Mae y Ffyddlonjaid yn derbyn Corph a Gwaed Crist mewn Ystyr ysbrydol a sacramentaidd, *yn wir ac yn ddiau.* Canys, hwy a dderbyniant Leshâad a Ffrwythau Dioddefaint Crist er Jechydwraeth, a arwyddocëir ac y felir iddunt, *yn wir ac yn ddiau,* yn y Sacrament hwn.

Cw. Pa lun yr ymddengys, nad yw y Bara a'r Gwin yn troi yn Gorph a Gwaed Crist, megis y mae'r Pabyddjaid yn haeru, o blegid i Grist ddywedud am y Bara, wrth ei gyfflegru, *Hwn yw fy Nghorph;* ac am y Cwppan, *Hwn yw fy Ngwaed?*

Att. 1. Fe gyfflegrodd Crist y Bara a'r Gwin oedd yn y Cwppan, nid i fod yn Gorph a Gwaed naturjol ei Berfon ef, eithr yn *Arwyddion* cyffelybiaethol o hono. Canys fe gyffelybodd Crist ei hun i amryw bethau, heb droi neu gyfnewid ei Natur i fod yn gyfryw bethau. Megis y dywedodd Crist, *Myfi yw'r Drws; Myfi yw'r Ffordd; Myfi yw'r Winwydden.* Ac ni thrôdd y Bara a'r Gwin yn Gorph a Gwaed Crist, mwy nag y thrôdd efe yn Drws, yn Ffordd, neu yn Winwydden. Joan x. 7, 9. xiv. 6. xv.

2. Mae ein holl Synhwyrâu yn tyfio, na newidiwyd y Bara a'r Gwin yn Gorph a Gwaed Crist. *Canys yr ydym yn gweled, ac yn profi, ac yn teimlo, mai Bara a Gwin ydynt ar ôl eu cyffegru, fel o'r blaen: ac y mae yr Ysbryd Glân yn eu galw yn Fara, a Chweppan yr Arglwydd, pan fydder yn bwyta ac yn yfoid o honnnt yn y Sacrament.* 1 Cor. xi. 26—28.

3. Pe fyddai y Bara a'r Gwin yn troi yn wir Person Crist, fel y dywaid y Pabyddjaidd; yna yr oedd dau o Gyrph a Phersonau i Grift wrth ordeinio y Sacrament: fef, un yng Nghrist ei hun, a'r llall yn y Bara a'r Gwin. *A chyd â hynny gynnifer o Gyrph a Phersonau iddo ar unwaith, ag fydd o dammeidiau o Fara yn yr aneirif fannau lle y gweinir Swpper yr Arglwydd.*

Cw. Pa leshâad yr ydym ni yn ei gael wrth gymmeryd y Sacrament hwn?

Att. Cael cryfhâu a diddanu ein heneidiau trwy Gorph a Gwaed Crist, megis y mae ein cyrph yn cael trwy'r Bara a'r Gwin.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid yn yr Atteb hwn?

Att. Dau beth.

1. Bod ein Heneidiau yn cael eu cryfhâu trwy Gorph a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd.

2. Bod ein Heneidiau yn cael eu diddanu trwy Gorph a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd, megis y cryfhêir ac y diddenir ein Cyrph trwy'r Bara a'r Gwin.

Cw. Ym mha fodd y cryfhêir eich Henaid trwy Gorph a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd, yn gyffelyb ag y cryfhêir y Corph trwy'r Bara a'r Gwin?

Att. 1. Mae Rhinwedd yr Aberthiad o Gorph a Gwaed Crist, fel Ymborth ysbrydol i ddiwallu holl Newyn fy Enaid, ag fydd achos o nychdod ysbrydol a llesgedd ynnof. *Jesu a ddywedodd, Tr hwn fydd yn dyfod attaf fi, ni newyna; a'r hwn fydd yn credu ynnof fi, ni sycheda un amser. Canys fy nghnawd i fydd fwyd yn wir, a'm gwaed i fydd ddiod yn wir.* Joan vi. 35, 55.

2. Trwy Rinwedd Cnawd a Gwaed Crist, a aberthwyd drosof, ac a ofodir o'm blaen yn Swpper yr Arglwydd, y câf Allu a Chryfder i fod yn ffyddlon i Dduw dan holl brofedigaethau y bywyd hwn. *Megis y dywedodd Paul; Tr wyf yn gallu pob peth trwy Grist, yr hwn sydd yn fy nerthu i.* Phil. iv. 13.

3. Trwy ymborthi yn ysbrydol ar Gnawd a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd, y cyffylltir fy Enaid ag ef i gael Nerth ysbrydol oddi wrtho; megis mai trwy gydgorphoriad o'r Bara a'r Gwin â'm corph i, y mae nerth naturjol yn dyfod. *A Christ a ddywaid, Tr hwn sydd yn bwyta fy nghnawd i, sydd yn aros ynnof, a minnau ynddo yntef.* Joan vi. 56.

Cw. Ym mha fodd y'ch diddenir trwy Gorph a Gwaed Crist, yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Fe ddodir Cariad Crist o'm blaen ymma i firio fy Enaid, fel Gwin fy'n llonni'r Galon. A Bord yr Arglwydd yw'r Ordinhâad hon, lle mae yr Arglwydd Jesu mewn modd arbennig yn bresennol yn ei Ysbryd, i ddeffroi holl Serch fy Nghalon a'm Cariad tu ag atto, a Gorfoledd fy Enaid a'm Hyfrydwch ynddo. *Tra yw y Brenin ar ei fwrdd, fy nardus a rydd ei arogl.* Can. i. 12.

2. Y mae'r Arglwydd Jesu, yn y Swpper hon, yn arlwyio Gwlêdd ysbrydol i mi; *Gwlêdd o basgedigjon breision, ac o loyw-win puredig. Sef, pob rhyw Gyssuron jachusol i lonni fy Enaid: ac yn cymmell ei Bobl i gymmeryd o honunt yn helaeth; gan ddywedud, Bwytêwch, gyfeilljon; yfwech, ie yfwech yn helaeth, fy rhai annwyl.* Esay xxv. 6. Can. v. 1.

3. Y mae'r Arglwydd Jesu, yn y Swpper hon, yn rhoddi ei hun i mi, ynghyd â holl Ddoniau y Prynedigaeth, a Thrysorau y Cyfammod Grâs, a Maddeuant o'm holl Béchodau; ag fy Ddiddanwch digonol i'm Henaid ym mhob cyflwr. *Math. ix. 2.*

Cw. Pa ham y dylech chwi ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, o herwydd Gorchymmyn pennodol Crist ynghylch hynny, ar y nôs ddiweddaf o'i Fywyd cyn ei groeshoelio drosof. *Canyys efe a ddywedodd, Gwnewch hyn er coffa am danaf.* 1 Cor. xi. 24.

2. Mae dibrisio yr Ordinhâad odidog hon, a Chariad Crist yn ei hordeinio i ni yn bennaf un o'i holl Ordinhadau, yn cyffroi Digofaint Duw yn echrydus. *Y Brenin a barotodd y ginio briodas, a lidiodd wrth y rhai a wahoddwyd, ac ni fynnent ddyfod; ac efe a ddanfonodd ei luoedd i'w dnystrio lwynt, ac a losgodd eu dinas.* Math. xxii. 2-7.

3. Mi a ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i fod yn ddiolchgar iddo am ei Gariad anfeidrol yn dioddef drofod. *Beth a dalaf i'r Arglwydd am ei holl ddoniau ef? Phiol jechydwrjaeth a gymmeraf, ac ar Enw'r Arglwydd y galwaf.* Salm cxvi. 12, 13.

4. Mi a ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, er Lles i'm Henaid fy hun. *Fel y'm cryfhëir ac y'm diddenir i fyned rhagddof yn gyffurus trwy bob trallodion a phrofedigaethau, tra fyddwyf yn y byd hwn.* Rhuf. v. 2-5.

5. Yr wyf yn gwneuthur fy rhan i, i adael Dioddefaint Crist i fyned yn ofer ac yn angof yn y byd, ac yn euog o'i wrthod ef, o's ymwrthodaf â Swpper yr Arglwydd. *Canys efe a ordeiniodd y Sacrament hwn yn goffa am dano kyd ddiwedd y byd; ac i wahaniaethu rhwng ei Bobl ef a'r rhai a'i gwrthodant.* Ecfod. xii. 21-23.

6. Mi a ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i roddi fy hun iddo ef trwy Gyfammod. *Ac onid ê, mi a fyddaf fel estron i ammodau yr addewid, heb obaith gennyf, ac heb Dduw yn y byd.* Eph. ii. 12.

Cw. Pa ham y dylech ddyfod i gyfammodi â Duw yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Am fod Crist ei hun yn fy ngalw i gymmeryd Jau y Cyfammod arnaf. *Cymmerwch fy jau arnoch, a dysgwch gennyf; canys addswyn ydwyf a gostyngedig o galon: a chwi a geuoch orphwysdra i'ch eneidiau.* Math. xi. 29.

2. Diben holl Foddjon Grâs, a'r Ceryddon y mae Duw yn ddanfon arnom, yw, dyfod â ni i Gyfammod ag ef. *Canys fel hyn y dywaid yr Arglwydd: Gwnâf i'wch' fyned dan y wialen; a dygaf chwi i rwym y cyfammod.* Eze. xx. 37. 2 Cor. vi. 1.

3. Mae y rhai ni chyfammodant â'r Arglwydd, yn tynnu Melldith a Drygfyd arnunt eu hunain yn y byd hwn, a Damnedigaeth dragywyddol yn y byd a ddaw. *Canys, Fel hyn y dywaid Arglwydd Dduw Isrâel: Melldigedig fyddo'r gŵr ni wrendy ar eiriau'r cyfammod hwn. Wele fi yn awyn drygfyd*

dygfyd arnunt, yr hwn ni's gallant fyned odli wrtho: yna
y gwaeddant arnaf, ac ni wrandawf hwynt. Jer. xi. 3, 11.
1 Cron. xxviii. 9. Deut. xxii. 15.

4. Mae y neb a ballo gyfammodi â Duw yn Swpper yr
Arglwydd, yn ymwadu â Chyfammod ei Fedydd, ac yn di-
ystyru Adduned y Llŵ a berthyn iddo. *Am hynny fel hyn*
y dywaid yr Arglwydd Dduw: Fel mai byw fi, fy llŵ yr
hwn a ddiystyrodde efe, a'm cyfammod yr hwn a ddiddym-
modd efe, hwnnw a roddaf fi ar ei ben ef. Ezech. xvii. 19.

5. O's cymmerwn Gyfammod yr Arglwydd arnom yn
ffyddlon, yr Arglwydd a'n cymmer ni yn Bobl werthfawr
ac annwyl iddo ei hun. *O's gan wrando y gwrandêwch*
ar fy llais (medd yr Arglwydd) a chadw fy nghyfammod;
chwi a fyddwch yn drysor priodol i mi o flaen yr holl
bobloedd. Ac efe a'n harddel yn Bobl iddo yn Nydd y
Farn; gan ddywedud; *Cesglwch fy saincŷ ynghyd attaf, y*
rhai a wnaethant gyfammod â mi trwy aberth. Ecclod.
xix. 5, 6. Salm l. 5.

6. Yng Nghyfammod Duw y mae holl Bobl Dduw i gael
Cyffur ym mhob cyfyngderau, ac yn yr oriau olaf o'u
bywyd. *Dymma eiriau diweddas Dafydd. Er nad yw fy*
nhŷ i felly gyl â Duw; etto cyfammod tragywyddol a wnaeth
efe â mi, wedi ei luniaethu yn hollol, ac yn sicr: canys fy
holl jechydwrjaeth, a'm holl ddymuniad yw, er nad yw yn
peri iddo flaguro. 2 Sam. xxiii. 1, 5.

7. Yn y Cyfammod a felir yn yr Ordinâad hon, y sicr-
heir i ni yr holl Freintjau a bwrcasodd Crist; ag y ddy-
lai ein cymmell ni i ddyfod yn fynych i Swpper yr Ar-
glwydd.

Cw. Pa Freintjau cyfammodol a sicrheir ac a felir i chwi
yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Crist ei hun yn Jawn ac yn Aberth drosod; a
Duw ei hun yn Dduw ac yn Dâd heddychol i mi, trwy Grist.
Eph. v. 2. 2 Cor. v. 18.

2. Maddeuant a Dirymmiad fy Mhechod; ac Ymwared
oddi wrth Golledigaeth a Melldith y Bdeddf; ac Adne-
wyddiad fy Natur hygiedig trwy Râs Duw. *Eph. i. 7. Gal.*
iii. 13. Rhuf. vi.

3. Cyfiawnhâad a Mabwysiad, a Dyfodfa hyderus ger
bron Duw, trwy Eiriolaeth Crist drosod. 1 Cor. i. 30. *Eph.*
iii. 12. Hebr. vii. 25.

4. Addewid am Ysbryd Duw i'm cymmorth a'm cyf-furo, ac o Warchodaeth Rhagluniaeth ac Angyljon Duw drofod ym mhob cyflwr. *Ezec. xxxvi. 27. Hebr. i. 14.*

5. Pob Bendithion tymhorol ac ysbrydol angenrheidjol i mi yn y Bywyd hwn, a Sicrwydd gobeithiol am Adgyfodiad gogoneddus i Fywyd tragywyddol. *1 Pedr i. 3, 4.*

Cw. Pa ham y dylech ddyfod yn fynych i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mae Gorchymmyn Crist yn dangos y dylem ddyfod yn fynych i'w Swpper ef. *1 Cor. xi. 26.*

2. Mae Esampl Pobl Dduw gynt yn dyfgu hyn. *Canys, yr oedd Swpper yr Arglwydd yn Rhan bennaf o Addoliad Duw ganddunt, yn wastadol ar Ddydd yr Arglwydd. Aët. ii. 42, 46. xx. 7.*

3. Fe ddylai ein Cariad i Grist ein cymmell i ddyfod yn fynych i'w Swpper ef, i gosio yn ddiolchgar am ei Gariad ef i ni. *2 Cor. v. 14.*

4. Fe ddylai y mynych eisiau fydd arnom am Lês i'n He-neidiau oddi wrtho, ein cymmell i ddyfod yn fynych i Swpper yr Arglwydd. *Mae ein calonau yn fynych yn gelyd, a'n serchiadau yn fynych yn oerllyd, a'n ffydd yn fynych yn wan, ac arnom fynych eisiau ein cryfhau a'n hadfywio trwy Râs Duw, a'n glanhau trwy Waed Crist.*

5. Mae esgeuluso Swpper yr Arglwydd, yn beryglus iawn. *Fe orchymmynnodd Duw dorri ymmaith o fysg ei Bobl y neb a esgeulusai Oen y Pasg yn ddiachos. Ac y mae esgeulusiad diachos yn argoel o glaiarwch peryglus a gwrthgiliad: canys felly y gadawodd llawer eu Proffes, ac yr aeth eu diweedd yn waeth nâ'u dechreuad. A phan esgeuluso neb, fe allai eu bod yn esgeuluso yr odfa olaf o'u bywyd, heb amser i ddyfod byth mwy i Swpper yr Arglwydd; er gosid diobaith iddunt wrth farw. 2 Pedr ii. 20—22.*

Cw. Pwy a ddylai ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Ni ddylai neb ddyfod i Swpper yr Arglwydd, heb eu bedyddio; megis nad oedd i neb fwyta Oen y Pasg, heb eu henwaedu. *Ecsod. xii. 48.*

2. Ni ddylai neb ddyfod i Swpper yr Arglwydd, heb Wybodaeth i jawnfarnu Corph yr Arglwydd, a'r Pethau a berthyn i'r Ordinâad hon. *1 Cor. xi. 29.*

3. Ni ddylai neb ddyfod i Swpper yr Arglwydd yn eu gelynjaeth, heb heddychu â Duw, a darfod â phechod; rhag iddunt fwyta ac yfaid yn annheilwng, er perygl iddunt eu hunain. *1 Cor. xi. 27.*

Cw. A pha fath Deilyngdod y dylech ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. Mae Teilyngdod o ddau fath.

1. Teilyngdod deddfol dibechod o Haeddiant. Yn yr ystyr hyn, nid oes un teilwng ar wyneb y ddaear. *Canys, pawb a bechasant, ac ydynt yn ôl am ogoniant Duw. Rhuf. iii. 23. Gen. xxxii. 10.*

2. Teilyngdod Efangylaidd, sef Teilyngdod o Gymhwysdra, a ddylai fod ym mhawb a ddeuant i Swpper yr Arglwydd. Sef, *Dyfod yn edifeiriol, yn ystyriol, ac yn barchus trwy Ffydd yng Nghrist; megis y'n dysgir yn yr Efengyl.*

Cw. Beth yw Perygl y rhai a ddeuant i Swpper yr Arglwydd yn annheilwng?

Att. 1. Maent yn euog o Gorph a Gwaed Crist, megis pe baent yn ei ailgroeshoelio ef. *1 Cor. xi. 27.*

2. Maent yn felio Barnedigaeth iddunt eu hunain, yn lle Jechydwrjaeth. *Gan gyffroi Digofaint Duw i'w poenydio yn y byd hwn, a'u damnio hefyd yn y byd a ddaw, onid edifarhaant. Llawer o'r Corinthjaid a fuont glaf, ac eraill fuont feirw, am ddyfod yn annheilwng i Swpper yr Arglwydd. 1 Cor. xi. 30.*

3. Maent yn rhoddi lle i'r diafol i'w temtio yn waeth nag erioed o'r blaen. *Megis y digwyddodd i Judas Iscariot: gyd â'r tammaid a fwytaodd ar Fwrdd Crist, yr aeth Satan i mewn i'w galon ef i fradychu Crist; ac wedi hynny i ymgrogi. Joan xiii. 27. Math. xxvii. 5.*

Cw. Pwy fydd yn dyfod i Swpper yr Arglwydd yn annheilwng?

Att. 1. Y rhai anwybodus, ag nid adwaenant Dduw, na'r Arglwydd Jesu, na'r Cyfammod Grâs. *Na'u cyflwr eu hunain; ac na fedrant jawnfarnu Corph yr Arglwydd, na'r pethau a berthyn iddo. Diar. xix. 2. Joan vii. 49. 1 Cor. xi. 29.*

2. Y rhai a esgeulusant y Dyledswyddau crefyddol eraill, ag y ddylent gyflawnu. Sef, *Beunyddiol Weddiau, ac Addoliad Duw yn eu teiau, a'r cyffelyb. Jago ii. 10.*

3. Y rhai a ddeuant i ddiben crawdol, neu o ddefod ac arfer yn unig. *Fel pe fyddai Swpper yr Arglwydd yn ddi-gon tu ag at Fechydwrjaeth, heb ddim ychwaneg.*

4. Y rhai a ddeuant i Swpper yr Arglwydd, heb heddychu â'r rhai a ddigiasant, ac heb gyfiawnu y camwedd a wnaethant. *Math. v. 23, 24.*

5. Pawb ag y ddeuant i Swpper yr Arglwydd, heb ddi-ofryd i groeshoelio eu drwg anwydau poethion, beilchion, cybyddus, cynfigennus, a chwantau pechadurus y byd a'r cnawd. *Ac heb ddi-ofryd yn erbyn pob pechod adnabyddus iddunt, i fyw o'r newydd trwy ffydd yng Nghrist.* Mae y cyfryw yn tyngu'n anudon, wrth gymmeryd arnunt ammodi â Duw yn Swpper yr Arglwydd, heb fwriad i adael eu pechodau. *Hof. x. 4.*

Cw. A ddylech chwi esgeuluso Swpper yr Arglwydd, rhag ofn dyfod yn anghymmawys iddi?

Att. 1. Ni ddylwn i, na neb arall, esgeuluso Swpper yr Arglwydd; eithr mi ddylwn ofni aros yn anghymmawys, rhag darfod am danaf yn ddisymmawth, yn fy anghymhwysder, ac heb Ran yng Nghrist.

2. Fe ddylai ofn am fy anghymhwysder fy neffroi i gymhwyso fy hun yn ddioed: canys, tra fyddwyf yn anghymmawys i gymmuno, yr ydwyf yn anghymmawys i weddio, a gwrando Gair Duw. *Tn anghymmawys i farw, ac yn anghymmawys i Deyrnas Nefoedd; ac felly mewn perygl o fyned i uffern bob munud.*

3. Mi ddylwn ystyriaid, fod cymmaint o berygl echrydus i esgeuluso Ordinhadau Crist, ag fydd o'u camarferyd. *Fel na's gallaf ddiangc yn un modd rhag Barn Duw, ond trwy ddyfod yn deilwng i Swpper yr Arglwydd.*

4. Pechadurjaid difraw, rhyfygus, a rhagrithiol, fydd yn dyfod yn annheilwng i Swpper yr Arglwydd, ac yn tynnu arnunt eu hunain Farn Duw. *Megis y Corinthjaid, y rhai oeddynt gynbennus, yn cyfreithio â'i gilydd o flaen y rhai digred, ac yn gwneuthur cam a cholled i'w brodyr; yn cynnwys befyd ymrafaelion a heresiau yn eu mysg; a rhai o bonunt yn newynog, ac eraill yn feddw, yn Swpper yr Arglwydd. Tr hyn berthau, a'r cyffelyb, a ddylai pob Cymmunwr teilwng ockelyd.* 1 Cor. xi.

5. Mi ddylwn ystyriaid, fod Duw yn galw, ac yn annog y dŷn ofnus i ddyfod yn obeithiol atto ef, er gwanned ac annhei-

annheilynged a fyddo; ac nid bod i arfwyd gadw neb rhag dyfod. *Cymmer gâlon; cyfod: y mae efe yn dy alw di.* Marc x. 49.

Cw. Pa lun y mae Duw yn eich hannog i ddyfod yn obeithiol, pan fyddoch yn ofni dyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mae Duw ei hun yn fy ngalw i atto, er i mi fod yn fwyaf ac yn waethaf o holl bechadurjaid y byd. *Deuwch yr awr hon, ac ymresymmwon, medd yr Arglwydd: Pe byddai eich pechodau fel 'sgarlad, ânt cyn wynnied a'r eira; pe cochent fel porphor, byddant fel gwlân. Myfi, myfi yw yr hwn a ddilea dy gamwedd, er fy mwyn fy hun; ac ni chofiaf dy bechodau.* Esay i. 18. xliii. 25.

2. Mae Gair Duw yn sicrhâu, fod *Glanbâad* perffaith i mi yng Ngwaed Crist oddi wrth euogrwydd a ffeidd-dra fy holl bechodau; er eu bod cyn ddued ag uffern, a chym-maint a'r mynyddoedd, a chyn amled a thywod y môr. Canys, *Gwaed Jesu Grist ei Fâb ef sydd yn ein glanhâu ni oddi wrth bob pechod.* 1 Joan i. 7.

3. Mae Crist, Mâb Duw, yn fy ngwahawdd atto mewn modd neillduol, pan fyddwyf mewn blinder o achos fy mhechod. *Canys efe a ddywaid fel kyn: Deuwch attafi, bawb ag y sydd yn flinderog ac yn llwythog; a mi a esmwythâaf arnoch. Cymmerwch fy jau arnoch, a dysgwch gennyf; canys addfwyn ydwyf a gostyngedig o gâlon: a chwi a gewch orphwysâra i'ck eneidiau.* Math. xi. 28, 29.

4. Mae yr Ysbryd Glân yn gorchymmyn i'w Eglwys fy nerbyn, er gwanned yw fy Ffydd. *Tr hwn sydd wan yn y ffydd, derbyniwch atoch. Ac efe a gynhelir; canys fe all Duw ei gynnal ef.—Corfen yssig ni's tyrr, a llin yn mygu ni's diffydd.* Rhuf. xiv. 1, 4. Math. xii. 20.

5. Mae yr Arglwydd yn dywedud wrthyf yn gyffurus, pan fyddo fy Enaid yn glaf o bechod, ac yn gweled fy hun yn golledig. *Nid rhaid i'r rhai jach wrth feddyg, ond i'r rhai cleifon. Ni ddaethum i alw rhai cyfiawn, ond pechadurjaid i edifeirwch.—Mâb y dŷn a ddaeth i geisio, ac i gadw yr hyn a gollafid.* Luc v. 31, 32. xix. 10.

6. Mae yr Arglwydd yn fy annog i ymddiried ynddo, pan fyddwyf yn llawn o ofn a thywyllwch. *Pwy yn eich mysg sydd yn ofni yr Arglwydd, yn gwrando ar lais ei wâs ef, yn rhodio mewn tywyllwch, ac heb lewyrch iddo? go-beithied*

beithied yn Enw yr Arglwydd, ac ymddirieded yn ei Dduw. Esay l. 10.

7. Fe a'm gwahoddir i Swpper yr Arglwydd, er cym-maint fy annheilyngdod, ac amherffethrwydd fy nghym-hwysder, o's ydwyf fi yn fychedu am Grist, a'm Henaïd yn hiraethus am dano. *Tr hwn sydd â syched arno, deued; a'r hwn sydd yn ewyllysio, cymmered ddwfr y bywyd yn rhad.* Dad. xxii. 17. Esay lv. 1. Joan vii. 37.

Cw. Mae yn ddiammau, fod Groesaw i bawb i Swpper yr Arglwydd, ag a fyddo yn fychedig am dano; ond pa bryd y gellwch gyfrif, fod ynnoch Syched hiraethlon am Grist mewn gwirionedd?

Att. 1. Pan fyddwyf dan deimlad o'm pechod, yn gosod fy Nymuniad yn bruddaidd ger bron Duw. *Gan lesain fel Dafydd, Fy nghamweddau a aethant dros fy mhen: megis baich trwm y maent yn rhy drwm i mi. O'th flaen di, Arglwydd, y mae fy holl ddymuniad; ac ni chuddiwyd fy uchenaïd oddi wrthyf.* Salm xxxviii. 4, 9.

2. Pan fyddo tlodi fy Enaid yn gweithio Gostyng-eidd-rwydd, a newyn ynnof am Râs i fyw yn gyfiawn. *Gwyn eu byd y tlodion yn yr ysbryd: canys eiddunt yw teyrnas nesoedd. Gwyn eu byd y rhai sydd arnunt newyn a syched an-gyfiawnder: canys hwy a ddiwellir.* Math. v. 3, 6.

3. Pan fyddo Crist yn fwy dymunol yn fy ngolwg nâ dim. *Ac y gallwyf ddywedud gyd â'r Salmydd, Pwy sydd gennyf yn y nesoedd ond tydi? ac ni ewyllysiais ar y ddaear neb gyd â thydi.* Salm lxxiii. 25.

4. Pan fyddwyf yn dyfal-ymofyn am Grist yn ei holl Or-dinhadau. *Gan ddywedud gyd â'r Eglwys, Codaf yn awr, ac âf o amgylch y ddinas, trwy'r heolydd a'r strydoedd, ceisias yr hwn a hoffa fy enaid. A'm henaïd y'th ddymu-nais liw nôs; â'm hysbryd bfyd o'm mewn y'th forau-geisias.* Can. iii. 2. Esay xxvi. 9.

5. Pan fyddwyf yn ymofyn Gwybodaeth o Ffyrdd Dduw, gyd â bwriad i rodio ynddunt. *Fel y rhai a ddywedai gynt, Dewwch, ac esgynnwn i fynydd yr Arglwydd, i dy Duw Jacob; ac ese a'n dysg ni yn ei ffyrdd, a ni a rodiwn yn ei lwybrau ef.* Esay ii. 3.

6. Pan fyddwyf foddlon i ymadael â phob peth er mwyn Crist. *Canys, Cyffelyb yw teyrnas nesoedd i farchnattawr, yn ceisio perlau tég: yr hwn, wedi iddo gaffael un perl gwerthfawr,*

gwerthfawr, a aeth, ac a werthodd gymmaint oll ag a feddai, ac a'i prynodd ef. Math. xiii. 45, 46.

7. Pan fyddo yr Amlygiad lleiaf o Gariad Crist i mi, yn fy llenwï o Hyfrydwch ynddo, ac yn deffröi fy holl Serch tu ag atto. *Megis pan ddywedai yr Eglwys, Fy Annwilyd a estynnodd ei law trwy'r twll, a'm hymysgaroedd a gyffrôdd er ei fwyn. Mi a gyfodais i agori i'm Hannwilyd; a'm dwylaw a ddiferasant gan fyrr, a'm bysedd gan fyrr yn differu, ar bŷd hespennau'r clô.* Can. v. 4, 5. i. 12.

Cw. Pa beth fydd raid i'r rhai a ddêl i Swpper yr Arglwydd ei wneuthur?

Att. Eu holi eu hunain, a ydynt hwy yn wir edifeiriol am eu pechodau a aeth heibio, ac yn sicr amcanu dilyn buchedd newydd; a oes ganddunt ffydd fywiol yn Nhrugaredd Dduw, trwy Grist, gyd â diolchus gof am ei Angau ef; ac a ydynt hwy mewn cariad perffaith â phob dŷn.

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ymma?

Att. Dau beth.

1. Ein Dyled i holi ein hunain, cyn dyfod i Swpper yr Arglwydd.

2. Ynghylch pa bethau y dylem ni holi ein hunain; sef, edrych pa un a yw'r Graffau hyn ynnof, wrth y Nodau o honunt.

Cw. Pa ham y mae rhai yn dywedud yn erbyn Hunanymholiad wrth Nodau Grâs?

Att. Am fod yr ysbryd aflan yn eu twyllo i wrthddywedud Athrawjaeth yr Ysbryd Glân; yr hwn fydd yn gosod cynnifer o Nodau Grâs o'n blaen yn yr Ysgrythur. *Ac yn gorchymyn i bawb fel hyn; Profwch chwychoi eich hunain, a ydych yn y ffydd: holwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, sef, bod Jesu Grist ynnoch, oddi-eithr i chwi fod yn anghymeradwy?* 2 Cor. xiii. 5.

Cw. Beth fydd yn angenrheidiol tu ag at Hunanymholiad?

Att. Gwybodaeth rasol a fyddo yn goleuo dŷn oddi mewn; heb ba un ni ddichon neb jawnfarnu ei gyflwr ei hun. *Diar.* xix. 2.

Cw. Mae gan lawer Wybodaeth heb Râs; pa fath yw Gwybodaeth rasol?

Att. 1. Mae Gwybodaeth rasol yn dysgu dŷn i geisio Crist, a Gwybodaeth o hono ef uwch law pob peth. Ni fernaïs i mi wybod dim yn eich plith ond Jesu Grist, a hwnnw wedi ei groeshoelio.— *Ie yn ddiamman, yr wyf hefyd yn cyfrif pob peth yn golled, o herwydd ardderchougrwdd gwybodaeth Crist Jesu fy Arglwydd: er mayn yr hwn y'm colledwyd ym mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ennillwyf Grist.* 1 Cor. ii. 2. Phil. iii. 8.

2. Mae yn darostwng dŷn i ffeiddio ei hun; ac nid i dybiaid ei hun yn well nag eraill. *Job a ffeiddiodd ei hun, ac a edifarhaodd mewn llwch a lluthr, pan adnabu efe Dduw fel yn ei weled ef.* Job xlii. 5, 6.

3. Mae yn gwneuthur dŷn yn ufudd i Dduw. *Wrth hyn y gwyddom yr adwaenom ef; o's cadwn ni ei orchymmynion ef. Tr hwn sydd yn dywedud, Mi a'i badwaen ef, ac heb gadw ei orchymmynion ef; celwyddog yw, a'r gwirionedd nid yw ynddo.* 1 Joan ii. 3, 4.

4. Mae yn tyneru natur dŷn i fod yn drugarog ac yn dirion. *Efe a farnodd gŵyn ytlawd a'r anghenus: onid fy adnabod i oedd hyn? medd yr Arglwydd.* Jer. xxii. 16.

5. Mae yn cyfnewid dŷn i Ddelw Duw, a Chyffelybiaeth Gogoniant ei Sancteiddrwydd ef. *Nyni oll, ag wyneb agored, yn edrych ar ogoniant yr Arglwydd megis mewn drych, a newidir i'r unrhyw ddelw, o ogoniant i ogoniant, megis gan Ysbryd yr Arglwydd.* 2 Cor. iii. 18.

Cw. Pa ham y dylech holi eich hun cyn dysod i Swpper yr Arglwydd? onid yw yn ddigon i'ch Gweinidog eich holi?

Att. 1. Mi ddylwn ymostwng yn ufudd i'm Gweinidog fy holi, a holi fy hun hefyd: canys felly y gorchymmynnir yng Ngair Duw. *Holed dŷn ef ei hun; ac felly brwytaed o'r bara, ac yfed o'r cwppan.* 1 Cor. xi. 28.

2. Ni ddichon fy Ngweinidog i wybod fy mhechod dirgelaidd, na brynti a dichell fy nghalon; ac am hynny mi ddylwn holi fy hun yn fanwl. Canys, *T galon sydd fwy ei thwyll nâ dim, a drwg ddiobaith ydyw: pwy a'i hedwyn?* Jer. xvii. 9.

3. Mi ddylwn holi fy hun, fel y gallwyf ymröi yn ddeffrous i wellhâu y beiau a welwyf ynnof fy hun, ac i fod yn fwy

fwy cyffwrus, o's cêf Arwyddjon o Râs Duw yn fy Enaid
*Profed pob un ei waith ei hun; ac yna y caiff orfoledd
 ynddo ei hun yn unig, ac nid mewn arall. Gal. vi. 4.*

Cw. Ynghylch pa beth y dylech holi eich hun cyn dyfod
 i Swpper yr Arglwydd?

Att. Ynghylch y pum peth hyn.

1. Pa un a ydwyf yn wir edifeiriol am fy mbechodau a
 aeth heibio.

2. Pa un a ydwyf yn sicr amcanu dilyn buchedd ne-
 wydd.

3. Pa un a oes gennyf Ffydd fywiol yn Nbrugaredd Dduw,
 trwy Grist.

4. Pa un a ydwyf yn dyfod gyd â diolchus goffa am ei
 Angau ef.

5. Pa un a ydwyf mewn cariad perffaith â phob dŷn.

Cw. Pa lun yr adnabyddir gwir Edifeirwch?

Att. 1. Lle mae gwir Edifeirwch, y mae yno ddwsn Ar-
 gyceddiad o Ddrwg Pechod, ag sy'n llenwi calon dŷn o ofid
 a thristwch mawr o'i blegid. Canys durejol dristwch sydd
 yn gweithio edifeirwch, er jechydwriaeth ni bydd edifeirwch
 o honi. 2 Cor. vii. 10.

2. Y mae yno Gyfaddefiad o Bechod, ac Ymroiad i
 droi oddi wrtho. Y neb a guddio ei bechodau, ni lwydda:
 ond y neb a'u haddeffo, ac a'u gadawo, a gaiff drugaredd.
 Diar. xxviii. 13.

3. Y mae yno Weddio pruddaidd ar Dduw, yn amgenach
 nag erioed o'r blaen. Tr Arglwydd a ddywedodd am Baul,
 pan y cafodd efe Dröedigaeth, Wele, y mae yn gweddio.
 Act. ix. 11.

4. Y mae yno Ymofynniad diorphwys am Jechydwriaeth,
 nes dyfod i Gyfammod â Duw. Job a ddywedodd, *Myfi a
 bechais; beth a wnâf? A'r rhai a ddwysbigwyd gan Bre-
 geth Pedr, a ddywedafant, Ha wŷr frodyr, beth a wnawn
 ni? Job vii. 20. Act. ii. 37.*

5. Y mae yno Barodrwydd i gyfiawnhau pob Camwedd.
 Zaccius a safodd, ac a ddywedodd wrth yr Arglwydd,
 Wele, banner fy nâ, O Arglwydd! yr ydwyf yn ei roddi
 i'r tledion; ac o's dugum ddim o'r eiado neb trwy gam-
 achwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedweryld. A'r Jesu a
 ddywedodd wrtho, Heddyw y daeth jechydwriaeth i'r tŷ
 bwn. Luc xix. 8, 9.

6. Y mae yno Ymroiad i addoli Duw yn gyflawn yn ei holl Ordinhadau. *Fel y rhai edifeiriol gynt, ag oeddynt yn parhau yn athrawjaeth ac yng nghymdeithas yr apostoljon, ac yn torri bara, ac mewngweddiau.* Act. ii. 42.

7. Y mae yno Ffrwythau addas i Edifeirwch; Cafineb i Bechod, Gostyngeddwydd hunanymwadol, a Chariad, ac Awydd i bob Gweithred dda. *O blegid pob pren a adwaenir wrth ei ffrwyth ei hun: canys nid oddi ar ddrain y casglant ffigys, nac oddi ar berth yr heliant rawnwin.* Luc vi. 44.

Cw. Pa lun yr adwaenir Buchedd newydd?

Att. 1. Mae Buchedd newydd yn tarddu oddi wrth Wraidd ac Egwyddor newydd. Sef, *Cariad Crist yn fy nghymmell i fyw iddo ef; o herwydd iddo ef fy ngharu i, a marw drosof.* 2 Cor. v. 14.

2. Lle mae Buchedd newydd, y mae yno Dymmer a Natur newydd. *Canys Duw a ddywedodd, Rhoddaf i chwî gâlon newydd; ysbryd newydd befyd a roddaf o'ch mewn chwî.* Ezech. xxxvi. 26.

3. Mae Buchedd newydd yn ôl Rheol newydd; nid tueddwydd fy natur a'm dychymmyg fy hun, eithr yn ôl Gair Duw ac Esampl Crist. *A chynnifer ag a rodiant yn ôl y rheol hon, tangnesfedd arnunt a thrugaredd, ac ar Isrâel Duw.* Gal. vi. 16.

4. Lle mae Buchedd newydd, y mae Diben newydd ym mhob peth a wnelom; sef, Gogoniant Duw. *Pa un bynnag gan hynny ai bwyta, ai yfai, ai beth bynnag a wneloch, gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw.* 1 Cor. x. 31.

5. Lle mae Buchedd newydd, y mae Adnewyddiad cyffredinol trwy'r holl Ddŷn. Sef, *Serchiadau newydd; cariad a chafineb, tristwch a llawenydd, a dymuniadau newydd; cyfeilljon ac arferion newydd; a meistrolaeth newydd dros ein holl anwydau drwg. Yr hên bethau a aethant heibio; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd.* 2 Cor. v. 17.

Cw. Pa lun yr adwaenir gwir Ffydd?

Att. 1. Mae gwir Ffydd yn gweithio Ymgais deffrôus i ddiangc rhag y Barnau a fyddo Duw yn sygwth, cyn y delont. *Trwy ffydd, Nôe, wedi ei rybuddio gan Dduw am y pethau ni's gwelfid etto, gyd â pharchedig ofn, a ddarparodd arch i achub ei dŷ.* Hebr. xi. 7.

2. Mae

2. Mae gwir Ffydd yn gweithio Ymadawiad dioed oddi wrth bob ffyrdd annuwjol, er maint a fyddo yr elw o honnunt. *T consurwyr a gredasant, a gyffesasant eu pechodau, ac a losgasant eu llyfrau, o werth dengmil a deugain o ddarnau arjan.* Act. xix. 18, 19.

3. Mae gwir Ffydd yn gweithio Usudd-dod parod i Ewyllys Duw, yn y pethau a fyddo yn fwyaf gwrthwyneb i'n hēwyllys ein hunain. *Trwy ffydd y gadawodd Abraham ei wlad, ac yr offrymmodd ei fâb Isâac, pan archodd Duw iddo.* Hebr. xi. 8, 17.

4. Mae gwir Ffydd yn gweithio Hiraeth yn yr Enaid ar ôl yr Arglwydd Jesu, uwch law pob peth. *Fel y bresa'r bŷdd am yr asonydd dyfroedd, felly'r hiraetha fy enaid am danat ti, O Dduw!* Salm xlii. 1. lxxiii. 25.

5. Mae gwir Ffydd yn gweithio Hunanymwadiad ewyllysgar, ym mhob peth, er mwyn Crist. *T pethau oedd elw i mi, y rhai bynny a gyfrifais i yn golled er mwyn Crist. Ie yn ddiamman, yr wyf belyd yn cyfrif pob peth yn golled, o herwydd ardderchogrwydd gwybodaeth Crist Jesu fy Arglwydd: er mwyn yr hwn y'm colledwyd ym mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ennillwyf Grist.* Phil. iii. 7, 8.

6. Mae gwir Ffydd yn ein nerthu i orchfygu holl hudoliaeth y byd, a dichelljon Satan, ag fydd yn hudo dŷn i bechu. *Hon yw'r oruchafiaeth sy'n gorchfygu'r byd; sef, ein ffydd ni.—A tharian y ffydd, sy'n diffoddi holl bicecellau ianllyd y fall.* 1 Joan v. 4. Eph. vi. 16.

7. Mae gwir Ffydd yn llawenychu yr Enaid dan erledigaeth a gorthrymder. *Trwy ffydd yr ydym yn gorfoleddu dan obaith gogoniant Duw: ac nid felly yn unig, eithr yr ydym yn gorfoleddu mewn gorthrymderau.* Rhuf. v. 2, 3. 1 Pedr i. 6, 8. Hab. iii. 17, 18.

8. Mae gwir Ffydd yn gweithio Serch awyddus i bob Gweithred dda, er Gogoniant i Dduw, a Lleghaad i eraill. *A synni di wybod, O ddŷn ofer, am ffydd heb weithredoedd, mai marw yw?* Jago ii. 20.

Cw. Pa lun y gwybyddwch, fod ynnoch ddiolchus Goffa am Farwölaeth Crist?

Att. 1. Mae diolchus Goffa o Farwölaeth Crist, yn deffroi ein Heneidiau i fodi Duw am dano hyd eithaf ein gallu. *Fy enaid, bendithia yr Arglwydd; a chwebl fydd ynnof, ei Enw sanctaidd*

sanctaid ef. Fy enaid, bendithia yr Arglwydd; ac nac anghofia ei holl ddoniau ef. Salm ciii. 1, 2.

2. Mae diolchus Goffa o Farwölaeth Crist, yn ein cym-mell i foli Duw yn wastadol; ac nid yn Swpper yr Arglwydd yn unig. *Bendithiaf yr Arglwydd bob amser: ei foliant fydd yn fy ngenau yn wastad. Salm xxxiv. 1.*

3. Mae diolchus Goffa o Farwölaeth Crist, yn gweithio ychwaneg o Ymddarostyngiad, wrth ystyriaid ein hannheilyngdod o Gariad a Doniau Crist i ni. *Megis y dywedodd Jacob wrth yr Arglwydd; Ni ryglyddais y lleiaf o'th holl drugareddau di.—Ac fel y dywedodd Dafydd; Arglwydd, beth yw dŷn, pan gydnabyddit ef? neu fâb dŷn, pan wnait gyfrif o hono? Gen. xxxii. 10. Salm cxliv. 3.*

4. Mae diolchus Goffa o Farwölaeth Crist, yn ein gwneuthur yn ffrwythlon ym mhob Gweithredoedd da ag y fyddo er Gogoniant i Dduw. *Yn hyn y gogoneddwyf fy Nhâd; ar ddwyn o bonock ffrwyth lawer. Joan xv. 8.*

5. Mae diolchus Goffa o Farwölaeth Crist, yn gweithio ynnom i garu Crist; yr hwn a'n carodd ni, ac a fu farw drosom. *Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni. 1 Joan iv. 19.*

Cw. Pa lun y gwybyddwch, eich bod mewn Cariad perffaith â phob Dŷn?

Att. 1. Fe bair Cariad perffaith, na ddrygom, ac na chwennychom ddrygu, neb. *Megis y mae Duw yn gorchymmyn; Na fwriedwch ddrwg i neb yn eich calonau. Zec. viii. 17.*

2. Fe bair Cariad perffaith i ni geisio Lleshâad ei gilydd, ac nid ein Llës ein hunain yn unig. *Nac edrychwch bob un ar yr eiddo eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill befyd. Phil. ii. 4.*

3. Fe bair Cariad perffaith i ni ragflaenu niwaid ein gelynjon, hyd ag allom ni. *O's cyfarfyddi ag eidlion dy elyn, neu â'i asyn, yn myned ar gyfrgoll, dyckwel ef adref iddo.—O's dy elyn a newyna, portha ef â bara; ac o's sycheda, dôd iddo ddiod i'w hyfaid. Ecsod. xxiii. 4. Diar. xxv. 21.*

4. Fe bair Cariad perffaith i ni gyd-deimlo ag eraill yn eu blinderau. *Canys felly y'n dysgir i wneuthur. Cofiwch y rhai sydd yn rhwym, fel petaech yn rhwym gyd â bwynt. Job a ddywedodd, Oni wylais i dros yr hwn oedd galed ei*

fyd? oni ofidiodd fy enaid dros yr anghenog? Hebr. xiii. 3. Job xxx. 25. Rhuf. xii. 15.

5. Fe bair Cariad perffaith i ni roddi Parch ac Anrhyddedd dyledus i bob Dŷn. *Perchwch bawb.—Mewn cariad bravdol byddwch garedig i'w gilydd, yn rhoddi parch yn blaenori ei gilydd. Gan dybiaid ei gilydd yn well na chwi eich hunain.* 1 Pedr ii. 17. Rhuf. xii. 10. Phil. ii. 3.

6. Fe bair Cariad perffaith i ni fod yn gymmwynafol i bawb yn ôl ein gallu, ac yn elusengar i'r neb a fyddo mewn eisiau. *Trwy gariad gwasanaethwch ei gilydd.—Tr hwn fydd ganddo ddŷ y byd hwn, ac a welo ei frwad mewn eisiau, ac a gauo ei dosturi oddi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef?* Gal. v. 13. 1 Joan iii. 17.

7. Fe bair Cariad perffaith i ni fod yn oftyngedig, yn heddychol, yn ddioddefgar, yn dosturiol, ac yn addfwyn, i bawb; ac i wneuthur i eraill, megis y dymunem i eraill wneuthur i ni. Luc vi. 31. Eph. iv. 31, 32.

Cw. Wedi i chwi, wrth holi eich hun, gael Egin gobeithiol o'r Graffau hyn ynnoch; beth ychwaneg a wnewch, wrth ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn ymbarotöi i gyfarfod â'm Harglwydd yn y Swpper hon.

Cw. Pa ham y dylech ymbarotöi, cyn dyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Am fod yr Arglwydd ei hun yn erchi hynny. *Samuel a ddywedodd, trwy Ysbryd Duw, wrth Bobl Israhel, Parotwch eich calon at yr Arglwydd.* 1 Sam. vii. 3.

2. Am ein bod yn neshâu ger bron y *Duw Mawr*, mewn Modd neillduol, yn yr Ordinhâad hon. *A phwy (heb barotöi ei galon yn gyntaf) a ddichon sefyll yn wyneb y Duw sanctaidd hwn?* 1 Sam. vi. 20.

3. Am mai y rhai a barotoant eu Calonnau i Ordinhadau Duw, a gânt Lês a Chyffur ynddunt. *Jotham a nerthwyd, o herwydd iddo barotöi ei ffyrdd ger bron yr Arglwydd.—A llaw'r Arglwydd oedlgyd ag Ezra, o herwydd iddo barotöi ei galon i geisio cyfraith yr Arglwydd.* 2 Cron. xxvii. 6. Ezra vii. 9, 10.

4. Am fod Parotoad mawr ar ein medr yn yr Ordinhâad hon, a Gwaith mawr o'n blaen; llawer o Ddyledswyddau a gydgyfarfyddant ymma o Ganlyniad mawr.

Canys, *Y mae'r Swpper hon naill ai yn arogl bywyd i fywyd, neu ynte yn arogl marwolaeth i farwolaeth, i bob un.* 2 Cor. ii. 16.

5. Am fod neshâu at Ordinhadau Duw yn ammharod, yn tywys i Brofedigaethau peryglus. *Rehoboam a wnaeth yr byn oedd ddrwg: canys ni pharotôdd ei galon i geisio yr Arglwydd.—Judas, ar ôl bwyta ar fwrdd yr Arglwydd, a fradychodd Crist yn y man; ac ar ôl hynny a ymgrogodd.* 2 Cron. xii. 14. Math. xxvii. 5.

Cw. Pa lun (heb law holi eich hun) y dylech ymbarotöi i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mi ddylwn weddio Duw yn ddifrifol am Gymmorth yn fy Mharotoad, ac am ei Fendith ar yr Ordinhâd hon. *Salmon cxvi. 13. cxviii. 25.*

2. Mi ddylwn ystyriaid fy Nghyflwr truenus wrth Nâtur; megis yr wyf fel eraill yn Blentyn Digofaint, a than Felldith a Chondemniad y Gyfraith: fel y tynero fy Nghalon, ac y delwyf yn oftyngedig, gyd â duwjol Driftwch, ger bron yr Arglwydd. *Math. v. 4.*

3. Mi ddylwn chwilio allan fy holl Bechodau, sef fy Mhechodau annwylaf, a'm Phechodau dirgelaf, a holl ddrwg Arferion fy Muchedd, a drwg Anwydau fy Nâtur; i addunedu yn eu herbyn, ac i lefain ar fy Arglwydd am Gymmorth i ymadael â hwynt dros byth. *Galar. iii. 40. Job xiii. 23.*

4. Mi ddylwn ystyriaid Llesgedd ac Angen fy Enaid, wrth ddyfod i Swpper yr Arglwydd; sef, mor wan yw fy Ffydd, mor oer yw fy Nghariad, mor galed yw fy Nghalon, mor dywyll yw fy Nyall, ac mor gryf yw fy Anwydau pechadurus: fel y bo Newyn a Syched ynnof am Râs Duw i'm cymmorth. *Math. v. 6. Esay lv. 1.*

5. Mi ddylwn edrych yn ofalus, am ddyfod o Ddiben unjawn i Swpper yr Arglwydd; rhag iddo ef fy nghael yn rhagrithiwr ger ei fron.

Cw. I ba Ddiben y dylech chwi ddyfod i Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, o Ufudd-dod parchus i Orchymmyn Crist, i goffhâu yn ddiolchgar am ei Gariad ef yn marw drosof. *Canys felly y gorchymmynnodd efe; gan ddywedud, Gwnewch hyn er cofa*

coffa am danaf. Ac o's esgeulusaf hyn, mi fyddaf yn un o'r anufuddjon melltigedig, ar ba rai y daw Digofaint Duw. *Luc xxii. 19. 1 Cor. xi. 24. Eph. v. 6.*

2. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i fyned o'r newydd dan Gyfammod a Duw trwy Grist; fel y'm gwaredir oddi wrth ei Ddigofaint ef. *Gan ddywedud, Yn awr y mae yn fy mryd i wneuthur cyfammod ag Arglwydd Dduw Iŷrael; fel y trô ei ddigofaint ludiog ef oddi wrthym ni. 2 Cron. xxix. 10.*

3. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i gael ychwaneg o Sicrwydd am Faddeuant o'm holl bechodau trwy Waed Crist. *Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth, trwy ei waed ef; sef, maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei räs ef. Eph. i. 7.*

4. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i ymborthi, trwy Ffydd, ar Gnawd a Gwaed Crist, i grysbâu a meithrin Bywyd fy Enaid. *Canys yr Iesu a ddywedodd, Oni fwytêwch gnawd Mâb y dyn, ac oni ystoch ei wred ef, nid oes gennych fywyd ynnoch. Yr hwn sydd yn bwyta fy nghnawd i, ac yn ysaïd fy ngwaed i, sydd ganddo fywyd trwygyrddol. Joan vi. 53, 54.*

5. Mi ddylwn ddyfod i Swpper yr Arglwydd, i gael fy mendithio gan Dduw ag ychwaneg o Gasineb i Bechod, a Nerth yn erbyn Profedigaethau, ac â Cynnydd o bob Grâs i fod yn gyffurus ym mhob Cyflwr, ac yn ffyddlon yn holl Wafanaeth Dduw. *Canys fe goffbeir Enw yr Arglwydd mewn modd arbennig yn yr Ordinhâd hon. Ac efe a ddywedodd, Ym mhob man lle y rhoddwyf goffadwriaeth o'm Henw, y deuasf attrat, ac y'th fendithiasf. Ecclod. xx. 24.*

DIWEDD yr ESBONIAD.

Gan fod yr hyn a chwanegir ymma, yn ormod i'w ddyfsgu ar y Cof, fe ddylid ei ddarllain yn ystyriol ac yn fynych: y Rhan gyntaf o hono, cyn dyfod i'r Sacrament; a'r Rhan olaf, ar ôl y Sacrament.

Cw. **P**A beth ychwaneg a ddylech ystyriaid ynghylch Swpper yr Arglwydd?

Att. Dau beth; ag ellir eu trefnu yn ddwy Ran: sef, 1. Pa beth a ddylwn wneuthur yn Swpper yr Arglwydd. 2. Pa beth a ddylwn wneuthur ar ôl hynny.

Cw. Pa beth a ddylech wneuthur pan fyddoch yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Pan fyddwyf yn Swpper yr Arglwydd,

1. Mi ddylwn weddio Duw am Gymmorth a Llwyddiant yno.

2. Mi ddylwn adnewyddu fy Edifeirwch.

3. Mi ddylwn ystyriaid Anghenion fy Enaid.

4. Mi ddylwn ystyriaid y Breintjau a felir i mi yno.

5. Mi ddylwn ystyriaid Gwerthfawrogrwydd Gwaed Crist.

6. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith yno.

7. Mi ddylwn gofio Cariad Crist.

8. Mi ddylwn ysbrydoli y Pethau a welwyf yno.

9. Mi ddylwn addunedu fy hun yn gywir i Dduw.

10. Mi ddylwn dalu Diolch i Dduw, am ei Gariad i mi yng Nghrist Jesu.

Cw. Am beth y dylech weddio pan fyddoch yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn weddio,

1. Am Help Duw yn fy mhlaid, ac i Law Duw fod arnaf, i'm gwneuthur yn barod i dderbyn yr Arglwydd yn Dduw i mi mewn gwirionedd yn yr Ordinhâad hon; fel na's caffer fi yn dwyllwr ger ei fron ef, ac na fo'r Ordinhâad yn affeol i mi. *Salm cxviii. 27. Jer. xlviii. 10.*

2. Mi ddylwn weddio am Râs Duw, i oleuo fy nyall, i ddeffroi fy nghalon, a sefydlu fy meddyliau; fel na fyddwyf yn

yn anystyriol, yn farwaidd, nac yn ysgafn, pan fyddwyf yn golygu Croeshoeliad Crist fy Mhrynwr, ac yn felio'r Cyfammod tragywyddol ger bron Duw yn y Swpper hon. *Salu. cxix. 88.*

3. Mi ddylwn weddio ar Dduw, i gadw oddi wrthyf Brofedigaethau'r Byd, a'r Cnawd, a Satan, pan fyddwyf ynghylch y Gwaith mawr hwn; y rhai a'm dilynant yn haerllug i bob lle, i derfysgu fy ysbryd, ac i rwystro fy llwyddiant, oni bydd i'm Harglwydd eu gwahardd hwynt. *Math. xxvi. 41.*

4. Mi ddylwn weddio ar Dduw, i ddeffroi ei Râs ynnof i'w addoli ef yn ddifrifol yn yr Ordinhâad gyffegredig hon: canys nid allaf weithredu hynny o Râs fydd gennyf, heb Gymmorth Duw. *Deffro di, ogleddwynt, a thyred, ddebeuwynt; chwytth ar fy ngardd, fel y gwasgarer ei pher-arogiau: deued fy Annwilyd i'w ardd, a bwytaed ei ffrwyth peraid ei bun. Can. iv. 16.*

5. Mi ddylwn weddio ar Dduw, fy ngwneuthur yn gyfrannog o'r Bendithion a'r Breintiau a brynodd Crist: canys, er ei fod ef yn eu haddaw, etto efe a fyn i ni eu ceisio hwynt ganddo. *Ezec. xxxvi. 37.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid tu ag at adnewyddu eich Edifeirwch yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mi ddylwn ystyriaid y cyflwr pechadurus y daethum ynddo i'r byd, a'r llygredigaeth pechadurus ag fydd ym mhob rhan o honof; sef, fod fy nyall yn dywyll, fy nghâl yn galed, fy ewyllys yn gyndyn, fy nghof yn wan, fy nghydwobod yn ddrwg, a'm ferchiadau yn ymwrthod â Duw i ddilyn anwiredd a gwagedd: fel y torrer fy nghâl, ac y llanwr fy Enaid o Driftwch duwjol o'u plegid ger bron Duw yn Swpper yr Arglwydd.

2. Mi ddylwn ystyriaid fy anwireddau gweithredol: sef, fy esgeulufdra o Ddyledswyddau Crefydd, ac Addoliad Duw; a'r pechodau neillduol a wnaethum, mewn meddwl, gair, a gweithred; yn enwedig y pechodau ag ydwyf yn fwyaf tueddol iddunt, a'r euogrwydd fy'n gorwedd drymmaf ar fy Nghydwobod: fel y llefwyf yn daerach ar Dduw am Faddeuant, a Nerth yn eu herbyn rhag llaw.

3. Mi ddylwn ystyriaid y trueni tymhorol, ysbrydol, a thragywyddol, a berthyn i mi o blegid fy mhechodau: sef,

ystyriaid fy mod yn ddarostyngedig i drallodau trymmion a gofidiau chwerwön yn fy nghorph a'm henaid, yn fy meddiannau a'm trasau, a phob peth a berthyn i mi, dan felldith y Ddeddf; a minnau fy hun dan feddiant y diafol, dan Ddigofaint Duw, a than Farn o Ddamnedigaeth, i ddioddef poenau tan a brwmstan dros fyth yn uffern: fel y byddo i'r ystyriaeth o hyn dristhäu a darostwng fy nghalon i lefain yn wir-ddifrifol am Râs a Maddeuant trwy Waed Crist, pan fyddwyf gyd ag ef ar y Bwrdd. *Luc xv. 18, 19. Zec. xii. 10. Eph. i. 7.*

4. Mi ddylwn achwyn wrth fy Arglwydd yn bruddaidd, a chywilyddio ger ei fron, o blegid amltra gresynus fy mhechodau ym mhob ffordd; ac na thynnwyf fy ngolwg oddi ar y llanw mawr o honunt, nes tyneru fy nghalon, a'm darostwng yn isel o'i flaen, i lefain arno, *Arglwydd, y mae arnaf gywilydd a gorchwyledd i godi fy wyneb attad. — Amlach yw fy mhechodau nâ gwallt fy mben. Ni wn i gyfrif armunt: canys pa rai o'th orchymmynnion ni throfeddais? a pha beth a wnaethum erioed yn ddibechod? Eithr ti, yr hwn a roddaist dy enaid yn aberth dros fy mhechod, ni ddirmygi gâlön ddrylliedig ac ysbryd cystuddiedig.* *Ezra ix. 6. Salm xl. 12. li. 17.*

5. Mi ddylwn, yngŵydd fy Arglwydd, pan fyddwyf yn y Swpper hon gyd ag ef, addunedu ac ymröi o'r newydd, yn nerth ei Râs ef, i rodio yn fwy manylaid yn ei Olwg ef o hynny allan; ac i fod yn fwy gwagelog, rhag i'm pechodau fy ngorddiwes drachefn. Mi ddylwn ddywedud wrtho ar y Bwrdd, *Heb law a welaf, dysg di fi; o gwneuthum anwiredd, ni wnâf fi mwy. — Golchais fy ngwisg; a pha fodd y diwynaf hi? — Ti, Arglwydd, fyddi dyf, o's troaf at ynsydrwydd drachefn.* *Job xxxiv. 32. Salm lxxxv. 8. 1 Pedr iv. 3. Can. v. 3.*

Cw. I ba Ddiben y dylech ystyriaid Anghenion eich Henaid, pan fyddoch yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn ystyriaid Anghenion fy Enaid, i'w tannu ger bron Duw yn Swpper yr Arglwydd; gan ddeisyf arno ef, i roddi i mi ychwaneg o'r Grasau fydd egwan a diffygiol ynnof. Sef,

1. Ychwa-

1. Ychwaneg o Ofal, a Gwyliadwriaeth, a Chym-morth, yn erbyn Profedigaethau i Bechod; yn enwedig y Profedigaethau a'm gorchfygodd fynychaf yr amser a aeth heibio.

2. Ychwaneg o Ysbryd Cariad, Addfwynder, Ammynedd, Gostyngieiddrwydd, a Brawdgarwch, tu ag at bob dŷn; ac i wellhâu fy nhymmer lygredig ym mhob ystyr, er Harddwch i'm Proffes, ac Esampl dda i eraill; ac nid i fod yn dramgwydd i neb.

3. Ychwaneg o Zêl ac Awydd, i ogoneddu Duw yng ngwaith fy ngalwëdigaeth; i wneuthur pob peth o'r gâlôn, megis i'r Arglwydd; ac i rodio yn ddyallus mewn Ffordd berffaith: fel na chabler Enw Duw o'm plegid, nac i roi achos i neb ddywedud yn ddrwg am yr hyn fy dda ynnof.

4. Ychwaneg o Synniad ysbrydol, a Phurdeb Calon, a Serchiadau nefol, i fyw mewn Cymmundeb ysbrydol â Duw, ac â'i Fâb yr Arglwydd Jesu.

5. Ychwaneg o Ffydd, a Sicrwydd o Heddwch Duw, a Llawenydd yn yr Ysbryd Glân, yn Ddiddanwch i mi erbyn y dydd blin: yr hyn bethau, a'r cyffelyb, a ddylwn ymbil ar fy Arglwydd yn eu cylch, a fychedu am danunt, pan fyddwyf ar y Bwrdd gyd ag ef. *Job xxiii. 3, 4. Salm cvii. 9. Luc i. 53. Dad. iii. 16, 17.*

Cw. Pa ham y dylech ystyriaid y Breintjau a felir i chwi yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn, er Cyffur i'm Henaïd, ac er Annogaeth i mi garu Crist, a chredu ynddo, ystyriaid y Breintjau a felir yn Swpper yr Arglwydd. Megis,

1. Ysbryd Grâs, i'm hadnewyddu, ac i ddwyn ym mlaen fy Sansteiddiad i berffeithrwydd.

2. Trugaredd anfeidrol Duw, i lwyr-faddau fy holl bechodau; a Rhyddhâad tragywyddol oddi wrth felldith y Ddeddf, a meddiant Satan; ac oddi wrth ofn angau, a phoenau uffern.

3. Undeb diddattodol â Christ, a Chymmundeb â Duw trwyddo ef, ac yn ganlynol i hynny holl Ddoniau'r Prynedigaeth; sef, pob Bendithion ag fydd yn angenrheidjol i Fywyd tragywyddol, ac i'r bywyd presennol hefyd: y rhai oll a felir i mi yn Swpper yr Arglwydd. *Ecsod. xx. 24. Rhuf. viii. 32. 1 Cor. iii. 22. Eph. iii. 8.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid am Werthfawrogrwydd Gwaed Crist yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn ystyriaid, mai trwy dywalltiad gwerthfawr Waed Crist y mae holl Freintjau'r Cyfammod yn dyfod yn rhâd, ac yn anheiddiannol i mi; fel y byddo yn fawr gennyf am dano, ac y glynwyf wrtho byth. Am hynny mi a wnâf fy ngorau, pan fyddwyf yn Swpper yr Arglwydd, i ystyriaid,

1. Mai trwy werthfawr Waed Crist y'm rhyddhäwyd oddi wrth Gondemniad, ac y'm cymmerwyd i fod yn un o'r Bobl fydd werthfawr ac annwyl yngolwg Duw. *Ecsod.* xix. 5, 6. *Deut.* xxvi. 18, 19. 1 *Pedr* ii. 9, 10.

2. Mai trwy werthfawr Waed Crist y pwrcafwyd i ni yr holl Addewidjon gwerthfawr, y Grafusau gwerthfawr, a'r Cyffuron gwerthfawr i gyd, ag y sicrhëir i Bobl Dduw yn y Cyfammod; ac yr etholwyd ni hefyd i fwynhäu y Breintjau hyn. 1 *Pedr* i. 2. *Eph.* i. 3, 4. 2 *Dim.* i. 9.

3. Mai trwy werthfawr Waed Crist y glanhëir pechadurjaid aflan, y cyfiawnhëir pechadurjaid euog, ac y fancteiddir y rhai halogedig; y maddeuir y rhai a gondemniwyd, y bywhëir pechadurjaid meirwön, y prynir yn ôl y rhai a ymwerthasant i gaethiwed, ac yr heddychir plant digofaint â Duw. 1 *Joan* i. 7. *Rhuf.* v. 9. *Hebr.* xiii. 12. ix. 22. *Joan* vi. 53. *Zec.* ix. 11. *Col.* i. 20, 22.

4. Mai Rhinwedd Gwaed gwerthfawr Crist fydd yn eiriol dros y rhai anghymmeradwy, yn gostegu holl gyhuddiadau Satan yn ein herbyn, yn puro ein Cydwybod oddi wrth weithrededd meirwön, ac yn rhoddi Jawn drosom i Dduw. *Hebr.* xii. 24. *Rhuf.* viii. 34. iii. 25.

5. Mai gwerthfawr Waed Crist fydd yn cannu gwisgoedd y Seintjau, yn gorchfygu profedigaethau y cythraul, ac yn felio i ni holl Fendithion y Testament Newydd. Y pethau hyn oll fydd i mi ddisgwyl, ac i ddiolch am danunt, ac i lawenychu ynddunt, pan fyddwyf yn Swpper yr Arglwydd. *Dad.* vii. 14. xii. 11. *Hebr.* ix. 16, 17, 20. *Esfay* lxiii. 7.

Cw. Pa lun y mae i chwi ddodi eich Ffydd ar waith yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Nid oes un Gräs yn fwy defnyddiol, nac yn fwy angenrheidiol, nac un Gräs yn fwy peryglus i fod hebddo yn Swpper

Swpper yr Arglwydd, nâ Ffydd. Am hynny, fel na fyddo i'r hyn fydd fywyd, tod yn farwolaeth i mi,

1. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i olygu tragywyddol Bwys y Jechydwraeth fawr a ofodir ger fy mron yn Swpper yr Arglwydd; gan ddywedud ynnof ty hun, *Wele, nid peth dichwaith fydd gennyf yn llaw; yr ydwyf ymma yngbhlch matter Bywyd tragywyddol: bywyd ac angau, bendith a mellaith, fydd o'm blaen. Deffro, fy enaid, ymwisg â nerth; fel y byddot fyw, ac y llwyddech.* Hebr. xi. 1.

2. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i weled Presenoldeb gogoneddus anweledig Duw yn Swpper yr Arglwydd, a'r Brenin gogoneddus yn dyfod i mewn i weled y gwahoddedigjon, ac yn eistedd wrth y Bwrdd i'w croesawu a'u gwledda. Yna y dywedaf, *Wele, ymma dy Dduw! wele, ymma borth y nesoedd! Ymddyga yn barchus, O fy enaid: nesbâ ger bron dy Arglwydd yn ddiambeus, er annbeilynged ydwyf; fel y caffech fyw yn dragywydd, er dy fod yn haeddu marw.* Gen. xxviii. 17.

3. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i gredu yn rymus yr hyn oll a fynegir yn yr Ysgrythur am Ddioddefaint Crist dros of fi; fel pe fuafwn yn ei ymmyl ef pan y condemnwyd, y ffangellwyd, ac y croeshoeliwyd fy Arglwydd, ac yn gweled fel y gwnaed iddo yn fy achos i: ac yna pa beth a ddywedaf gan fyndod! *O fy mbechod! O fy Mbrynwr! Mor fawr fy mai! mor brîd fy mhardwn! mor rhyfedd yw Cariad Crist! O fy enaid, nac angbafia fyth y Weledigaeth hon!*

4. Mi ddylwn ddodi fy Ffydd ar waith, i dderbyn Crist yn ewyllysgar, ac i'w dderbyn ef yn gyflawn, yn Arglwydd a Gwaredwr, yn Frenin, yn Brophwyd, ac Offeiriad, i gael fy nysgu, a'm gwaredu, a'm llywödraethu ganddo, ac i fod yn eiddo fi yn ei holl Berthynafau; ac i'm Henaid allu ddywedud yn hŷ, *Fy Arglwydd a'm Duw! Fy Annwilyd fydd eiddo fi, a mi yn eiddo yntef. Dymma fy Annwilyd, dymma fy Nghyfaill, O ferched Jerusalem. Mi wen i bwy y credais!* Can. ii. 16. v. 16.

5. Mi ddylwn, trwy Ffydd, daflu fy hun i lawr wrth Draed fy Arglwydd, i roddi fy hun iddo, ac i ymddiried ynddo ef yn unig am fy holl Jechydwraeth; ac i ymbil
arno,

arno, i nerthu fy Ffydd i briodoli Ffrwythau ei Ddiodeffaint
attaf fy hun: fel y gallwyf ddywedud, er Cyffur i'm He-
naid, *Dymma Râs a Thrugaredd! dymma Faddeuant rhâd
a Heddwch, a Breintiau mawrjon aneirif a brynodd ese i
mi! dymma Waed gwerthfawr a dywalliodd ese drosos fi!
Wele, ese a'm carodd i, ac a rôddes Ei Hun a'i holl Ddon-
iau i mi!*

6. Fe ddylai fy Ffydd i edrych ar y Golygiadau rhyfeddol
a ofodir ger fy mron yn Swpper yr Arglwydd: sef, y drwg
rhyfeddol fydd yn fy mhechod, nad allai dim ond Gwaed
Crist fy nglanhâu oddi wrtho; Gwerthfawrogrwydd rhy-
feddol fy Enaid, nad allai dim ond Marwolaeth Crist ei bry-
nu; Godidowgrwydd rhyfeddol y Bendithion a gynhwysir yn
y Cyfammod Grâs, nad allai dim ond Marwolaeth Crist eu
pwrcafu; Cariad rhyfeddol Duw yn rhoddi Crist, a Cha-
riad rhyfeddol Crist yn rhoddi Ei Hun, i farw, i'm cadw i yn
fyw; Haeljoni rhyfeddol Duw a Christ, yn rhoddi yn rhâd y
Breintiau a brynwyd mor brÿd i'r pechadurjaid annheilyngaf
yn yr holl fyd a'u derbynio, ac yn eu cymmell arnunt. *Pa
fodd, fy Enaid, na synni o Ryfedlod, wrth ystyriaid y Peth-
au kyn!*

7. Mae mwy o waith i'm Ffydd i wneuthur yn fy neshâd
at Grist, nag allaf enwï yn neillduol. Canys, *Bywyd* yr Enaid
yw hi; ac ni ddichon y meirwön fwyta ac yfaid Corph a
Gwaed Crist yn y Swpper hon: *Troed* yr Enaid yw hi,
i'm dwyn at Grist; ac ni's gallaf neshâu ger ei fron hebddi:
Llygad yr Enaid yw hi; ac ni's gallaf weled Gwerthfawrog-
rwydd Crist hebddi: *Llaw* yr Enaid yw hi, i dderbyn Crist;
a *Genau* yr Enaid, i ymborthi arno: y *Gwddf* yw hi, ag
fydd yn uno fy Enaid â Christ fy Mhen; fel na's gallaf
fod yn eiddo Crist, na derbyn Lles oddi wrtho, heb Ffydd.
Gal. ii. 20. Joan i. 12. vi. 35, 55. Esay xlv. 22. Can. iv.
4. 9.

Cw. Pa lun y dylech gofio Cariad Crist yn Swpper yr
Arglwydd?

Att. 1. Mi ddylwn gofio am Gariad Crist, yn dysod o
Fynwes y Tâd, a Gogoniant y Nefoedd, i'r byd drwg hwn,
ynghyffelybiaeth cnawd pechadurus, i dderbyn ammharch
a dirmyg ar wyneb y ddaear, er fy mwyn i: sef, *iddo ef, ac
yntef yn gyfoethog, fyned er ein mwyn ni yn dlawd, fel y'n*
cyfoeth-

*cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef; a darostwng Ei Hun i ddi-
oddef yn ddibaid, o'r Presyb lle ei ganed, i'r Groes lle bu
efe farw, o Gariad i'r fath bryf a fi!*

2. Mi ddylwn gofio yn neillduol am Gariad Crist, yn ei Ddioddefaint drosaf yn niwedd ei Einioes. Pa fodd na lewyga fy Enaid ynnos, wrth feddwl, mor ufudd! mor addfwyn ac ammyneddgar! y dioddefodd ei ddala a'i rwymo, ei wawdio a'i fflangellu, a phoeri yn ei Wyneb, a'i groesthoelio, a dioddef Marwölaeth boenus, wradwyddus, a mielldigedig y Groes, i dalu Jawn i Gyfiawnder Duw dros fy anwiredd i! *Fy Enaid a ddywaid, Pa fodd, O pa fodd bellach, y byddaf i fyw mewn pechod, pan welwyf Crist yn marw drosaf!*

3. Mi ddylwn gofio am Gariad Crist, yn dyrchafu i'r Nefoedd i barotöi Trigfannau gogoneddus ar ein medr, fel y caem ni ein derbyn atto, i fod gyd ag ef: yr hwn hefyd fydd yn dwyn coffadwrjaeth o'n henwau ni ger bron Duw, ac yn eiriol drosom; fel y'n cymmoder ni a Duw, ac y gwrandewir ein Gweddïau, y cyfiawnheir ein personau, ac na chyfrifer ein pechodau i ni!

4. Mi ddylwn gofio am Gariad *tragywyddol* Crist, ac am ei Gariad *grwaftadol* bob munud tu ag attaf, ac yn enwedigol am ei Gariad *presennol*, yn rhoddi Ei Hun yn y Swpper hon yn Brynwr ac yn Briod i ni, ac yn ein gwledda ar ei Fwrdd ei hun; gan roesawü a chymmell pawb a'i carant i gymmeryd attunt yn helaeth o'r Moethau nefol a ddarparodd efe i ni. *O fy Enaid, pa beth a gosaf, o's anghosaf Gariad Crist!*

5. Mi ddylwn gofio am Gariad Crist, nid yn glauar nac yn ysgafn, eithr yn y modd y byddo fy nghalon yn tyneru, a'm holl ferchiadau yn gwresogi tu ag atto. *Mi ddymunaf ei gofio, gyd â gofid calon am fy mhechodau, a fu yn achos o'i ofid ef: mi ddymunaf ei gofio, gan gredu a llawenycku ynddo: mi ddymunaf ei gofio, gyd â Diolch, a Chariad, ac Ufudd-dod iddo: mi ddymunaf ei gofio, gyd â Zêl a Dïofryd i wneuthur a dioddef beth bynnag a fynno; ac a ddymunaf, na fyddo i mi ei anghosio na'i ddigio byrb.*

Cw. Pa lun y dylech ysbrydoli y Pethau a weloch yn Swpper yr Arglwydd?

Att.

Att. 1. Pan welwyf y Gweinidog yn gosod y Bara a'r Gwin mewn trefn, yn nechrau yr Ordinhâad; mi ddylwn ystyriaid yn ddiolchgar Ddajoni Duw, yn ei Fwriad a'i Arfaeth dragywyddol, yn appwyntio ei annwyl Fab yn Fara y Bywyd ac yn Win Diddanwch i'm Henaidd. *A phan welwyf hyn, ennynned fy nghàlon o larwenydd yng Nghariad Duw!* 1 Pédr i. 18—20. Hebr. vii. 26.

2. Pan welwyf y Gweinidog, yn ôl Esampl Crist, yn cyfsegru y Bara a'r Gwin; yna cyffröed fy holl ymysgaroedd, ac ymgynhyrfed fy ysbryd ynnof, wrth ystyriaid Ewyllys da fy Nhâd nefol, yn cyfsegru ei Fab i'r Swydd fendigedig o fod yn Waredwr pechadurjaid colledig, ac yn ei urddo yn gyflawn o bob Bendithion a Doniau perthynafol i'r Diben hynny: canys â Chyflawnder anafsurol y Duwdod yr enneiniwyd ef, i fod yn Aberth addas dros bechodau y byd. *Joan x. 36. xvii. 16.*

3. Pan welwyf y Gweinidog yn torri y Bara, ac yn tywallt y Gwin; pa fodd na thyf fy nghàlon, ac na thywallt fy llygaid ddagrau, wrth gosio Dioddefaint digyffelyb Crist fy Arglwydd dros fy Jechydwraeth i! Pan feddyliwyf ym mha fodd yr archollwyd ef am fy nghamwedd i, ac y dryllwyd ef am fy anwiredd i, a pha wasgfaon celyd oedd arno oddi wrth y Tâd, pan lefodd ar y Groes, *Fy Nuw, fy Nuw, pa ham y'm gaderwaist?* pa fodd na chyffröer fy ymysgaroedd er ei fwyn! A phan ystyriwyf, ym mha fodd y pwýwyd yr hoelion trwy ei Draed a'i Ddwylaw; oni ddylai sŵn y morthwylion fyned trwy fy nghàlon, fel pe bawn yn ei glywaid! *Math. xxvii. 46. Marc xv. 34.*

4. Pan welwyf y Gweinidog yn rhoddi y Bara a'r Gwin i'r Cymmunwyr; mi ddyiwn gwbl-gredu yn ddiamheuus, fod Duw yn rhoddi Crist, a Christ yn rhoddi Ei Hun a'i holl Ddoniau, i mi, ac i bob un ag fydd yn wir-ddymunol o hono: ac yna pa Ddiolch a dalaf i'r Arglwydd, am ei holl Ddoniau hyn! Canys, efe a yfodd o Gwppan Llid-iowgrwydd yr Arglwydd, a gwaddod y Cwppan erchyll, i roddi Phiol y Jechydwraeth hon yn fy llaw i. *Joan iii. 16. 1 Joan iv. 9, 10.*

5. Pan dderbyniwyf y Bara a'r Gwin o law y Gweinidog; mi ddylwn ddeffröi fy holl Enaid a'm Calon, i dderbyn Crist trwy Ffydd yn ei holl Swyddau, ynghyd â holl Ddoniau

Ddoniau y Prynedigaeth, ac Addewidjon gwerthfawr yr Efengyl, a Chyfluron melusaidd y Cyfammod Grâs; ac ymosod i wleda fy Enaid yn gyffurus arnunt: canys y mae Crist ei hun yn ein cymmell ni. *Bwytlwch, gyfeilljon; yfwch, ie yfwch yn helaeth, fy rhai annwyl.* Can. v. 1.

6. Pan fyddwyf yn bwyta y Bara, ac yn yfaid o'r Cwpan; mi ddylwn ystyriaid, mai Crist yw gwir Ymborth, a Nerth, a Bywyd fy Enaid. Efe a feithrin y gweinjon, a jachâ y cleifion, ac a'u ceidw yn fyw dros fyth: canys efe a ddywedodd, *Fy nghnawd i fydd swyd yn wir, a'm gwaed i fydd ddiod yn wir.* Ac am hynny y dywedaf wrth fy Enaid, Bwyta ac yf trwy Ffydd, ac ymneriha yng Nghrist yn erbyn dy holl elynjon; bwyta ac yf yn gyffurus yn yr Arglwydd, ac anghofia dy holl ofid; bwyta ac yf Gorph a Gwaed Crist yn ysbrydol, fel y byddech un ag ef, ac yntef yn un â thi; bwyta ac yf, fel y'th ddiwaller, ac na fyddo arnat newyn na fyched am fwynjant pechod byth mwyach.

Cw. Pa lun y mae i chwi addunedu eich hun yn gywir i Dduw yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn ystyriaid, pan fyddwyf wrth Fwrdd yr Arglwydd, fy mod megis un yn dod i ei law ar y Llyfr, neu yn codi ei ddwyllaw tu a'r Nefoedd, i gymmeryd arnaf *Lw ac Adduned y Cyfammod* dros fyth o hyn allan; ac megis yn galw Duw, a Dynjon, a'r holl Angyljon, yn Dyfion o Gydsyniad gwirioneddus fy Nghalon ag Adduned y Cyfammod hwn. Ac am hynny mi ddylwn,

1. Edrych fod fy Adduned yn gywir am wir Edifeirwch o'm holl bechodau; yn enwedig, o'r pechodau oedd fwyaf annwyl ac arferol gennyf; ac na chaffont arglwyddiaethu arnaf mwyach: ac onid ê, er i mi fwyta ac yfaid yn y Sacrament, ni chaf fi fyth swyta Bara yn Nheyrnas Dduw. Canys Crist a ddywaid, *Onid edifarhewch, chwi oll a ddifethir.* Luc xiii. 3. xiv. 5. Rhuf. vi. 13, 14.

2. Mi ddylwn addunedu yn gywir, i gilio oddi wrth Brofedigaethau pechadurus a Hudoljaeth y Byd, y Cnawd, a Satan, i rodio yn gyflawn yn *holl Ffyrdd* yr Arglwydd hyd eithaf sy ngallu; ac na ryfygwyf i esgeuluso neb mwy na'i gilydd

gilydd o'r Ordinhadau crefyddol a'r Dyledswyddau y mae Duw yn orchymmyn: canys, o's esgeulusaf neb o honunt, mi fyddaf yn ebrwydd ar fy ngwaeth, ac yn anffyddlon yn fy Adduned, a'm diwedd a fydd yn waeth nâ'm dechreuad. 2 *Pedr ii.* 20. *Neb. x.* 29.

3. Mi ddylwn addunedu yn gywir, na fyddo byth yn gywilydd gennyf i arddel Grift a'i Achos o herwydd gwawd a gogan enllibiog yr annuwjолjon, na thynnu yn ôl a'i wadu pan y'm herlidier; o blegid na ddichon neb fod yn Ddisgybl cywir i Grift, heb foddioni dioddef drosto. *Math. x.* 38. xvi. 24. *Luc ix.* 23, 26. xiv. 26, 27, 33.

4. Mi ddylwn addunedu yn gywir, na fyddo i mi ymddiried ynnof fy hun, nac yn fy ngweithredoedd fy hun, nac yn fy nerth fy hun i weithredu yr hyn fydd dda: eithr yn yr Arglwydd, am Gymmorth ym mhob peth a berthyn i Dduwjолdeb; ac yn yr Arglwydd yn unig, am fy holl Jechydwrjaeth. *Diar. xxviii.* 26. *Salm cxv.* 11. *cxxv.* 1. *Efay xxvi.* 3, 4.

5. Mi ddylwn addunedu yn gywir, i edrych am fod o honof ym mhob ffordd yn ddiddichell yn y Gwaith mawr hwn, ac na chiliwyf yn annuwjол oddi wrth fy Arglwydd yn dragywydd; rhag i mi dyngu yn anudon wrth wneuthur Ammod: eithr dywedaf wrth yr Arglwydd, *Tyngais, a chyflawnas, y cadwn farnedigaethau dy gyfiawnder.*—*Nid oes neb ag y rydd ei law ar yr aradr, ac yn edrych ar y pethau sydd o'i ôl, yn gymmwys i'r nesfoedd.* *Hof. x.* 4. *Salm cxix.* 106. *Luc ix.* 62.

Cw. Pa lun y dylech roddi Diolch i Dduw yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn ystyriaid gynnifer ag allwyf o'r Bendithion y mae Duw yn rhoddi i mi yn y Swpper hon, i'm deffroi i ddiolch i Dduw am darunt.

1. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, am ei Gariad yn rhoddi ei Fâb, ei uniganedig Fab, yn Jawn dros gamwedd, ac yn Aberth holl-ddigonol dros bechod y fath brÿf truenus ac annheilwng ag ydwyf; yr hwn oeddwn, wrth natur, yn blentyn digofaint, ac yn elyn iddo. Yn ddiau ni bu erioed y fath Gariad a hwn! *Cofias drugareddau yr Arglwydd, a moliant Duw, yn ôl yr kyn oll a roddodd Duw i ni.* *Efay lxiii.* 7.

2. Mi

2. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, am fod ei Babell ef a'i Efengyl yn ein mysg, ac na chaüwyd drws ei Dy ef yn fy erbyn; eithr fod i mi gennad i neshäu at Fwrdd fy Arglwydd, yn y Swpper hon, ym mysg ei Blant ef, yr hwn a haeddais filoedd o weithjau gael fy nghau mewn carchar tragywyddol ym mysg y rhai damnedig. O na fedrai fy Enaid glordforu yr Arglwydd heb beidio byth! *Arnaf, O Dduw! y mae dy addunedau: talaf i ti foliant.* Salm lvi. 12.

3. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, am y Jechydwrjaeth dragywyddol, a'r holl Ddoniau annhraethol a berthyn iddi; y rhai ni phrynwyd ag arjan, nac aur, na phethau llygredig, ond â gwerthfawr Waed Crist, a sicrhëir i mi dan Sel y Cyfammod yn y Swpper hon. *Fy enaid, bendithia yr Arglwydd; a chwbl fydd ynnof, ei Enw sanctaidd ef. Fy enaid, bendithia yr Arglwydd; ac nac anghofia ei holl ddoniau ef.* Salm ciii. 1, 2.

4. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, yn Swpper yr Arglwydd, am y Cyfnewidiad er gwell a wnaed yn fy Nghyflwr a'm 'Städ ysbrydol. Canys, lle yr oeddwn yn estron ac yn elyn i Dduw, a than ei Ddigofaint ef; wele, Duw yn heddychu â mi, ac yn fy nghymmeryd yn un o'i Bobl annwyl ei hun: lle yr oeddwn yn farw mewn pechod, a than farn Marwölaeth dragywyddol; rhoddir i mi Fywyd ac Ymwared oddi wrth Golledigaeth: lle yr oeddwn yn aflan, yn ffaidd, a halogedig; fe a'm golchwyd yng Ngwaed yr Oen, maddeüwyd fy mhechod, dilëwyd fy anwiredd; bygythiad a melldith y Ddeddf a dynnwyd ymmaith, a rhoddwyd i mi Hawl yn holl Fendithion ac Addewidjon yr Efengyl; ac yr wyf fi yn gobeithio, na fyddaf yn gaethwas i Satan a Pechod byth mwy. *Rhuf. viii. 32. v. 8. Eph. i. 3, 7. 1 Pear i. 3, 4.*

5. Mi ddylwn ddiolch i Dduw, a'i glodforu, nid mewn gair yn unig, eithr hefyd mewn gweithred a gwirionedd: y mae, gan hynny, yn ddyledus arnaf, i gyfrannu yn ôl fy ngallu at ofod Crefydd Crist yn y blaen, ac i ddiwallu anghenion fy mrodyr tlodion yn y byd, er ei Fwyn ef, yn dytïolaeth o wirionedd fy Niolchgarwch i Dduw. 2 Sam. xxiv.

24. *Nid offrymmaf i'r Arglwydd boeth-offrymmau rhôd.* Deut. xvi. 16. *Nac ymddanghofed neb o flaen yr Arglwydd*

yn waglaw. Ecclod. xxiii. 16. Math. xxv. 40. Neh. viii. 10.
Gal. vi. 10.

Yr hyn a ganlyn a ddylid ei ddarllain yn ystyriol ac yn fynych ar ôl
bod yn y Sacrament.

Cw. **P**A beth fydd i chwi wncuthur ar ôl bod yn Swpper
yr Arglwydd?

Att. Y pedwar peth hyn.

1. Mi ddylwn ystyriaid, pa fath oedd fy Ymddygiad yn
Swpper yr Arglwydd. Canys, nid yw Gwaith y Cymmun-
wyr yn darfod ar ddiwedd yr Ordinbâd: eithr, megis y
dylem holi ein hunain ym mlaen llaw, o's ewyllysiem fod yn
Gymmunwyr teilwng; felly hefyd y dylem ystyriaid yn ôl
llaw, pa fath y fu ein Hymddygiad yn y Swpper hon, o's
chwennychwn gael Llës oddi wrtho.

2. Mi ddylwn gadw yn ofalus yn fy nghof y Rhwymedigaeth
fydd arnaf i sefyll yn ffyddlon wrth y Cyfammod a
wnaethum â Duw yn Swpper yr Arglwydd; a pharhau yn
ffyddlon ynddo hyd ddiwedd fy mywyd.

3. Mi ddylwn fyw yn gyflurus trwy Ffydd ar y Diddan-
wch a gynhwyfir yn y Cyfammod Grâs a felir yn Swpper
yr Arglwydd.

4. Mi ddylwn ymddwyn yn addas i'r Cyfammod a feli-
ais yno.

Cw. Pa ham y dylech ystyriaid pa fath y fu eich Ym-
ddygiad yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Am y gwelir yn fynych, fod dynjon anystyriol yn
cymmeryd arnunt i gyfammodi â Duw, cyn iddunt dorri eu
cyttundeb â phechod; ac yn disgwyl Maddeuant heb Edi-
feirwch, ac am Ran yng Nghrist heb Ffydd, na dyfod
erioed i Undeb ag ef; ac felly yn twyllo eu hunain, o eisiau
ystyriaid.

2. Mae Llygredigaeth Natur, Hudoljaeth y Byd, a Satan
hefyd, yn dyfod gyd â ni ger bron Duw; ag fydd yn peri-
achos yn rhy fynych i ni ymostwng yn alarus am waeledd
ein Hymddygiad yn y Dyledswyddau pennaf: ac ni fedrwn
ni ymostwng, heb ystyriaid. *Job* i.

3. Mae

3. Mae amryw yn gorphwys ar arferiad ffurfiol o'r Ordinhadau; gan ddyfod i Swpper yr Arglwydd yn gwstymmol, ac yn myned yn llawen oddi wrthi, pan ddylent fod yn athrist, wedi selio eu Barnedigaeth, ac nid eu Jechydwrjaeth eu hunain; ac yn ymgaledu mewn rhyfyg, yn lle cynhyddu mewn Grâs a gwir Obaith. *Luc xiii. 26, 27.*

4. Mae yn ddiystyrwch mawr o'r Ordinhâad arbenig hon, i ni fod yn anystyriol yn ei chylch: canys, yr ydym yn arfer ystyriaid pa lun y gwnaethom ym marchnadaeth a negefeuon y byd hwn, a pha un a ydym yn llwyddo ynddunt; ac y mae Ordinhadau Duw yn fwy nâ phob peth.

5. Heb ystyriaid ein Hymddygiad yn Swpper yr Arglwydd, ni's gallwn fod yn wir-ddiolchgar am y Llës a gawfom, na gwellhâu y beiau oedd ynnom, nac ymostwng yn edifeiriol o flaen Duw, i gael Maddeuant am danunt, trwy'r Arglwydd Jesu ein Harchoffeiriad; ag fydd yn cymmeryd ymmaith anwiredd pethau sanctaidd ei bobl, er mawr gyffur iddunt. *Ecfod. xxviii. 38. 1 Pedr ii. 5.*

Cw. Beth a ddylech ystyriaid ynghylch eich Ymddygiad yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn ystyriaid,

1. Pa un a ymosodais yn oftyngedig ac yn barchus ynghylch yr Ordinhâad barchedig hon, gan fwrw oferedd allan o'm calon, megis yngŵydd Duw; gan ystyriaid, fod pob peth yn noeth ac yn agored i'w Lygaidd ef.

2. Pa un a nerthwyd fy Ffydd, i gredu i Grifft ddyfod oddi wrth Dduw i foddioni ei Gyfiawnder ef, mor ddiarnheuol a phe buafwn yn clywaid y Dyftiolaeth a roddodd Duw am dano, pan lefarodd o'r Nefoedd, gan ddywedud, *Hwn yw fy anrwyf Ffâb, yr yr hwn y'm boddlonwyd.* *Math. iii. 17. Marci. ii. Luciii. 22.*

3. Pa un a gredais yn gywir, i Grifft fy ngharu i, a rhoddi Ei Hun drofod fi; ac iddo gael ei ddyrchafu gan Dduw yn Dywyfog ac yn Jachawdwr, i roddi i mi Edifeirwch, a Maddeuant Pechodau.

4. Pa un a feddalhawyd fy Nghâlon, pan welais Grifft yn groeshoeliedig o'm blaen; gan dristhâu yn wir-edifeiriol am fy mhechodau, o blegid pa rai yr archollwyd ac y dryllwyd
Y ef.

ef. *Pan edrychais ar yr bwn a wahanais, a ddarfu i mi alaru am dano fel un yn galaru am ei uniganedig, ac ymosfidio fel un yn gosfidio am ei gyntafanedig? Zec. xii. 10.*

5. Pa un a ymroais i edrych yn ofalus at fy Ymddygiad, wrth feddwl fod y Brenin yn dyfod i mewn i weled y gwahoddedigjon; rhag iddo fy ngweled i heb y Wifg Briodas genyf, a dywedud am danaf, *Rhwymwch ei draed a'i ddwy-law, a thestiwch i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylsfain a rbingcian dannedd. Math. xxii. 13.*

6. Pa un a ddeffrowyd fy Enaid, a'm Calon, a'm holl Ysbrydoedd, i lefain, nid yn unig am Faddeuant, eithr hefyd am Râs i'm sancteiddio; a pha un a lanwyd fy Enaid o hiraeth a fyched am Grift i fod yn Jachawdwr i mi.

7. Pa un a wrefogodd fy Nghalon, tra yr oeddwn yn myfyrio am Ddioddefaint a Chariad Crist; a pha un a dderbyniodd fy Enaid Ddiddanwch yn yr Ordinhâad; neu ynte, a ddychwelais yn fy ôl oddi wrth Ffynhonnau Jechydwraeth a'm llestri yn weigjon.

8. Pa un a dywalltwyd Cariad Crist yn fy Enaid, pan welais ef yn tywallt ei Waed ac yn marw drosod; a pha un a dderbyniais y fath Obaith cyffurus am Drugaredd, ag y gynhyrfodd fy Nghalon i fod yn wîr-ddi-olchgar.

9. Pa un a weithiodd Cariad Crist ynnof Dymmer gariadus tu ag at bob Dŷn, gyd â Diosfryd i ddangos fy Nghariad i bawb ym mhob ffordd ag allwyf, er mwyn Crist a'm carodd i.

10. Pa un a gymmerais arnaf Ymroiad a Rhwymedigaeth newydd yn wirioneddus i gashâu fy holl bechodau, ac i rodio yn gydwybodus holl ddyddiau fy mywyd yn Ffyrdd Dduw.

Cw. Pa ham y dylech gofio yn ofalus y Rhwymedigaeth fydd arnoch i sefyll yn ffyddlon wrth y Cyfammod a wnaethoch â Duw yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Mi ddylwn gofio yn ofalus y Rhwymedigaeth fydd arnaf i sefyll yn ffyddlon wrth y Cyfammod a wnaethum â Duw yn Swpper yr Arglwydd. Canys,

1. Y mae Trugareddau mawrjon a Bendithion gwerthfawr yn perthyn i'r rhai a gadwânt y Cyfammod: ac nid ydyw
Duw

Duw yn torri Cyfammod â neb, nes iddunt hwy dorri ag ef yn gyntaf; ac yna maent yn fforffettu y cwbl. *Salm* ciii. 17, 18. *Deut.* xxix. 9. 2 *Cron.* xv. 14, 15. *Esfay* lvi. 4, 5. *Salm* l. 5. 2 *Joan* 8.

2. Mae Satan yn ymosod yn ebrwydd, gyd â llid mawr a chynfigen, i geisio tynnu ymmaith y rhai a fo yn cyfammodi â Duw, ac yn neshâu atto: efe a'n temtia yn awr yn ddigllonach nâ chynt, o herwydd fod Duw yn ein cymmeryd yn Bobl iddo ei hun. Pan ddarfu i Grist gael ei arddel yn gyhoeddus, pan fedyddiwyd ef, yn Fâb annwyl i Dduw; efe a gafodd, yn y man ar ôl hynny, ei demtio gan ddiabol yn yr anialwch. Pan oedd yr Apostoljon newydd fod gyd â Christ yn y Swpper Sanctaidd, y mae efe yn dywedud wrthunt, fod Satan yn eu ceisio hwynt i'w nithio fel gwenith. *Math.* iii. 17. iv. 1. *Luc* xxii. 31. *Joan* xiii. 27.

3. Mae y cyfryw a bechant yn rhyfygus, ar ôl cyfammodi â Duw, yn archolli eu Cydwybod, yn tristhâu yr Ysbryd Glân, yn dianrhydeddu Duw, ac yn dwyn mwy o Gabledd ar ei Enw ef. *Rhuf.* ii. 24. *Enw Duw o'ch plegid chwi a geblir ym mhlib y cenbedloedd.* 2 *Sam.* xii. 14. *Ezec.* xxxvi. 20.

4. Mae Rhwymedigaeth y Cyfammod fel Llŵ, a'r trofedd o hono fel y pechod o dyngu yn anudon; ag fydd yn cynnwys ynddo euogrwydd echrydus jawn. *Hof.* x. 4. *Dywedasant eiriau, gan dyngu anudon wrth wneuthur ammod.* *Num.* xxx. 2. *Salm* cxix. 106. *Neh.* x. 29.

5. Mae torri Cyfammod â Duw, a throï oddi wrtho, ar ôl iddo ef ddangos Trugaredd a rhoddi Gwaredigaeth i ni, yn cyffroi Digofaint Duw yn fwy yn ein herbyn nag o'r blaen. *Joan* v. 14. *Wele, ti a wnaethpwyd yn jach: na phecha mwyach, rhag digwydd i ti beth a fyddo gwaeth.* *Deut.* iv. 23, 24. vii. 9, 10. 2 *Cron.* xxxii. 25. 2 *Joan* 8, 9.

Cw. Ym mha lun y mae i chwi fyw yn gyffurus trwy Ffydd ar y Diddanwch a gynhwysir yn y Cyfammod, a sicrhëir i chwi trwy Grist yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mi ddylwn lawenychu yn wastadol yn yr Arglwydd fy Nuw, fydd, trwy'r Cyfammod hwn, yn Rhan

ac yn Etifeddiaeth dragywyddol i mi. Salm xvi. 5, 6. *Yr Arglwydd yw rhan fy etifeddiaeth i a'm phiol: ti a gynheli fy nghocllyn.* Y llinynnau a syrthiodd i mi mewn lleocdd hyfryd; ie y mae i mi etifeddiaeth ddeg. Preg. ix. 7. Act. ii. 46. Deut. xxvi. 17—19. Phil. iv. 4.

2. Pan fyddwyf yn llêsg ac yn brudd; at Dduw fy Jachawdwr cyfammodol, lle mae Ffynhonnau Jechydwrjaeth, y dylwn fyned am Gyffur i'm hadfywio. Esay xii. 2, 3. *Wele, Duw yw fy jechydwrjaeth: gobeithiaf, ac nid ofnaf: canys yr Arglwydd Dduw yw fy nerth a'm cân; efe belyd yw fy jechydwrjaeth.* Am hynny mewn llawenydd y tynwch ddwfr o ffynhonnau jechydwrjaeth. Joan xv. 11. Can. ii. 3.

3. Pan fyddwyf mewn ing a gorthrymder, a than gafineb y byd ac erledigaeth; y mae yng Nghrist, fy Nghyfammod, Ddiddanwch digonol i mi. 2 Cor. i. 3—5. *Bendigedig fyddo Duw a Thâd ein Harglwydd ni Jesu Grist, Tad y trugareddau, a Duw pob diddanwch, yr hwn sydd yn ein diddanu ni yn ein holl orthrymder.—O blegid fel y mae diddefsiadau Crist yn amlhau ynnom ni, felly trwy Grist y mae ein diddanwch ni belyd yn amlhau.* 2 Cor. iv. 8, 9. Salm xxvii. 10.

4. Pan fyddwyf yn dioddef y croesau trymmaf, a'r colledion mwyaf; mae yn Nuw'r Cyfammod Hyfrydwch a Chyffur ddigon. Hab. iii. 17, 18. *Er i'r ffigyfllyn na flodeuo, ac na byddo ffrwyth ar y gwinnydd; gwaith yr olwydd a balla, a'r meusydd ni roddant fwyd; torrer ymmaith y praid o'r gorlan, ac ni bydd eidion yn eu bendai: etto mi a lawenycaf yn yr Arglwydd; byddaf hyfryd yn Nuw fy jechydwrjaeth.* 1 Sam. xxx. 6.

5. Pan ddêl i'm meddwl atgoffa echrydus o'r pechodau a wnaethum gynt, a'm Cydwylbod yn dychrynu; mae Gwaed y Cyfammod yn effeithiol i'm glanhau oddi wrthunt. 1 Joan i. 7. *Gwaed Jesu Grist ei Fâb ef fydd yn ein glanhau ni oddi wrth bob pechod.* Esay i. 18. Salm ciii. 12, 13. Hebr. viii. 10, 12. ix. 12. Math. xxvi. 28.

6. Pan fyddwyf mewn gofid calon, o blegid fy llygreddigaethau

digaethau beunyddjol; fy Nghyffur yw, fod Dioddefaint Crist, trwy'r Cyfammod, yn Jaw'n drosof. 1 Joan ii.

1, 2. *Fy mhlant bychain, y pethau kyn yr wyf yn eu bysgrifennu attoch, fel na phechoch. Ac o phecha neb, y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tâd, Jesu Grist y cyfiawn: Ac efe yw'r jaw'n dros ein pechodau ni.* Rhuf. iii. 25. 2 Cor. v. 18, 19. 1 Joan iv. 10. Rhuf. vii. 24, 25. Salm cxxx. 3, 4.

7. Pan fyddwyf yn digalonni, o herwydd fy anallu i gyflawnu fy Nyledswyddau, ac i orchfygu fy mhrofedigaethau; mae y Cyfammod yn sicrhau i mi Nerth digonol yng Nghrist. 2 Cor. xii. 9. *Efe a ddwywedodd wrthyf, Digon i ti fy ngrâs i; canys fy nerth i a berffeithir mewn gwendid.* Phil. iv. 13. Salm xxvii. 1. lxxxix. 19.

8. Pan fyddwyf yn ofni, rhag i mi gilio yn ôl a syrthio oddi wrth fy Mhroffes; mae Duw, yn y Cyfammod, yn rhoddi i mi sicrwydd am barhâad, o'i Enau ef ei hun. Jer. xxxii. 40. *Mi a wnaſ â brwynt gyfammod tragwyddol, na throaf odli wrthunt, heb wneuthur llêr iddunt; a mi a ofodaf fy ofn yn eu calonau, fel na chiliont oddi wrthyf.* Phil. i. 6. Rhuf. viii. 38, 39. 1 Cor. x. 13.

9. Pan fyddwyf yn ofni dyfod ger bron Duw, o herwydd fy annheilyngdod; fe roddir Crist yn y Cyfammod yn Gyfyngwr i mi, i'm cyfiawnhau oddi wrth bob anwiredd. 2 Cor. v. 21. *Yr hwn nid adnabu bechod, a wnaeth efe yn bechod drosom ni, fel y'n gwnelid ni yn gyfiawnder Duw gnddo ef.* Act. xiii. 39. 1 Cor. i. 30.

10. Pan fyddwyf yn ammau derbyniad fy Ngweddïau ger bron Duw, o herwydd eu gwaeledd; y mae'r Cyfammod yn sicrhau, fod Crist fy Archoffeiriad, ag sy'n eiriol drosof, yn medru tofturio wrthyf: ac am hynny, na ddylwn ddigalonni i fyned at Dduw am Râs a Thrugaredd, er maint fy ngwendid. Hebr. iv. 15, 16. *Canys nid oes i ni archoffeiriad heb fedru cyd-ddioddef gyd â'n gwendid ni.*—*Am hynny awn yn hyderus at orseddfainge y grâs; fel y derbyniom drugaredd, ac y caffom râs yn gymmorth cyfamserol.* Hebr. vii. 25. ix. 24. 1 Joan ii. 1. Rhuf. viii. 34.

II. Pan

11. Pan fyddwyf wedi'm taflu i lawr yn isel ac yn drist, o herwydd Cystuddiau a Cheryddon Duw a fo arnaf; mae y Cyfammod yn sicrhau, mai oddi wrth Gariad Duw y maent yn dyfed, er Llës i mi. Hebr. xii. 5, 6. *Fy mab, na ddirmyga gerydd yr Arglwydd, ac nac ymollwng pan y'th argyoedder ganddo. Canys y neb y mae yr Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei gerydlu; ac yn fflangellu pob mab a dderbynio.* 2 Cor. iv. 17. Job v. 17, 18. Salm lxxxix. 31—33.

12. Pan fyddwyf yn brawychu, rhag niwaid oddi wrth y creadurjaid; y mae Duw'r Cyfammod yn sicrhau, na chânt fy nrygu, ac y diogela Duw fi rhagddunt. Hos. ii. 18. *A'r dydd hwnnw y gwnâf ammod drostunt ag anifeiliaid y maes, ac ag ehediaid y nesoedd, ac ag ymlusgiaid y ddaear: a'r bwa, a'r cleddyf, a'r rhyfel, a dorraf ymmaith o'r ddaear; a gwnâf iddunt orwedd yn ddiogel.* Ezec. xxxiv. 5. Esay xi. 6—11. Job v. 23.

13. Pan y cythryblir fy meddwl gan angen ac eisiau, a modd i'm cynnal yn y byd; mae sicrwydd yn y Cyfammod am bob peth a fo raid i mi wrtho. Math. vi. 32, 33. *Gwyr eich Tad nefol fod arnoch eisiau yr holl bethau hyn. Eithr yn gyntaf ceisiwch deyrnas Dduw, a'i gyfarwnder ef; a'r holl bethau hyn a roddir i chi yn ychwaneg.* Phil. iv. 19. *A'm Duw i a gyflawna eich holl raid chi, yn ôl ei olud ef mewn gogoniant yng Ngbrist Jesu.* 1 Pêdr v. 7. 1 Cor. iii. 22, 23. 2 Cor. vi. 10. Salm xxxvii. 3. lxxxiv. 11.

14. Pan oftynger fy enaid â galar, ar farwölaeth ac ymadawiad fy ngharennnydd a'm cyfeilljon annwylaf; mae y Cyfammod yn fy nghyffuro, *fod fy Mbrynwr yn fyw; ac y câf weled fy nghyfeilljon yn fyw drachefn, pan ddêl efe yn ei Ogoniant; ac na wrthod yr Arglwydd fi, pan fo'm trasau agosaf yn fy ngadael.* Salm xxvii. 10. *Pan yrw fy nhâd a'm mam yn fy ngwrthod, yr Arglwydd a'm derbyn.* 1 Theff. iv. 13, 14, 18. *Ni ewyllystwn, frodyr, i chiw fod heb wybod am y rhai a hunasant, na thristaock, megis eraill y rhai nid oes ganddunt obaith. Canys o's ydym yn credu farw Jesu, a'i adgysodi; felly y rhai a hunasant yn y Jesu, a ddwg Duw hwyd gyd ag ef. Am hynny diddenwch ei gilydd a'r ymadroddion hyn.* Job xix. 25.

15. Pan

15. Pan ddél arnaf awr y brofedigaeth olaf, sef ofn a gwasgfaon angau i syrthio arnaf; fy unig Gyffur, a Chyffur digonol, yw, i Grist, Cyfryngwr y Cyfammod, dynnu ymmaith ei chwerwder, fel nad oes raid i mi ofni marwolaeth, o's credaf yng Nghrist. 1 Cor. xv. 55—57. *O angau, pa le y mae dy gôlyn? O uffern, pa le mae dy fuddugoliaeth? Gôlyn angau yw pechod, a grym pechod yw'r gyfraith. Ond i Dduw y byddo'r diolch, yr hwn sydd yn rhoddi i ni fuddugoliaeth trwy ein Harglwydd Iesu Grist.* 2 Sam. xxiii. 5. Salm xli. 3.

Cw. Chwi a attebasoch bethau hoff i'r Cwestiwn diweddas o'r blaen; pa Ddefnydd a ddylech wneuthur o honunt?

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu a moli Dajoni Duw, ag fydd wedi tryforu y fath Bethau mawrion yn y Cyfammod Grâs, a felio i mi Sicrwydd am danunt.

2. Mi ddylwn dofturio wrth bawb fydd allan o'r Cyfammod; o blegid eu bod yn gwbl-amddifaid o bob gwir Gyffur a Gobaith.

3. Mi ddylwn synnu, wrth feddwl i fothach y byd, a mwynjant pechod, fy nghadw heb ran yn y Cyfammod hwn cyhyd.

4. Mi ddylwn geisio fy Nghyffur yn wastadol ar bob achos yn Addewidjon y Cyfammod hwn, trwy Grist; ac ym mhob adfyd i ddywedud fel *Dafydd*, *Er nad yw fy nhŷ i felly gyd â Duw; etto cyfammod tragywyddol a wnaeth ese â mi, wedi ei luniaethu yn hollol ac yn sicr: canys fy holl jechydwrjaeth a'm holl ddymuniad yw, er nad yw yn peri iddo flaguro.* 2 Sam. xxiii. 5.

5. Mi ddylwn edrych yn ofalus am ymddwyn yn addas i'r Cyfammod hwn, tra fyddwyf fyw yn y byd. Col. i.

10. *Fel y rhodioc'h yn addas i'r Arglwydd, i bob rhyngu bodd, gan ddwyn ffrwyth ym mhob gweithred dda, a chynbyddu yng ngwybodaeth am Dduw.* Col. ii. 6, 7. Eph. iv. 1. v. 15.

Cw. Ym mha lun y dylech ymddwyn yn addas i'r Cyfammod a feliasoch yn Swpper yr Arglwydd?

Att. 1. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'm Perthynas â Duw trwy'r Cyfammod hwn: canys, mi a gymmerais
Dduw

Dduw yn Dâd i mi; a *Christ*, yn Brynwr, yn Briod, ac yn Arglwydd; a'r *Ysbryd Glân*, yn Hyfforddwr; *Gwasanaeth Dduw*, fel fy Ngofal pennaf; a *Gair Duw*, yn Rheol o'm Bywyd; a *Phlant Duw*, fel fy Mrodyr, a'm Cyfeilljon anwylaf, a'm Cydaelodau o Gorph Crist. *Luc* ii. 49. *Joan* iv. 34. *Ruth* i. 16. *1 Cor.* xii. 12, 13.

2. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy ymwrthod â phechod â'm holl egni; fef, fy mhechodau annwylaf, a'm pechodau dirgelaf, a phob rhyw bechodau; a gwylio yn erbyn pob rhyw brofedigaethau a drwg gyfeillach a fyddo yn tywys i bechod. Pan y'm temtier, mi ddylwn ddywedud ynnof fy hun, Oni sum yn Swpper yr Arglwydd? oni chymmerais Rwymedigaeth Llŵ ar fy Enaid ger bron Crist, pan oeddwn gyd ag ef ar y Bwrdd, Na ddilynnwn y diafol mwyach? oni thyngais i fod yn ffyddlon i'm Harglwydd? *Pa fodd gan hynny y gallaf wneuthur y mawrddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw?—Mi a agorais fy ngenau wrth yr Arglwydd, ac nid allaf gilio.* *Gen.* xxxix. 9. *Barn.* xi. 35. *Hos.* xiv. 8. *Num.* vi. 2—4. xv. 30, 31. *Job* xxxiv. 31, 32. *Salm* i. 1. xxvi. 5. lxxxv. 8. cxix. 15, 128, 133. *Math.* v. 29, 30. xxvi. 41. 2 *Dim.* ii. 19, 22.

3. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy gyflawniad addas o Ddyledswyddau Crefydd; ac ymröi o'm calon, trwy Gymmorth Dduw, i'w cyflawnu yn gydwybodol, trwy Ffydd yng Nghrist, gan ymdrechu yn ôl Cymmundeib ysbrydol â Duw ynddunt; a dyfawarchod wrth Fwrdd fy Arglwydd, i gael fy adfywio o'r newydd, mor fynych ag allwyf, heb eisgeuluso un odfa o'm bôdd, na gadael fy Lle yn Addoliad Duw i fod un amfer yn wâg; rhag i mi dynnu yn ôl, a cholli fy Lle gyd â Christ yn Nheyrnas Nefoedd. *Diar.* viii. 34. 2 *Joan* 8. *Luc* i. 6. *Joan* iv. 24. *Rkuf.* ii. 29. *Job* xxvii. 8, 10. 1 *Pedr* ii. 5. 1 *Joan* i. 3.

4. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy wneuthur fy ngwaith a'm galwedigaeth yn dda, o Gydwybod i Dduw; gan fod yn onest, yn ddyfal, ac yn ddidwyll, yn fy holl orchwyljon, ac yn gydwybodol ym mhob peth, y pethau lleiaf fel y pethau mwyaf, er Gogoniant i Dduw; a harddu fy Mhroffes, trwy Ymddygiad serchog, addfwyn,

addfwyn, ammyneddgar, gofnygedig a charedigol, doeth a grafol, tu ag at bob Dŷn: canys, ni ddichon neb fod yn Griftjon da, ag y fyddo yn ddrwg yn ei dymmer, yn ddiofal yn ei waith, yn ddiog yn ei alwäd, neu yn anffyddlon yn ei fwydd a'i berthynafau. *Hebr. xiii. 18. Luc iii. 10—14. xvi. 10. Rhuf. xii. 10, 11. Eph. vi. 7, 8. Col. iv. 5, 6. Ditr. ii. 2—10.*

5. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy jawn-ddefnyddio y Talentau a'r Bendithion a roddodd Duw i mi; fef, fy Jechyd, fy Mywyd, a'm Synhwyr, fy Amfer, a'm Meddiannau, a'm Doniau, er Gogoniant i Dduw, yn ôl y sefyllfa a'r galwäd a drefnodd Duw i mi; gan ymröi i fyw i Grift, megis un a brynwyd ganddo o feddiant fy ngelynjon, ac megis yr addunedais ac y feliais i fod yn ffyddlon iddo; fel y byddo gennyf gyfrif cyffurus i roddi ger ei fron yn ei Ymddanghosiad. *Math. xxv. 21. 1 Cor. vi. 20. x. 33. Rhuf. xiv. 7—9. Phil. ii. 4. 1 Pedr iv. 10, 11.*

6. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy fyw yn heddychol a chariadus, hyd y mae ynnof, â phob Dŷn, ac mewn Undeb Barn jachusol â'm Cydbroffeswyr; na fyddwyf achos o anghydfod yn y tŷ a'r gymmydogaeth, nac o rwygiad Cymmundeb, ac ymbleidio, yn y Gynnulleidfa lle byddwyf. Canys fe weddiodd Crist yn deilwng yn erbyn hyn ychydig cyn ei farw: efe a daerymbiliodd fwy nag unwaith, er i'w bobl fod oll yn un; megis y mae'r Tâd ac yntef yn un, felly iddunt bwythau hefyd fod yn un ynddo ef. *Joan xvii. 20—23.* Felly yr ymbiliodd Ysbryd Crist yn yr Apostoljon; gan ddywedud yn amlwg, mai dynjon cnawdol fydd yn ymbleidio. *1 Cor. i. 10. Yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, trwy Enw ein Harglwydd Jesu Grift, ddywedud o bawb o honoch chwi yr un peth, ac na byddo ymbleidio yn eich plith; eithr bod o honoch wedi eich cysangysylltu yn yr un meddwl ac yn yr un farn. 1 Cor. iii. 3.* Canys tra fyddo yn eich plith chwi gynfigen, a chynnen, ac ymbleidio; onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio yn ddynol? *Phil. ii. 2.* Cyflawnwch fy llawenydd; fel y byddoch yn meddwl yr un peth, a'r un cariad gennyh, yn gytun, yn synniaid yr un peth. *Phil. iii. 16. Cerddwn*

wrth yr un rheol, syniwn yr un peth. 1 Joan iv. 11. Gal. v. 19—21.

7. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy gydffurfio ag Esampl Crist, a ofodwyd o'm blaen yn y Sacrament hwn. Mi ddylwn gadw fy ngolwg yn ofalus ar Sancteiddrwydd ac Addfwynder Crist yn ei Fywyd, ac ar ei Ammynedd ef yn ei Farwölaeth, pan groeshoeliwyd ef drosof; fel y dyfgywf ganddo groeshoelio y cnawd a'i holl chwantau pechadurus, a dioddef yn ammyneddus pa groesau bynnag a chafineb a gyfarfyddo â mi yn y byd hwn: canys efe a ddywedodd, Joan xiii. 15. *Rhoddais esampl i chwi, fel y gwnelech chwithau megis y gwneuthum i chwi.* 1 Pedr ii. 21—23. *Canys i bryn y'ch galwyd belyd: o blegid Crist yntef a ddioddefodd drofom ni; gan adael i ni esampl, fel y canlynech ei ôl ef: Tr bwn ni wnaeth bechod, ac ni chaed twyll yn ei enau: Tr bwn pan ddifenwyd, ni ddifenwodd drachefn; pan ddi-oddefodd, ni fygythiodd; eithr rhoddodd ar y neb sydd yn barnu yn gyfiawn.* 1 Pedr iv. 1, 12—14. Gal. v. 24. Rhuf. vi. 5, 6.

8. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy atgofio yn fynych y Golygiadau a welais pan oeddwn gyd â Duw ar y Mynydd; fef, pan oeddwn gyd ag ef wrth y Bwrdd, yn edrych ar fy Arglwydd Crist yn groeshoeliedig drosof. *Oni welais y Brenin yn ei deg-uch? oni welais ef yn goch ei ddillad, megis un wedi ymdrybaeddu mewn gwaed? Oni amlygwyd i mi, ger bron fy wyneb, Annwyldeb Cariad a Thosturi Crist; Drwg Pechod, a Thoster Digofaint a Chyfiawnder Duw yn ei erbyn; Gwerthfawrogrwydd fy Enaid, a Mawredd y Jechydwraeth honno a dalodd Crist gymmaint Pris am dani? fel y gallwyf yn wastad ystyriaid, Pa fodd y diangaf, o's esgeulusaf jechydwraeth gymmaint!* Hebr. ii. 3.

9. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy wneuthur eithaf fy ngorau i gynhyddu mewn Grâs. Gan i Dduw sicrhau i mi Addewidjon y Cyfammod, a dyfod o hono i fod yn Dduw ac yn Dâd i mi; mi ddylwn ymlanhau oddi wrth bob halogrwydd cnawd ac ysbryd, i berffeithio sancteiddrwydd yn ofn Duw.—*Nid fel*

fel pe bawn eisoes wedi fy mherffeithio; eithr megis anghofio y pethau sydd o'r tu cefn, ac ymestyn at y pethau o'r tu blaen, i gyrchu at y nŏd: ac nid i dynnu yn ôl, na gwrthgilio byth; fel y byddo gennyf Dyftiolaeth dda am Ran yng Nghyfammod Duw, pan ddêl fy oriau dîweddaf. Barn. xi. 35. 2 Cor. i. 12. vi. 18. vii. 1. Phil. iii. 12—14. Eph. iii. 12—14.

10. Mae yn rhaid i mi rodio yn addas i'r Cyfammod, trwy feithrin yn ofalus yn fy Enaid yr Archwaeth flafus a'r Effaith a brofais o Gariad Duw a Christ yn Swpper yr Arglwydd; ac nid gadael y Dymmer dda honno, trwy fy esgeulusdra, a diflasrwydd a synniad y cnawd, i ddiffoddi; megis un yn ennyn tân, a chwedi hynny yn taslu dwfr arno. Dyfal Atgoffa o Gariad fy Annwlyd, ac ymgyfeillachu yn feunyddjol â'r Arglwydd yn fy meddyliau, rhwng Dyledswyddau crefyddol a'i gilydd, a'm dwg i fwynhâu Cymmundeb melus ag ef yn fy Enaid; ac i fyw, trwy Râs, yn addas i'r Cyfammod. 1 Cron. xxix. 18. *Arglwydd Dduw Abraham, Isâc, ac Isrâel, ein tadau, cadw hyn yn dragywydd ym mryd meddyliau calon dy bobl; a pharotoa eu calon hwynt attat Ti! Amen.*

D I W E D D.

Love Jones
Dorchester
Bath
Somersetshire

Cathrine Davies Dolybont, 1839,
is book

Lavi Davies Dolybont is book 1839,

seege Evan Davies

Evan Davies Dolybont is book, 18349,

John Davies Dolybont is book, 1839,

Ann Davies Dolybont is book, 1839,

Lora Davies Dolybont is book, 1839,